

Rik Valkenburg

Het begon onder synagogetijd

Tweede druk

1978

Uitgeverij J. P. van den Tol - Dordrecht

Inhoud

Proloog

Ter inleiding – Rik Valkenburg	15
Deze vijftwintig jaar – Golda Meir	17

Voorspel

1 Met de minister naar Auschwitz – G. Philip Mok	19
--	----

HET BEGON ONDER SYNAGOGETIJD

2 Dat was op het nippertje, Zacharja	27
--------------------------------------	----

Serie I *Van Duits concentratiekamp tot Egyptische zandwoestijn*

3 Je zou denken: Het is toch wel een wonder van God?	34
4 Het Verbond maken in een schuilkamer	40

Serie II *Gila en Erich op de bres voor Israël*

5 Gila deed het voor Israël	46
6 Het moét er een keer van komen	51
7 Gaat u soms een winkel beginnen in Israël?	54
8 Hallo, hallo, wat is er aan de hand?	58
9 Laat die piloot toch een beetje opletten	62
10 Het Syrische toestel kon het niet bolwerken	65
11 Eytan's laatste heldendaad	70
12 Yoram en Joël contra Sam	73
13 Open dat luik	79
14 Die ongelukkige, gelukkige Peugeot-chauffeur	82
15 Mijn zonen, o, mijn zonen, mijn zonen	86
16 Nog even een terugblik	88

Serie III *G. Philip Mok, ook in de voorste gelederen*

17	Twee vaderlanden	91
18	Ik zag de mensen voor mijn ogen sneuvelen	95
19	Wij zullen hun botten breken	99
20	Het besluit was allang genomen	103
21	Iedereen wint	105
22	Eerlijk gezegd: nee!	108
23	Lotsverbondenheid	110
24	De omroepster barstte in tranen uit	113
25	Hoop tegen beter weten in?	116
26	Waar blijft de Egyptische luchtmacht?	119

Intermezzo

27	Opperrabbinat van Israël roept op tot bekering	122
----	--	-----

Serie IV *Joop van Tijn aan de fronten*

28	Zo'n massale, Arabische aanval werd niet verwacht	125
29	Yariv contra Elazar?	129
30	Ik moet steeds aan die verkoolden man denken . . .	132
31	Misschien zie ik Damascus wel	134
32	Zover de horizon reikt, tanks!	137
33	Met dat tellen gaat zoveel tijd verloren	141
34	Vanaf het front zien we in de verte Suez liggen	143
35	Ik loop zonder paspoort Egypte binnen	148
36	Het is voor mijn andere zoon, die gestorven is . . .	152
37	Weggegooid geld	155

Serie V *De verhouding Nederland-Israël*

38	Golf van verontwaardiging	159
39	Onder strikte geheimhouding	163

Serie VI *Eva Kellerman had het er moeilijk mee*

40	Hetzelfde gevoel als tijdens de Jodendeportatie in Nederland	166
41	'Jonge vrouw, laat u zich s.v.p. niet zien aan deze ontmande soldaten'	168
42	Mijn verloofde is gewond, ik wil erheen	171
43	Loofhuttengang midden in de frontlinie	174

Serie VII *Acht 'zielen' behouden*

44	Dat kostte Judah bijna zijn leven	178
45	De groep houdt dapper stand, maar . . .	181
46	Een moordend gevecht van man tegen man	185
47	De Naam des Heeren zij geloofd	188

Serie VIII *Dicky de Gier als verpleegster in het Hadassah-ziekenhuis*

48	Geïmporteerd door het land en volk van de Bijbel	192
49	Israëls grootste ziekenhuis	195
50	Een kamer met uitzicht over de heuvels van Judea	199
51	Wordt wakker, Dicky, er is oorlog!	200
52	Het lijkt vandaag helemaal geen sabbath	203
53	Juval vocht tot hij er bij neerviel	205
54	Wat is dat toch allemaal jammer	207
55	De één is de hand, de ander de voet	209
56	Belangrijker dan olie	209

Serie IX *In het Hadassah-ziekenhuis*

57	Gelukkig dat Haim zijn aardige Sara nog had	212
58	Twee dreunen vellen parachutist Avraham	215
59	Het oorlogsvaderschap van Elijahoe	217
60	Ook geestelijke therapie	219

Serie X *In andere ziekenhuizen*

61	Overal was er bloed	220
62	Hoe Juval G. een nacht vol vlammen overleefde	222
63	Een verschrikking zonder eind	224

Serie XI *Het Porya-Hospitaal*

64	Ik zal maar niet vertellen hoe hij er uit zag	226
65	Een jammerklacht ging door de rij	229
66	Aan het front is het altijd een keiharde toestand	231

Serie XII *Israël doet alles voor zijn gewonden*

67	Toen kwam de enorme klap	234
68	Een vader zoekt zijn zoon . . .	237
69	Voor hen kan geen offer te zwaar en geen luxe te groot zijn	239
70	Het huis van de strijders	244

Serie XIII *Een Jodin als zovelen*

71	Tevergeefs wegschuilend onder een tank	247
72	Hij had eens moeten weten	250
73	Toch thuis in Israël	253

Serie XIV *Wat Herman Eetgerink loodzwaar woog*

74	Waarom mevrouw Asjrav om een kleinigheid verbleekte	256
75	Israël wordt geen tweede Biafra	257
76	Toch kan ik onze vijanden niet haten	261
77	Sosjana hilde krampachtig	262
78	Ontsnapt aan Syrische prijschutters	264
79	Sympathie of begrip	267

Serie XV *Van de fronten*

80	Ongelooflijk optimisme	269
81	Zelfs Arabieren schieten er mee	274
82	Een goedertieren luitenant	278
83	Aan het Sinaïfront heb ik wel gebeden, ja . . .	282
84	Brigade-generaal meldt zich als soldaat	283

Serie XVI *Victorie op alle fronten*

85	Het wonder geschiedt . . .	286
86	Wij zijn overgegaan tot het offensief	288
87	Sinaïwoestijn een inferno	290

Serie XVII *Verslaggeving vanuit vijandelijke landen*

88	Grootste tankslag sinds Tweede Wereldoorlog	292
89	Ik stak met de Egyptenaren het Suezkanaal over	294
90	Een granaat kwam op ons toefluiten	296

Serie XVIII *Opinie van G. Philip Mok*

91	Alle politieke druk van de supermachten ten spijt	299
92	Tot het laatste toe vechten	301
93	De kansen zijn gekeerd	304
94	Alleen tegen de overmacht	307

Intermezzo

95	Zeventien dagen strijd in vogelvlicht	311
----	---------------------------------------	-----

DE BESTANDSLIJN

Serie XIX *Is dit vrede?*

96	Spanningen rond het bestand	317
97	Vijandschap en kameraadschap	320
98	Zoiets kan men natuurlijk vrede noemen	324
99	Speurend met de ogen der natie	327

Serie XX *Rusland-Nederland*

100	Rusland redde Egypte en Syrië	334
101	Niemandland-Iedersland	337

MENSEN AAN DE TOP

Serie XXI *Golda Meir, richteres in de 20e eeuw*

102	Kom naar Israël	345
103	Golda Meir, moeder des vaderlands	346
104	Grootmoeder van de staat	350
105	Mijn ogen bleven droog, mijn hart weende	352

Serie XXII *Moshe Dayan: charlatan of een volksheld?*

106	De meest controversiële man in de Israëlische politiek	359
107	Kenner van de Arabische problemen en mentaliteit	364
108	Ik was een vrijheidsstrijder; Arafat is een schurk!	369

Serie XXIII *Generaal David Elazar; dappere veldheer, maar . . .*

109	In zekere zin door Gods hulp	374
110	Mijn voorstel had een groot succes kunnen zijn	379
111	Ik geloof dat het rapport van de Agranat-commissie mij onrecht heeft aangedaan	385
112	Een rehabiliterend naschrift?	391

Serie XXIV *Torah, begroting, terrorisme en economie*

113	Heeft Israëls begroting (mitsgaders de oorlog) met de Torah te maken - Menachem Porush	392
114	Israël in strijd tegen terrorisme op een eenzame post (Bar-on)	395

115	Dan zou Israël de wereld tegen zich in het harnas jagen! (Sharon–Jariv)	401
116	Ver van het Nederlandse bed en toch . . . (E. Scheffer)	402

Serie XXV *Terugblik*

117	Wij zijn tegen elke dreiging opgewassen	407
118	Jigal Allon: Alleen strategische nederzettingen op Westoever	414
119	Teddy Kollek: Neem Arabische argwaan weg	417

Serie XXVI *Drie buitenlanders*

120	Wie is Henry Kissinger?	420
121	In een nieuwe oorlog zal Israël winnen (luitenant-generaal Ensio Sülasino)	425
122	Mr. J. Luns hekelde USSR en bad om vrede in Midden-Oosten	431

TERREUR

Serie XXVII *Kirjath Sjemone*

123	'Als we maar niet levend in Israël-handen vallen . . .'	439
124	Het leven is soms hard in Israël	449
125	Benjamin Massjiach: Kirjath Sjemone wordt een klein paradijsje	452
126	'Kijk, van die berg kwamen ze af . . .'	460
127	Voor de Veiligheidsraad	461

Serie XXVIII *Ma'aloith*

128	Bloedbad in Ma'aloith	464
129	Het schot dat Sjoela Alfassi trof	469
130	Op het nippertje schoot hij de terrorist door zijn hoofd	474

Serie XXIX *Uit het dagboek van Hans Smulders*

131	Wij slaan alarm zodra er iets verdachts in de buurt komt	476
132	Stromen bloed en een generatie verdriet	477
133	De getergde Samson	480

Serie XXX *Entebbe*

134	Zij liepen recht in het Uzi-vuur	482
135	Vijftientwintig minuten doodsangst	485

LEVEN IN ISRAËL

Serie XXXI *Baroech Hood heeft nog wel eens heimwee naar de Gelderse Vallei*

136	Een Joodse schutter die het de vijand lastig moet maken	491
137	Een Arabier die Palestijnen wil tegenhouden	496
138	Aan oorlog kun je wennen	501
139	Een hoogtepunt in hun leven	505

Serie XXXII *Tragiek*

140	Ik help die Hollander zwijgen, wat valt er te zeggen?	508
141	Waarom zijn onze mannen gesneuveld?	514
142	Wat Joodse meisjes op een Syrisch politiebureau moeten ondergaan	517

Serie XXXIII *De greep van de KGB*

143	Hoe krijg ik mijn kind terug?	521
144	Kahane is hun held	524

Serie XXXIV *Mensen verschillen*

145	In Israël de Arabier niet achtergesteld	527
146	Lifters klagen moedig hun klacht	530
147	Een Israëliische communist	533
148	Een afschuwelijke opgave	534

DE PALESTIJNSE ZAAK

Serie XXXV *Palestijnse moeders houden ook van hun man en kinderen*

149	Uit haar grote, donkere ogen drupten tranen	541
150	Zittend in een 'hoog vertrek'	544
151	De Joden hebben mijn man gedood	546

Serie XXXVI *Said Hammaini*

152	Twee aparte levensvatbare staten	548
153	Als Israël dat niet beseft zal er geen vrede zijn	550
154	Kan dat wel, een levensvatbare Palestijnse Staat?	553

Serie XXXVII *Het andere geluid*

155	De dood moet buiten blijven	555
156	Humanitaire zaak met politieke dimensies	558
157	Handenvol ellende in Libanon	561

KERK EN ISRAËL

Serie XXXVIII *Wat Ds. Jan Willem van de Hoeven er van denkt*

158	Christen-Israëli's streden zij aan zij met Joodse Israëli's	569
159	Als je dichtbij de zon leeft, komt er een bloem uit je	578

Serie XXXIX *Nes Ammim*

160	Tijdens de oorlog in Nes Ammim	588
161	Oorlogsdoopdienst bij kaarslicht	591
162	Jodendom-Christendom	594
163	Je wordt er geestelijk beter van	597

Serie XL *Een Christen uit de Joden*

164	Israël prees Bob Meyer	601
165	God zal op het juiste moment ingrijpen	604

Serie XLI *Vanuit Israël*

166	Vriendelijke vreemdelingen binnen de poorten van Jeruzalem	610
167	Hoop en vertrouwen voor Israël	613

Serie XLII *Ds. Zijderveld is er druk mee*

168	Je moet tijd en wijze weten	618
169	Wij hebben een schuld tegenover Israël	620
170	Door Gods goede hand geleid	623
171	De reis naar Israël heeft ons verrijkt	625
172	De Christelijke kerk behoort Israël hulp te bieden	628
173	Rusland contra Israël en Zuid-Afrika	631
174	Ik hoop op een Reformatorische kerk in Israël	635
175	Herstel van Israël	638

Serie XLIII *Mevrouw Freund en het werk van Dr. Churcher*

176	De poort van het Beloofde Land	646
177	Berooiden, opgevangen in Haifa	650
178	Tot lof op aarde	653

Serie XLIV *Het Christelijk geloof en Halachah*

179	Geloof in Messias aan Israël tonen	656
180	Israël, een zegen in het midden der aarde	659
181	Kerk en Israël	663
182	Jeruzalem, een teken en een vraag	666
183	Het hedendaagse Jodendom	668
184	De orthodoxie spreekt mij het meest aan	673

Kort verhaal

185	Een telefoongesprek over de grens	676
-----	-----------------------------------	-----

Ter inleiding

Dankbaar kijk ik terug op de periode toen ik bezig was met het schrijven en samenstellen van dit boek. Het was vaak inspannend maar daardoor niet minder boeiend. Ik hoop dat vooral dit laatste bij de lezers overkomt.

De reis die ik (samen met mijn neef Mr. A. Valkenburg uit Hoogezand) er voor naar Israël maakte leverde veel interessante gegevens en materieel voor dit boek op.

Veel direct bij de Jom Kippoeroorlog betrokkenen heb ik kunnen interviewen. De medewerking die ik ontving was bijzonder groot en spontaan. Ook veel binnen- en buitenlandse tijdschriften en kranten verleenden mij toestemming mijn eigen verhalen aan te vullen met hun artikelen.

En zo ligt er een boek voor u, waarvan ik ondanks de omvang niet kan zeggen dat het geheel compleet is (daarvoor is er in Israël teveel aan de hand), maar wel dat er veel informatie in verwerkt is.

Voor variatie heb ik gezorgd door de spectaculaire frontervaringen af te wisselen met meer opiniërende hoofdstukken.

Het zal te merken zijn dat het boek geschreven is door iemand die het Christelijk geloof aanhangt, maar die juist daardoor hevig geïnteresseerd is bij het wel en wee van Israël.

Mede hierdoor wil ik niet pretenderen dat het boek volledig objectief geschreven is, al heb ik mij daartoe wel ingespannen.

Om de overzichtelijkheid te bevorderen heb ik het werk verdeeld in hoofdséries en onderseries.

Al met al hoop ik bereikt te hebben dat vanuit dit boek de lezers zich een behoorlijke visie kunnen vormen over de strijd en de achtergronden daarvan, die Israël, 'Gods Bondsvolk' om haar bestaan tot op deze dag moet voeren.

Mei 1977.

RIK VALKENBURG



Moeder des Vaderlands

DEZE VIJFENTWINTIG JAAR . . .

Vandaag is het precies vijftig jaar geleden, dat de staat Israël gesticht werd. Veel is er gebeurd in die tijd, veel is er tot stand gebracht. Maar de strijd om het bestaan is nog geen verleden tijd, want nog altijd wordt gepoogd Israël weg te vagen. Israël heeft drie keer moeten vechten tegen een grote overmacht, maar het Joodse volk won de oorlogen, maar niet in vrede. Toch, de hoop op vrede blijft.

Het Joodse volkslied zegt het zo treffend:

Zolang in 't hart de Joodse ziel nog leeft,
zal het oog van verlangen niet rusten om
oostwaarts naar Sion uit te zien.
Onze hoop zal niet verdwijnen,
onze hoop van eeuwen lang,
om als een vrij volk te leven
in Sion en in Jeruzalem.

Dit schreef het Reformatorisch Dagblad op 9 mei 1973.

Op deze dag sprak Israël's premier een rede uit waarvan we hier het eerste gedeelte afdrukken: 'Vijftig jaar geleden vestigde het Joodse volk, bezield van een onvergankelijk geloof in zijn unieke bestemming, de staat Israël opnieuw. In deze kwart eeuw zijn wij – voortgedreven door de herinnering aan wat wij negentienhonderd jaar geleden hebben doorstaan, toen onze nationale onafhankelijkheid werd vernietigd door de grootste keizerlijke macht van die tijd en aangespoord door de meer recente herinnering aan de foltering van een slachting, waarin een derde gedeelte van ons volk werd uitgeroeid, – een wedloop aangegaan met de tijd om de geschiedenis opnieuw gestalte te geven. Wanneer wij terugblikken op deze korte spanne tijd in de annalen van ons volk, kunnen wij er ons niet van weerhouden trots te zijn op dat wat reeds tot stand is gebracht.

Medert de grondvesting van de tweede Israëliische staat in het Bijbelse tijdvak en de strijd der Maccabeeërs tegen tirannie en imperialisme meer dan tweeduizend jaar geleden, is nimmermeer zóveel door zo weinigen in zulk een kort tijdsbestek verricht. Niet langer een uitgeworpene en een achtervolgde

minderheid, hebben wij opnieuw wortel geschoten in ons oude land van herkomst. Zowel Joden uit landen waar zij achtervolgd worden, op zoek naar een toevluchtsoord en vrijheid, als ook Joden uit de vrije wereld die zichzelf waar willen maken en zichzelf willen herkennen, zijn welkom geheten bij hun terugkomst in Israël. Wij hebben een levensvatbare staat opgebouwd, woestijnen in cultuur gebracht en ook huizen, fabrieken, ziekenhuizen, scholen en instellingen van wetenschappelijk onderzoek gebouwd. Wij hebben onze taal, die één der oudste ter wereld is, nieuw leven ingeblazen. Wij hebben onszelf met vastberadenheid en met succes verdedigd, vastbesloten dat we nimmermeer aan de genade zullen zijn overgeleverd van hen die ons wensen te vernietigen. Wij hebben ernaar gestreefd een democratische, moderne industriële maatschappij op te bouwen, die gegrondvest is op fatsoen en sociale rechtvaardigheid . . .

Wij hebben gedurende deze jaren geen moeite geschuwd om de ons-zelf gestelde doelen te bereiken. De toekomst houdt grote beloften in, maar deze beloften kunnen alleen worden verwezenlijkt door verhoogde toewijding en meer meedogenloze inspanning. Onze taak is nog verre van voltooid. Nog zeer velen van onze broeders willen en moeten naar hun land van herkomst terugkeren. In sommige Arabische landen worden nog Joden als gijzelaars vastgehouden, beroofd van hun meest elementaire menselijke rechten. In de Sovjet-Unie zijn er nog vele duizenden die, met respect-afdwingende moed, zich niet laten afbrengen van hun besluit vrijelijk naar Israël te emigreren. Emigratie naar Israël vanuit de Westelijke wereld moet voortdurend bevorderd worden. Het uiten door de Joden in de Sovjet-Unie van Joods nationaal zelfbewustzijn – na een halve eeuw van onvrijwillig zwijgen – is zeer zeker een van de meest inspirerende menselijke verschijnselen van onze tijd . . .

Wij in Israël zijn er trots op, onze ervaring opgedaan bij de opbouw van een natie, te delen met andere samenlevingen die zich in ver verspreide continenten ontwikkelen. Want juist de gedachten dat alle mensen gelijk zijn, het begrip van het leven als een onschendbaar goed en het streven naar een duurzame vrede vormen de kern van ons volkskarakter . . .

GOLDA MEIR



G. Philip Mok

I MET DE MINISTER NAAR AUSCHWITZ

Najaar 1975

Donderdag was ik in Auschwitz. Ik heb er door de barakken gedwaald, heb de foto's aan de muur van wat men daar een 'museum' noemt gezien, heb de bergen schoenen en schoentjes gezien, heb de bergen brillen gezien, de hoog opgetaste bergen vergrijzend haar, hun haar . . . Genoeg. Donderdag was ik in Auschwitz. Ik laat in flarden de notities volgen die ik maakte.

Ik wist niet dat ik met mijn tenen kon huilen. Toch komt het weeë, misselijk makende gevoel dat mij langzaam de adem beneemt van mijn voeten omhoog. De lucht in de barak is muf.

Dat is geen lijkenlucht, het is vocht. Er ligt beton op de vloer, de voetstappen van de bezoekers klinken hol, zoals alles hier hol is. Voor mijn ogen vult zich de ruimte met de beelden die ik al zoveel jaren met mij draag.

Plotseling realiseer ik mij dat ik langzaam, in een doffe cadans, hun namen noem. Even ben ik weer bijna vijf jaar oud en zie ik mijn moeder, rommelend in de huiskamer, met koffers. Dan mijn grootmoeder, bij het afscheid in die grote zaal, waar wij zaten tussen opgerolde dekens, terwijl een man met een

toeter voor zijn mond namen opleest. Ik hoor weer hun stemmen.
Ik wist niet dat ik dat geluid nog kende.

En dan, in een flits, is alles weg.

Ik sta in een schamel stenen optreksel. Het soort gebouw waarin ik in militaire dienst werd ondergebracht. De kleur die hier overheerst is grijs, naast het doffe rood van de stenen. Betonnen trappen. En overal staan bomen, in het lager Auschwitz.

Vandaag. Maar ze moeten er ook vroeger gestaan hebben, kleiner wellicht, maar toch.

‘Dit is een crematorium.’ De stem van onze begeleider klinkt in mijn oren als een kapotte uitlaat: te hard, te ruw, iets dat niet mag.

Het crematorium is kleiner dan ik verwacht had, onbenullig is alle luguberheid. Ik heb mijn keppeltje opgezet toen ik doorging onder die ijzeren poort, met de woorden: Arbeit macht Frei.

Achter mij hoor ik giechelende Poolse kinderen, die een leerzaam uitstapje naar Auschwitz-Birkenau maken. (Oswiecim heet het hier, zoals in hun doodsberichten). Ik schreef: Poolse kinderen die een leerzaam uitstapje naar dit oord maken, zijn niet gewend om Joden te zien.

‘Er zijn er nog vijfduizend in Polen,’ heeft de tengere Joodse beheerder Kochenberg, van het Joods Historisch Museum ons in Warschau gezegd.

Er waren meer dan drie miljoen Poolse Joden. Alleen al Póólse Joden.

In Birkenau loopt de rails dood. Pal achter het eind van de rails ligt het monument. Voor de slachtoffers van het nazisme, staat erop.

Over Joden wordt niet gerept. Het hoeft ook niet. Alle lijden is hier Joods. Het is zo evident. De barakken zijn hier schameler in Birkenau, het landschap dat ik door een mist zie terwijl de hemel helder is (het is mooi weer in Oswiecim) bestaat uit glooiend grasland. Het heeft iets weg van een Hollands polderland.

In de verte rookt een schoorsteen. Er fluit een trein op het station Oswiecim. Genoeg.

Wat zal ik trachten een landschap te beschrijven, dat slechts een landschap is? Door mijn hoofd dreunen hun namen. De naam van mijn moeder, Marianne Peereboom: ‘op 3 december 1942 in de omgeving van Oswiecim overleden’. Mijn grootmoeder, Alida Peeper, ‘op 3 december 1942 in de omgeving van Oswiecim overleden’, mijn overgrootvader, Levie Peereboom: ‘op 27 augustus 1943 in de omgeving van Oswiecim overleden’; mijn vader, Levie Mok: ‘op 31 maart 1944 in midden-Europa overleden...’
Genoeg.

Zelfs de data kloppen niet. Men heeft naar alles maar een slag geslagen. Let wel: ik pretendeer met deze opsomming niets. Niet dat Auschwitz uitgerekend mij meer te zeggen zou hebben dan wie ook. Niet dat iemand deernis moet voelen, na al die jaren. De onzin. Alleen, die namen dreunen door mijn hoofd terwijl ik mijzelf toch heel nuchter, heel gedecideerd heb voorgenomen een verslag uit Auschwitz te schrijven. Maar een verslag, een echt verslag, moet wel te gek zijn om waar te zijn.

Welnu:

Het gezelschap met minister Max van der Stoel, diens vrouw, delegatieleden, ministerieel woordvoerder Jan Breman, een handvol collega-reporters onder wie mijn vriend Hans Knoop met beige ruitjespet, Poolse functionarissen, de Poolse minister van Buitenlandse Zaken Stefan Olszowski en diens geschminkte echtgenote, is in een miezerig Warschau voor dag en dauw opgestaan. Ik heb zelfs mijn ontbijt gemist, terwijl ik er de avond tevoren braaf mijn zloty's voor heb neergeteld.

De vorige dag hebben wij, toen de minister over zulke belangrijke zaken als het bilateraal contact tussen Nederland en Polen, en de vrije uitwisseling van mensen en ideeën met mijn ambtgenoot confereerde, een bezoek aan het ghetto gebracht.

Wij: dat waren in feite slechts Hans Knoop en ik, omdat er een wereld lag tussen ons tweeën en het belangstellende gezelschap, dat ietwat verbaasd maar goedbedoelend meeging.

Moet ik het ghetto beschrijven? Het bestaat niet meer. In lange rijen sluiten zich op het terrein (wat een woord) moderne flatkolossen aan. Een woonwijk, zoals de Weesperstraat kantoorwijk is. Er is in het vroegere ghetto een museum, in de voormalige gevangenis. En er is een monument. Een afschuwelijk monument, waarop dappere helden nogal Germaans zijn afgebeeld, de vuisten geheven, de opstand symboliserend.

De kunstenaar was onmachtig. Zijn dat Joden die hij uit steen gehouwen heeft? Er liggen bloemen op het monument. Van onbekenden, natuurlijk. En dan is er plotseling de achterkant van datzelfde gedenkteken: misschien wel het mooiste beeldhouwwerk dat ik ooit zag (dit is inderdaad zeer subjectief) te zien op de achterkant van het ghettomonument in Warschau.

Het is een nebbisj monument. De vrouwen die hier in steen gehouwen zijn, zijn zielige sloven, de kinderen hebben oude gezichtjes. Terwijl het busje met zes Nederlandse journalisten op vertrekken staat, sta ik met loden schoenen aan de grond, de grond van het ghetto, genageld.

Wij vertrokken die ochtend vroeg uit Warschau. Met een straaltoestel van de Poolse regering naar Katowice, omdat partijchef Edward Gierak de dag tevoren de moed had op het programma naar Auschwitz (immers een formaliteit?) af te dingen en er minister Max van der Stoel toe te brengen vooraf-

gaand en passant een bezoek te brengen aan een staalfabriek, een recreatiepark en een kolenmijn. Daar werd in de bedrijfskantine wat gegeten. Wij kregen een speldje van de mijnwerkersbond, de hoge dames enkele folkloristisch aangeklede poppen, de ministers een mijnwerkerslampje.

Vervolgens weer in de stoet limousines.

Kilometer na kilometer razen de auto's, we zijn achter op het programma, over Frans aandoende landwegen, langs zwartbonte koeien van het type Fries stamboekvee.

En dan rijden wij woonwijken binnen. Waarom heb ik nooit beseft dat Auschwitz een stad is, met fraai station waarop met felle neonletters staat Oswiecim? Heb ik het ergens gelezen, maar het verdrongen? Het station is een strak gebouw. Niet veel verderop draait de donkere kolonne een keurige parkeerplaats op. Dan heb ik de bordjes al gezien: de zwarte pan, met vlammen en twee rechtop geplaatste zwaarden, die ik in mijn verbijstering voor kruisjes aanzie. Kruisjes, in Auschwitz. Natuurlijk ten onrechte heb ik mij er kwaad om gemaakt. Wat had ik dan gewild: Mageen Davids? Maar het zijn zwaarden. In letters op de bordjes, die wegwijzers zijn: Museum Auschwitz en Museum Birkenau.

Op het pleintje is een winkeltje waar men iets kan kopen: speldjes, houtsnijwerk, portemonnaies, boeken. Ik heb er niets gekocht.

Dan, na een rechterhoek, is er de poort, zijn er de stenen, de wachttorens, het prikkeldraad, dat vroeger onder stroom stond, de kaarsrechte straten, de betonnen palen met hun geknakte bovenkanten. Dan zijn er terstond ook de kinderen, die hier iets krijgen in wat in de wereld langzaam wordt verdrongen, vergeten, weggetrapt: welke *onmensen* mensen kunnen worden in een systeem, hoe weinig men zich illusies mag maken over de wereld, waarin zo onnoemelijk veel beulen, die hier hun werk deden, nog vrij rondlopen. Als oude, misschien kreupele mannetjes; maar elke dag te oud die zij na Auschwitz nog leven.

Moet een wereld die zoiets beleefde vandaag het zionisme van rassendiscriminatie beschuldigen? Dat is een evengrote hoon aan hen die hier, in Auschwitz, Birkenau, maar ook in Treblinka en hoe al die andere vervloekte plaatsen mogen heten, gemarteld en tot as verpulverd werden, als in feite dit hele museum is. Hoevelen hebben het Hatikwa, Israëls volkslied vandaag, op de lippen gehad op weg naar de gaskamers?

Voor mijn voeten liggen de bussen waarin het Zyklon-B heeft gezeten. Ik huil. En ik ren. Steeds harder ren ik. Ik moet rennen om alles te zien, met nietsziende ogen, omdat de minister haast heeft, want het programma, dat vervloekte programma, draait verder.

Ik geef toe: bij de staalfabriek, het recreatiepark, de kolenmijn, werd ons

evenmin veel tijd gegund. En mevrouw van der Stoel was nog wel, hoorde ik haar zeggen: 'zo graag in een schacht afgedaald.'

Ik ben in een schacht afgedaald, figuurlijk, en hoor in de verte hun stemmen, beschaafd informerend, knikkend, minister van der Stoel met diepe fonsen in het voorhoofd. Ik wist niet dat hij zo ongelukkig kon kijken.

Of is dit een projectie, en kijkt hij altijd zo?

Hij loopt met lome lange passen in zijn donkere kostuum, het blote hoofd gebogen, langs de borstels, kammen, kunstbenen en prothesen, de scheerkwasten, het grauwe haar dat ook, verwerkt in matrassen, in Duitsland te vinden moet zijn.

Plotseling klinkt die stem uit het gezelschap, in keurig geaffecteerd Engels: 'Have you ever been to Poland before?' Een normale vraag; maar in Auschwitz?

Dan hoor ik mijzelf zeggen: 'No, almost but I managed to cancel the trip.' 'I managed.' Ik was drie toen de oorlog begon, acht toen de oorlog eindigde, op mijn verjaardag.

Buiten is de hemel helder. In flarden drijven witte wolkjes boven ons. Het is kil, niet koud. Hier zijn ze hun laatste gang gegaan.

Of in elk geval: niet ver van hier. Nu moet ik denken aan die ene strofe in het boek van Jacob Presser: Ondergang, waarin een 'selectie' beschreven wordt. Een jongen stond al een uur in de kou, toen hem werd toegevoegd: 'Was zitterst du? Du frierst? Sei ruhig, du kommst in den Ofen, da ist es warm.'

Buiten is de hemel helder. Opnieuw in de auto's met chauffeur, de borden volgen: naar Birkenau. Ik heb het landschap al beschreven rond 'het andere einde van de spoorlijn'.

Hier sta ik aan de rand van het graf van degene die ik geworden zou zijn. Hier heb ik kaddisj (gebed voor de doden) gezegd, voorzover dat ging. En verder heb ik zo wezenloos staan staren dat ik ijlings opzij moest schuiven toen het ministeriële gezelschap het monument naderde, achter een krans met rood-wit-blauw lint. Minister Olszowski, groot, martiaal, een kerel met hammen van handen.

Minister Max van der Stoel, lang en plechtig achter de krans.

Maar we hebben haast. Terwijl ik vóór mij de gezichten zie van de kinderen met wie ik in dat 'Joodse weeshuis', de Bergstichting, aan de Larense hei, verzameld werd, als een miserabele meute herinneringen, klappen om mij heen alweer de autoportieren. We rijden weg. In de verte fluit een trein.

Ik hoef niet meer te beschrijven hoe wij verder gegaan zijn. Maar het is zo

absurd. Het is zo volstrekt ongerijmd, om van Auschwitz–Birkenau, behaaglijk in donkergrijs tweed, zacht leunend in de kussens naar hotel Cracovia te rijden, waar een lunch wacht, een feest waardig.

Waar in deftige zwier de menukaart Cumberland-sauce vermeldt, die onvervalste mierikwortelsaus blijkt te zijn. Daar, bij de fraai gedekte tafel hoor ik Nederlands ambassadeur Van Pelt tot collega Hans Knoop zeggen: 'In elk geval één ding: de ham is hier in Polen uitstekend.'

De kleine oud-hoofdredacteur van het Nieuw Israëlitisch Weekblad te Amsterdam blikte verbluft over die tafel in Krakau. Dan zegt hij, de handen spreidend: 'Ja, ik dacht al, dat zal wel; de ham zal goed zijn.'

Een uur daarvoor stond hij in Birkenau en zuchtte: 'Gerry, dit hele land, weet je wat dit land is? Het is gazzer!' (Onrein varkensvlees).

Hij dacht het al.

Krakau is een prachtige stad; het Wawel-paleis is monumentaal en bevat schitterende wandkleden van Vlaamse origine, fraaie schilderijen, sublieme antieke haarden, bewerkte deuren. Krakau ligt vlak bij Auschwitz, dat in een rechte lijn nauwelijks 50 kilometer verwijderd is.

Het is druk op het marktplein in Krakau, waar in de schemering een hoorn schalt op de kerktoren.

Voor mij is dit plein vandaag even leeg als het ghetto van Warschau, de 'musea' Auschwitz–Birkenau, de Muiderstraat, de Weesperstraat, de Retiefstraat waar wij woonden.

Op nummer 21.

Tot iedereen naar Polen 'vertrok'. Niet iedereen.

De vlucht per 'regerings Friendship' naar huis is rustig verlopen. We hebben zalm gegeten.

G. PHILIP MOK

Het begon onder synagogetijd

2 DAT WAS OP HET NIPPERTJE, ZACHARJA

5 oktober 1973

Bijna geruisloos en onopgemerkt sluipt een Egyptische patrouille door de beroemde en onneembaar geachte Israëlische Bar-Lev-linie in de Sinai. Een linie waarbij zelfs de bekende Maginot-linie in Frankrijk (1940) verbleekt . . . De patrouille heeft een vastgesteld doel voor ogen. Vandaar ook de overgave en vastberadenheid van deze mannen. Ze zijn door hun superieuren goed ingelicht. Ze weten dat ze een onderdeel vormen van een zeer nauwkeurig opgezet plan en tevens dat spoedig de grote bom zal barsten. Grote gevechtseenheden staan klaar, zowel aan het Egyptische als aan het Syrische front om een gigantisch offensief te beginnen tegen het niets vermoedende, zich op de Jom Kippoer voorbereidende Israël. Het zal een ongekend treffen worden en eindelijk zal de Arabische schande uitgewist worden.

Niet Adonai maar Allah zal de zegepraal behalen. Desnoods met Israël de Middellandse Zee in!

De soldaten verkneuteren zich reeds met dit blijde vooruitzicht en dat helpt hen bij hun thans niet ongevaarlijke opdracht.

Nu ja, ze vermoeden dat de fiere Israëlische leeuw een beetje is ingedommeld en er niet voldoende aan denkt zijn nagels, zijn klauwen te scherpen. Israël leert op zijn verleden. Het acht zich superieur aan welk Arabisch plan ook. Hun wapens zijn uitstekend menen ze, en het lijkt er ook op of de God, die in de Tenach, zulke wondere dingen liet beschrijven en waar de Rabbijnen het zo dikwijls over hebben, over hen waakt. Dus wat moet je nog meer. Nee, dit zit wel goed. Morgen vieren ze de Jom Kippoer en daarna kan het leven van alle dag weer verder gaan. Tja, de Israëlische waakzaamheid brandt op een laag pitje.

Te laag . . . !

De Egyptische patrouille vindt het best. Laat ze maar indommelen, die gehate Joden. Ze zullen spoedig wakker worden. Haha, het zal me een feest worden. Ze beginnen er goed zin in te krijgen.

Maar ze moeten niet dezelfde fout maken als de Israëli's. Uitkijken dus en verder gaan. Tenslotte willen ze er allen bij zijn, als het spel begint. Nee, ze maken geen grapjes onderweg. Daarvoor is de zaak te ernstig en hun opdracht te belangrijk. Ze moeten de Israëlische pijpleidingen doorsnijden, die uitlopen op het Suez-kanaal, om in geval van plotseling gevaar het kanaal

vol te spuiten met zeer brandbaar materiaal, zodat geen Egyptenaar er aan kan denken, het kanaal over te steken . . .

Ziezo ze hebben de leiding al te pakken. Eigen wachtposten verkennen de omgeving of er geen Israëli's in de buurt zijn, die onraad ruiken. Nee, die zijn er niet en die komen er ook niet.

Het doorsnijden van de leidingen blijkt een ongevaarlijk karwei op deze manier. Een koud kunstje . . . !

Met een plezierig gevoel aanvaarden de jongens, als de gehele opdracht voltooid is, de terugtocht. Ziezo, er kan veilig overgestoken worden.

Ook nu ondervinden ze geen hinder en komen veilig bij de hunnen aan.

Er heerst een bedrijvige drukte aan het Egyptische front, hoewel gedempt. De verrassing moet bewaard blijven. Tweehonderd jonge en goed getrainde piloten popelen om bij het eerste sein hun machines in te duiken en op het vastgestelde uur met razend geweld op de Israëlische stellingen af te gaan en die te beuken tot ze bezwijken.

Maar vooraf zal er een in hun ogen bijna hemelse prelude zijn: De donder van niet minder dan tweeduizend stukken geschut, die in één keer zullen losbranden in vier achtereenvolgende bombardementen. Gevolgd door het oversteken van het kanaal door maar liefst achtduizend man in rubberboten.

Is het een wonder dat de Egyptische soldaten in blijde verwachting zijn van de dingen die komen gaan?

Ging de tijd maar wat sneller! Het zal zo'n ongekende overmacht worden. En de prooi zijn de Israëli's. Nu, die zijn in feite niet waard dat ze leven, dus behoeven ze niet ontzien te worden.

Dat ze juist nu bezig zijn met de voorbereidingen voor hun heiligste dag, de Dag van Verzoening, de Jom Kippoer, och, dat is veel eerder een aanbeveling om nu te beginnen, dan een bezwaar. Laat hen maar bezig zijn met hun God en hun godsdienst. Ze zullen spoedig genoeg merken dat de onverzoenlijke en hoog-technische wapens, voornamelijk uit Rusland, een kracht zullen ontwikkelen, die de betekenis van Jom Kippoer verre overtreft . . . Tenminste . . .

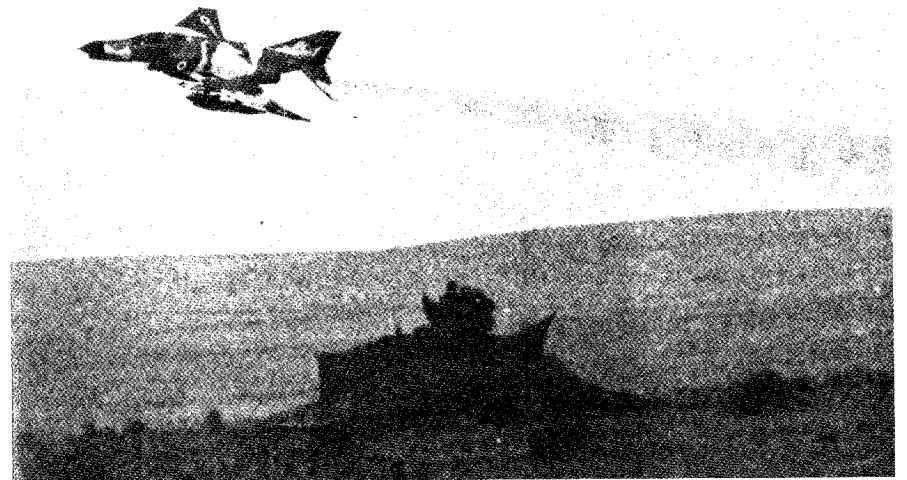
Zacharja Midbar zit wat slaperig bij zijn kameraden in de buurt van de tent. Eigenlijk zou hij wel naar bed willen, maar hij wil niet de eerste zijn. Hij heeft zijn gebedenboekje bij de hand. Morgen is het Jom Kippoer.

Hij denkt aan thuis.

Het feest is nergens mooier dan thuis. Als hij eraan terugdenkt komt er een vleugje heimwee in zijn hart. Maar daar mag en kan een echte Israëlische jongen niet aan toe geven.

Daarvoor zijn de tijden te hard.

Nou ja, te hard; de laatste jaren mogen ze niet klagen. De Arabieren houden



Bij het licht van de volle maan een Phantom in actie in de Sinai-woestijn

zich aardig koest en zijn blijkbaar tot het inzicht gekomen dat tegen het enthousiaste Israëlische leger met zijn moderne bewapening, toch niets te beginnen is.

De Jom Kippoer is reeds ingegaan. In het land van de sjabbath, begint de rustdag op het juiste, door God vastgestelde tijdstip en dat is aan de vooravond van de zaterdag, verbandhoudend met de zonsondergang. Nauwkeurig, per minuut berekend.

De Jom Kippoer is uiteraard ook een sjabbath, dus is dat ook merkbaar aan de fronten. En zeker de Jom Kippoer-sjabbath. Rabbijnen houden hun Torah-lezingen of zingen de gebeden voor de soldaten.

Nee, de Jom Kippoer kan aan het Israëlische front evenmin ongemerkt voorbijgaan als aan een Westers front het Kerstfeest.

Zachtjesaan worden de slaapplaatsen opgezocht. Het leger gaat slapen. Met tegenover zich een Egyptische overmacht, steeds helderder wakker wordend.

Israëls leger verkeert nu ook weer niet in een totale roes van zorgeloosheid. Dat niet! De normale waakzaamheid is er. En zo ontdekt men dat de pijpleiding doorgesneden is. Sabotage dus. Er wordt een technicus naar toege-

stuurd om de zaak weer in orde te maken. Aardig staaltje van die Egyptische soldaatjes, denken de Israëli's. Nou, ja, gun ze ook eens wat. Die pijpleiding is gauw genoeg weer hersteld . . .

Het tijdstip . . .

De Jom Kippoer ontwaakt uit de nacht.
Overall is er de rust van deze verzoeningsdag!
Reeds glijdt de morgen voorbij . . .
Dan breekt het uur van de aanval aan.
Ontzettend is het geschutslawaai dat 's middags losbreekt.

Compleet is de verrassing!
Schrikbarend is de overrompeling.

De Israëli'sche soldaten in de voorste gelederen weten nauwelijks wat er aan de hand is, of ze liggen reeds dood of gewond in of naast hun tenten! of krijgen het predikaat: krijgsgevangene! Zo bijv. de technicus die met het herstel van de pijpleiding bezig is.

Hoe kan dit toch allemaal zo snel?

Maar er is geen tijd om na te denken . . .

Als een lawine komt de Egyptische armee aangerend. Ze hebben vlaggen bij zich om die te planten op de hoogste punten in de Bar-Lev-linie, de verdedigingslinie. Afschuwelijk, voor elke Israëli dit aan te zien. Maar het ontrolt zich voor hun ogen op deze zesde oktober 1973.

Zijn dit die slappe Egyptische soldaten? Kijk, met welk een elan ze er tegenaan gaan, vertrouwend vaak op de kracht en de bijstand van Allah.

Het is voor een Israëli'sch soldaat niet te geloven en niet om aan te zien.

Diep, diep gewond raakt hij in het diepst van zijn trotse ziel.

Dit kan niet!

Sommigen schreeuwen hun teleurstelling uit.

Anderen verootmoedigen zich en . . . bidden.

Zij bidden tot de ware God.

De God van Israël, die zij volgens Paulus dienen vanonder een deksel.

Zou Hij horen . . . ?

Zacharja! Zacharja!

Kom mee! Kom mee!

Kom ga met ons en doe als wij . . .

De stellingen in!

Het gedaver van het geschutsvuur en de exploderende granaten helpen Zacharja spoedig uit de droom. Nee, dit is geen oefening van de Egyptenaren. Hier is iets anders aan de hand. Hij rent achter zijn kameraden aan, de stellingen in.

Weldra klinkt Israëli'sch vuur . . . !

De leeuw is ontwaakt.

Omsingeld en besprongen door roofzuchtige vijanden, die aanrukken met opengesperde mond.

Maar de leeuw, hoewel in het nadeel, heft zijn vervaarlijke klauw!

De levenskracht die door hem vloeit, is niet van zichzelf.

Israël heeft een Verbond . . . !

Ongelooflijk is eigenlijk de Israëli'sche tegenstand. Ze vechten als leeuwen op de versterkte punten van de Bar-Lev, hoewel hun positie aanvankelijk hopeloos lijkt.

De Egyptische stormlopen zijn echter weloverwogen. Gevechten van man tegen man breken los. De automatische wapens doen hun werk en keer op keer klinkt de explosie van handgranaten, meestal gevolgd door het klaaglijk gemmer van gewonden of het gereutel van stervenden.

Op de eerste gevechtsdag (lees overrompelingsdag) moest het trotse Israëli'sche leger in de Sinaï diep buigen.

Zacharja ziet de zaak somber in. Daar zit hij nu in zijn bunker op Jom Kippoer. De berichten zijn bar ongunstig. Stelling na stelling wordt door het Egyptische leger omver gelopen. Ze vechten wat ze kunnen, maar de munitie raakt op. Wie prakkezeerde er voorheen ook over dat er op Jom Kippoer gevochten moest worden?

Kijk, daar komen de Mitsraiem (Egyptenaren).

Er is geen houden aan!

Schieten, jongens!

Er zijn geen kogels meer!

Dan maar met het omgekeerde wapen er op af.

Kijk uit, handgranaten . . . !

Opeens draait de bunker voor Zacharja.

Hij voelt bloed aan zijn handen, die naar zijn onderbuik tasten. Het gutst gelukkig niet, maar het sijpelt wel. Hij is uitgeschakeld om te vechten en trekt zich terug in het achterste deel van de grote bunker, waar hij nog een gewonde kameraad aantreft!

Ze verstoppen zich voor het dodend geweld van de Mitsraiem, die de bunker leegvegen, met hun wapens een bloedig spoor achterlatend. In het algemeen mer er geen pardon voor gewonden, werd er verteld, en daar lijkt het soms wel op. Daarom houdt het tweetal zich muisstil, ondanks de pijn en de dorst. Ze horen overall stemmen van de Egyptenaren. Soms zelfs in de bunker.

Dan houden ze hun adem in.

Kijk, daar is zo'n kerel . . . !

Uitkijken geblazen.
Daar komt er nog een . . .
De vrij zwaar gewonde jongens drukken zich zover mogelijk weg.
Laat de Egyptenaren hen alstublieft niet ontdekken, zal hun gebed zijn.
Ze rekenen er vast op dat straks hun kameraden zullen komen om de Mitsraïem te verjagen.
Dán zullen ze hun stem wel verheffen.
Reken maar . . .

Uren gaan voorbij.
Er zijn geen tekenen dat de verwachting van de twee gewonden in vervulling zal gaan. Integendeel, Israël wordt terug geworpen.
Zacharja's maat wordt onrustig en Zacharja schrikt als hij zijn wapenbroeder in de ogen kijkt.
Hij zal zijn verstand toch niet kwijtraken?
De shock van deze nacht, de wondkoorts en de dorst zullen hem toch niet hysterisch maken?
Zacharja probeert een fluistergesprek, maar met weinig succes.
Och, wat zal deze dag verder brengen?
Alleen Adonai weet het.

Weer verlopen enkele spannende en slopende uren.
De jongen houdt het niet meer.
Zacharja doet wat hij kan, maar zijn maat ziet het niet meer zitten.
Overall klinken stemmen.
Maar niet in het vertrouwde Hebreeuws (Ivrieth).
Tot zijn grote ontsteltenis ziet Zacharja hoe zijn maat plotseling schreeuwend overeind vliegt en naar de opening van de bunker rent.
Zacharja houdt zijn hart vast. Hij beseft dat dit niet goed kan gaan.
Reeds rent de jongen terug, maar nu achtervolgd door enkele Egyptische soldaten, die hun wapens in gereedheid brengen.
Scherp klinken de schoten.
Dof slaat de jongen tegen de vloer, niet ver bij Zacharja vandaan. Nog een paar zenuwtrekkingen en dan is de jonge Israëli, waarop zijn moeder met smart zit te wachten, heengegaan . . .
Zacharja beseft dat het nu zijn beurt is.
Waar is zijn gebedenboekje?
Niet meer nodig.
Dezelfde soldaten richten hun wapens nu op hem.
Hoe zal het zijn, als de kogels hem treffen . . . ?

Er komt nog iemand de bunker binnen.

Een Egyptische officier, die onmiddellijk de situatie overziet.
Geeft hij een bevel?
Bliksemen zijn ogen?
Hoort hij het zwakke hulpgeroep van Zacharja . . . ?

Zacharja heeft het niet precies kunnen navertellen, maar wel weet hij nog duidelijk dat door de binnenkomst van de officier de houding van de soldaten snel veranderde. Ze lieten hun vuurwapens zakken alsof ze zich schaamden. Zacharja: 'Ik kon hun houding eigenlijk wel begrijpen. Ook de Egyptische soldaten waren erg gespannen, en het eerste wat je dan doet is schieten . . .'

De officier kijkt even naar de wonden. Een beenbreuk en wat schotwonden in de onderbuik. Hij zorgt voor een goed gewondentransport naar Egypte, waar Zacharja in een heel goed, niet-militair-ziekenhuis terecht komt, waar hij uitstekend verzorgd wordt door de Egyptische verpleegsterjes en doktoren. Als hij aan de beterende hand is bieden ze hem zelfs een tochtje aan naar de pyramides.
Zijn wonden worden vakkundig behandeld. Alleen de wonden aan zijn hand, waar enkele kogels doorgeschooten zijn, weten zij niet goed raad mee.
Daar zit Zacharja, die voor de oorlog bezig was met een opleiding tot fotograaf, wel een beetje mee!
Zijn vingers zijn voor zijn vak onmisbaar.
Maar misschien weten ze daar in Israël wel raad mee, als hij terug komt uit krijgsgevangenschap.

Prijst Zacharja nu de behandeling van krijgsgevangenen door de Egyptenaren? 'Nu, kijk eens, ik ben door hen zeer behoorlijk behandeld, waarom, dat weet ik niet, waarschijnlijk door toedoen van die onbekende officier. Maar ik weet van andere jongens, die ook gewond raakten, dat die niet in een ziekenhuis terecht kwamen, maar in gevangnissen, waar ze uiteraard slechter werden behandeld dan ik . . .'

Niettemin, als men een Joods militair de vraag stelt of er verschil bestaat in Syrië krijgsgevangene te zijn of in Egypte, krijgt men wel een duidelijk antwoord. Een Sinaïfront-Israëli antwoordde mij tenminste concreet op deze vraag:
'Als ik krijgsgevangene zou moeten zijn en de keuze had tussen Egypte en Syrië, dan kies ik overtuigd voor Egypte. Wat er met onze krijgsgevangenen in Syrië is gebeurd, is een hoofdstuk vol verschrikking! De verhalen zijn vreselijk! En dan te bedenken dat velen het niet meer kunnen navertellen, omdat zij daar doorgemarteld zijn.
Het is ten hemelschreiend wat er in Syrië met vele van onze mensen is gebeurd . . . !'

Hoe het met Zacharja afliep . . . ?

Hij is genezen teruggekomen in Israël, maar liet zich gelijk weer in een ziekenhuis opnemen voor zijn hand.

Een kundige Israëlische chirurg heeft toen een succesvolle operatie verricht, zodat Zacharja weer tamelijk vrij van zijn hand gebruik kan blijven maken, al zullen twee vingers wel altijd stijf blijven.

Zacharja mag dankbaar zijn . . .

Serie I *Van Duits concentratiekamp tot Egyptische zandwoestijn . . .*

3 JE ZOU DENKEN:

HET IS TOCH WEL EEN WONDER VAN GOD . . . ?

‘Hier is het . . . !’

Schnell da innen. Alles muss mit im Wagen . . . !

Het was voor de Gestapo haar gewone doen om met barbaars geweld een jodenwoning binnen te dringen en alles te arresteren wat leven heeft en op twee benen loopt.

Ze stuiten op een kordate moeder die een ventje van drie jaar en een meisje van zes weken tegen zich aangedrukt heeft.

‘U kunt mij zo toch niet arresteren,’ verweert de moeder zich.

Ze merkt dat haar argumentatie geen enkele indruk maakt.

Daarom vervolgt ze: ‘Zo’n kind van zes weken kan ik toch zo maar niet meenemen?’

‘U hebt gelijk, mevrouw,’ klinkt het vals, ‘laat dat kind maar hier, dat overleeft al die verschrikkingen toch niet . . .’

Maar dat was moeders bedoeling niet. Ze neemt de kleine op en met het jochie van drie aan haar hand loopt ze naar de klaarstaande auto. Trots en met de vaste wil, alles in het werk te stellen om haar kinderen in het leven te houden. Desnoods ten koste van zichzelf!

Het jochie van drie is nu een man van 36 jaar, die mij zijn verhaal vertelde. Jehoeda (gefingeerd) is zijn naam. Op zijn naamkaartje trof ik de volgende gegevens aan:

Hij werd op 9 oktober 1939 te Amsterdam uit Joodse ouders geboren en reeds in 1942 het huis uitgesleept: ‘Dat kind, mijn zusje van zes weken, die

het niet overleven zou, is nu de trotse moeder van twee kinderen. En dat is vooral te danken aan de wilskracht van moeder. Zonder haar had zij, en ik net zo min, het er niet levend afgebracht. Zij heeft werkelijk voor ons gevochten en zich de rug daarbij ongeveer kapot gewerkt in de concentratiekampen, om ons nog maar een kruimeltje te kunnen toestoppen, waardoor wij die hel overleefden. Moeder zelf kwam er ook door. Wat dat betreft zijn wij nog gelukkig geweest. Niettemin, de ouders van mijn vader bezweken reeds in Westerbork. Mijn oma van moederszijde ging naar Bergen-Belsen en kwam er ook door, evenals mijn vader. Wel kwamen een aantal ooms om, sommigen met vrouw en kinderen.

Aan het eind van de oorlog werden we van Bergen-Belsen naar Auschwitz vervoerd. We zaten in de laatste trein, die helemaal volgepropt zat.

Toen we in de Russische zone kwamen, werd deze veel te volle trein ook nog gebombardeerd door de Russen, waarbij zeer velen omkwamen. Wij konden er ongedeerd uitkomen en werden door de Russen bevrijd en kwamen in de buurt van Leipzig terecht. We werden uitgewisseld naar Holland, waar we totaal berooid aankwamen. Al onze bezittingen waren verdwenen en in ons huis hadden NSB-ers gezeten.

We kregen een woning toegewezen en konden van voren af aan beginnen. Mijn gezondheidstoestand was zo slecht dat ik door het Rode Kruis op transport gesteld ben naar Denemarken, waar ik een jaar lang in een Deens gezin geleefd heb, om weer wat op verhaal te komen. Ik was toen zes jaar oud. Toen ik thuis kwam, sprak ik vloeiend Deens, maar ik kende geen woord Hollands meer. Mijn moeder volgde een Deense taalcursus om zich weer met mij te kunnen verstaan.

Enkele vragen aan Jehoeda: ‘Kunt u zich nog enkele dingen herinneren uit Bergen-Belsen . . . ?’

– Er zijn natuurlijk punten die eruit springen. Er zijn van die momenten, waarvan je zegt, dat herinner ik me. Ik herinner me heel gek genoeg een barak waar we gewoond hebben. Dat denk ik tenminste dat ik me dat herinner, of dat precies zo was, dat weet ik niet, want ik ben er later nooit meer naar toe gegaan.

Ik herinner me de omgeving van het prikkeldraad, ik herinner me, mijn moeder heeft dat later verteld, dat ik eens naar huis ben gekomen met een koolraap. Nou, dan moet u zich geen grote koolraap voorstellen, maar kleiner als een vuist, en dat was een enorm bezit, dat was iets fantastisch! En toen zei m'n moeder: hoe kom je eraan? En toen zei ik, die heb ik gekregen van één van de andere gevangenen, van een ander kamp, dat ernaast lag. De koolraap werd toegegooid door het prikkeldraad. Dat heeft moeder niet geloofd. Ze dacht dat ik hem gestolen had ergens vandaan. En ze heeft me hem laten terugbrengen, want ze was doodsbenauwd dat iemand dat had gezien en dat

ik daar later moeilijkheden mee zou krijgen. Maar ikzelf herinner mij heel duidelijk, dat ik hem gekregen heb, dat iemand me hem toegegooid heeft. En zo zijn er nog meer van die momenten. Hoe . . . de behandeling in Bergen-Belsen was, vraagt u? Nou, ik geloof niet dat men van een behandeling kan spreken. Je werd niet menselijk behandeld en niemand was eigenlijk van plan om je als mens verder te laten leven. En heel veel mensen die al innerlijk kapot waren, zijn heel gauw in min of meer dierlijke staat vervallen. En alleen die mensen die werkelijk geestelijk zo sterk waren, dat ze zich daartegen konden verzetten, tegen alle ontberingen, tegen alle narigheid, dát zijn de mensen die er door zijn gekomen. Niet alleen maar door lichaamssterkte.

Waren er nog wat uitzonderlijke bewakers, die wat makkelijker waren . . . ?
Kapo's (de kamppolitie) dat waren meestal boeven uit Duitsland of uit andere landen, die ze uit de gevangenis hadden gehaald en die ze als bewakers in die kampen hadden aangesteld. En m'n moeder vertelde me, dat één van deze mensen, één van die kapo's, die een verschrikkelijke man was, en waar iedereen doodsbenuwd voor was, die sloeg en trapte en de mensen ook naar het schavot hielp, dat die man mijn grote vriend was. Hij vond mij blijkbaar erg aardig. Ik mocht altijd met hem door het kamp gaan en zij waren doodsbenuwd voor mij.

Die man was waarschijnlijk geestelijk niet helemaal toerekeningsvatbaar. Hij had nu eenmaal een genegenheid voor mij opgevat en nam mij overal mee. Hij was erg aardig voor mij. Maar ze waren doodsbenuwd dat ik iets verkeerd zou zeggen of doen, wat misschien als kind heel gauw had kunnen gebeuren. En dat die genegenheid dan tot haat zou zijn omgeslagen, zodat ze niet helemaal wisten hoe ze dat moesten verstouwen. Het was dus wel een uitzonderlijke bewaker, maar dat gold alleen voor mij. Velen van hen hechtten zich ook meer aan hun hond dan aan een mens.

Hoe kwam u in contact met Israël . . . ?

Na de HBS ben ik eerst een half jaar naar Israël gegaan, ik had altijd al grote interesse voor Israël. Mijn ouders zijn erg Zionistisch. Mijn vader was voorzitter van de Nederlandse Zionisten Bond en president van de kollektieve Israël Aktie. En we hadden al zo vaak en zo veel over Israël gehoord en bovendien was een groot deel van mijn familie en mijn vrienden al daar geweest of hadden zich daar gevestigd in de tussentijd.

En toen ben ik dus een half jaar naar Israël gegaan. Ik heb in een kibboets gewerkt, en Hebreeuws (Ivrieth) geleerd. Daarna ben ik teruggekomen, want het plan was dat ik verder zou studeren. Dus in Zwitserland gestudeerd: hotel-administratie, hotel-management. En daarna ben ik naar Zweden gegaan en heb daar gewerkt, eerst in een hotel, daarna bij een grote luchtvaartmaatschappij, een chartermaatschappij. Uit Zweden ben ik in 1965, precies

10 jaar geleden, naar Israël geëmigreerd en sindsdien woon ik in Israël, maar ik reis des te meer.

Toen ik officieel geëmigreerd was, na een paar jaar, moest ik m'n militaire dienstplicht vervullen. Je hebt een tijd dat je kunt besluiten: Wil je blijven, wil je niet blijven. Als je eenmaal dat besluit genomen hebt, dan ben je automatisch verplicht militaire dienst te doen en afhankelijk van de leeftijd waarop dat gebeurt, moet je een jaar, een half jaar of een paar maanden in dienst. En heb je nog nooit een militaire opleiding gehad, dan word je als gewoon recruit naar een opleidingskamp gebracht en daar krijgt iedereen een basisopleiding van minimaal twee maanden. En in die basisopleiding, die behoorlijk hard is, leren ze die dingen die ze een recruit in vier of vijf maanden bijbrengen. Dus het is een harde dag, van vijf uur 's morgens tot elf uur 's avonds. En officieel moet je zes uur slapen. Daar houden ze zich strikt aan. Een uurtje meer is er niet bij. Dat is natuurlijk een enorme inspanning voor mensen die zulke dingen nooit gewend zijn geweest. Het is heel goed om de verschillende immigranten in Israël te leren kennen. Want iedereen wordt tot een eenheid gevormd, of je wilt of niet. En dat is mij erg goed bevallen. Natuurlijk waren er ook moeilijkheden, want we hadden bv. nieuwe immigranten uit India en die mensen spraken geen woord Hebreeuws en dat was dan wel heel erg moeilijk.

De mentaliteit was erg goed, we waren werkelijk één team en ik heb tot nu toe nog vriendschap met heel veel jongens, waar ik toen mee samengewerkt heb. Het Jood-zijn verbindt, het Israëli-zijn verbindt, het in het leger-zijn verbindt.

Is het riskant om in Israël te wonen . . . ?

– Alles is riskant. Het hele leven is riskant, als je hier op straat loopt, dan is het ook riskant tegenwoordig. Nee, wat dat betreft maakt men zich geen zorgen. In die tijd wisten we nog niet dat er weer zo gauw een oorlog zou zijn. Dat je opgeroepen zou kunnen worden om ingezet te worden in een oorlog. Je wist, we zitten in een hoekje van de wereld, waar we met de rug tegen de muur staan, waar we ons verdedigen moeten en het is maar beter om te weten hoe je het moet doen. En dat je niet zo staat, dat je niet weet wat je moet doen. Het is veel beter om mee te kunnen doen, dan ernaast te staan en te zien hoe anderen de kastanjes uit het vuur halen.

Hebt u uw leven over voor de Staat . . . ?

Dat is een heel moeilijke vraag. Ik geloof wel dat als ik nu voor mijn land opgeroepen word, en ik in het leger ga, dat ik er dan wel rekening mee houd, dat ik op een gegeven dag niet meer terug zou komen. Vluchten zou ik niet. Maar om het maar eerlijk te zeggen, er zijn een heleboel mensen die er niet meer zo over denken. Die het beu zijn. Die er niet meer tegen kunnen. Die zeggen: jongens, ik heb nu vijf oorlogen meegemaakt, nu is het welletjes ge-

weest. Ik wil ook een beetje rust hebben en die emigreren dan naar Amerika, Engeland, naar Australië.

Die worden niet met de vinger nagewezen . . . ?

Ja en nee. Ze worden wel degelijk bekeken als mensen die weglopen, als een soort van spelbrekers. Maar deserteur wil ik niet zeggen. Het gekke is, dat als het puntje bij 't paaltje komt, en als ze geroepen worden, komen ze altijd terug. Het grootste deel! Er zijn er natuurlijk die inderdaad niet terugkomen. Die zou ik dan deserteurs willen noemen. Het is nu weer gebleken in deze laatste oktober-oorlog, dat duizenden en duizenden die ondertussen hun leven ergens anders waren gaan leiden, dat die zonder dat ze opgeroepen waren, het eerste het beste vliegtuig genomen hebben en terug zijn gekomen om weer mee te doen.

En dat ziet u als oorzaak van die verbondenheid en ook dat dit ras, als we het zo mogen noemen, het zoveel eeuwen uithoudt en nog zich zelf blijft . . . ?

Het verbonden-zijn is gewoon het Jood-zijn, Joods voelen. Ik kan het moeilijk verklaren wat het is en hoe het is. Het is alleen maar iets dat je weet, dat je erbij hoort. Dat je weet dat je daar thuis bent, dat je weet dat dát je huis is, en dat er geen andere, echte plaats is waar je thuis hoort en dat daar de mensen wel bereid zijn om alles te geven wat ze hebben. En dat is iets wat door de eeuwen heen gebleken is, dat het ons volk samenhoudt. Je probeert het altijd te verklaren, maar ik weet niet, of daar nou een menselijke verklaring voor is of dat het een Hogere Hand is die ons stuurt, en die ons tot deze daden aanzet en die ons deze dingen laat doen.

Als je de Torah leest, dan lees je dus over de Dagon van de Filistijnen, over Kamos van Moab, of de Baïl van de andere groep. En in diezelfde trant lees je dus over Adonai of Jaweh van Israël. Maar die is er dus nog . . . ?

Men zegt dat Hij er is. Er zijn grote groepen mensen, die geloven dat Hij er is en dat Hij daadwerkelijk ons land leidt, ons volk leidt. En wie ben ik om te zeggen dat het niet zo is?

Vindt u het niet frappant dat het volk er nog zo is op die manier en weer terugkomt?

Dat is inderdaad een wonder. Het rare is, dat ik er niet zo bij stil sta, dat ik het min of meer als heel natuurlijk beschouw, dat we er zijn. Terwijl het toch eigenlijk, als je er echt aan zou zitten denken, dan zou je toch denken, het is toch wel een Gods-wonder . . . !

Waar bent u nu liever, in Israël of Europa . . . ?

Ik ben erg graag in Europa, en ik vind het heerlijk om in Holland te zijn, maar ik ben toch altijd blij als ik thuis ben in Israël.

Het is natuurlijk ook het gezin dat u hier hebt . . . ?

Nou, het is niet alleen het gezin, familie. Verder ben ik me wel bewust, dat ik zonder dat iemand mij ertoe gedwongen heeft of iemand mij daartoe aangespoord heeft, naar Israël gegaan ben. Ik heb hier een bestaan opgebouwd en ik voel me er thuis.

Heeft u een haat tegen Egypte of Syrië . . . ?

Nee, beslist niet.

Arabieren . . . ?

Nee, ik zou enorm graag vrede willen en samen kunnen en willen leven met hen.

Ook door vermenging . . . ?

Een vermenging, dat wil zeggen met open grenzen, maar ieder in z'n eigen land.

U zou het zuiver willen houden . . . ?

Laten we zeggen, ik zou Israël Europees willen houden. Ik zou het land, ons land, niet graag Oriëntaals willen zien.

Het zou niet erg zijn als er zo'n vermenging met Europeanen kwam, dat men alleen het land Israël noemt, maar dat het Joodse ras niet persé gehandhaafd hoeft te blijven . . . ?

Kijk eens, dat is weer bijna een godsdienstige vraag. Ik zie de staat Israël in de eerste plaats als een land, dat zich onderscheidt van andere landen, doordat er hoofdzakelijk Joden wonen. Als men mij vraagt: Wat ben je, een Jood, een Israëli of een Hollander, dan zou ik in de eerste plaats antwoorden: Ik ben een Israëli van Hollandse afkomst. Van Hollands-Joodse afkomst! Maar dan toch wel met dien verstande dat ik altijd, wat er ook gebeurt, steeds Joods-Israëliësch zal zijn!

Aha, dus toch vanuit de Torah . . . ?

Ergens natuurlijk wel. Alleen ik zou niet precies kunnen zeggen welke betekenis de Torah daarin heeft. Het is zo als je eenmaal Jood bent, kun je voor het Joodse geloof nooit meer iets anders worden. Zelfs als je bekeerd wordt tot Christen, ben je voor de Joodse godsdienst en wetten toch nooit anders dan Joods. Wat de toekomst betreft. Jood en Christen geloven in één Messias. Bij Zijn verschijnen zal alles goed worden. Laten we dan maar hopen dat Hij gauw komt . . . !

4 HET VERBONDMAKEN IN EEN SCHUIKELDER

Op de ochtend van Jom Kippoer 1973 zit Jehoeda rustig met zijn moeder, die juist uit Holland over was, in de kamer te praten over het een en het ander. 'Wat is er toch veel verkeer langs de weg,' onderbreekt moeder wel een paar keer. Jehoeda knikt.

Hij is zelf niet godsdienstig, daarom is hij ook niet naar de synagoge gegaan vandaag. Maar hij heeft de laatste jaren wel geconstateerd, dat men in Israël op sjabbath wat minder rustig is, dan het woord aangeeft en zoals het ook lange tijd het geval was.

Zeker, het is nog heel goed merkbaar als de sjabbath aanbreekt, maar toch . . . 'Tja, moeder, de secularisatie (verwereldlijking) neemt de laatste tijd nogal toe hier. Er komt op sjabbath steeds meer verkeer op de weg.'

Moeder is niet geheel overtuigd maar doet er een poosje het zwijgen aan toe. Inmiddels bedenkt de niet religieuze Jehoeda dat de Jom Kippoer toch echt nog als vanouds een dag is van vasten, van rust, van inkeer, van meditatie. Wil je de Verzoendag op de juiste wijze beleven, dan moet het toch wel die kant op.

Moeder onderbreekt weer. Ook al omdat er steeds vliegtuigen in de lucht zitten, volgens haar. Nu is er een vliegveldje in de buurt, dus Jehoeda weet daar wel een antwoord op. Laat moeder dan maar wat argwanend zijn. Ze komt tenslotte uit Holland. Daar is men niets gewend de laatste tientallen jaren. Hier in Israël maakt men zich niet zo gauw ongerust. 'Er is niets aan de hand hoor. Maak je maar niet ongerust, moeder . . .'

Maar moeder maakt zich wel ongerust. En terdege ook. Een onbestemd voor gevoel doet haar er heel sterk op aandringen om de geheel buiten gebruik gemaakte schuikelder in orde te maken.

Wat moet je nou met zoiets . . . ?

'Ik heb toch zo'n vreemd gevoel over me,' benadrukt moeder nog een keer. 'Ga toch die schuikelder uitruimen, ik heb geen rust als je het niet doet . . .'

Jehoeda laat zich overhalen. Samen met de buurman, die hij eerst moet ompraten, begint hij met het uitruimen en in orde maken van de oude schuikelder. Het elektrisch licht blijkt defect en ook dat wordt gemaakt. Er wordt nog een buurman bij gehaald, zodat hier ieder bezig is op deze sjabbath, met beveiligingsmaatregelen.

Het magazijn van de schuikelder staat vol overbodige rommel. Weg er mee! Fris water is er ook nergens te bekennen. Ook dat komt in kannen en kruiken. Overigens een heel gesjouw. Maar na enkele uren flink doorwerken ziet de schuikelder eruit alsof hij dadelijk in gebruik genomen dient te worden. Nou, dat laat niet lang op zich wachten . . . Terwijl de mannen met goedkeurende blikken hun werk beschouwen en moeder wat opgeluchter adem-



Egyptenaren planten een vlag aan de oostkant van het Suezkanaal

haalt, gaat plots de sirene . . . !

Toch nog weer onverwacht.

Zelfs moeder schrikt, maar voelt intuïtief aan dat het iets ergs betekent. Jehoeda zet de radio aan, hoewel hij weet dat er op Jom Kippoer niet uitgezonden wordt. Maar nu is dat wel het geval. Iemand spreekt en dat is op zichzelf al onheilspellend.

De zaak is spoedig duidelijk. Er wordt heftig gevochten, zowel in de Sinaï als op de Golan-hoogte.

Oorlog dus!

De zoveelste . . . !

De mannen kijken elkaar veelbetekenend aan. Eén der burens gaat onmiddellijk naar zijn eigen woning om zich om te kleden. Hij is namelijk commandant van een tankeenheid en beseft dat hij moet opkomen. Zijn tuniek hangt klaar. Een kleine mocite dus.

Het afscheid nemen, dat valt moeilijker!

Nee, hij is er vandaag niet trots op Israëliisch kapitein te zijn, maar hij zal het wel proberen wáár te maken.

De Arabische aanval op Israël was nogal nauwkeurig gepland. Het moest om vele redenen de nacht zijn van 5 op 6 oktober. De Egyptische opperbevelhebber, generaal Ahmed Ismaël, noemde het vaststellen van deze D-dag een wetenschappelijke operatie van hoog niveau. Er moest voldoende licht zijn (van de maan). Het Suezkanaal moest in verband met de stroomsnelheid makkelijk overgestoken kunnen worden. De vijand (Israël) moest niet op zijn hoede zijn etc.

Een betere datum dan de Jom Kippoer leek er dus niet te zijn.

Toch zijn er door velen in de wereld andere zaken naar voren gebracht waarin de Arabische wereld er niet zo best afkomt met hun keuze van de Jom Kippoer-datum. Zo schrijft de heer Huib Verwey in het Reformatorisch Opinieblad 'Koers' het volgende:

'Eén van de meest integrerende vragen die velen de afgelopen dagen heeft beziggehouden is, hoe kon de Arabische aanval op Israël onverwachts komen? De Israëli's waren op de hoogte van troepenconcentraties aan hun grenzen. Wel is verklaard dat de Israëli'sche regering bewust de beschuldiging van agressie wilde ontgaan, door de vijand het zeer riskante initiatief te laten. Maar is dat wel juist? Israël kan weinig illusies hebben gekoesterd dat een aanzienlijk aantal landen niet tóch de schuld op Israël zou werpen, wat ook gebeurde. Bovendien kon Israël er zich weinig aan gelegen laten liggen hoe de wereld zou oordelen, daar het risico van het nalaten van de eerste klap zeer groot was. Tenzij de goodwill van Amerika Israël zelf dát waard is geweest.

Vergeeten wij niet dat de aanval op Grote Verzoendag kwam!

Wij kunnen ons niet voorstellen welke plaats deze dag in het Joods bewustzijn inneemt. Het is voor iedere Jood nl. in volstrekte zin ondenkbaar dat zelfs de Arabische legers op Grote Verzoendag zouden kunnen aanvallen. De Israëli's wisten – het zij herhaald – van een op handen zijnde aanval, maar zelfs voor de legerleiding is de Arabische inval op die dag een onvoorstelbaar gebeuren geweest. Zo'n agressie op Grote Verzoendag zou men – bij wijze van spreken – zelfs niet van een Hitler hebben verwacht. Insiders uit Israël hebben ons bericht dat het Israëli'sche leger wel degelijk is verrast, hoewel het toch geen ogenblik gedacht kan hebben dat de oorlog niet voor de deur stond. In het Joods bewustzijn is iedere aanval op Grote Verzoendag een heiligschennis en een Godslastering die geen weerga kent. Wellicht wordt hierdoor ook het ware karakter van deze oorlog onthuld.

Een vóór-ervulling, een copie van Harmageddon.'

Aldus Verwey.

In de schuilkelder heerst aanvankelijk een gedrukte stemming. Men is wel gewend aan gevaar in Israël, maar men is die altijd durende dreiging ook zo onnoemelijk beu.

Toch is er iets heel aparts, dat de mensen in de schuilkelder tot grote steun is. Althans zo vertelde Jehoeda het mij.

Deze dag was juist de kleine jongen van één der buurtgenoten acht dagen op de wereld en moest dus vandaag besneden worden.

De Israëli's zeggen tegen besnijden 'Verbond-maken'. Een treffende benaming. Van dit ventje, dit Israëli'sche ventje van acht dagen, werd in de schuilkelder het Verbond gemaakt. Dat was een zeer plechtig ogenblik. Een heel speciaal moment. De niet-religieuze Jehoeda ontroerde er van en het gaf hem steun. Ik vroeg hem hoe dit kon. Toen vertelde hij mij: 'De besnijdenis vindt in Israël meestal thuis plaats en wordt verricht door iemand die daarvoor speciaal is opgeleid. Die man was in de schuilkelder aanwezig. Of ik de besnijdenis religieus heb beleefd? Misschien wel enigermate op dat moment. Ik dacht tijdens de plechtigheid: Kijk, hier staan we nu als volk van Israël. We worden wéér aangevallen, maar we gaan gewoon door met nieuw leven te scheppen, alsof er niets gebeurd is. We doen gewoon wat we volgens de wet (Torah) moeten doen. Ja, dat trof me toen zeer en het bemoedigde me ook.

Of er geen gevaar voor besmetting bestaat? O, zeker wel, maar dat risico is toch zeer gering. U moet weten dat het ventje op steriele lakentjes lag en direct na de ingreep ook als zodanig werd toegedekt. Natuurlijk was de omgeving niet zo steriel als gebruikelijk, maar daar werd goed rekening mee gehouden.

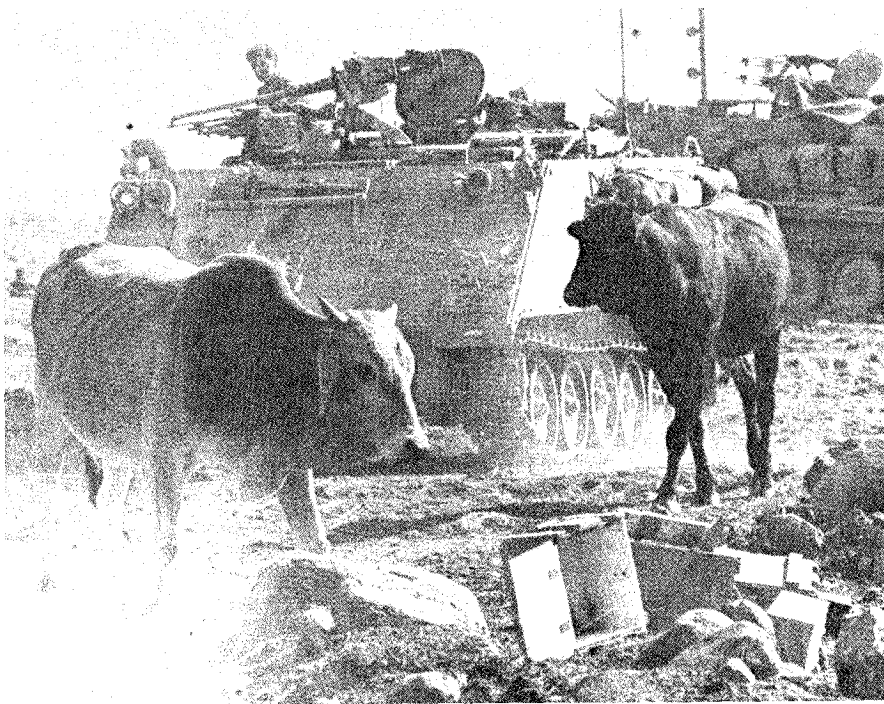
Op dezelfde dag dat dit jochie in het Verbond van Abraham werd ingevoerd, werden wij opgeroepen voor het front. Via de radio worden op zo'n dag tal van codewoorden rondgeroepen. Elk onderdeel heeft zijn code. Ook mijn code hoorde ik vermelden en dan heb je maar te gaan en tegelijkertijd weet je dan waar je naar toe moet als verzamelpunt. Vanaf dit punt vindt het transport dan verder plaats . . .'

En zo moet ook Jehoeda afscheid nemen van vrouw en kinderen en van zijn moeder. Zijn moeder is zogenaamd een harde. Altijd even flink. Zo was ze ook in de tweede wereldoorlog in Europa.

Niet één traan!

Jehoeda kan zich niet herinneren dat ze zelfs in Bergen-Belsen ooit een traan gelaten heeft, ondanks het lijden in dat concentratiekamp. En nu, door de shock van het moment, nu, op deze Jom Kippoer, barst moeder in tranen uit. Het grijpt haar dus kennelijk enorm aan.

Daar gaat nu haar jongen, die altijd gespaard gebleven is. Maar nu, wat zal er nu gaan gebeuren . . . ?



De koeien dwalen nog tussen de tanks. Treffend beeld van de verrassingsaanval op Israël

Ook voor Jehoeda betekent het een grote spanning, om nu voor het eerst alles wat hij in zijn militaire opleiding geleerd heeft, in praktijk te moeten brengen. Niemand weet wat er gaat gebeuren.

Als het afscheid eenmaal genomen is, gaat het een stuk beter. In de dienstbus heerst zelfs een vrij opgewekte stemming en de jongens raken hun angsten wat kwijt. Zo ook met Jehoeda. Wel blijft ieder aan thuis denken, maar verder gaat men er vanuit dat deze oorlog weer een klusje zal zijn dat spoedig geklaard is.

Overmorgen zijn we weer thuis, weten de optimisten te melden.

Het verzamelpunt is spoedig bereikt. Ook nu zal Jehoeda ons niet zeggen waar dat was. De Israëlische soldaten weten hun geheimen goed te bewaren is mij steeds gebleken. Men zegt niet meer dan geoorloofd is, zoals vroeger in Nederland de uitdrukking: 'Ergens in Nederland' opgeld deed, en er zelfs een sigarettenmerk deze naam droeg in de mobilisatie, zo was het in Israël: 'Ergens in het land'. Daar moest je het dan maar mee doen.

Vanaf dit centrum wordt Jehoeda al verder zuidwaarts gevoerd. De Negev door, naar de Sinaï. Hoewel niet direkt in de voorste linies, zit hij toch dicht bij het vuur.

Jehoeda. 'In het begin was de stemming erg goed, omdat we zelf voor de 'berichten' zorgden. Ook de nieuwsdienst over de radio was psychologisch ingesteld en vertelde niet de volle waarheid, al was er een ondertoon die ons optimisme wel enigermate temperde. Naarmate we meer kijk kregen op de juiste toedracht, werd de stemming ook wat minder, maar toch niet zo dat de sfeer vertroebelde. De moed bleef er aardig in, ondanks het feit dat we al zelf daar in de Sinaï konden vaststellen dat een en ander niet zo rooskleurig verliep. Later beseften we pas hoe zuinig en hoe moeilijk de beginperiode was en hoe op het kantje af.

Het eerste wat ik van de oorlog zag waren de Fantombommenwerpers, die laag overvlogen. Spoedig hoorden we ook het gebulder van de kanonnen. Tja en daarna volgde de verschrikking van de oorlog in al haar onderdelen. Er kwamen gewonden en doden en er reden in brand geschoten tanks langs, en andere stukgeschoten oorlogsvoertuigen. We beseften dat het dodelijk geweld ook ons elk ogenblik kon treffen. De mentaliteit was zo dat ieder precies wist wat hij doen moest. Er was nooit een moment van nervositeit, maar ieder was wel gespannen en hoe kan dit ook anders? Veel soldaten waren intens bezig met zichzelf, om met de situatie in het reine te komen, maar er waren er ook die deden of de oorlog de gewoonste zaak van de wereld was. Die gingen rustig een potje schaken of lazen ontspannen een boek. Persoonlijk was ik te gespannen om me geheel op iets te concentreren. Ik zag ook hoe de religieuze mensen hun religieuze verplichtingen ook hier aan het front nakwamen, zelfs in de moeilijkste omstandigheden. Er waren er ook heel wat, die zich in deze moeilijke tijd weer tot de religie wendden. Ik heb dat zelf niet gedaan, omdat ik niet goed wist hoe ik dat moest doen, al heb ik er wel over nagedacht, daar in de Sinaï.

Er was ook een rabbijn bij ons regiment, een soort veldprediker dus. Een heleboel jongens gingen 's morgens in alle vroegte, om vijf uur, het ochtendgebed bidden en 's avonds het avondgebed. Op sjabbath waren dat er nog veel meer. Een vrome Jood bidt liturgisch. Je kunt pas een gebed hebben, als er tien volwassenen aanwezig zijn. Als je alleen bent, of in gevaar, dan kun je tot de Heere spreken, maar dat noemt men geen bidden, naar ik meen . . .

Of er ook gevloekt werd? Nou, kijk eens, in het Hebreeuws (Ivrieth) bestaan er geen echte vloeken. Geen directe godslasteringen. Als een Israëli toch vloekt, is hij genoodzaakt dat in het Arabisch te doen, want onze eigen taal kent geen vloekwoorden. Het enige wat je nog wel eens hoort is de uitdrukking: In 's hemels naam. Nee, als men echt wil vloeken is men aangewezen op het Arabisch of Russisch. De enige Hebreeuwse vloek is gimmoor: ezel! Deze dingen worden wel gezegd en zo zijn er nog wel een aantal vloeken, maar nooit in die zin dat u dat in Holland een vloek zou noemen. Het zijn meer scheldwoorden.

Ik had steeds het vertrouwen dat ik weer veilig thuis zou komen, ondanks de spanningen die je soms had. Elk uur van de dag was er eigenlijk die spanning. Want elk ogenblik kon er wat gebeuren. Je liep nooit uit de buurt zonder dat je je geweer bij je had en je liep ook niet naar plekken die je niet kende, je moest ook vooral niet uit het gezichtsveld van de anderen gaan. Tevens was er de doorlopende waarschuwing dat er 's avonds of 's nachts geen licht gemaakt mocht worden. Het kleinste flikkerlicht kon je positie verraden. Tenslotte raakte je er op ingesteld en begon je het wat normaler te vinden. Nou ja ik ben er goed afgekomen en kwam weer veilig terug bij mijn familieleden . . .'

Serie II *Gila en Erich op de bres voor Israël*

5 GILA DEED HET VOOR ISRAËL . . .

Het eentonige geraas van de tractor maakte Erich slaperig . . . In deze hitte viel het werk in het open veld niet altijd mee. Dan kon je misschien nog beter bij de irrigatie zitten. Maar ja, in een kibboets moet je tevreden zijn met alle soorten werk. Anders kunnen ze je er niet gebruiken . . .

'Doorwerken en niet aan denken,' spoorde de jongeman zichzelf aan. Hij troostte zich met de gedachte aan de avond.

De avonden waren heerlijk in 'Beth Ha Emmek'. Dan zaten ze met zijn allen bij elkaar. En als de meisjes in de keuken klaar waren, kwamen die er ook bij. In de weldadige avondkoelte genoten ze van de welverdiende rust.

Erich Besser was nog maar een paar weken in Israël. Hij had het plan er ongeveer drie maanden te blijven. Na zijn zware HBS-eindexamen had hij eens 'echt' op vakantie gewild. Nu, dat was voor hem naar het Heilige land . . .

Het was werkelijkheid geworden, dat wat Erich al zo lang had gedroomd. In zijn middelbare schooltijd was het voor hem altijd moeilijk geweest om niet een saai idioomboekje opzij te leggen en een 'Israël-boek' tevoorschijn te halen . . .

Hij had er genoeg. Sommige zelf gekocht, andere gekregen. Fotoboeken, geschiedenisboeken, verslagen van de onafhankelijkheidsoorlog en de oorlog van 1956 en zelfs van de zesdaagse oorlog stond er al wat leesmateriaal op zijn boekenplankje. Hij had ze gelezen. Nee, verslonden . . .

Erichs vader was een Jood. Een Messias Hammasjjeach belijdende Jood. Ook Erich was een Joods-christen. Zou dat allemaal een rol gespeeld hebben bij de meer dan gewone interesse die hij als jongen al aan de dag legde voor het uitverkoren volk? Voor hem was Israël niet alleen het land van het



Gila, een charmant soldaatje

Oude Testament, van Abraham, Izaäk en Jakob, van de koningen en de profeten, voor hem was Israël ook het land van Jezus, de beloofde en gekomen Messias . . .

Juist bij al dat werk wat hij nu hier deed, samen met de Israëli's was Erich het zich nog meer bewust: hij voelde zich verbonden met dit volk. Hun ideaal was zijn ideaal: een eigen land, een nationaal tehuis. Dat was niet alleen meer dan billijk, vond Erich, dat was de wereld moreel aan Israël verplicht, maar bovendien: dat had God ook beloofd. Nog meer dan het lezen van de boeken en de gesprekken thuis, had het 'zijn' hier in Israël, het werken en het reizen, hem beïnvloed . . .

De bediening van de tractor was voor Erich een volkomen geautomatiseerde handeling geworden. Tegen etenstijd reed hij hem behendig over de paadjes naar de schuur. Met een plof sprong hij op de grond. Oei . . . wat was hij stijf

geworden van het zitten . . . Even wat heen en weer lopen. Zo, dat ging wel weer . . . Erich was deze avond extra goed gemutst. Dat was hij altijd, zo vlak voor het eten, voor de avond, de koelte en de rust, maar nu kwam er nog een ander heerlijk gevoel bij: morgen een hele dag vrijaf.

Erich had zich voorgenomen om deze vakantie zo veel mogelijk van Israël te zien. Hij had veel gelezen, zeker. Maar hij wilde met eigen ogen zien. Hij wilde zelf spreken met Israëli's.

Morgen zouden ze een aardige tocht gaan maken.

Ja, Erich had er best zin in . . .

Vrolijk fluitend liep hij het eetvertrek binnen . . .

'Opschieten joh . . . het is al bij elven . . .'

'Ja, maar zo'n hele dag trekken, dat ga je wel voelen in je benen hoor . . .'

Er komt vanavond in Beth Ha Emmek bezoek.

Een groep meisjes, die bij ons een deel van hun militaire dienstplicht moeten vervullen. Ik zou het wel leuk vinden als we ze nog even zagen . . .

'Tja, dat verandert . . .'

'Ik geloof dat ik de lichten al zie . . .'

De jongens proberen hun pas nog wat te versnellen. Zwijgend lopen ze nu verder, boordevol nieuwe indrukken en herinneringen. Wat hebben ze een mooie dag achter de rug.

'Kijk, daar brandt nog licht. En ik hoor stemmen ook. Ik denk dat daar een groepje zit.' De beide jongens lopen op het licht en op de vrolijk pratende en lachende meisjesstemmen af. Bij de deur bedenkt Erich zich . . .

'Wacht even . . . Ga jij maar vast naar binnen. Ik kom zo. Ik haal nog even wat op mijn kamer.'

Het is al flink donker op het kibboetsterrein. Alle dienstgebouwen liggen verlaten in de aarde-donkere nacht. Misschien slapen er al mensen. Slechts hier en daar zie je kleine lichtjes branden. De weg naar zijn kamer kent Erich op zijn duimpje. Hij zou er zelfs geblinddoekt recht op af zijn gelopen. Zachtjes opent hij de deur. Even zoeken, ja, daar liggen ze.

Even later is hij terug bij zijn vriend, die al vrolijk zit te babbelen met vijf Israëli's van het zwakke geslacht . . .

Met gejuich wordt Erich begroet, want in zijn armen torst hij grote sappige Jaffa's en prachtige gele grape-fruits . . .

Al gauw is de sfeer er in. Gezelligheid kent geen tijd.

Ze hebben elkaar duizend en één dingen te vertellen. Dit ervaart Erich telkens weer.

Elke Israëli die je ontmoet, is een verhaal apart.

Het wordt steeds voller, want er komen nog meer vrienden van Erich binnen.

'Kom d'r bij, jongens. Hoe meer zielen . . .'



Collegaatsjes van Gila

De kring wordt te groot om het gesprek algemeen te houden. Weldra zitten ze in groepjes gezellig te kletsen.

Erich zit te praten met een knap meisje, in de hoek van de kamer.

'Hoe lang ben je hier al . . . ?' vraagt het soldaatje na een poosje.

'Een maand. Ik ben hier op vakantie. Ik kom uit Holland, Utrecht . . .'

'Ben je hier al een maand . . . ? Ik heb je nog niet gezien. Ik werk hier al langer dan een maand. Na m'n dienstitijd heb ik gekozen voor de kibboets . . .'

Ja, daar weet Erich sinds kort alles van. Hij bewondert de vrouwen en meisjes hier in Israël. Na een vooropleiding van een maand, moeten ze allemaal twintig maanden in het leger. En ze moeten, net als de jongens, met wapens omgaan en dergelijke. Daarna mogen ze kiezen: politieagente worden, gaan werken op een kantoor, als onderwijzeres of naar een kibboets . . .

'Morgen moet ik weer weg. Een herhalingsoefening . . .'

'Wat, morgen al . . . ?' Het lijkt of Erich er van schrikt. 't Is me ook wat moois. Werk je een maand lang op dezelfde kibboets en dan zie je elkaar uitgerkend pas op de laatste avond . . .

Even zijn ze er stil van . . .

'Hoe was het in dienst . . . ?'

Ik vond het zwaar. Iedereen denkt altijd: Wat zijn die Israëli'se meisjes wel dapper. En dat zijn ze natuurlijk ook wel, maar het zijn ook mensen hoor, heel gewone meisjes. Soms kwamen er bij ons werkelijk huilpartijen voor. Meisjes die er niet tegen konden, zo ver bij moeder vandaan . . . Ik heb

eens een maand in de woestijn gebivakkeerd in een grote tent. Nou, daar was het overdag niet te harden van de hitte, en 's nachts konden we niet slapen van de kou. We zijn ook wel eens ver de woestijn in getrokken. En als we dan schietoefeningen gingen doen, ging het er hardhandig aan toe. Meisjes die een machinepistool niet durfden aanraken, werden gewoon gedwongen zo'n ding te hanteren. Als ze dan huilden, kregen ze te horen: 'En je zúlt . . . !'
Ja, je moest gewoon alles doen, en ook van alle onderdelen de namen kennen. Je moest eten koken, en in de woestijn, waar je verder weinig hulpmiddelen hebt, moest je ook gewonde soldaten kunnen verbinden, en aan dat alles was nog een examen verbonden ook. Nee, ik vond het beslist niet altijd even gemakkelijk . . .'

'Moeten meisjes hier dan ook actief mee vechten, in de oorlog . . . ?'
'Nou, ze zeiden altijd van niet. Maar ja, bij ons kun je nooit weten hè? De regering is er echt niet op uit al die meisjes te plagen hoor, maar als het nog eens zo ver zou komen, dat we geen andere keus meer hebben . . .'
Erich huivert bij de gedachte. Hij ziet het voor zich. Een meisje als Gila, met het geweer in de aanslag, voorthollend door het woestijnzand . . .
'We hebben eens drie dagen achter elkaar gemarcheerd. En 's nachts slapen we dan in een klein tentje. We moesten naar het hartje van de Negev. En daar oefenen met een karabijn. Ik hield de karabijn nog verkeerd ook, met de kolf tegen mijn gezicht aan . . . Het is gelukkig goed afgelopen . . .'
Gila zucht . . .
Maar dan komt er een glimlach op haar gezicht: 'Ik hoef nog maar een paar weken te oefenen, hoor, en dan hoop ik weer op een kibboets te gaan werken. En weet je, ik doe het voor Israël . . .'
Er klinkt iets trots in haar stem . . .
Erich zou bijna jaloers op haar worden. Gila weet, dat er een zware periode vóór haar ligt, maar ze doet het voor Israël . . .
'Morgenochtend worden we opgehaald met een legerwagen . . .'
'Ik zal je zeker komen uitzwaaien . . .'
Gila wil nog wat zeggen, maar ze krijgt de gelegenheid niet. Een stem, dicht bij de deur roept: 'Jongens wegwezen.' Op hetzelfde moment gaat het licht uit. Alle gesprekken worden botweg afgebroken.
Buiten worden voetstappen hoorbaar . . .
'De kapitein . . .' fluistert iemand. 'Het is al één uur . . .'
Opeens is iedereen verdwenen. De meisjes vliegen op hun bedden af . . . Erich sluipt als laatste de deur uit.
'Gila . . .' fluistert hij nog . . .
'Dag Erich . . .'

6 HET MOET ER EEN KEER VAN KOMEN

Gila ligt heerlijk lui achterover in het gras.
Was me dat een dag . . . Gila hoopt maar, dat ze al die dingen die ze hier leert, nooit en te nimmer in de praktijk zal hoeven toe te passen . . .
'Gila, post voor jou . . .'
Gila kijkt op. Hé, van wie kan dat zijn? Bracha geeft haar een enveloppe. Hij komt uit Beth Ha Emmek, dat ziet ze direkt.
'Zeker van een vriendje uit de kibboets,' lacht Bracha . . . en ze huppelt weer weg.
Gila wordt er opgewonden van . . . Nee, dat had ze niet verwacht: Erich Besser. Die jongen waar ze een hele avond mee zat te praten, en die haar 's morgens uitzwaaide en haar ook nog een paar repen chocolade in de handen duwde . . .
Een vreemde vreugde doortrilt Gila. Ze is moe, maar niet te moe om op te staan en uit haar rugtas pen en papier te zoeken . . .
Even later zit ze te schrijven.
(Voor het eerst van haar leven schrijft Gila een brief).

En toch, toch is Gila die avond wat onrustig . . . In haar eerste enthousiasme had ze blij en opgewonden een brief geschreven, maar nu ziet ze opeens bergen van bezwaren . . . Ze heeft 'em ooit één avond gesproken, en dan . . . zou het wel een christenjongen zijn . . . ?
Vooral dat laatste zit Gila hoog . . . Waarom heeft ze hem dat eigenlijk nog niet gevraagd . . . ? Maar ja, in die twee uren die ze met hem gesproken heeft, was daar ook bijna geen gelegenheid voor.
Wat moet Gila doen . . . ?
Ze heeft Jezus lief en als Erich Hem niet liefheeft!
Als kind van veertien jaar werd zij bewust Christin. Toen werd Jezus van Nazareth Heere in haar hart en in haar leven.
Dat was geweldig voor Gila. Een Amerikaanse zendingsschool in Haifa heeft God voor haar, als middel willen gebruiken.
In mei 1970 is ze toen gedoopt. Maar ze heeft ook ondervonden dat het volgen van Jezus moeilijk kan zijn. In die zin, dat het soms lijden met zich mee brengt. Men lijden overigens, waar op zichzelf ook weer een vreugde aan vast zit . . .
Er werden wel eens grapjes gemaakt over hun lezen in het Nieuwe Testament, het boek van de christenen.
Wat moet Gila doen . . . ?
In ieder geval post ze secuur haar brief . . .

Voor de zoveelste maal loopt Erich naar de weg.
Hij gaat geen auto te zien . . .

O, als ze nu vandaag maar komt . . . weer haalt hij de brief uit zijn zak en zenuwachtig vouwt hij hem open . . . ja, het kan niet missen.

Het is al weer drie weken geleden, dat Erich Gila voor het eerst sprak. De herhalingsoefeningen zijn gelukkig voorbij en . . . wie had dat kunnen denken: ze heeft zijn brief beantwoord. En nu, nu komt ze . . .

De volgende dag heeft Erich het druk. Hij heeft er speciaal een vrije dag voor genomen. 's Morgens loopt hij met verf en kwasten te sjouwen, en dan kunnen ze aan de slag. De meisjes zijn gekomen. Ja, ja . . . hij heeft Gila weer gezien.

Terug van de herhalingsoefeningen. Ze zag er wel moe uit, vond hij . . . Telkens als Erich aan die herhalingsoefeningen denkt, is het of hij Gila's stem van die eerste avond weer hoort: 'En weet je, ik doe het voor Israël . . .'

Het is in Beth Ha Emmek gewoonte, dat iedere nieuwe kamerbewoner zijn kamer helemaal opschildert. Nu, de meisjes behoeven zich geen zorgen te maken, dat ze daar ook maar iets zelf aan hoeven te doen . . . Ze waren nog maar nauwelijks wakker, na hun eerste welverdiende nachtrust, toen de jongens al met verfpotten aan de deur stonden . . .

Erich was er ook. Natuurlijk . . . Alleen, naar zijn zin waren er wel erg veel jongens. Twee kamers moeten er een beurt hebben, links voor drie meisjes, en rechts voor Gila en Bracha.

Maar wacht eens, Erich heeft een idee. Als hij nu eens ijs ging halen, dat zou nu vast nog wel meer op prijs gesteld worden, dan het schilderen op zich . . . Een paar dagen lang zijn de jongens druk met schilderen. En elke dag moet Erich wat verzinnen om de 'concurrentie' uit te schakelen . . .

Maar hij hoeft helemaal niet zó bang te zijn . . .

Want Gila doet al even opvallend haar best om in het bijzijn van Erich haar beste beentje voor te zetten . . .

En dan moet het er toch een keer van komen.

Ze lopen samen een eindje om.

Allebei zwijgen ze hoewel ze met dezelfde vraag lopen.

Als zij nu eens geen Christin is . . . ?

Als hij nu eens Jezus niet lief heeft . . . ?

Hoe enorm is beider verrassing, als blijkt dat wat hen het hoogste ligt, bij beiden hetzelfde is.

En dat is Jezus Christus, en Die gekruisigd.

Wat 'toevallig' . . . !

Nee, ze vinden dat hier het woord toevallig niet past. Ze voelen en bemerken hoe God, hoe Christus Zelf, hun jonge leven leidt en hen bij elkaar gebracht heeft.

Er is verwondering in hun hart. Hoe treffend is toch Gods leiding. Welk Israëlisch meisje gelooft nu in de Messias Christus?



Gila kon er ook 'in burger' goed zijn

En als ze die avond elk alleen op hun kamer zijn, is er een blijvende eenheid. Ze zijn één in hun dankgebed, dat opstijgt tot de Schepper van Hemel en Aarde, de God van Israël en Diens Zoon, Jezus Christus.

Aan alles komt een eind, ook aan de vakantie. Het is oktober 1973. Erich en Gila zijn verloofd. Erich is na zijn drie maanden vakantie, vorig jaar, nóg een keer in Israël geweest. Dat was een buitenkansje . . . Vanuit Israël had meneer Besser een uitnodiging ontvangen voor de Hollandse stand op de beurs ter bevordering van de export. Ja, heus. Erich mocht daar van zijn vader naar toe . . . En toen hebben Gila en hij zich verloofd.

En na een jaar van hard studeren, biochemie, is hij weer met vakantie naar Israël geweest.

Maar ook dat is nu voorbij . . . Het is nu hard werken geblazen.

Af en toe bellen ze elkaar wel eens op. Alleen: dat is zo vreselijk duur . . .

Nadat je eerst een minuut lang nodig hebt gehad voor: 'Hallo . . . Hallo . . . Versta je mij? enz. . . .' kun je dan heel snel elkaar gedag zeggen, en ben je 24-60 gulden armer . . .

Schrijven is heel wat goedkoper, maar dat duurt soms zo vreselijk lang . . .

Gelukkig maar dat de studie een flinke afleiding bezorgt, want anders hield Erich het vast niet uit . . . En voor Gila ook maar gelukkig, dat zij in een kibboets werkt, want daar houden ze je wel bezig.

Erich heeft voor over een maandje een scheikundetentamen besproken. Hij is de tweede oktober, toen hij thuis kwam in Utrecht, meteen begonnen te werken.

Het liefst was hij maar helemaal in Israël gebleven, maar dat ging natuurlijk niet . . .

Zo wordt het zaterdag 6 oktober . . .

Erich komt even beneden om naar het nieuws te luisteren. Hij draait de knop van de radio om: „Radionieuwsdienst van het A.N.P. In het Midden-Oosten is weer oorlog uitgebroken. Terwijl de meeste grenzen van Israël onvoldoende bewaakt waren, omdat veel soldaten met verlof waren in verband met het Jom-Kippoerfeest, de Grote Verzoendag, het belangrijkste religieuze Joodse feest, drongen in het noorden gepantserde eenheden vanuit Syrië kilometers ver door op de Golanhoogte. In de Sinaï hebben Egyptische genietroepen, gesteund door ongeveer 400 tanks, bruggen gelegd over het Suezkanaal. Het Israëlische tegenoffensief is nog erg zwak. Israël maakt de indruk totaal verrast te zijn. Over cijfers van tot dusver gevallen slachtoffers is nog niets bekend . . .’

7 GAAT U SOMS EEN WINKEL BEGINNEN IN ISRAËL?

Erich Besser kan zijn aandacht maar niet bij zijn studie houden. Met organische chemie heeft hij nooit moeite gehad, maar vandaag . . . Hij zit al bijna een uur op dezelfde cyclus te turen. ‘Kom, Erich, doorwerken . . .’ moppert hij tegen zichzelf. ‘Of jij er nu over zit te piekeren of niet, dat maakt toch geen verschil . . .’

Hij heeft nu eenmaal een tentamen scheikunde afgesproken, dus daar zit hij aan vast, oorlog, of geen oorlog . . .

Al vijf dagen woedt nu de oorlog in het Midden-Oosten. Het Israëlische tegenoffensief komt nog maar moeilijk op gang. Vanmorgen had Erich verschillende eensluidende krantekoppen gelezen: ‘Israël komt meer en meer tegen grote overmacht te staan.’

De Israëli's geven zelf in hun berichtgevingen toe, dat de Egyptenaren bijna overal langs de oostelijke oever van het Suezkanaal drie tot vijf kilometer door Israël bezette gebieden zijn binnengedrongen en op sommige plaatsen zelfs tien kilometer . . .

De Palestijnse commando's schieten vanuit Libanees grondgebied Russische Katoesja-raketten af, en de Syrische strijdkrachten zijn versterkt met naar schatting zestienduizend Iraakse militairen en meer dan honderd zware tanks van Russische makelij.

Generaal Chaim Herzog, de officiële Israëlische militaire woordvoerder, noemde de strijd tot dusver ‘zeer verbitterd en bloedig . . .’ en hij zei, dat het Israëlische offensief noch gemakkelijk, noch snel kan zijn . . .

En terwijl Erich dat allemaal wist, moest hij notabene zijn aandacht kunnen houden bij koolhydraten en eiwitten.

Eén ding kan hij maar niet begrijpen: Hoe was het toch mogelijk, dat Israël zich zo liet verrassen? Beschikte het land niet over een uitstekende inlichtingendienst? Of zou het waar zijn, wat sommige commentatoren menen (in deze tijd slaat Erich natuurlijk geen buitenlands commentaar over . . .) dat Israël juist Egypte in een val lokte? Zou het werkelijk de bedoeling van Dayan zijn geweest om de Egyptische eenheden de Sinaï binnen te lokken om ze dan – op een voor een Joods leger bijna ideaal slagveld – te kunnen verslaan . . . ? Dat Israël werkelijk verrast werd, lijkt Erich bijna onmogelijk, maar dat Israël zich opzettelijk liet verrassen, met dit soort bedoelingen, dat wil er bij de jonge Besser toch ook niet in . . .

Over preciese aantallen van slachtoffers is nog niets bekend. Dat het er deze keer voor Israël veel zijn, daar twijfelt niemand aan . . .

Erich zucht maar eens . . . Hij kan werkelijk zijn aandacht niet bij zijn boeken houden.

Morgen nog maar eens proberen. Misschien dat het dan beter lukt . . .

Donderdag 11 oktober.

Erich zal even naar het nieuws luisteren, en dan gaat hij subiet aan de slag. Hij heeft vannacht goed geslapen, en nu moet hij vandaag toch eens een beetje zien op te schieten met die scheikunde.

‘Zes dagen na het begin van de nieuwe oorlog in het Midden-Oosten ziet het er naar uit dat Israël langzamerhand een volwaardig tegenoffensief gaat beginnen. De Israëlische minister van Defensie, Moshe Dayan, heeft vanmorgen bekend gemaakt, dat de Israëlische strijdkrachten oprukken in de richting van Damascus. Meer dan de helft van het Syrische tankmateriaal is reeds buiten gevecht gesteld.

In de afgelopen nacht heeft er een felle tankslag gewoed tussen Egyptische en Israëlische eenheden. De slag bleef onbeslist . . .’

Erich draait de knop weer om.

Er is verandering op komst. Dat staat voor hem vast.

Toen de oorlog net was uitgebroken, had Erich gedacht: ‘Twee, misschien drie dagen, dan is de strijd beslist . . . Het Israëlische leger is toch nog hetzelfde leger van 1967, van de zesdaagse oorlog . . .?’

Maar de krantekoppen loochenen alle verwachtingen . . .

‘Zware verliezen aan mensen en materiaal . . .’

‘Egyptische voorraden stromen de Sinaï binnen . . .’

‘Hermon heroverd . . .’

Hoe was het mogelijk . . .

Of was er soms een diepere oorzaak, nl. dat Israël nu niet meer zingt, zoals het eens, lang geleden zong met koning David:

Dezen beroemen zich op wagens,

en genen op paarden,
maar wij roemen in de Naam van de Heere, onze God...'

En Gila... Hoe zou het nu met haar zijn...?

Waar zou zij haar krachten moeten geven? In een hospitaal misschien, een militair hospitaal. Of zou ze, nu er zoveel soldaten zijn gesneuveld en zoveel in krijgsgevangenschap verkeren...

Erich moet er niet aan denken, dat de Israëliische meisjes, dat Gila ingeschakeld zou zijn bij het actieve oorlogsgebeuren. Het is deze dagen soms net, alsof Erich weer haar stem hoort, zoals ze toen, die eerste avond dat hij haar zag, in Beth Ha Emmek, tegen hem zei: 'En weet je, ik doe het voor Israël...'
Bijna trots had het geklonken.

Maar wat doet hij dan voor Israël...? Gaat het voortbestaan van een heel volk, van Gods volk, hem soms niet aan...?

Vrijdag 12 oktober.

Aan het Egyptische front weinig nieuws, maar des te meer aan het Golan-front. Tot het nieuws van twaalf uur hadden er voor Erich alleen maar koolwaterstoffen bestaan, maar daarna was hij uitgebreid naar de BBC gaan zitten luisteren.

'De Israëliische strijdkrachten zijn nog slechts veertig kilometer van Damascus verwijderd...'

Zie je wel: Nu gaat het goed...

Die middag heeft Erich de radio aanstaan onder het leren. Hij wil nu geen bericht meer missen. Af en toe zoekt hij een Duits station op, maar vooral de BBC geeft veel informatie.

's Avonds de krant: 'Optimistische defensie-minister Dayan...' en daarnaast een kop: 'Stroom vrijwilligers op weg naar Israël...' Wat? Leest Erich dat goed...?

Sinds het uitbreken van de oorlog tussen Israël en de Arabische staten is er van Londen uit een Exodus aan de gang naar het Heilige land...

Merendeels jonge mensen die op één of andere manier aan de strijd gaan deelnemen...

... ook familieleden van mensen die in Israël wonen...'

Erich gooit de krant van zich af.

Nu kan hij het helemaal niet meer houden.

Als een heel volk, dat hem lief is, vecht op leven en dood, kan hij niet zich hier ijskoud bezighouden met biochemische processen...

'Goedemiddag juffrouw, zou ik ook de decaan even aan de telefoon mogen hebben...?'

Erich heeft zijn besluit genomen. Hij belt het tentamen af. Hij gaat naar Israël.

Nu moet hij natuurlijk wel slim zijn tegenover de decaan van de biologie-faculteit, en ook om een ticket te bemachtigen...

Gelukkig kun je bij een kantoor van een faculteit van een Rijks-Universiteit heel wat indruk maken door allerlei officiële instanties te noemen, en bij biologie maakten ze dan ook helemaal niet zoveel problemen...

Maar nu de ticket nog...

Dat blijkt een groter probleem te zijn. De KLM laat het afweten. 'We moeten u helaas meedelen, dat het momenteel voor ons te gevaarlijk is, om vluchten naar Israël te organiseren...'

Maar ook Swiss-Air heeft voorlopig Tel-Aviv uit haar programma geschrapt. De ene maatschappij na de andere vindt het te gevaarlijk worden. Erich krijgt het er benauwd van. De enige mogelijkheid die voor hem overblijft is een El-Al-toestel, maar dan komt hij op een wachtlijst te staan, en daar voelt hij toch niet zo veel voor...

Maar wacht eens. Dát is natuurlijk ook een mogelijkheid...

(Even het nummer draaien).

'Goedemiddag meneer, kunt u mij even doorverbinden met de heer die en die?'

Erich Besser, zeg u maar...'

Na even wachten is de verbinding tot stand gebracht. Erichs hart klopt in zijn keel. Dit is zijn laatste mogelijkheid...

'Ja, hallo, met Erich Besser... Ken je me nog... Ik zit met een probleem, zou je me kunnen helpen...?'

'Ik zal doen wat ik kan, Erich...'

Oei, wat is die koffer zwaar...

Het zweet gutst Erich van zijn voorhoofd. Wat lopen al die mensen toch akelig langzaam. Hij heeft haast...

Dát was nog eens boffen, zeg...

Als je een kennis bij de luchtvaart hebt zitten, die je zo even boven aan de wachtlijst zet, zodat je meteen de volgende dag al mee kunt...

O ja, daar moet hij zijn.

De douane zal nu wel extra streng zijn, in oorlogstijd. Dat kon nog wel eens een lief poesje gaan duren. Erich zet zijn koffers maar even neer. Voorlopig is hij nog niet aan de beurt.

Wat zal de douane zeggen van al die chocolade...?

Erich had van alle mogelijke kennissen zo'n zestien kilo chocolade meegenomen. Die mag hij uitdelen onder soldaten.

'Komt u maar, meneer... zet uw koffers hier maar even neer, nee... hier...'

Een kolossale hoeveelheid chocola wordt zichtbaar.

De goeie man achter de balie, hij valt bijna van zijn stoel.

'Maar meneer... wat bent u van plan...? Gaat u soms een winkel beginnen in Israël...?'

Erich lacht maar eens. Maar hij ziet wel, dat de heer Thera (tenminste, dat staat op het plankje bij de balie) . . . hem niet vertrouwt. 'Nee hoor, dat ben ik echt niet van plan . . .'

'Het spijt me, maar ik zal toch tot nauwgezette controle moeten overgaan.' De heer Thera kijkt een beetje zuur bij deze woorden, want hij begrijpt wel, dat hem dat zeker een paar uur werk zal bezorgen. En Erich kijkt ook een beetje zuur . . .

Gelaten haalt de douaneman de wikkel van de reep af. Dan voorzichtig het zilverpapiertje . . . ja, dat is echte chocolade. Geen gevaarlijk spul of zo . . . De tweede reep . . . oei, die breekt bij het erafhalen van het papiertje. De derde reep . . . ook gewone chocola . . . Met een zucht kijkt de man eens naar de berg die nog voor hem ligt. Hij werpt Erich een norske blik toe. Maar die kijkt net zo bits terug, want bijna al zijn repen breken kapot . . .

Zo staat Erich een uur te wachten en de heer Thera een uur lang chocoladerepen op hun echtheid te beoordelen . . . Zestien kilo chocolade . . .

'Ja, dat is in orde . . .' klinkt het na twee uur eindelijk koel, maar niet onvriendelijk. Meneer Thera begint te begrijpen dat die jongen daar, voor hem, deze chocolade onder de soldaten zal gaan verdelen. Dat vindt hij toch ook weer sympathiek . . .

'U weet, dat u maar drie kilo mag invoeren? Voor de rest zal ik uw papieren in orde maken. Gaat u daar maar even zitten. Ik kom zo terug.'

Als hij terugkomt glimlacht hij . . . 'Ja, u begrijpt dat we in deze tijd streng moeten zijn, hé . . . Maar ik vind het geweldig, dat u onze strijd in Israël steunt . . .'

Ze drukken elkaar de hand, en zo nemen ze toch nog als vrienden afscheid . . .

8 HALLO, HALLO, WAT IS ER AAN DE HAND . . . ?

Daar zit-ie dan.

In de kussens van een El-Al-toestel.

Nu zal hij recht op zijn doel af vliegen. En Gila weet nog van niets . . .

Hoe zal hij haar aantreffen? Wat voor werk zal ze moeten doen . . . ? En hoever zal de strijd zijn? Ze zullen in het vliegtuig toch wel op de hoogte gehouden worden . . . ?

Het vlieggezelschap bestaat uit een mengelmoes van allerlei nationaliteiten. Er zitten vrijwilligers die zich voor het leger hebben opgegeven. Uit Frankrijk, Engeland en Canada . . . ook veel niet-Joden daartussen. Er zitten vier Amerikaanse vliegeniers, die in Vietnam hebben gevochten en zich hebben aangeboden om in Israël in die 'Fitters' te vliegen. Zij kenden die dingen als



Geen afscheidsmuur

hun vestzak, en dat gold voor de meeste Joodse piloten niet. Men was in Israël vreselijk blij met de komst van die piloten . . .

Erich zit vlakbij een man uit Londen . . . Hij weet dat hij als infanterist naar het Sinaï-front toe moest. Hij heeft afscheid moeten nemen van zijn vrouw en kinderen . . . zal hij hen ooit weer terug zien . . . ?

'Here the last news about war . . . Syrische strijdkrachten zijn tot een zware tegenaanval overgegaan en hebben de naar Damascus oprukkende legers tot staan gebracht . . . in de eerste acht oorlogsdagen moeten er minstens 656 Israëli's zijn gesneuveld. Ook generaal Abraham Mendler vond de dood . . .' Het is stil geworden in het vliegtuig.

Hier en daar wordt zachtjes gehuild . . .

'Vooral in de strijd met Egypte is Israël veel tanks kwijtgeraakt. In totaal heeft Israël tot nu toe meer dan 600 tanks verloren . . . Premier Golda Meir heeft verklaard: 'Wij zullen ons niet terugtrekken achter de oude bestandslijnen van 1967 . . . Marokko en Jordanië hebben besloten hun Arabische bondgenoten met troepeneenheden te steunen . . .'

Op geregelde tijden worden de El-Al-passagiers op de hoogte gehouden van het oorlogsverloop. Ondertussen komt het Heilige Land steeds dichterbij . . .

Als de kustlijn zichtbaar wordt en de contouren van Israël zich aftekenen, gaat er toch een vreemd gevoel door Erich heen . . .

Daar is het land van Gila . . . Dat maakt hem blij. Zal hij haar vanavond nog zien . . . ?

Maar: Daar ligt ook het land vol gevaren. Het is niet eens zeker of dit vliegtuig wel veilig op Lod zal aankomen, laat staan, of hij weer behouden terug zal keren naar Nederland.

Even gaat er een rilling door Erich heen . . .

Een zucht . . . 'O, Heere, bewaar mij . . .'

Dan een schok.

Dat waren de wielen die de landingsbaan raakten.

Erich is weer in Israël . . .

Hij loopt zo snel als hij, na een vermoeiende reis en met zulke zware koffers, maar enigszins kan. Straks weer bij Gila, dat geeft hem moed . . .

Hij heeft veel mazzel gehad, dat alles nog zo snel is gegaan. Bussen rijden er niet meer. Die zitten allemaal aan het front . . . Maar Erich komt bij het vliegveld een bus tegen, bestemd voor aangekomen immigranten uit Peru en Argentinië. Ze kunnen hem geen van allen verstaan, maar aan de leider van de groep kan Erich het nog wel aan zijn verstand brengen, dat hij mee moet . . . Ja, noodzakelijkerwijze, wegens dringende omstandigheden moet hij op die-die kibboets zijn . . . En het lukt. De 'reisleider' neemt hem mee . . .

Erich is al weer op bekend terrein . . . Alhoewel, je zou het bijna niet meer terug kennen.

Wat een stilte . . .

Wat een verlatenheid . . .

Af en toe ziet Erich een groepje militairen lopen en heel zelden komt er een auto voorbij. De koplampen geven vaag, donkerblauw licht . . .

Je proeft de gespannen sfeer . . .

Sneller dan Erich eigenlijk verwachtte is hij opeens bij de ingang van de kibboets. Geen enkel verlicht raam heeft hem voorbereid. Als je niet beter wist, zou je zeggen, dat heel de kibboets verlaten is . . . Erich weet wel beter . . .

Links ligt het hoofdgebouw. Boven is een verduisteringspapier een beetje los geraakt. Een heel dun straaltje licht komt naar buiten . . .

Daar ergens moet de kamer van Gila zijn. Erichs hart begint sneller te kloppen. De koffers zet hij even neer.

Met zijn rechterhand doet hij opeens de deur open . . .

Binnen is alles donker en leeg.

'Gila . . .'

Geen antwoord.

Erich loopt weer naar buiten. Hij pakt zijn koffers en zet die in een hoek van Gila's kamer. Zo, daar is hij in elk geval vanaf.

Hij sluit de deur en rent op een sukkeldrafje naar het clubhuis.

Wie weet zit ze daar . . .

Binnen hoor je het vrolijke gepraat. Het doet hem terug denken aan de heerlijke avonden die hij hier heeft meegemaakt. Als hij de deur opent staat hij meteen in het volle licht.

'Hallo, is Gila hier . . . ?'

Vooraan in het clubhuis is het opeens stil. Open monden van verbazing . . .

'Hoe kom jij opeens hier . . . ? Erich . . . ?'

'Ja, jongens, dat vertel ik allemaal later wel eens, ik moet nou eerst Gila hebben. Is ze hier niet . . . ?'

Opeens heeft iedereen Erich gezien. En bijna iedereen kent hem wel . . .

'Erich . . . !'

Van achteren rennen ze allemaal naar hem toe. Ze willen hem de hand geven. Maar Erich is al weer verdwenen . . .

Hij moet buiten opnieuw aan het donker wennen. Hij rent op de trap af, die naar de schuilkelder voert.

O, als Gila er nu maar is. Wat zal het anders een teleurstelling voor hem zijn . . .

In de schuilkelder zit het ook stampvol met mensen. Maar ook hier gunt Erich zich geen tijd voor handjes geven en vragen beantwoorden.

'Waar is Gila . . . ? Kunnen jullie me niet vertellen waar ze is . . . ?'

Gelukkig is er een verpleegster die Erich begrijpt. En ze kan hem helpen ook. 'Achter het hoofdgebouw hebben ze vanwege de oorlog een bunker gebouwd. Daar is binnen een kantoor waarin de radio-ontvang- en zendapparatuur is opgesteld. Daar is Gila tewerkgesteld . . .'

Erich is al lang weer buiten.

Het hoofdgebouw. Wat is het toch akelig donker. O, wacht eens . . . dat lijkt wel op een bunker.

Voorzichtig loopt Erich naar binnen. Voor de ingang van het kantoor is een deur. Hij probeert bij het openen ervan geen lawaai te maken . . .

Rechts van de deur staat een zuil, en daarachter . . .

Den gevoel van intense vreugde doortintelt Erich.

Gila heeft hem nog niet gezien . . .

Recht tegenover Erich staat nog een meisje. 'Sst . . .' doet Erich met zijn vinger tegen zijn lippen. Ze glimlacht . . .

Gila is druk bezig en ze heeft nog niets in de gaten. 'Wat zegt u, moet ik u doorverbinden . . . ? Jawel meneer dat . . .'

Gila ziet haar collegaatje glimlachen en onwillekeurig kijkt ze onder het werken door wat achterom . . .

Op hetzelfde ogenblik steekt Erich heel even zijn hoofd om de zuil heen . . .

Gila maakt haar zin niet meer af. Ze laat pardoes de telefoon uit haar handen vallen. Wat een verrassing! Wat een vreugde . . . !

Achter twee mensen die heel even de wereld vergeten zijn, hangt een telefoonhaak te bengelen . . .

'Hallo, hallo . . . wat is er aan de hand . . . ?'

'Hallo, hallo . . . !'

9 LAAT DIE PILOOT TOCH EEN BEETJE OPLETTEN . . .

Katoen, katoen en nog eens katoen . . .

Erich zou zelf nog van katoen worden. Maar hij werkt stug door, want . . . hij doet het nu werkelijk voor Israël.

Wat is Beth Ha Emmek veranderd . . . Al de mannen vanaf zeventien jaar zijn verdwenen. De vrouwen hebben hun taak overgenomen. Jongens van twaalf, dertien jaar lopen werk te doen, waar ze eigenlijk nog te jong voor zijn. Oudere mannen zijn er op Beth Ha Emmek bijna niet, en de twee die er zijn, liggen ziek op bed . . .

De enige mannen die je dan verder nog ziet, dat zijn de Arabieren die in de bouw werken, en de vrijwilligers.

Veel vrijwilligers helpen bij de katoenoogst. Erich Besser zit ook hele dagen op een combine. De katoen moet ongeveer in twee weken geoogst worden. Dat komt erg precies: Niet te vroeg, dan is ze nog niet bruikbaar, maar ook weer niet te laat, want zodra de regen is gevallen, kan je de oogst wel vergeten. Natgeregende katoen is waardeloos . . .

En de katoenoogst is belangrijk voor de Israëli's, want de prijs op de wereldmarkt ligt hoog. En als er iets is wat Israël in deze dure oorlogstijd kan gebruiken, dan is het wel geld. De oorlog heeft de prijzen aanmerkelijk doen stijgen, omdat van katoen dynamiet wordt gemaakt . . .

Gila heeft vanaf het begin van de Jom Kippoeroorlog bij de kinderen en de baby's gewerkt. Overdag ziet Erich haar zelden. Ook zij heeft over gebrek aan werk niet te klagen. Als de kinderen op bed liggen is er op het kleine radiostation nog veel te doen, en daartussendoor moeten allerlei pakketten worden klaargemaakt voor militairen. Brieven, kleding, voedsel . . .

Ja, over gebrek aan voedsel hebben de soldaten nu niet meer te klagen. Ondanks de drukte zien in heel Israël de vrouwen tussen de bedrijven door nog wel kans om cakes te bakken of voor chocolade te zorgen. Sommige soldaten, die een dag met verlof van het front komen, zien er eerder te dik, dan te mager uit . . . Dat was in de eerste dagen na Jom Kippoer wel anders . . .

Gila heeft verteld hoe uitgehongerd ze toen waren. De Israëli's werden zo totaal verrast, en vanwege Grote Verzoendag waren er zoveel met verlof . . . De soldaten die wel op hun post waren, hebben drie dagen moeten vechten

zonder eten . . . De meesten van hen zijn dan ook omgekomen. Al vechtend en zichzelf opofferend gaven ze hun land gelegenheid om te mobiliseren, om werkelijk oorlog te gaan voeren.

Dat is een hoge prijs geweest . . .

Maar nog vallen er dagelijks slachtoffers. Dat kenmerkt ook de sfeer in de kibboets. De gesprekken gaan bijna uitsluitend over het verloop van de strijd in de Sinai en op de Golan. Veel meisjes hebben het net zo moeilijk als hun vrienden, verloofden of mannen die aan het front zitten . . . Juist die dagelijkse onzekerheid is zo slopend . . . Elke dag kan het nieuws komen, en soms komt het ook . . .

Dan is er een beklemmende stilte op heel Beth Ha Emmek. Dan zijn de dokter en de verpleegster weer bij een meisje geweest . . .

Erich schrikt opeens op uit zijn gepeins. Het eentonige katoenwerk had hem bijna doen indommelen, maar wat hoort hij een vreemd geluid . . . ?

Dat is een vliegtuig. Erich ziet het goed: Een Israëli'sche Phantom . . .

Het vliegtuig vliegt langzaam en maakt een akelig geluid en is pikzwart van achteren . . .

Beth Ha Emmek ligt niet zo gek ver van de Libanese grens vandaan, en boven Libanon vinden veel luchtgevechten plaats en van daaruit vangen de Syriërs met hun radar allerlei signalen op.

Vliegtuigen die laag vliegen zijn de kibboetsbewoners wel gewend, maar niet op deze manier.

Erich kan het op zijn combine niet langer uithouden.

Een heleboel jongens rennen van het katoenveld naar de bananen toe. Daar vliegt de Phantom vlak boven . . . Hij cirkelt nu . . . steeds lager . . .

'Die komt zo naar beneden zetten . . . Laat die piloot toch een beetje opletten . . .'

'Waarschijnlijk kan de piloot er ook niets aan doen . . .'

'Jawel . . . Hij trekt telkens weer op . . .'

Uit alle macht staan de jongens te schreeuwen . . .

Zou het helpen? Misschien is de piloot zelf wel de controle over zijn toestel kwijt . . .

Den Phantom heeft twee motoren en waarschijnlijk is één van de twee motoren geraakt . . .

Nog eenmaal komt het toestel met een vervaarlijke snelheid loodrecht naar beneden . . . De jongens houden hun adem in . . . Betekent dit dat aanstonds hun hele katoenveld in lichte laaie zal staan . . . ?

Maar nu schijnt de piloot toch weer controle over zijn toestel te hebben verloren . . . Heel langzaam richt het vliegtuig zich op en vliegt laag over de kibboets verder . . .

'Gelukkig, de piloot schijnt hem weer de baas te zijn. Dat is nog goed afgelopen . . .'

Erich en de andere vrijwilligers kunnen weer aan de katoenogst verder gaan. De piloot en zijn Phantom zijn die avond onderwerp van alle gesprekken. Gissingen worden gemaakt . . .

'Volgens mij had hij een lading bommen bij zich voor radarposten in Libanon . . .'

'Misschien was hij al in Libanon geweest . . . Want hoe kwam anders die ene motor defect . . . ?'

Het moet bij gissingen blijven. Morgen is er op de radio misschien meer te horen . . .

Normaal kun je het leven op Beth Ha Emmek niet noemen . . . Elke dag gebeurt er wel iets wat de hele kibboets in opschudding brengt . . . Het is waar dat je zelfs aan oorlog kunt wennen . . . maar aan de gevolgen van oorlog is moeilijk te wennen.

Erich zit de hele morgen alweer op de combine. Natuurlijk heeft hij vanmorgen wel eerst naar de laatste berichten geluisterd. Hoewel de Egyptenaren nog steeds aan de oostelijke oever van het Suezkanaal zitten, is het nu ook de Israëli's gelukt om een bruggehoofd te slaan. Volgens de legerstaf staan de troepen slechts op 80 kilometer van Caïro . . .

Maar nu vraagt de katoenogst weer alle aandacht van Erich. Het begint al aardig op te schieten. Het is nu al te zien dat de vrijwilligers goed opgeschoten zijn, en als het een beetje meezit, kan de hele zaak in nog geen twee weken binnen zijn . . .

Sirene-geloei . . . !

Alarm . . . !

In de kibboets is er bijna elke dag wel een alarm.

Het wordt routinewerk, dat vluchten naar de schuilkelders. Toch elke keer weer angstig. Nog maar nauwelijks zijn de vrouwen met de kinderen en baby's binnen of het geknal van Katoesjas (raketten) is al hoorbaar . . .

De kinderen moeten zich met spelletjes bezig houden. Vooral de kleintjes moeten zo weinig mogelijk van het oorlogsgeweld gewaar worden.

In de zesdaagse oorlog waren deze schuilkelders er nog niet . . . Gila had dat gehoord van enkele meisjes in de keuken, die hier al verschillende jaren zaten. Als er toen alarm klonk, waren ze maar in een loopgraaf gaan staan, maar daar kwam je met je hoofd bovenuit . . . Toen hebben ze direkt na die oorlog in '67 zeven schuilkelders gebouwd. Aan de buitenkant is er niet veel bijzonders aan te zien. Midden tussen de fleurige bloemperken en de huizen, is een betonnen ingang gebouwd. Via een trap moet je dan zo'n vijf meter naar beneden en daar tref je een grote kamer aan. Onder de grond zijn allerlei

voorzieningen gebouwd; twee toiletten, een watervoorraad voor drie dagen (die natuurlijk ook op geregelde tijden schoon gemaakt moet worden, een heel werk . . .) en een opbergkast met vooral kleuterspeelgoed en allerlei prentenboekjes . . .

Ook zijn er in de schuilkelders van Beth Ha Emmek bedden . . .

Meestal duurt het schuilkelderverblijf niet zo erg lang. Ook deze keer horen ze de bommenwerpers op geringe afstand overvliegen en weldra is er weer een sein. Nu niet onderbroken, als zoëven, maar nu één langgerekt signaal. Veilig . . . betekent dat.

Iedereen staat op en gaat weer 'gewoon' verder met het werk waarmee hij of zij bezig was . . . Deze keer geen moeilijkheden.

Onlangs was dat anders geweest, vertelt Erich me. Toen zat de hele kibboets te eten. Alarm . . . en iedereen was weg. Maar toen het signaal voor veilig gegeven werd, en de kibboetsbewoners weer naar de eetzaal terugkeerden, was er visite . . . Boven op de tafels zatten katten zich goed te doen aan het vlees. Er werd wel gelachen, maar niet door iedereen even van harte . . . De keukenbaas liep te schelden op de beesten. 'Al mijn mooie kostbare vlees . . .'

Erich moet glimlachen als hij daar nog aan denkt.

Soms is er midden in de nacht alarm. Iedereen heeft bij zijn bed kleding paraat liggen.

Als er levensgevaar is ben je pijlsnel wakker . . .

Het gebeurt ook wel eens als iemand in bad zit, als het zover is . . . Dat verwekt echt wel hilariteit, ondanks de ernst van de situatie.

Daar komt er één aanrennen in enkel een pyamapak, drijfmatte haren en de zeep nog in het gezicht . . .

Toch moet je ook bij alarm zorgen kalm te blijven. En op den duur lukt dat ook wel. Maar vooral in het begin van de oorlog, bij de allereerste keren luchtalarm, gaf dat soms moeilijkheden. Erich wil best weten, dat zijn hart de eerste keren ook bonsde in zijn keel. En ja, als je dan de deur achter je dichtgoot en je vergeet een sleutel mee te nemen . . .

10 HET SYRISCHE TOESTEL KON HET NIET BOLWERKEN . . .

Erich en zijn vrienden staan met een tevreden gezicht te kijken bij de katoenplantage. De hele oogst is binnen en er is nog geen spatje regen gevallen. Dat zouden rasechte katoenboeren deze bijeengeraapte vrijwilligers niet verbeterd hebben. En, het levert voor de kibboets altijd nog een bedrag van ongeveer anderhalf miljoen dollar op.

'Tongens, ik stel voor om verder vanmiddag vrijaf te nemen. Dat hebben we wel verdiend.'

Instemmend gemompel.

Erich heeft ook wel zin. Kan-ie eens flink gaan bijpraten met Gila. Want zó vaak ziet hij haar nu ook weer niet. Tot elf uur 's morgens is ze druk met de zendapparatuur en 's nachts slaapt ze bij een Hollandse Jodin uit Doorn, van wie de man aan het front zit. Daar heeft men in Israël goed voor gezorgd. Alle vrouwen van wie de mannen aan het front zitten, hebben een meisje bij zich gekregen. Speciaal voor de kinderen om snel te kunnen handelen bij luchtalarm.

Vrolijk fluitend komt Erich de kinderzaal binnen . . .

'Erich . . . wat ben je vroeg?'

'De katoen is eraf. Het is toch al te laat om nog ergens anders mee te beginnen . . .?'

'Weet je wie er op de kibboets gekomen is . . . ? Eytan!'

'Eytan . . . ? Waar zit-ie dan . . . ?'

'Ik denk in het clubhuis. Zullen we er zo samen even heen gaan . . . ?'

Eytan. Nog geen twintig jaar, en de trots van heel de kibboets. Hij is één van de drieduizend piloten die Israël rijk is.

Vooral zijn meisje, ze is zeventien jaar, is overgelukkig als hij na een dag of twaalf aan het front, weer in levende lijve voor haar staat.

Een buitenkansje lijkt het . . .

'Maar Eytan . . .' beginnen Gila en Erich bijna tegelijk, 'wat is er met jou gebeurd . . . ?'

'Nou dat heb ik vandaag al drie keer verteld, maar ik wil het nog wel een keer vertellen,' glimlacht Eytan . . . Het doet hem goed om na een zenuwslopende periode aan het front eens helemaal het middelpunt van belangstelling te zijn . . . Vooral als je met een grote witte doek om je arm zit, kan iedereen wel vermoeden dat je geraakt bent. En dat is ook zo . . .

'Jullie weten dat we het niet gemakkelijk hadden aan dat Sinaïfront . . .' begint Eytan.

'Het hele Egyptische leger werd in de rug beschermd door een paraplu van afweerraketten. Dat was voor ons extra uitkijken. Ik vloog met een Sky-Hawk. Zo'n ding heeft maar één motor, en dat is eigenlijk niets gedaan. Als je door afweergeschut geraakt bent, is het subiet mis. Nee, vindt Eytan, geef mij maar een Phantom, die is tenminste tweemotorig. Die kun je, hoewel niet gemakkelijk, toch in je macht houden . . .

Nou, en ik was net twee dagen aan het Suezkanaal, of jawel hoor, een enorme dreun en ik begreep meteen: 'Ik ben geraakt . . .' Ik ben er toen direct uitgewandeld met mijn schietstoel en ik kwam goed en wel op de grond terecht. In de lucht begon ik mijn arm al hevig te voelen, ik dacht aan een kogel of een stuk splinter. Enfin, ik kwam beneden en mijn hele arm lag open. Dat was niet zo mooi. Maar ik leefde nog en als er niet hard gevochten werd, zou dat



Gila met baby uit de kibboets

gaan betekenen dat Israël onder de voet gelopen werd. Dat zou erger zijn dan mijn arm. Dus geen tijd voor een hospitaal of zo, ik werd verbonden en ik kreeg een nieuw vliegtuig . . .'

Iedereen bewondert Eytan. Vooral zijn meisje zit verheerlijkt naar hem te kijken . . .

'En nu heb ik vierentwintig uur verlof. Eerst hebben ze mijn arm in het gips gedaan en toen moest ik maar zien dat ik zo snel mogelijk hierheen kwam. Heen heb ik er alles bij elkaar (vliegtuig, taxi, auto) zo'n acht uur over gedaan. Dus daar kan ik terug weer op rekenen. Dat is dan zestien uur. Dus mensen, als jullie genoeg gehoord hebben, wilde ik graag nog een poosje met dat wicht alleen zijn en ik heb nog wat klusjes en héél weinig tijd . . .'

Lachend schudden ze Eytan de hand.

'Sterkte, joh . . .'

'Het beste, Eytan . . .'

'Tot ziens . . .'

Er zijn meer soldaten thuis gekomen.

Ze zien eruit, die frontsoldaten...! Lange baarden en smerige gezichten. Maar de vreugde is groot bij de familieleden. Soms wordt er gehuild van blijdschap.

Heel de kibboets is trouwens verheugd als er een van hen terug komt, zoals ook heel de kibboets rouwt over het verlies van één... Het is eigenlijk één grote familie, zo'n kibboets.

Dan worden er verhalen verteld, en dan wordt er geluisterd. Of er wordt gezwegen en als het kan, getroost...

'Wat is er, Gila...?' vraagt Erich een dagje later.

Zoëven had Erich haar nog vrolijk zien kijken. Eytan was weer weggegaan, maar zijn komst had heel de kibboets in een goede stemming gebracht en nu... Is er soms weer slecht nieuws binnen gekomen...?'

Met de oorlog gaat het toch redelijk goed. De Egyptenaren en de Syriërs zijn duidelijk aan het eind van hun krachten gekomen.

Kissinger en de V.N.-mensen draaien allerlei vredesvoorstellen in elkaar, en wat Erich betreft: hoe eerder hoe liever.

Een oorlog brengt zoveel leed...!

'Is er slecht nieuws, Gila...?'

Het meisje wijst naar de keuken...

Erich loopt zo snel als hij kan naar de keuken. Zijn er nieuwe dodenlijsten gekomen...?

Hij hoeft al niet meer te gaan kijken. In de keukendeur hoort hij de naam al noemen: Ronnie...

'Is Ronnie gesneuveld...?' Erich kan het bijna niet geloven.

'Is Ronnie gesneuveld...?' vraagt hij nog een keer. 'En gisteren...?'

Ja, zo kan het gaan in de oorlog. De ouders van Ronnie hadden de vorige dag nog een brief van hem ontvangen. Alles was oké. Wat een vreugde. Hun zoon nog in leven.

Maar op het moment dat ze zo in vreugde verkeerden, moet hun zoon al dood geweest zijn.

Dat kan niet anders...

En nu staat Ronnie op de dodenlijst...

Wat een verdriet in de kibboets...

Een ander moment uit de oorlogsdagen:...

Met een tevreden en voldaan gezicht lopen Erich en zijn makkers over de lege katoenvelden... Na gedane arbeid mag je best een beetje met jezelf ingenomen zijn... Wat horen ze daar opeens...? Twee Suchot-toestellen. Warempel. (uit Irak) En ze komen recht op de kibboets af. 'Waar zal dat vrachtje heen moeten...?'

Erich weet het niet. Hij tuurt de andere kant uit. Waar blijft een Israëliische Sky-Hawk of een Phantom? Meestal zijn die er voor je er erg in hebt...

'Kijk jongens, daar is al een Phantom...!' roept Erich.

Een beetje benauwd kijken de jongens wel... het is deze keer ook zó dicht bij de kibboets...

Dan klinkt het eerste schot door de lucht. Bijna tegelijkertijd volgt een vurig antwoord. De Phantom duikt akelig snel van voor naar achter... Nee, daar zijn de Iraakse piloten nog niet tegen opgewassen. Dan kunnen ze nog wel wat leren. Het luchtgevecht duurt dan ook maar kort. Eén van de toestellen heeft zich al gekeerd en vliegt weg... richting Libanon.

Juist willen Erich en de anderen in luid gejuich uitbreken maar...

Wat zien ze daar...?

Na een enorme knal duikt de andere Iraakse bommenwerper voorover...

'Hij is geraakt jongens...'

Het toestel stort brandend neer... En toch, enige meters boven de grond lijkt het alsof de piloot weer de baas is over zijn stuurknuppel. Het toestel vliegt boordevol bommen, laag over de kibboets. De piloot springt eruit...

'Die komt op onze katoenvelden terecht...'

'De piloot ligt er al, maar het toestel, dat komt recht op ons af...'

'Dat wordt te gevaarlijk...'

Eén van de vrijwilligers rent naar het hoofdgebouw om alarm te geven, maar het is al niet meer nodig...

Opgeschrikt door het hevige lawaai was iedereen gestopt met zijn werk en de eersten rennen al naar de schuilkelders...

Schijnbaar langzaam maar toch wel heel zeker komt het brandende explosieve gevaarte dichterbij...

Gelukkig duurt het niet lang, of alle leden van de kibboets zitten veilig onder de grond.

Elk moment kunnen ze een oorverdovende dreun verwachten.

Maar het vliegtuig wil maar niet op de grond komen. Het glijdt over Beth Ha Emmek heen; recht op de kust af...

Dan, vlak boven het busstation, drie kilometer van de hoger gelegen kibboets: een enorme explosie...

Het lawaai is kilometers ver te horen.

De scherven en de onderdelen van het toestel vliegen alle kanten op.

Zelfs door ramen van huizen...

Een vader, die na de dreun naar boven rent, naar de kamer waar zijn kind ligt te slapen, vindt boven op de boekenkast een stuk van een afwerpbare benzinetank...

Iemand anders staat op het ogenblik van het ongeluk met zijn vrouw in de keuken.

Als hij naar boven rent, om vanuit zijn raam eens te gaan kijken wat er precies gebeurd is, vindt hij een compleet machinegeweer, met de granaten er nog in, boven op zijn bed . . .

De vreemdste onderdelen zijn werkelijk alle kanten uit gevlogen.

In Beth Ha Emmek zijn twee onderdelen terecht gekomen: een stuk van de vleugel, versnipperd als karton . . . en . . . de piloot.

De arme man is zwaar gewond. Onmiddellijk wordt hij naar een hospitaal vervoerd.

Spoedig wordt de operatietafel in gereedheid gebracht.

Maar het mag niet meer baten. Na tien minuten is de man niet meer . . .

11 EYTAN'S LAATSTE HELDENDAAD . . .

De oorlog is bijna afgelopen, maar juist nu komen er zóveel berichten binnen . . .

Namen van slachtoffers worden bekend.

Velen worden als vermist opgegeven. Zitten ze in krijgsgevangenschap . . . ? Of liggen ze ergens onherkenbaar verminkt op een slagveld . . . ? Wie zal het zeggen . . . ?

Aan het noordelijke front wordt slag geleverd om de berg Hermon. Een strategisch ongelooflijk belangrijk punt. Vanaf de Hermon is Damascus te zien, maar vanaf diezelfde Hermon kun je meer dan vijftig kilometer het land Israël binnenkijken.

Voor generaal Moshe Dayan was het onvoorwaardelijke noodzaak om, vóór de vredesonderhandelingen zouden beginnen, die berg Hermon weer in bezit te krijgen.

Voor Israëls veiligheid een noodzaak . . .

De Syriërs zijn niet minder overtuigd van het militair belang van zo'n berg. Ook zij hadden al hun nog bruikbare wapentuig ingezet voor de verdediging van de Hermon. Israël krijgt de berg niet kado . . .

Met spanning worden vanuit Beth Ha Emmek de radioberichten gevolgd . . .

Eytan en zijn co-piloot zijn opgestegen op woensdag.

Met een Sky-Hawk koersen ze richting Golanfront . . . Hun opdracht is een voor oorlogstijd heel gewone: Verliezen toebrengen aan de Syrische troepen-eenheden bij de Hermon. De Hermon moet en zal in het bezit van de Israëli's komen.

De twee nog jonge kerels zeggen niet veel tegen elkaar . . .

Ze weten, dat ze uiterst gevaarlijk werk doen . . .

Het vaderland heeft geen andere keus. Daarom doen ze het, hoe gevaarlijk ook . . .

'We zitten iets te hoog . . .' constateert Eytan.

Zijn makker laat het toestel enige meters dalen; hij houdt scherp de hoogtemeter in het oog.

Beneden zijn de Israëli'sche troepen zichtbaar . . .

Volop in gevechtsactie . . .

Eytan zorgt ervoor dat ze op veilige afstand van het Israëli'sch geschut blijven.

Voor hen ligt de Hermon. Ze hebben er door het heldere weer een scherp zicht op. Nog steeds is de hele berg in Syrische handen.

'Dat duurt vast niet lang meer,' denkt Eytan. 'O, was die oorlog maar afgelopen. Hoe vaak is hij nu al niet in levensgevaar geweest . . . ? Tot nu toe is hij er nog goed afgekomen.'

In gedachten is Eytan op Beth Ha Emmek . . . Hoe zouden ze het daar nu maken?

Ze zaten over hem in onzekerheid, maar hij evengoed over hen. Zo'n kibboets dichtbij de grens met Libanon kan toch evengoed ten prooi vallen aan het Syrische geschut . . . ?

Hij kijkt eens naar zijn makker. 'Waar zou die met zijn gedachten zitten . . . ?' Nog enige honderden meters en de Hermon is bereikt . . .

Ze zitten hier al onder het bereik van de Syrische raketten.

'Ja nu . . .'

Een kort teken is genoeg. Eytan neemt geheel alleen de besturing van de Sky-Hawk voor zijn rekening en zijn co-piloot drukt op de knop voor het bommenluik . . .

Hoeveel leed zullen deze bommen weer teweeg brengen in het Syrische leger . . . ?

Hoeveel moeders zullen erdoor moeten wenen over het verlies van hun zonen?

Hoeveel vrouwen over het verlies van hun mannen . . . ?

Wat is oorlog een vreselijke zaak . . .

Mensen die elkaar helemaal niet kennen, die elkaar nooit gezien hebben, vermoorden elkaar . . . En waarom . . . ?

'Draaien . . .'

Ze zijn hun vrachtje kwijt. Nu komt het gevaarlijkste nog. Eytan keert het toestel. Ze koersen weer richting vliegbasis.

Dan begint ook het luchtafweergeschut te dreunen . . .

Rakelings langs de Sky-Hawk vliegen twee, drie raketten . . .

Dan een fatale klap . . .

De co-piloot van Eytan kijkt naar zijn makker . . . Dodelijk getroffen? Hij kan het niet zien. Eytan is door al het stof en de vuurzee aan zijn oog ont-

trokken. Hij kan zelf ook geen minuut langer wachten. Een sprong . . .
Weldra hangt hij tussen hemel en aarde aan een parachute . . .

De oorlog is afgelopen. Het leed nog niet . . .

In Beth Ha Emmek komen nu dagelijks berichten binnen van en over vermisten of gesneuvelden. En hoe groot de blijdschap ook is over iedere soldaat die terugkeert . . . Groter is de rouw, het verdriet over de slachtoffers.

Israël en Egypte zijn overeengekomen te gaan praten. Het derde leger van Egypte, dat zich geheel op de oostelijke oever van het kanaal bevond, is ingesloten. Dit wordt voornamelijk geweten aan het uitvallen van de paraplu van Sam-3 en Sam-4 raketten.

Het Israëli'sche leger is op de westelijke helft flink opgerukt.

Maar het leed na deze oorlog is aan beide zijden ontzaglijk groot.

Het meisje van Eytan, Rachael, zit met haar gezicht voorover in haar armen te huilen. Het is een verdrietig gezicht. Gila komt naast haar zitten en slaat haar armen om haar heen. Maar wat moet ze nu zeggen . . . ?

Gisteren stond zijn naam op het dodenlijstje. Toen was het meisje radeloos geweest. Buiten zichzelf van verdriet . . .

En nu waren vanmorgen de bijzonderheden van de berichtgeving binnengekomen. Eytan was vermist. Zijn schietstoel was wel gevonden, maar zijn lichaam niet . . .

Zenuwslappend waren zulke berichten . . .

In Gila's armen zit Rachael te snikken; haar lichaam schokt . . .

De volgende dag komen er weer berichten binnen. Ook nu is er een bericht over Eytan bij. Hij zou zijn gevangengenomen . . .

'Maar dat kan haast niet . . .' vindt de co-piloot, die inmiddels ook op Beth Ha Emmek is aangekomen . . . 'We waren alweer op Israëli'sch grondgebied toen we werden getroffen. Ik vrees het ergste . . .'

Zo worden de gevolgen van deze oorlog langzaam maar zeker duidelijk. Het leed krijgt elke dag meer concreet gestalte. Aantallen worden individuen. Individuen blijken vaders te zijn, en zonen en verloofden . . .

Vanuit Beth Ha Emmek gaat enkele weken later een hele ploeg op zoek naar Eytan. De co-piloot heeft de leiding. Hij weet waar ze zoeken moeten.

Dan zal er zekerheid komen.

Zal die zekerheid vreugde geven, of het verdriet alleen maar bevestigen . . . ?

Gehoopt wordt het eerste, maar waarschijnlijker is het laatste . . .

Er is een maand lang naar Eytan gezocht. Toen is zijn lichaam gevonden, aan een parachute verbrand . . .

Zo is er dagen, weken, maanden gezocht door kinderen, door vrouwen, door broers en zusters . . .

Weer heeft Israël ondervonden, dat uitverkoren zijn, geheiligd zijn, apart staan, lijden met zich mee brengt . . .

Rachael beweent haar Eytan, omdat hij niet meer is.

De tijd gaat verder.

Ze zal de wonden helen.

Tenminste . . .

Toch zullen de offers niet tevergeefs zijn gebracht, zegt men in oorlogstijd . . .

12 YORAM EN JOËL CONTRA SAM . . .

Wat is toch het geheim van die Russische Sam-6 . . . ?

Het doeltreffende wapen dat tot nu toe in heel de oorlog in het Midden-Oosten is gebruikt. Geen raket van dit type wordt tevergeefs afgeschoten lijkt het wel. Grote verliezen van Israëli'sch luchtmateriaal zijn het gevolg.

Sam-6. Een toverwoord. Om bang van te worden . . .

In de Sinaï woedt de grootste en meest beslissende tankslag van de Jom Kippoer . . . De Sinaï is in een inferno veranderd. De Israëli'sche artillerie en luchtmacht ondersteunen de tanks en vallen met name de luchtdoelraketinstallaties aan . . .

De Israëli's hebben bijna 1000 tanks in de Sinaï gebracht en er nemen er al 800 aan de hevige gevechten deel. Het gevecht heeft de proporties van de Tweede Wereldoorlog overschreden . . .

De tankeenheden worden gesteund door regimenten pantserwagens en zware artillerie.

Maar niet alleen in de centrale sektor van de Sinaï laait de strijd hoog op. Enkele zeer speciale amfibietanks konden via de Bittermeren de westelijke oever van het Suezkanaal bereiken.

Hun belangrijkste opdracht is om één exemplaar van de Sam-6 onbeschadigd in handen te krijgen. In de Egyptische kranten had over hen gestaan: 'De Israëli'sche commando-eenheid, die dinsdag via de Bittermeren de westelijke kanaaloever bereikte, is volkomen vernietigd. Deze eenheid bestond uit zeven amfibietanks . . .'

Maar gelukkig . . . Ze zijn er nog steeds. Diep doordrongen van het belang van hun opdracht: Die geheimzinnige Sam-6 . . .

Als ze een raket onbeschadigd in handen zouden kunnen krijgen, kunnen de Israëli's, met behulp van Amerikaanse raketspecialisten, een afdoend afweermiddel ontwikkelen. De Amerikanen zelf zijn trouwens ook brandend nieuwsgierig naar het geheim van dit wapen . . .

Maar zelfs de Oosteuropese bondgenoten van Rusland mogen het niet weten. De Russische troepen in Oost-Duitsland beschikken wel over de Sam-6, maar deze worden angstvallig verborgen gehouden. Geen pottenkijkers bij Sam-6...

Uiterst voorzichtig vinden de Israëli's aan de westkant van Suez hun weg... Dankbaar het hevig opwaaiend stof benuttend. Het zijn de meest bekwame troepen waar Israël over beschikt. En hun amfibietanks zijn bijna onverwoestbaar...

Yoram is er ook. Geboren en getogen in Beth Ha Emmek...

Hij had nooit anders meegemaakt dan het kibboetsleven. En hij heeft nooit anders gewild. Als de oorlog zal zijn afgelopen, is hij vast van plan om eerst weer terug te gaan naar Beth Ha Emmek. Om al zijn vrienden terug te zien... Yoram is al drie jaar beroepsmilitair. Samen met een vriend is hij uit het kibboetsleven gestapt. Niet omdat hij daar een hekel aan had, o nee...

Maar hij wilde erg graag in het leger. Hij heeft nog steeds geen berouw van zijn keus, zelfs niet nu het oorlog is...

Hoe komt dat...?

Yoram is een orthodox Jood. Niet zó orthodox dat hij Israël's militia tegen de Torah acht te zijn. Nee, hij is er juist diep van doordrongen dat Israël van Godswege moet vechten om in het beloofde land te blijven wonen...

Moshe Dayan zal voor Yoram nooit een Mozes worden, en David Elazar nooit een koning David, maar hij gehoorzaamt ze onvoorwaardelijk, als ze hem bevelen te strijden voor het bestaansrecht van Gods volk...

Voor in de tank zitten ze naast elkaar, Yoram, de tankschutter en zijn chauffeur. Ze hebben geleefd van tank naar tank. En ze zijn nog steeds door Adonai gespaard... Ze twifelen er geen van beiden ook maar een moment aan, dat het de machtige hand van de God met die Naam is, die hen tot nu toe beveiligde.

Die Naam, die hen naar hun waarneming in deze oorlog als een wolkkolom overschaduwde...

Die Naam, die een belofte is: Ik ben er, voor jullie, Mijn volk, Mijn Israël. Ik zal zijn, die Ik in de Tenach beloofde te zijn. Daar kunnen geen honderd miljoen Arabieren verandering in brengen. Ik heb jullie dat land beloofd tot een eeuwige bezitting. Zo ervaren zij dat.

Yoram en zijn chauffeur zijn vervuld met diepe eerbied voor de sjeem (= naam) van God. Ze zouden hem niet durven uitspreken, zo heilig is hen die Naam...

Beiden dragen een gebedsring. Ook in de tank. Nee, juist in de tank. Hoe zouden ze durven vechten zonder voortdurend te bidden...?

Achter hen zitten nog drie makkers. Och, die geloven het eigenlijk wel... En toch, heimelijk zijn ze wellicht een beetje jaloers op het vertrouwen van hun tankschutter en van die chauffeur...

Vanuit Beth Ha Emmek worden ook in deze tijd de berichten met spanning gevolgd.

Moshe Dayan is aan de westelijke oever van het Suezkanaal geweest. Hij kwam terug met optimistische berichten.

Generaal Bar-Lev, de grote strateeg uit de oorlog van 1967, nu als speciale adviseur aan de generale staf toegevoegd (volgens Erich niet bepaald een compliment voor Elazar...) heeft verklaard dat de derde fase van de oorlog is aangebroken: die van het tegenoffensief, na de overrompeling en het afremmen van de vijandelijke doorstoot...

En hoe zou het Yoram vergaan...? Er komen berichten over hevige gevechten rond de Egyptische stad Ismailia... Tot nu toe zouden al meer dan 220 Egyptische tanks zijn vernietigd. Van de 1200 tanks die Egypte aan het begin van de oorlog over het Suezkanaal heeft gezet zijn er volgens Tel Aviv nog slechts 600 over. Bovendien schijnen steeds meer Israëlische tanks aan de overzijde van het kanaal te kunnen worden ingezet...

Het Egyptische front schrompelt langzaam maar zeker ineen...

In Ismailia wordt gevochten op leven en dood. De Egyptenaren weten: Het is overwinnen of sterven. De doodsnood maakt hen bovenmenselijk sterk en dapper. Allah wil het toch...

Maar vanuit een logge Centuriontank stijgen de gebeden op naar Jaweh... 'O God van Abraham, Izaäk en Jacob... doe Uw beloften toch gestand en geef ons de overwinning...'

Het is benauwd in de tank. Achterin zitten de koelinstallaties van de tank, de airconditioning en de luchttoevoer voor de motor, maar vanuit de huizen wordt voortdurend met fosforgranaten gegooid... Dat maakt het binnen in de tank ondraaglijk... Het lijkt trouwens wel of de straten van Ismailia schroeien...

De stad was al vrij kort na het begin van het tegenoffensief voor een groot gedeelte in Israëlische handen, maar nu wordt het dan ook werkelijk te vuur en te zwaard verdedigd...

Yoram en zijn makkers zitten al bijna twee dagen in de tank.

Twee dagen hebben hij en zijn mannen veel te weinig frisse lucht gehad. En toch moeten ze elk moment evenzeer op hun hoede zijn, want een kleine onbedachtzaamheid kan onverbiddelijk hun dood betekenen...

Gelukkig weten Yoram en zijn chauffeur zich ook nu gesterkt...

Het is onmogelijk om je hoofd boven de koepel te steken, want een Egyptische kogel zou direct worden afgevuurd...

Als zo'n tank door de Egyptenaren eenmaal in vlammen wordt gezet, dan maakt het niets meer uit: Binnen verbranden, of naar buiten gaan en neergeschoten worden...

Die oude Engelse Centuriontanks uit de vijftiger jaren zijn ook zo onhandel-

baar, ze zijn veel te log en te lang om ze in de straatjes van Ismailia te kunnen keren.

Yoram is anders wel wat gewend. Hij is een goede tankschutter en hij heeft al tweeëndertig Egyptische tanks op zijn naam staan . . .

Daar is hij toch wel trots op.

Maar ook heeft hij al menig gevaar met zo'n ijzeren doods-kist doorstaan. Hij en zijn chauffeur hebben dikwijls voor het dilemma gestaan: Wachten tot het vuur rondom onze tank misschien ophoudt, of naar buiten gaan . . . ? Het eerste was meestal onwaarschijnlijk. (Als zo'n tank eenmaal in lichte laaie stond hielp daar niets en niemand meer aan . . .) en het tweede betekende onherroepelijk de dood. (Want daarop zat de vijand immers met het geweer in de aanslag te wachten . . . ?)

En toch, het was Yoram en zijn chauffeur vier maal gelukt om levend uit een brandende Centuriontank te kruipen. Toen kreeg hij verlof.

(Wie zei daar, dat het zielig is, dat ze met z'n tweeën voortdurend voor in zo'n tank zitten te bidden . . . ?)

Vooraan de weg wordt hij uitgezwaaid. Het verlof zit er weer op. In Beth Ha Emmek is hij weer even op verhaal gekomen. Zijn verlof bracht hij door in de kibboets die hem lief was, en bij mensen die veel meer dan alleen maar vrienden van hem waren . . . Maar nu moest hij snel weer terug.

Hij zou misschien wel mee moeten naar de westelijke oever van het Suezkanaal . . . Zo'n kundig en ervaren tankschutter kan waardevol zijn, zeker op zo'n gevaarlijke expeditie . . .

Want het geheim van de Sam-6 is nog steeds niet in Israëlische handen . . . Yoram vertrekt!

Dan komt Joël.

Zo gaat dat in de kibboets. De één komt als de ander weer moet gaan. De oorlog is ononderbroken . . .

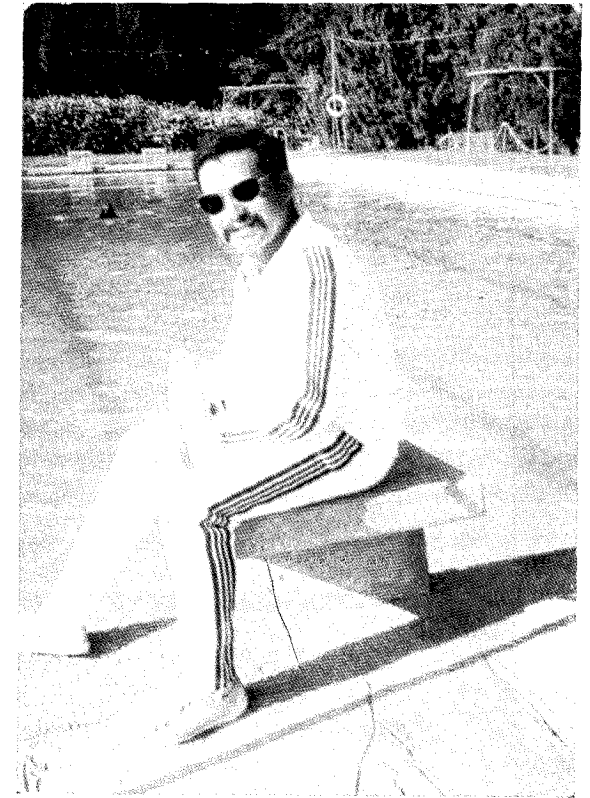
Joël ziet er moe en afgetobd uit. Hij komt net terug van de westelijke oever van het kanaal. Het gebied waar Yoram nu naar toe is . . .

Het is gek, maar juist als de soldaten even tot rust komen, beginnen ze vaak af te knappen. Als de onmiddellijke spanning weg is, en ze beginnen zich te realiseren wat ze allemaal meegemaakt hebben, en wat ze misschien nog moeten meemaken, dan zijn het soms net kleine kinderen . . .

Moet je Joël zien zitten: Met zijn handen voor de ogen zit hij te huilen . . . Het is een huiveringwekkend gezicht. Als Joël je aankijkt weerspiegelen zijn ogen de onmenselijke angsten die hij heeft doorstaan . . .

Op de eerste dag van de oorlog waren in één keer hem al zijn kameraden ontvallen. Joël was van de hele tankbemanning de enige die levend was overgebleven. Wel gewond en psychisch geknakt . . .

Maar na ruim twee dagen hospitaal kreeg hij te horen: Joël, we kunnen nie-



Yoram

mand missen. Ben je weer bereid te gaan . . . ?

En wat doe je als Israëli, als je land je lief is? Dan ga je toch . . .

Ook Joël zou meegaan, over de Bittermeren. De uiterst belangrijke doorbraak richting Caïro. In het eerste dorpje, waar ze door moeten, begint het meteen goed. Het gevecht duurt niet lang, maar het is buitengewoon fel . . .

Vanuit de huizen wordt er onophoudelijk gevuld op de tanks . . . Hele buien van fosforgranaten maken het de Israëli's bijna ondragelijk. Maar ze houden vol. Langzaam rukken ze op. Er wordt nauwkeurig gevuld en er worden verschillende Egyptische eenheden buiten gevecht gesteld . . .

Maar dan.

Vanuit de groep waarin Joël zich bevindt gooit één van de jongens een handgranaat in de richting van een huis. Het is nacht. De hevigheid van het gevecht is er niet minder om, maar wel is het nu dubbel uitkijken.

Meent de jongen bij het huis iets te zien . . . ?

Bespeurt hij gevaar, of is het zomaar een voorzorgsmaatregel.

Wat hij ongelukkigerwijs niet ziet, is dat de ramen van het huis met een tralie zijn afgesloten . . .

De granaat ketst tegen de tralies . . . en komt dezelfde weg terug die hij gegaan was. Hij barst uit elkaar . . . midden in de groep . . .

Al de vrienden van Joël vinden de dood, en hij zelf . . . geen schrammetje, niets!

Dit wordt voor Joël te veel. Hij kan het allemaal niet meer verwerken.

Alleen verlaat hij het huis.

Hij moet weg uit die verschrikkelijke strijd. Hij houdt er het eenvoudig niet meer uit.

En daar zit hij nu . . .

Gebroken van verdriet en helemaal ontdaan.

't Is ook wat: voor de tweede maal al zijn kameraden verloren . . .

Erich komt in de keuken en ziet daar een machinegeweer zo maar op de grond liggen. Wie doet dat nou? Zomaar een gevaarlijk wapen midden op de vloer . . .

Binnen ziet hij de vrouwen om Joël heen staan. Dan begrijpt hij.

Wat valt hier eigenlijk te troosten . . . ?

Aan de overzijde van het Suezkanaal gaat het goed. Langzaam, maar heel zeker rukken de soldaten op, richting Caïro. Het Sam-6-geheim ontdekken zal niet zo één-twee-drie lukken, maar wel wordt de ene militaire overwinning na de andere geboekt.

Toch, militaire overwinningen kunnen menselijk leed niet wegnemen. En maanden na de oorlog is dat leed er nog steeds volop . . .

Yoram heeft nog dienst in de woestijn . . .

Eén van de beste schutters van de Joodse staat . . .

Dat is toch wel iets om trots op te zijn . . .

Levend uit de strijd teruggekeerd, door God bewaard. Het is een zegen . . .

Maar Yoram heeft zijn beste vriend in de oorlog verloren. Ze zijn hem wezen vragen: 'Waarom kom je niet terug Yoram, terug, naar Beth Ha Emmek . . .?' Yoram naar de kibboets terug? En dan de kleren van zijn vriend zien hangen, waar hij mee opgegroeid is, waar hij mee op de kibboetschool heeft gezeten en waar hij mee heeft gespeeld . . . ?

Yoram terug naar Beth Ha Emmek, en dan de schoenen van zijn vriend zien staan, waar hij lief en leed mee gedeeld heeft . . . ?

Nee, dan blijft Yoram liever in de woestijn alleen . . .

De oorlog is afgelopen.

Maar Yoram blijft in de woestijn.

De strijd om hem heen is gestaakt.

In zijn hart woedt nu een strijd die niet minder fel is . . . !

13 OPEN DAT LUIK

Met z'n vijven zitten ze in de Centuriontank. In het vooronder de bestuurder; schuin achter en boven hem de tankschutter met aan zijn beide zijden een 'lader'; en tenslotte helemaal boven-achterin de tankcommandant.

De mannen zijn voortdurend in actie. Deze gevechten zijn zwaarder dan ze zich ooit hadden kunnen indenken. De twee kanonnières hebben geen rust; voortdurend komt er bevel tot vuren . . . en er is slechts één lader.

Het is erg moeilijk om precies te zien waar ze rijden. Over en weer wordt er onophoudelijk gevuurd en daardoor is de woestijn gehuld in een gordijn van stofwolken . . .

En dan gebeurt waar de chauffeur al aldoor bang voor was . . .

Hij volgt telkens de aanwijzingen van de commandant op, en die doet op zijn beurt zijn uiterste best om te letten op de bevelen van het opperbevel . . .

Maar een mens kan niet alles tegelijk. En in een poging om de tank veilig te stellen voor een enorme lading granaten wijken ze teveel af . . .

De commandant wil nog bevel geven om snel rechtsomkeert te maken. Het is al te laat . . . Niet alleen vóór hem, maar ook links van hem verschijnen Egyptenaren. Ze zitten ingesloten . . .

Geïsoleerd van de tankeenheid. Nog even zullen ze kunnen blijven schieten, maar daarna . . .

'Laten we maken dat we wegkomen . . . nu kunnen we er nog uit' vindt de schutter . . .

'Nee, idioot, ze schieten je dadelijk neer . . .'

'Dat doen ze ook als je erin blijft. Ons vuren is nu toch zinloos . . .'

Maar in zulke kritieke situaties duldt de commandant geen tegenspraak . . .

'Vuren . . .'

Nog even vechten ze de strijd van een radeloze . . .

Ze blijken reddeloos. Dan kan de commandant z'n mannen niet meer dwingen. Ieder wil het vege lijf nog zien te redden . . .

De chauffeur heeft de motor afgezet. Hij is al bij het luik. De twee laders volgen onmiddellijk. Verwarde kreten klinken. 'Snel . . . laat me je vasthouden . . .'

De commandant schreeuwt nog . . . maar ze horen het al niet meer. De schutter is de laatste die de tank verlaat.

Daar zit de commandant alleen.

Wat zal hij doen . . . ?

Hij klimt van zijn zitplaats af en wil door het luik kijken . . .

Buiten hoort hij een doodsschreeuw . . .

Hij begrijpt het. Zijn makkers zijn allen neergeschoten.

Hij zal wachten tot ze hem komen halen uit de tank. Dan zullen ze ook hem neerschieten. Of misschien ... Misschien zullen ze hem krijgsgevangene maken ...

Ach, eigenlijk kan het hem ook allemaal niet meer schelen: leven of dood. Leven is je zelf constant beveiligen voor de dood. Leven is voortdurend in angst zitten ...

In een hoek van de tank laat hij zich neervallen. En nu maar wachten ...

Zo verstrijken uren. Het schieten buiten is geleidelijk aan afgenomen. Het front is verplaatst. De Egyptenaren hebben kennelijk terreinwinst geboekt. Een enkele keer heeft de commandant door de periscoop naar buiten gekeken. Daar werd hij ook niet veel wijzer van ...

En nu zit hij weer te wachten ... Waarop ... ?

Hij heeft honger. Eigenlijk is hij te flauw en te slap om op te staan. Als hij eens probeerde te slapen ... ?

Mensenstemmen bij de tank ... !

Meteen is de commandant weer klaarwakker. Wat is dat ... ?

Hij moet een heel poosje hebben zitten suffen, want het is pikdonker geworden. En nu hoort hij duidelijk Egyptenaren praten. Zullen ze zo maar naar binnen komen? En wat zullen ze dan doen, als ze hem hier vinden ... ? Heel voorzichtig komt de commandant overeind ... Hij pakt geruisloos z'n machinepistool en gaat op de donkerste plek van de tank zitten.

Wat nu ... ? Hebben ze hem gehoord?

Er komt iemand naar de tank lopen. Hij hoort het duidelijk. Er klimt iemand op de tank. Ja, nu weet hij het zeker: er zit een Egyptenaar op de tank. Hoor maar: Hij morrelt aan het deksel ...

Weldra zal hij met een verblindende zaklamp naar binnen schijnen en dan ... Dan heeft hij, bevoorrechte, enkele uren langer mogen leven dan zijn makkers. En eigenlijk betekent dat niets anders, dan dat zijn makkers iets eerder verlost waren van alle angst, in zijn ogen ...

Maar wat bezielt de mens, dat hij toch altijd weer wil blijven leven?

Wat drijft de mens toch altijd, om zichzelf tot het uiterste te verdedigen. De Israëli verkiest de angst en de pijn en de onzekerheid boven de rust ...

Maar waar blijft nu die Egyptenaar ... ?

Waar blijft zijn zaklamp en zijn geweer ... ?

Er is niets meer te horen. Het deksel blijft dicht. De stemmen zijn verdwenen. Maar morgen zouden ze wel eens terug kunnen komen. Natuurlijk: morgen komen ze terug en dan zullen ze hem zeker vinden. Nog één nacht mag hij leven. Nog één nacht in angst zitten ...

De commandant is opgestaan. Hij heeft door de periscoop gekeken. Er is niemand meer te zien. Heel in de verte is er wat gerommel van de oorlog, maar hier heerst volkomen stilte. Als hij eens zou proberen om ...

Wat zit dat deksel toch vast ...

De commandant heeft niet veel kracht meer in zijn handen. Zo'n tijd niet meer gegeten ... Maar het vreemde is, dat hij het wel een klein beetje open kan krijgen, en dan lijkt het wel ... Het lijkt wel op slot gedaan ... !

Door de spleet komt heerlijke koele avondlucht binnen. Hè, dat doet hem gewoon goed. Hij voelt zich weer aanmerkelijk beter. Nu kan hij tenminste weer normaal nadenken. Hij heeft de keus: Afwachten of proberen weg te komen ...

Afwachten kan betekenen: Doodhonger, of, als ze hem voor die tijd zullen vinden doodgeschoten worden, en in het beste geval: krijgsgevangenschap ... Nee, dan beter weggrijpen, met alle gevaren van dien. De commandant heeft zijn besluit genomen ...

Hij loopt naar de plaats van de chauffeur. Hij voelt dat zijn handen trillen. Tot nu toe leefden de Egyptenaren in de veronderstelling dat heel de bemanning van deze tank dood was en nu gaat hij zichzelf verraden ...

Even zit hij te turen op het bedieningspaneel. Het is een tijd geleden, dat hij een tank bestuurd heeft. Dan schakelt hij de motor in.

Wat een lawaai maakt dat ding ...

De commandant schrikt er van. Het kan niet anders: dit moeten ze wel ergens horen. Nu goed opletten welke kant hij oprijdt ... Het kan haast niet anders of hij zal Egyptenaren moeten passeren ...

Langzaam zet de Centurion zich in beweging. Het is een uitstekende tank om mee door de woestijn te rijden ... Enkele kilometers verder wacht de commandant even. Nog eens goed alles in zich op nemen.

Het gerommel in de verte blijft voortdurend op dezelfde afstand. Als hij met een wijde boog nu eens zuid-oostwaarts reed, en dan, voorzichtig aan, steeds meer oostwaarts ...

Nog steeds zenuwachtig, zet de commandant de tank weer in beweging. Voorzichtig rijdt hij verder. Hoe lang ... ?

Dan ziet hij opeens een groepje tanks staan ... ! En ... het zijn Centurion-tanks. Een gevoel van vreugde doorstroomt de afgematte Israëli. Hij heeft zowaar zijn eenheid weer bereikt! Dit is een wonder ...

Hij hoort weer Israëli's met elkaar praten. Hij herkent de mannen. Dan bonst hij met twee vuisten op het luik ... Open ... Open dat luik!

'Hé ... ik zit gevangen in mijn tank. Maak dat luik eens open ... !'

Buiten is het al weer licht geworden, als de Israëli's een tank horen naderen. Ze kunnen hun ogen niet geloven: Daar komt uit de woestijn een rasechte Centurion aanzetten. Hoe is het mogelijk ...

Maar dan wordt alles nóg raadselachtiger en nog vreemder: Daar wordt van binnenuit gebonkt op het deksel. Ze kijken ernaar ... zien ze dat goed? Jongens, dat deksel is aan de buitenkant op slot gedaan ... Hij zit gevangen in

zijn eigen tank.'

Het is een koddig gezicht en een lachwekkend gehoor. Van het lachen kunnen de mannen geen gehoor geven aan de oproep van het arme slachtoffer binnen. De gevangene . . . is de commandant van de tank. Maar dat moet hij dan toch eerst eens allemaal uitleggen . . .

'Ja jongens, dadelijk geef ik commentaar,' zegt de commandant. 'Maak nou alsjeblieft eerst dat deksel los en lach dadelijk maar verder: Geef me wat lucht, mannen . . . !'

Maar dat is makkelijker gezegd dan gedaan. Met vrolijke gezichten staan de soldaten hopeloos te proberen het slot open te krijgen. Allerlei soorten sleutels worden geprobeerd.

'Haal dan toch een zaag . . .' spoort de commandant aan. Hij begint het zat te worden.

Weldra staan twee soldaten met vuurrode gezichten uit alle macht te zagen . . .

'Die domme Egyptenaren. Wie doet er nu zomaar een tank aan de buitenkant op slot . . . ? Ja, dat zijn zo van die vragen waar je nooit een antwoord op krijgt,' zegt Erich. 'Maar dat is wel het opmerkelijkste en in zekere zin ook het vermakelijkste verhaal, dat ik in de Jerusalem Post gelezen heb.'

'Hoewel het lot van zijn kameraden tragisch blijft,' vult Gila na een poosje haar man aan.

En dan is het weer een poosje stil in de kamer . . .

Gila schenkt het zoveelste kopje koffie.

14 DIE ONGELUKKIGE, GELUKKIGE PEUGEOT-CHAUFFEUR . . .

Midden in de Sinaiwoestijn rijdt een auto, een Peugeot.

De man die aan het stuur zit lijkt zich mateloos te vervelen, want hij laat de wagen onophoudelijk dezelfde rondjes rijden en zit daarbij zelf met een verveeld gezicht opzij te staren . . . Doelloos . . .

't Is me wat moois . . .,' moppert de man, 'in de snikhete middag op patrouille, als bijna al je kameraden vrij hebben. En waarvoor . . . ?'

Hij kijkt eens op zijn horloge. Bijna twee uur. Hij moet hier nog minstens een uur blijven rondrijden. Het is anders nog nooit zo rustig geweest als vandaag . . .

Aan de Israëliëse kant van het Suezkanaal is het sowieso erg rustig. Ter gelegenheid van de Grote Verzoendag hebben de meesten vrijaf gekregen. Maar ook aan de Egyptische kant van het water is bijna geen leven te be-

speuren. Anders zag je daar nog wel eens een tank rijden, of een patrouilledienst. Soms riepen ze elkaar zelfs 'goeie dag . . .' Maar vandaag hebben ze ginds zeker ook een vrije dag genomen. Op Jom Kippoer hoeven ze toch geen Egyptische aanval te verwachten . . .

Dan hoort de man in de Peugeot opeens een tank aan de overkant. Hij kijkt op. Het zijn er zelfs meer. En er loopt ook een patrouilledienst naast . . . wat een grote patrouille . . .

Dan wordt er vanaf de overzijde van het Suezkanaal geschoten. En de patrouille blijkt een heel leger te zijn . . . Weldra zijn de Egyptenaren in het water en rijden de tanks over een pontonbrug, een klein stukje verderop.

De Israëliëse militair zit, voor hij goed en wel beseft, wat er eigenlijk allemaal aan de hand is, midden in een regen van kogels. Hij heeft zijn wagen al gekeerd en hij probeert zo snel mogelijk weg te rijden. Alleen . . . enige honderden meters verder trekken de Egyptische troepen dwars over de weg, waar hij over moet rijden. En op het woestijnzand is een Peugeot niet gebouwd . . .

Er zit echter niets anders op. Hier blijven staan betekent doorzeefd worden met dodelijk lood. Volgas probeert de soldaat zich een weg te banen door het rulle zand. Achter hem ligt het Suezkanaal, en zowel links van hem als voor hem zijn nu al Egyptenaren. Het wordt een ware wedloop met de dood . . . Totdat de auto met de wielen muurvast in de woestijn komt te zitten . . . Wat nu . . . ?

Zo gaan uren voorbij. Uren van angst en spanning. In de moordende hitte van de brandende woestijnzand door potdichte autoraampjes . . . Af en toe ketst een kogel tegen het dak . . . Zijn het verdwaalde kogels . . . ?

Dan ziet de Peugeot-chauffeur langzaam maar zeker Egyptische infanterie dichterbij komen . . .

De voorste soldaten hebben hem al zien staan. Een weerloze chauffeur in een Peugeot. Ze rennen er naar toe, en trekken het portier open. De Israëliëse staat niet wat ze zeggen. Hij is al uit zijn wagen. Laat-ie maar niet tegenstribbelen, want dat maakt het alleen maar erger voor hem.

Pats! Pats! Pats . . . ! Dat is gemeen! De Egyptenaren slaan hem. Hij is totaal weerloos en zij zijn met een heel groepje . . . Maar het lijkt wel of ze hun Jodenhaat even op hem moeten botvieren . . .

Gelukkig, daar komt een officier aan, die beter weet hoe je in oorlogstijd een weerloze krijgsgevangene hoort te behandelen. De Israëliëse laat zich meevoeren naar een voor die gelegenheid geïmproviseerd gevangenenkamp.

Enige dagen later zit hij weer tussen Egyptische bewakers in. Na een paar dagen in het eerste kamp en nog een paar dagen in een wat groter kamp te hebben doorgebracht wordt hij nu overgebracht naar het definitieve kamp van de Egyptenaren, waar ze alle Israëliëse krijgsgevangenen opbergen. Het vervoer vindt plaats per jeep.

Het valt niet mee om op deze manier en op dit tijdstip vervoerd te worden. Het transport is bepaald niet luxueus te noemen. Op tamelijk ruwe wijze klemmen twee Egyptenaren hem tussen zich in. Bovendien is het ondraaglijk heet . . .

Oponthoud. Halt! Controle . . . !

Arabieren (aan hun spraak te horen) verklaren met heftige gebaren aan de Egyptenaren, dat deze weg onveilig is. Er komen Israëli'sche verkenners aan . . .

Inderdaad is in de verte een Israëli'sche eenheid waarneembaar. Wat voeren die daar uit bij het Suezkanaal . . . ?

'Ja, wij hebben hier een Israëli te vervoeren,' legt de jeepchauffeur uit, en hij springt naast de wagen. De ene bewaker achterin oordeelt de Israëli toch niet in staat om te ontvluchten en dan stapt ook hij uit. Ze wisten trouwens niet dat hier de Palestijnen ingeschakeld waren om de weg te bewaken . . . De vriendelijk Arabisch-sprekende wegbewakers veranderen plotseling in raschte Israëli's. Maar voordat de Egyptenaren dat ook maar zouden hebben kunnen merken, hebben de Israëli's al enkele doeltreffende schoten gelost. Alleen de krijgsgevangene leeft nog . . .

En die heeft werkelijk wel een minuutje nodig om te beseffen, wat er precies aan de hand is . . . Dan krijgt hij het hele verhaal te horen. De Israëli's zijn na een weekje inmiddels met hun tegenoffensief begonnen, en zij moeten hier, als kwasi-Palestijnse bewakers alle Egyptenaren tegenhouden, want enkele kilometers verderop zijn de Israëli'sche soldaten op het ogenblik bezig het Suezkanaal over te steken . . .

Dan moeten ze even een rondedansje van vreugde maken. Zo snel alweer uit krijgsgevangenschap bevrijd . . .

Even is het stil in de kamer bij het jonge echtpaar Besser. Dan staat Gila op. Ze zal nóg een keer koffie voor ons halen.

'Met dit soort verhalen stond de Jerusalem Post werkelijk vol, de eerste weken na de Jom Kippoer. Vooral in het begin zijn er werkelijk ongelofelijke dingen gebeurd,' sluit Erich zijn verhaal af. Geboeid hebben we zitten luisteren. Toch moeten er ons enkele vragen van het hart . . .

Waren er niet die de leiding van het land de schuld van zoveel ellende en verdriet gaven . . . ?

– Nee, voor zover mij bekend is niet. Het was niet alleen de regering die in een stemming verkeerde van „ons kan niets gebeuren . . .” dat gevoel leefde onder heel de bevolking. Na de zesdaagse oorlog zag je op veel muren in Israël staan: „Alle macht aan het leger”. Men was zo overtuigd van de macht van het leger, en van de snelheid waarmee dat kon overwinnen, dat men wat zorgeloos ging leven. Na juni '67 brak er een ongekende weeldetijd aan in Israël

Na de Jom Kippoer-oorlog, werden er stickers gedrukt met de tekst:

Al onze hoop is op God gericht.

Dit staat wel in schrille tegenstelling tot de eerder (in 1967) gedrukte stickers.

Men was vergeten, dat het Gods hand geweest is, die Israël deed overwinnen, en door diezelfde hand van God heeft Israël nu weer stand kunnen houden, in de laatste oorlog.

(God zal nooit toelaten dat Zijn volk verdreven wordt uit het land, dat Hij hen beloofd heeft), maar nu heeft Israël naar mijn gevoel (en ik zeg het niet hooghartig, want ik ben toch in zekere zin één van hen) eerst een harde les moeten leren. Ze hebben eerst moeten beseffen, dat ze in vertrouwen op eigen kracht beschaamd zullen uitkomen.

Toen ik de derde keer in Israël was, dus in de tweede grote vakantie die ik er doorbracht, was er vlakbij onze kibboets een luchtgevecht geweest. Ja, die kleine speldeprikjes, over en weer, die waren er regelmatig. Wij waren in de bananenvelden aan het werken, en we waren natuurlijk brandend nieuwsgierig, wat er allemaal precies aan de hand zou zijn. En wat bleek? We hoorden op de radio, die we in die tijd meestal bij ons hadden, dat er dertien Syrische Migs waren neergeschoten, en slechts één Israëli'sch toestel.

Nou ja, we waren die avond natuurlijk ontzettend uitbundig . . . We dachten, dat nooit meer een Arabisch leger Israël iets zou kunnen maken. En die stemming was er in heel Israël. Je zou de sfeer het best kunnen tekenen met het woord zorgeloos . . .

En die les, waar je het net over had, Erich . . . ?

Ik heb veel Joden horen zeggen dat ze er nu toch wel van overtuigd waren, dat God bestaat. Weet u, er zijn zoveel dingen gebeurd, die iedereen haast als een wonder beschouwt. Dingen, die je gewoon niet kunt verklaren. Er zijn na de Jom Kippoer-oorlog mensen geweest, die weer naar de synagoge gingen, en er is in de oorlog gebeden door mensen, die dat niet meer gewend waren te doen.

Door sommigen is de Jom Kippoer-oorlog gevoeld als een straf van God. En tegelijk zagen velen het als de hulp van God, dat ze ondanks zo'n fataal begin, toch uiteindelijk nog een geweldige militaire overwinning hebben behaald . . .

En overwinning die trouwens abrupt door de V.N. werd afgebroken . . .

Maar in ieder geval: Sommigen gingen weer bidden tot de God van de Tenach (O.T.). En dat is dezelfde God die ook wij aanbidden. Alleen willen mijn joodse broeders nog maar niet zien, dat de beloofde Messias al gekomen is . . .

Zwijgend loopt in Naharia een kruidenier door zijn winkeltje. Hij heeft al flink wat kratten limonade apart gezet, hij heeft een hoeveelheid soep verzameld, en nu is hij in de brood-en-beleg-afdeling van zijn winkeltje, een bescheiden supermarkt, aan het rondsnuffelen . . .

En binnen zit zijn vrouw te huilen.

Het is ook allemaal zó triest.

Ze leefden als een rustig gezinnetje onder elkaar. Vader verdiende met zijn kruideniersbedrijf een aardige boterham en moeder kon er voor zorgen dat haar twee zoons er keurig netjes bijliepen. Ze genoten met elkaar van de weelde.

En toen kwam de oorlog.

Ineens was het uit met het rustige huiselijke leven.

De weelde was voorbij. En allebei hun zoons zijn nu naar het front.

Daarom zit moeder te huilen in huis . . .

En daarom loopt vader wat verloren door zijn winkeltje . . .

Zó onverwachts kwam de oorlog, dat er niets werkelijk goed georganiseerd kon worden. Alle strijdbare mannen werden opgeroepen en ze gingen . . . Natuurlijk gingen ze.

Afscheid genomen van vaders en moeders. Vrouwen en kinderen vaarwel gezegd.

En iedereen ging mee naar de compagnie waar hij bij hoorde. Want daar was dan nog net goed voor gezorgd: Als het oorlog zou worden, zou iedereen weten waar hij heen moest . . .

En nu is er oorlog. Maar reken maar niet dat bijv. het voedseltransport goed op gang is. En de gedachte aan hongerlandende soldaten, zijn zoons en al die andere jongens, deed een plannetje ontstaan bij de kruidenier uit Naharia. Hij heeft zijn kleine bestelwagen voorgereiden en heeft een lijst opgemaakt. Als hij dat nu eens naar het front toe reed . . .

Die middag gaat hij op weg. Een auto vol met levensmiddelen. Alle ruimte is benut. Zelfs naast hem op de bijrijdersplaats staan nog een paar dozen met vleeswaren . . .

Hij zal dit misschien nog wel vaker moeten doen. Het was ook zo erg, om te horen, dat al die vechtende soldaten aan het front bijna stierven van de honger . . . Daar was toch zeker wel wat aan te doen . . . ?

En zo komt de kruidenier aan het front. Hij kent de officier waar hij zijn moet. Hij zal eerst bij hem eens informeren, hoe het gaat. Hoe zouden zijn zoons het maken . . . ?

Nou, even geduld kan hij wel opbrengen . . .

Na een poosje praten hier . . . en eens wat kijken daar, bij allemaal voor hem onbekende soldaten – zijn zoons zijn er op het ogenblik zeker niet – gaat de kruidenier nog eens bij de officierstent kijken. En weldra staat hij voor het bureau van deze militair . . .

‘Goede middag,’ groet hij.

De officier zit te schrijven; hij stopt onmiddellijk en kijkt op . . .

De kruidenier stelt zich voor, vertelt wat hij hier komt doen en besluit dan zijn verhaaltje met: ‘Maar nu moet u me eerst eens vertellen hoe mijn beide zoons het hier maken . . . want dat wil ik toch ook wel erg graag weten . . .’

Geen antwoord . . .

Onder het gesprek was de officier opgestaan, had al luisterend naar de kruidenier hem de hand gegeven, bij het horen van de naam . . .

Daar staat hij. De ogen neergeslagen. Durft hij deze man niet aan te kijken . . . ?

Ook de kruidenier zwijgt nu. Even staat hij verwonderd te kijken, maar opeens voelt hij aan, het waarom . . .

Het lijkt voor hem alsof de grond draait en beweegt. Met één hand grijpt hij zich vast aan het bureau. En nog steeds geen antwoord . . .

Met een trillende stem vraagt hij dan: ‘Is het mijn oudste, of is het mijn jongste zoon . . . ?’

Weer stilte . . .

Nog steeds kijkt de officier met een strak gezicht naar de grond . . .

‘Zeg het maar . . . is mijn oudste zoon gesneuveld . . . ? Of . . .’ De kruidenier slikt. Hij wil niet huilen hier . . . O, hij zou het wel willen uitschreeuwen, maar niet hier . . . Dat kan onderweg terug nog, als hij weer naar huis rijdt . . . Als hij eerst maar eens wist, welke van zijn beide zoons hem ontvallen is . . .

Hij legt zijn arm op de schouder van de militair, die nog aldoor maar roerloos tegenover hem staat. Dan moet de man wel opkijken . . .

‘Beiden . . .’ zegt hij, en slaat onmiddellijk de ogen weer neer.

Hij kan niet zien, en hij wil ook niet zien hoe deze vader nu moet lijden . . .

Hij voelt dat de arm van zijn schouder weg is. Hij hoort de man slikken . . .

‘Beiden . . . ?’ klinkt het vertwijfeld . . .

Dan loopt hij de tent uit.

De militair staat daar nog . . . Roerloos. Nog steeds de ogen naar de grond geslagen.

Voor in zijn bestelautootje zit de kruidenier even later te huilen. Een paar dagen geleden was hij vader van twee zoons. Nooit zal hij ze meer terug zien. Nooit zullen ze meer met z’n vieren zijn. Allebei gesneuveld . . .

Zo zit hij een poosje om het leed te verwerken. En nu zal hij het ook nog aan zijn vrouw moeten vertellen. Daar ziet de man als een berg tegenop. Zij zal

niet getroost kunnen worden. Ze zal haar hele verdere leven blijven treuren over het verlies van wat haar zo lief was . . . Op één dag twee zoons . . . 'Mijn zonen, o, mijn zonen, mijn zonen . . .' Grauw zullen hun haren zijn, als ze ten grave dalen . . .

De man start de motor.

Hier de hele dag blijven staan, dat kan toch ook niet. Hij wil gas geven, maar opeens bedenkt hij zich. Nog steeds is hij zijn vrachtje niet kwijt . . . En al die andere soldaten, hebben die geen honger . . . ? Kan hij maar niet het allerbeste gewoon doorwerken, en kan hij maar niet het beste nu hier eerst de levensmiddelen uitladen . . . ? De kruidenier is zijn wagen alweer uit.

Hij maakt de laadklep open en daar draagt hij de eerste dozen de officierstent binnen. Aan zijn bureau zit de militair. Hij zit, als de kruidenier binnenkomt, stil voor zich uit te staren . . .

'Zal ik het hier maar neerzetten . . . ?'

Een knikje.

Dan staat de officier op. Ook hij loopt naar buiten. Eerst geeft hij de kruidenier een hand. Nog steeds is hij niet in staat om te spreken. Ze kijken elkaar aan, en uit hun blikken spreekt begrip.

Dan sjouwen ze samen het hele bestelwagentje leeg . . .

'Vooral in de eerste dagen van de Jom Kippoer-oorlog is er aan Israëlische zijde onnoemelijk veel leed geléden,' besluit Erich zijn verhaal. 'Daar zou ik nog uren over door kunnen praten . . .'

16 NOG EVEN EEN TERUGBLIK

Hoewel in hoofdstuk 5 al enigszins aangeroerd, vertelt Gila tenslotte op mijn verzoek nog even hoe zij het begin van de oorlog persoonlijk ervoer: 'Ook in Beth Ha Emmek werden we totaal verrast. Ik was om twee uur aan het werk bij de kinderen en de baby's en daar horen we toch opeens een groep vliegtuigen overkomen . . . Natuurlijk begonnen de kinderen te huilen vanwege het lawaai. En het gekke is dat we toen nog niet eens direkt aan oorlog dachten. Tegen drieën komen de ouders binnen, en die praten verward allerlei: 'Oorlog, Syriërs, mobilisatie . . . !'

Maar nog wilde ik het niet geloven. En ik liep meteen naar de andere meisjes toe. Er heerste echt een paniekstemming. En ja, we moesten het natuurlijk wel geloven. Maar we waren allemaal zó in de war, dat we het eten vergeten zijn, de eerste twee dagen. Ze kwamen van het leger, om de mannen op te roepen. En dat was ook heel wat. Iedereen moest zorgen zijn spullen bij zich te hebben:



Een gelukkig paar

schoenen, kam, zeep, enz. enz. De vrouwen huilden van ontzetting. En toen moest er afscheid genomen worden. Haastig en diep ontroerd, al laat een soldaat dat niet zo gauw blijken. Iedereen beseft: Het land moet verdedigd worden . . . Dat aanvaardt praktisch elke Israëli, ook al weet hij dat hem dat het leven kan kosten. In de kibboets bleven alleen de vrouwen en de kinderen achter. Wij, als vrouwelijke militairen, moesten nu de mannen in de maatschappij gaan vervangen. Zo is het Israëlische systeem.

En toen moest alles verduisterd worden. Daar mochten de kinderen bij helpen. 's Nachts is het in Israël toch al zo donker . . . Maar als je toen over het kibboetsterrein liep, kon je werkelijk geen meter voor je uitkijken. Uit de gebouwen kwam geen straaltje licht en de buitenverlichting werkte natuurlijk helemaal niet . . .'

Erich: 'Een vriend van ons was aan het patrouilleren in een tank in de Sinaï. Meestal was hij gewend om zo op een afstand van een meter of veertig de Egyptenaren te zien, maar die morgen was het allemaal erg stil geweest. En toen, om twee uur opeens een raket die de tank trof. Alle inzittenden kwamen om het leven, alleen mijn vriend, een Jood uit Amsterdam, kwam er met een gewonde rug vanaf . . .'



De schrijver poseert ook een keertje mee

Hij was bewusteloos, en een paar dagen later in het ziekenhuis, wist hij zich niet zoveel meer te herinneren . . . Hij is spoedig daarna weer naar het front vertrokken. En op diezelfde zaterdagmiddag waren soldaten aan het voetballen op de berg Hermon. Een strategisch uiterst belangrijke berg. Met een uit ongeveer veertig man bestaande bezetting. Maar och, er was al zo'n tijd niets gebeurd. Die jongens dachten: het is lekker weer om een partijtje te voetballen. Tenslotte waren ze toch al benadeeld, omdat de meeste van hun kameraden Jom Kippoer-verlof hadden. Alleen zij niet . . .

Achter hen komt een helikopter van de Israëliische luchtmacht aan. De Israëliische kleuren kun je altijd al uit de verte zien, en weldra konden ze ook de Davidsster zien.

Dan landt de helikopter vlakbij de voetballers. Enkele militairen komen eruit. Het zijn Israëliische infanteristen. Niet de moeite waard om het voetbalspel voor te onderbreken. Totdat . . .

Totdat de Israëliische soldaten uit de helikopter met het geweer in de aanslag dwingen het spel te staken. Er klinken enkele bevelen . . . in het arabisch. Met die list hebben de Syriërs de belangrijke Hermon genomen. Deze uit ongeveer veertig man bestaande groep is later onder de grond gevonden. Allemaal dood gemarteld en met messen onherkenbaar verminkt!

Zo begon aan het Golanfront om twee uur de oorlog . . .

Wat onze toekomst betreft: Ik hoop eerst in Nederland mijn studie af te

maken. Maar dan wil ik graag een baan zoeken in Israël. Dat is het land wat ons op het ogenblik het meeste nodig heeft.

Mijn vader is ook Jood. En toen ze hoorden, dat ik in '72 een meisje tegen was gekomen in Israël, dachten ze natuurlijk wel: Wat zal dat zijn . . . ? Maar toen ik er later weer heen ging, voor die beurs, heeft Gila zonder dat ik het wist, een kaart met een tekst erop uit het Nieuwe Testament naar mijn moeder gestuurd. Die keek daar natuurlijk vreemd van op. Later is mijn vader zelf ook naar Israël gegaan, en toen heeft hij Gila ontmoet . . . en meteen naar huis gebeld. Nou ze waren thuis enorm blij, dat ik met een meisje thuiskwam, dat Jezus kende als haar persoonlijke Heer. En nu kunnen we eigenlijk doen wat we zelf het liefst willen. Ze hebben er thuis alle begrip voor als we over een paar jaar zeggen: we voelen dat we in Israël meer nodig zijn dan hier . . .'

Serie III *Philip Mok uit Mokum*

17 TWEE VADERLANDEN . . .

G. Philip Mok, chef-redacteur buitenland bij Elseviers Magazine, werd in 1937 in Amsterdam geboren. In Mokum dus. Het Hebreeuwse voor *makom* betekent plaats en daarvandaan komt het woord Mokum voor Amsterdam. Immers Amsterdam heeft ook een Jordaan. Jodenbuurt is allang geen scheldnaam meer, maar een erenaam. Internationaal is er wel een discriminatie gaande ten aanzien van het Zionisme en van Israël, maar de achtergrond daarvan is een onbepaalde angst en een diep respect voor dit volk, dat de naam van hun God יהוה (Ik blijf die Ik ben) in die zin eer aan doet, dat het volk er óók steeds nog is. En hoe? Dwars door lood en dood heen . . . !

G. Philip Mok: 'Ik woonde met mijn ouders in Amsterdam. Wij dreven een aantal fruitzaken en wij woonden in de Retiefstraat. Dat is een buurt die in die tijd al typisch Joods was. Een nieuwbouwwijk toen. Het is nu een wat vergane glorie. In die tijd was die nieuwe wijk voornamelijk voor de Amsterdamse arbeidersbevolking en daarom hadden wij daar een middenstandszaak in de buurt. Nadat de oorlog uitbrak hebben wij daar gewoond tot 1942. Toen werd het tijd om onder te duiken.

Ik ben ondergedoken . . .

Mijn ouders waren te laat. Ze hebben op het punt gestaan om ook onder te duiken maar werden voor die tijd weggehaald.

Ik heb in veel verschillende gezinnen gezeten. Ook in een gezin met dertien onderduikers. Dat was een communistisch gezin. Ik heb mijn leven de laatste

jaren van de oorlog te danken gehad aan een Christelijke Gereformeerde familie in Eibergen in de Achterhoek en daar ben ik bevrijd. Als ik zeg dat die familie mijn leven heeft gered, dan wil dat zeggen dat alle families daarvoor en alle andere mensen daartussen, hun leven letterlijk in de waagschaal hebben gesteld om mij erdoor te halen en toen kwam ik bij die Christelijke Gereformeerde familie terecht. Daar heb ik de bevrijding meegemaakt. Die mensen hebben vreselijk veel risico genomen omdat ze Duitsers ingekwartierd kregen. Een Duitser en een Joods jongetje was een levensgevaarlijke situatie waar ze dus dagelijks direct levensgevaar door liepen! Maar uit overtuiging, in hun geval uit godsdienstige overtuiging hebben ze dit gedaan. Het waren geweldige mensen! Ik heb nog weleens contact met ze omdat ik een buitenhuis in Overijssel heb, wat niet zo gek ver daar vandaan ligt. Vooral in de zomer, als ik er wat langer zit, wil ik nog weleens die kant oprijden om contact met die mensen te hebben.

Dat stellen ze dan geweldig op prijs.

We wisselen ook wel nieuwjaarskaarten uit . . .

Maar goed, toen de oorlog afgelopen was en ik terugkwam uit de oorlog, bleek dat van mijn directe familieleden niemand meer in leven was. Ik had een uitgebreide directe familie, die zijn allen omgekomen in concentratiekampen als Auschwitz . . . Waar ik dus kort geleden geweest ben met minister Van der Stoep. Dat is een tamelijk gure ervaring.

Na de oorlog ben ik terecht gekomen in een Joods kindertehuis in Laren, op de Larense hei in het Gooi. Daar heb ik mijn hele jeugd gesleten, tot ik in militaire dienst ging. Daarna ben ik gaan studeren. Verschillende studierichtingen.

Hoe ervoer G. Philip Mok die oorlogstijd als kind . . . ?

Dat is moeilijk uit te leggen, maar het komt hier op neer, dat je je eigenlijk permanent ervan bewust was dat de Duitser achter je aan zat en dat hij je wilde pakken en wilde meenemen. Dat gevoel van levensgevaar heb ik vanaf het begin van de oorlog, maar zeker vanaf 1942, tot aan het eind van de oorlog permanent gehad, steeds de zekerheid, dat als je een Duitser zag, dat die er op uit was om jou te vernietigen. Ik heb die oorlog ervaren als een storm der vernietiging.

Toen ik na de oorlog vernam dat mijn ouders waren omgekomen vond ik dat heel erg. Het is een verschrikkelijke klap, als ze niet terugkomen, ook al wist je dat ze dit risico liepen.

Wat is Mok's echte vaderland, Israël of Nederland . . . ?

Mijn echte vaderland? Kijk, ik ben Nederlander, daar wil ik mee beginnen, en het is wat dat betreft natuurlijk heel duidelijk dat Nederland mijn vaderland is. Dat is juridisch zo en dat is ook gevoelsmatig zo, omdat ik mij gewoon



De heer Mok op zijn bureau in Amsterdam

Nederlander voel. Ik ben met een Nederlandse vrouw getrouwd, die niet Joods is. Ik kan zeggen voluit Nederlander te zijn. We hebben de taal gemeen, de kinderliedjes gemeen, het gevoel gemeen, de verbondenheid aan het land, de liefde voor het land enzovoorts.

Ik vergelijk mijn eigen situatie weleens met Nederlanders die in Nederlands-Indië zaten. Als ik uit Israël wegga (ik heb daar een jaar gewoond) is het alsof je twee vaderlanden verliest; omdat je een verbondenheid voelt met die twee landen. Juist omdat je die twee landen heel erg lief hebt, is het zo, dat je als je in Amsterdam bent, je verlangt naar Jeruzalem, en ben je in Jeruzalem dan verlang je naar Amsterdam. Als ik in Jeruzalem woonde, zou ik naar Amsterdam met vakantie willen gaan. Andersom gaat het ook op . . .

Al pratend rijst de vraag of de heer Mok zich ook historisch aan Israël verbonden weet.

Zeer zeker! Ik ben een Leviet (stam Levi) en ik weet dus zeer bewust dat mijn voorouders een functie hadden in de tempel. Dat is en blijft voor mij een merkwaardige gewaarwording, als ik bij de Klaagmuur loop. Achter die muur deden dus mijn voorouders hun werk.

Mijn historische verbondenheid is daarom heel concreet. Dat voel ik heel sterk in Israël.

Israël is nu een haven voor alle Joden die geen onderdak meer hadden, en een pleisterplaats van de hoogste orde voor hen die wel een onderdak hebben, maar Jeruzalem niet kunnen vergeten.

In Israël leven veel Joden die ternauwernood aan de Nazi's ontkomen zijn, zoals ook ik. Ook dat geeft een sterke verbondenheid.

Verder is er dan ook nog de godsdienstige verbondenheid, als je hele achtergrond feitelijk.

Ik ben dan wel geen profeet, maar ik mag wel zeggen dat de verwachting vanuit de Joodse geschiedenis nog steeds bestaat. De verwachting dat Elohiem (God) een keer zal ingrijpen. Toch wil ik mezelf geen gelovige noemen. Maar omdat ik ergens een vage verwachting heb, kan men mij ook geen ongelovige noemen. Het is eigenlijk een soort fundamentele onzekerheid die mij doet zeggen dat ik zowel geneigd als genegen ben om te geloven, ik ben er echter niet zeker van of ik het kán!

Dat vloeit ook min of meer voort uit de oorlogservaringen, die zo verschrikkelijk waren, wat mijn familie betrof, dat ik me afvroeg hoe dat kon, als er een God bestond . . . !

Toch, hoewel ik het dus niet helemaal aanvaarden kan, verwerpen doe ik het zeker niet en nooit . . . !

Hoop doet leven, zegt men.

Het Jodendom schrijft een zeer duidelijke levenswijze voor. Dat heb ik ook gemerkt bij de orthodoxe christenen. Dan bedoel ik vooral de orthodoxe protestanten, méér dan bv. bij de katholieke christenen. Ik denk dat genoemde protestanten (zo was het ook op mijn Christelijke Gereformeerde onderduikadres) meer kennis en begrip hebben van de Tenach (O.T.) dan de anderen. En daar heb ik altijd zeer veel waarde aan leren hechten. Juist de beginselvastheid van deze christenmensen hebben mij letterlijk het leven gered. Een beginselvastheid die op de Bijbel is gebaseerd, is, los van een maatschappijstelsel, een waardevol stuk geestelijk erfgoed. Daarom had ik ook bijzonder veel waardering voor het bijbellezen aan tafel, bij deze mensen. Dat zal mij altijd vanuit mijn geweten blijven aanspreken.

Of ik er iets van de Torah in proefde? Ja, dat kan ik wel beamen. In feite komt het daar letterlijk op neer. Ik zie een sterke overeenkomst. Ook voel je in de vrome, orthodoxe christelijke omgeving een verwantschap met het Jodendom, hoewel het Jodendom, dat is misschien wel aardig om te zeggen, het begrip vroomheid niet kent, zoals wij dat in Nederland kennen. Het gaat de Jood vooral om plichtsgetrouw, wetsgetrouw te leven. Trouw dus aan de wetten van God. Als bv. op zondag orthodoxe christenen hun fiets laten staan en absoluut geen werk wensen te vervullen, dan zie ik die sterke verbondenheid

Bob Meyer? Ja, die ken ik vrij goed. Ik respecteer hem om twee redenen.

In de eerste plaats om zijn religieuze overtuiging en aan de andere kant om zijn opstelling tegen de tendentieuze berichtgeving van de NOS. Er is van tijd tot tijd nieuws uitgezonden, dat in feite geen nieuws was. Ik zal een voorbeeld geven: Er was een aanval op een Palestijns kamp, een vergeldingsactie (zonder te zeggen dat ik nu altijd zo gelukkig ben, met die akties) dan is de NOS er als de kippen bij om te melden dat bv. de Paus deze actie veroordeelt. Men zegt er dan bij dat premier Den Uyl of minister Van der Stoep het nog niet heeft veroordeeld. Dat hoeft er niet bij gezegd te worden. Dat is immers geen nieuws, er wordt zoveel niet veroordeeld, waarom moet dat er dan zo nodig bij gezegd worden?

Als de NOS dan zegt in het journaal: Den Uyl heeft nog niet een veroordeling laten horen, dan is dat een stuk pressie, in de hoop dat hij het wel zal gaan doen . . . ?

18 IK ZAG DE MENSEN VOOR MIJN OGEN SNEUVELEN

Mijn eerste contact met de Jom Kippoeroorlog was een half jaar voordat deze oorlog begon. Dat klinkt een beetje gek maar dat is daarom het geval, omdat ik een half jaar van te voren tot de ontdekking kwam, uit informatie die ik uit het Midden-Oosten kreeg, dat er een oorlog in de Arabische wereld tegen Israël werd voorbereid. Ik wist dus lang van te voren dat er een oorlog zou komen. Het enige dat ik niet wist, was wanneer . . . !

Ik weet ook dat men dit in Israël wist. Men wist alleen de datum niet, en het heeft mij altijd verbijsterd dat Israël op zo'n slechte manier was voorbereid op deze oorlog. Ik moet er bij zeggen dat ik ervan overtuigd ben dat de slechte voorbereiding ook is voortgekomen uit de wetenschap dat in de Sinaï betrekkelijk weinig slag geleverd zou moeten worden. Dat dat anders is uitgevallen is een andere zaak, maar men was er van overtuigd dat men de Kanaaloverop den lange duur moest gaan opgeven . . .

Maar nu mijn directe en fysieke contact met die oorlog. Ik was hier in Nederland en op een dag werd ik opgebeld uit Israël met de mededeling: Er is hier oorlog!

Wel, wat doe je dan als journalist? In de eerste plaats bel je de hoofdredactie en dan bel je de Israëlische ambassade om een voorrangplaats op een vliegtuig. Dat was toen helemaal niet zo makkelijk meer, omdat prompt na het uitbreken van de oorlog er een geweldige stroom Israëli's kwam, die terug wilden. Ik heb die voorrangkaart gekregen op een vliegtuig dat uit Londen vertrok. Ik ben naar Londen gevlogen en ging naar Israël, waar ik direct in

de oorlog terecht kwam. Ik merkte hoe daar de boel in paraatheid was, en zag hoe de mensen die met mij naar Israël kwamen, zonder naar hun familie terug te kunnen, terstond in vrachtwagens werden geladen en naar hun onderdelen werden gereden vaak in hun burgerkloffie en met een weekendtasje, met achterlating van hun bagage op het vliegveld.

Angst had ik niet. Je weet wel dat je risico's loopt, maar je gelooft pas dat je leven gevaar loopt op het ogenblik dat je leven gevaar loopt!

M'n eerste ervaring met de oorlog was heel vreemd, omdat, toen ik in Israël aankwam, midden in de nacht, er geen vervoer was, omdat alle vervoer was ingezet voor militaire doeleinden. Ik heb dus van het vliegveld Lod moeten lopen tot diep in Tel Aviv, met mijn koffer en dat was een vreselijk zwaar gesjouw, dwars door een volledig verduisterd Israël, door de nacht, in mijn eentje over die wegen. Dat geeft je een heel naargeestig gevoel. Je voelt een beklemming, omdat je bijna alleen militaire voertuigen tegenkomt met blauwe lampen, dat wil zeggen men had de lampen blauw geverfd of men had er blauw papier opgeplakt. En door die sfeer loop je dan door een landschap een compleet uitgestorven stad binnen. Niet dat die stad letterlijk uitgestorven was, maar het was nacht en er was niemand. Dat was eigenlijk het eerste fysieke contact met die oorlog, het was het betreden van een spookstad. Toch heb ik nooit getwijfeld aan Israëls vermogen om de vijanden van het lijf te houden.

Iedere faktor die aan dat vermogen bijdroeg was voor mij waardevol. Maar ik moet bekennen dat als het ging om het overwinnen in deze oorlog het wel voornamelijk de faktor was van de motivatie van het volk en het materieel waarover ze beschikten dat mij het meest inspireerde.

Het is misschien wat gek uitgedrukt, maar in een praktisch gevaarlijke situatie denk je niet aan spirituele bijkomstigheden, daar kun je achteraf aan denken, je kunt er in doodsnood aan denken, maar op het moment van waarneming ben je tamelijk technisch in je waarnemen. Zou je dat niet zijn, dan zou je ook niet in staat zijn een redelijk artikel te schrijven, dan verval je in gebeden of in tranen, maar niet in een werkelijke beschrijving.

Of ik mij volstrekt één voelde met Israël? Nou, dat is wél en níet het geval. Dat is wél het geval omdat ik het uiteraard helemaal eens was met de gedachte dat Israël moest overwinnen. Ik heb ook een hele tijd gelogeed bij vrienden, waarvan de vrienden aan het front waren en de vrouwen thuis. Daar voel je je dan volstrekt één mee . . . !

Aan de andere kant werd dat natuurlijk ernstig belemmerd door het feit, dat ik als verslaggever gekomen was, die naar het front ging en die in een krankzinnig dualistische situatie leefde. Een situatie waarin ik 's morgens of 's nachts om een uur of vier in een bus stapte of in een auto, en dan naar de Sinaïwoestijn reed. Of naar de Golanhoogte, daar letterlijk de mensen voor

mijn ogen zag sneuvelen en dan in de loop van de middag met het vervoermiddel terugkeerde naar Tel Aviv, naar mijn hotel. Nou en wat doe je dan? Dan fris je je wat op, je neemt een duik in het zwembad van dat hotel en dat is natuurlijk een krankzinnige dualiteit, dat jij aan het zwemmen bent op het ogenblik dat je net terugkomt van het front. Dat is een irreële onderbreking en een heel irreële atmosfeer, waarin je dan terecht komt. Ik had collega's die opgewonden verslagen via de radio doorbelden vanuit de grillroom van het Dan Hotel, terwijl de mensen in Nederland ervan overtuigd waren dat de man sprak vanuit de Sinaïwoestijn. In plaats daarvan zat de man met een glas wijn in zijn hand in een betrekkelijk luxueuze omgeving met een ober achter zich. Waarmee ik niet wil afdingen van de waarde van wat hij deed, want die man had diezelfde dag aan dat front letterlijk levensgevaar gelopen, maar zo dualistisch was die situatie daar. En daardoor was het onmogelijk om je alleen maar één te voelen omdat je steeds maar heen en weer geslingerd werd tussen de journalistiek die wat irreëel is en de realiteit van het leed van de mensen om je heen.

Maar ik hoopte bewust en hevig op de overwinning voor Israël.

Dat heb ik tegenover mijn Arabische vrienden in de Arabische wereld ook nooit verhuld. Ik hoopte op de overwinning en dat blijf ik eeuwig doen.

Ik heb wel eens met tranen aan het front gestaan, maar als u me nu vraagt of ik daar nu letterlijk heb staan bidden, moet ik u eerlijk zeggen, ik was te sterk bezig met wat ik moest doen, om daartoe over te gaan.

Kijk, je weet niet wat je op zulke momenten denkt. U moet zich voorstellen een dynamische situatie, er wordt geschoten, er wordt gevlogen, er wordt gedood. En op dat soort ogenblikken, komt er een gevoel van triomf over je. Aan de andere zijde een gevoel van volkomen wanhoop, dat de mensen op zo'n volslagen manier geschift zijn, om op deze wijze op elkaar te gaan schieten! Met andere woorden, zelfs in je godsdienstige belevenis is een oorlog, althans voor mij, een dualistische zaak geweest. Aan de ene kant kun je dan wel denken misschien is er een God die iemand helpt. Aan de andere kant moet ik er dan dit bij zeggen of het om een lichaam van een Syrische of een Palestijnse of een Joodse militair gaat, die je zag liggen, het waren toch allen maar jongens van om en nabij de twintig jaar. En als je die ziet liggen dan kan het wel zijn dat je een hoop hebt dat een bepaalde partij zal winnen en dat je dit godsdienstig inspireert, maar diezelfde hoop wordt aan het wankelen gebracht door de verschrikking die je ziet en de wetenschap dat je weet dat dit wordt toegestaan.

Voor mij persoonlijk was het meest ingrijpend de directe confrontatie met dode lichamen van mensen, waarvan je weet dat ze ergens een moeder hadden. Dat is voor mij persoonlijk althans, de meest dramatische ervaring geweest. Ik moet er bij zeggen dat het concentratiekamp uit de tweede wereldoorlog, mij tijdens die oorlog (maar ook al bij de oorlog in 1967) bij het zien van

doden, voortdurend voor ogen is geweest.

Ik zag een tank aankomen en ik zag dat die tank door een pantservuist of door antitankgeschut, vernietigd werd. Dan zie je daar iets vernietigen waarvan je weet dat er mensen bij betrokken zijn. Het maakt dan niets uit wat voor tank. De wetenschap dat er mensen in zitten ontroert je. Op het ogenblik dat je aan het front bent, ben je eigenlijk alleen maar aanwezig bij een stuk ellende. Zelf was ik nooit bang aan het front. Ik ben er steeds vanuit gegaan als het me treft dan treft het me. Ik moet er dit bij zeggen, dat het me heel wel had kunnen treffen en dat dat een hele benauwende ervaring is. Bv. een Engelse collega had een auto gehuurd, zoals wij dat ook van tijd tot tijd deden en die werd met z'n auto en al de lucht in geblazen. Dat was in 1967 een familielid van mij ook overkomen.

Als verslaggever stond ik dus ook aan de kant van Israël, dat wel. En toch . . . Ik was met Joop van Tijn samen in de Golan. Hij schreef op een gegeven moment dat je meer gemotiveerd wordt al naar gelang de kant waar je zit aan het front. Ik geloof zeker dat dat waar is. Als je, geloof ik, aan de Syrische kant zou hebben gezeten en je kent dus de jongens die daar de oorlog ingaan, dat je dan op een bepaald gevoel meer meeleeft met die Syrische jongens, als verslaggever! Als je iemand kent en het gaat om zijn leven, dan speelt dat een rol. Ik heb ook Arabische soldaten betreurd op het ogenblik dat ik hen zag sneuvelen, hoewel ik daar aan het Israëlische front stond. Het is dus geen absolute waarheid die Van Tijn heeft geuit. Je vindt het gewoon dodelijk ellendig als een jongen van twintig jaar daar sneuvelt. Daar komt de wetenschap bij, dat hij de motivatie heeft gehad voor zichzelf, om deze kant op te gaan. Kijk, een beredeneerd medelijden zou ik nooit hebben met iemand die zijn eigen grens overtrekt om daar oorlog te voeren. Iedere Duitser die gesneuveld is buiten de grenzen van Duitsland is terecht gesneuveld naar mijn opinie, dan had hij die grenzen maar niet over moeten gaan. En u kunt wel zeggen hij moest, maar je kon weigeren en dan liep je levensgevaar, wel hij liep ook levensgevaar als hij er uitging. Met andere woorden hij had de keuze tussen het levensgevaar dienst te weigeren en het levensgevaar geen dienst te weigeren, want wie die keus positief maakt heeft gekozen.

Nee, bevel is niet bevel. In de Bijbel waarin het leven voorop staat en waar ook een stuk eigen verantwoordelijkheid voorop staat, omdat je moet leven naar bepaalde beginselen, is dit een onaanvaardbare zaak. Maar ik ben het er mee eens dat de praktijk vaak heel anders is dan de bijbelse beginselen. Maar ik moet u er bij zeggen, dat dat voor mij nog geen reden is om dan die praktijk maar als criterium te hanteren.

Goed de Israël's gingen ook de grens over, maar niet met de wens om ten strijde te trekken, maar om datgene te doen wat iedereen wilde doen, nl. het verdedigen van vrouwen en kinderen. Als de oorlog gevoerd wordt aan het Suezkanaal dan valt er geen bom op Tel Aviv, Jeruzalem of Haifa . . .

'Maar Israël trok toch ook het Suezkanaal over . . . ?'

'Zeker wel, maar als een strategische manoeuvre in de hoop in die buurt de troepen uit te schakelen. Het is altijd al zo bedoeld geweest, om een opmars van de vijand onmogelijk te maken om hun een dusdanige slag toe te brengen dat ze zich wel tienmaal zullen bedenken om nóg een keer aan te vallen.'

19 WIJ ZULLEN HUN BOTTEN BREKEN

Eén van de eerste oorlogsreportages van G. Philip Mok (misschen wel de aller-eerste) uit Tel Aviv luidde als volgt:

'Tel Aviv, dinsdag (9 okt. 1973).

Tel Aviv bij nacht! Auto's rijden met stukken blauw papier op de koplampen. De huizen zijn verduisterd. Aan de hemel bewegen tussen de sterren de roodgroene dwaallichten van gevechtsvliegtuigen op weg naar het front. In de Golan wordt verwoed slag geleverd. In de lucht zijn de Israël's – laten legerwoordvoerders weten — nu heer en meester. De tegenaanval is ingezet. In Koeneitra wordt hevig gevochten. Uren later meldt de Israëlische legerleiding dat het Syrische verzet is gebroken. Het manhaftige Syrische leger is op de vlucht. En voor de Israël's geldt nog slechts één vraag: Zal Tsawah, – zullen hun strijdkrachten doorstoten tot nabij Damascus en het plateau dat na de zesdaagse oorlog in Syrische handen bleef nu óók bezetten? Wie maakt zich druk om bestandlijnen . . . ?

De Israëlische stafchef generaal David Elazar haalt de schouders op: 'De bestandlijnen zijn niet op het slagveld aangegeven. Wij vechten een oorlog. En dus hebben wij er geen behoefte aan ons vast te leggen op bestaande grenzen. Wij zullen doorgaan en hun botten breken . . .' Duidelijke taal . . .

Minder duidelijk is radio Cairo. Arabische muziek. De stem van de nieuwslezer: 'Onze dappere soldaten hebben Kantara-Oost aan het Suezkanaal veroverd. De bevolking is in massa's uitgelopen om hun broeders die hen komen bevrijden, te verwelkomen.' Kantara-Oost bestaat al lang niet meer. De villa's, in 1967 door Arabische bewoners in paniek verlaten, zijn vervallen, in puin geschoten. Kantara is een spookstad. Een bevolking is er niet. Er zijn nauwelijks internationale verslaggevers hier, die de berichten uit Cairo, verrat in communiqué nr. 16 van het Arabische oppercommando, serieus nemen. Geen wonder. Ten eerste omdat de Israëlische communiqués tot op heden betrouwbaar zijn gebleven. Ten tweede omdat communiqué nr. 16 in feite niet bestaat. Het Egyptische leger heeft op de vierde dag van de Jom Kippoer-oorlog slechts tweemaal de stand van zaken weergegeven. Het eerste bericht kwam na dertien



Generaal David Elazar

uur hardnekkig zwijgen. 'Wij hebben de oostelijke oever van het Suezkanaal totaal onder controle,' heette het toen. Israëlische woordvoerders berichtten het tegendeel: de belangrijkste door de Egyptenaren geslagen bruggen zijn vernield; er resten nog drie bruggehoofden; Egyptische tankeenheden, totaal 400 tanks, zitten als ratten in de val. 'Ze zijn te ver opgerukt in de Sinaïwoestijn,' is het nuchtere commentaar van een Israëlisch officier in "Beth Sokoloff", Tel Aviv's centrum van militaire inlichtingen.

Somber aspekt: Belangrijke Egyptische eenheden zijn nog niet ingezet. De vraag is in hoeverre dit, alle optimistische prognoses ten spijt, de strijd zal verlengen. Deze oorlog is een totaal andere dan in 1967, is gesteld. Toen waren de Israëlische strijdkrachten direct in het offensief, nu komt de oorlogsmachinerie slechts langzaam op gang. Reservisten bereiken ook nu nog, terwijl de strijd naar een beslissing loopt, hun kampementen en eenheden.

Op het vliegveld Lod wachten rekruteringsofficieren de mondjesmaat thuiskomende soldaten op. In de geblindeerde Boeing 747 die mij van Londen naar het strijdtoneel bracht, sprak ik sergeant Eddy Vogel, 24 jaar, die in Utrecht voor veearts studeerde. Uit Israël hadden zijn ouders hem gesmeekt in Utrecht te blijven. Op het vliegveld Lod had hij niet eens de gelegenheid zijn vader

telefonisch mee te delen dat hij toch gekomen was. Ik zag hem met zijn weekentas in een vrachtwagen klimmen. Waarheen? Vogel: 'Naar het front. Ik weet niet waar ik terecht kom, maar ik zal morgen wel naar huis bellen.' Angstige vraag: Voor hoeveel Israëlische soldaten is er geen morgen meer... ?

De BBC meldt dat in Cairo toeristen ook in de nacht hun ambassades belagen. Ze willen naar huis. Maar Cairo-airport is gesloten. De grens met Libië biedt geen uitkomst, omdat verkeer dat de stad wil verlaten, wordt tegengehouden. Rond de voornaamste gebouwen liggen zandzakken. Radio Cairo klinkt zelfverzekerd...

Plotseling een alarmerend bericht van het front: Israëls leger vecht op vijf kilometer van het Suezkanaal!

Dat kan er op duiden dat het Egyptische verzet sterker is dan de woordvoerders in Tel Aviv wensen toe te geven. Het kán ook strategie zijn. Politieke strategie.

Zelfs in de hitte van de strijd zijn de gemoederen en inzichten verdeeld. Als de Egyptenaren erin slagen, ook de oostelijke oever in handen te houden, kan hen dit in de toekomst sterken in de overtuiging dat zij Israël blijvend kunnen verslaan. Andere kant van de medaille: politiek en strategisch is het zondermeer gunstig indien het kanaal door één partij beheerst wordt. Indien het ooit opengesteld kan worden, vormt het Suezkanaal een buffer die een nieuwe oorlog kan voorkomen. Vooral omdat de Amerikaanse en Russische schepen via de Perzische Golf, de Indische Oceaan, Zuidoost-Azië kunnen bereiken. Met een nieuwe strijd, zegt men in Tel Aviv, nemen dan de Egyptenaren zowel de Russen als de Amerikanen tegen zich in.

Vraag aan de VN-woordvoerder in Jeruzalem: Rapporteren uw mensen nog slechts uit gebieden die door de Egyptenaren worden gecontroleerd... ?

Antwoord: 'Voorlopig wisselt dat. Ook wij krijgen er moeilijk hoogte van. Een van onze waarnemers wordt vermist...'

Vraag: Is uw post bij Kantara in Egyptische handen... ?

Antwoord: 'Met een aantal posten hebben wij het contact verloren. Onze radio's zijn vernield en ook onze posten zijn stukgeschoten. Nogmaals: de toestand wordt duidelijk wisselend door beide partijen beheerst...'

Israëls luchtmacht heeft Suez en Port Said aangevallen. Er woeden grote branden. In reactie bestoken nu Egyptische kanonnen olie-installaties in de Sinaïwoestijn.

Radio Cairo: 'Wij zullen zorgen dat de Israëli's geen druppel meer van onze olie gebruiken...'

In Tel Aviv is de dag aangebroken: de vierde dag van de oorlog. De strijd is nog niet beslist. Maar de Israëli's geloven niet dat hun eerste angst bewaar-

heid zal worden – de angst dat deze oorlog geen dagen maar weken zal duren. 'Nog één dag, twee dagen en het is bekeken,' zegt een woordvoerder. Terwijl ik dit noteer, klinkt boven mij het donderen van straaljagers. Ik kijk op. In de Rehov Itamar Ben Ami wordt het straatbeeld beheerst door een vuilniswagen die langzaam voortrolt. Een vredig tafereel. Maar de vrede is nog ver. Voor-naamste wens van de strijders op het Golanfront: Vóór de sabbat weer naar huis te kunnen . . .

Zes jaar impasse . . .

De nieuwe oorlog in het Midden-Oosten heeft een einde gemaakt aan zes jaar wapenstilstand. Hier volgt een overzicht van de gebeurtenissen, zoals E.M. dat afdruckte.

Juni 1967: In de Zesdaagse Oorlog verslaat Israël de Arabieren, verovert de Golanhoogten, de westelijke oever van de Jordaan en de Sinaïwoestijn. De Sovjet-Unie belooft de Arabische strijdkrachten na hun nederlaag weer op te bouwen.

Oktober 1967: Egypte brengt de Israëlische torpedoboot 'Eilat' tot zinken.

November 1967: De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties neemt een resolutie aan die Israël beveelt zijn troepen terug te trekken uit de bezette gebieden en de Arabieren oproept de soevereiniteit van Israël te erkennen 'binnen veilige en erkende grenzen'. De juiste betekenis van deze resolutie wordt onderwerp van fel debat.

Maart 1968: Israëlische strijdkrachten ondernemen een gewapende actie tegen Arabische guerrilla's in Jordanië.

Maart 1969: Israël verklaart dat het alleen een politieke oplossing van het geschil wil aanvaarden in directe onderhandelingen met de Arabieren, vooropgesteld dat Israël een deel van de bezette gebieden kan behouden.

Juni 1970: Er komt een formele wapenstilstand. De Zweedse ambassadeur Gunnar Jarring probeert in informele gesprekken de strijdende partijen tot elkaar te brengen. De Sovjet-Unie stuurt raketten naar Egypte. Amerika stuurt gevechtsvliegtuigen naar Israël.

September 1970: Arabische guerrilla's kapen en vernietigen drie passagiersvliegtuigen van Westerse luchtvaartmaatschappijen. Koning Hoessein van Jordanië begint een offensief tegen de guerrilla's in zijn land en slaagt er in hen na bloedige strijd te verdrijven. President Nasser van Egypte sterft. Anwar Sadat neemt zijn taak over.

Februari 1971: Sadat stelt voor, het Suezkanaal, dat sinds de Zesdaagse Oorlog is gesloten, te heropenen, vooropgesteld dat Israël zijn troepen uit Sinaï

terugtrekt. Israël weigert. Ambassadeur Jarring ziet van verdere pogingen om vrede te stichten af.

Mei 1971: De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, William Rogers, brengt een bezoek aan het Midden-Oosten om de mogelijkheid te bespreken overeenstemming te bereiken over het Suezkanaal. Israël verwerpt de eis van Cairo dat, na heropening van het Suezkanaal, Egyptische troepen vrijelijk het kanaal kunnen oversteken. Egypte tekent een 15-jarig vriendschapsverdrag met de Sovjet-Unie.

November 1971: De onderhandelingen over heropening van het Suezkanaal worden stopgezet.

Mei 1972: Arabische guerrilla's ondernemen een bloedige terreuractie op het Israëlische vliegveld Lod.

Juli 1972: President Sadat van Egypte wijst de Sovjet-adviseurs zijn land uit. Motief: weigering van de Russen een offensief tegen Israël te steunen.

September 1972: De dood van elf Israëlische atleten, ontvoerd door Arabische terroristen tijdens de Olympische Spelen te München, vergiftigt verder de Israëlisch-Arabische betrekkingen. Israël onderneemt een bliksemanval tegen de Arabische guerrilla's in Libanon.

Augustus 1973: Sadat sluit een bondgenootschap met Saoedi-Arabië en andere olieproducerende landen in de hoop druk op de V.S. te kunnen uitoefenen om Israël te dwingen tot een politieke regeling van het conflict.

September 1973: Egypte en Syrië verzoenen zich met koning Hoessein van Jordanië. Hoessein geeft amnestie aan de guerrilla's in zijn land die sinds september 1970 gevangen zitten. Syrië en Israël leveren een luchtslag waarbij Syrië dertien vliegtuigen verliest.

20 HET BESLUIT WAS AL LANG GENOMEN

Reeds op 13 oktober 1973 stond er een grote reportage in Elsevier's Magazine, waaraan naast de heren S. Bouman (Tel Aviv), Barry Came (Beiroet), Nafila Megali (Cairo), Newsweeks redactie bureau (New York), ook de heer G. Philip Mok meewerkte.

Heter lang van tevoren (zoals ook G. Philip Mok in een vorig hoofdstuk vertelde) waren er waarschuwingen geweest. In E.M. 7-4-'73 publiceerde men

reeds een gesprek van Arnaud de Borchgrave met de Egyptische president Anwar Sadat, waarin hij verzekerde: 'Wij zullen de strijd spoedig hervatten . . .'
Sadat had nog meer kernreacties:

'Let op mijn woorden: de situatie hier zal veel erger worden dan Vietnam. Want hier staan vitale belangen op het spel.

Ik ben alleszins bereid om in het Midden-Oosten te zorgen voor een rooskleurige toekomst voor alle partijen, mits we eenmaal vrede hebben, gebaseerd op rechtvaardigheid. Anders zal dit de nachtmerrie worden, die alle andere nachtmerries zal overschaduwen – en iedereen zal tot de verliezers behoren . . .'

'De Arabieren zullen nooit totaal verslagen worden. Maar wij kunnen verscheidene nederlagen als die in 1967 lijdten en tóch overleven. Op een gegeven ogenblik zal de veroveraar het moeten opgeven zoals alle veroveraars in de hele geschiedenis hebben gedaan.'

'De tijd is gekomen voor een schok. Maar de diplomatie zal vóór, tijdens en na de slag voortduren.'

'Bij de crisis in het Midden-Oosten is iedereen in slaap gesukkeld. Maar ze zullen spoedig wakker schrikken en het feit onder ogen moeten zien dat de Amerikanen ons geen andere keus hebben gelaten.'

'Alles in dit land wordt ernstig gemobiliseerd voor de hervatting van de strijd – die nu onvermijdelijk is.'

Het voorbericht van het artikel dat o.m. door G. Philip Mok werd samengesteld luidde:

'Het is de vierde oorlog tussen Israël en de Arabische landen in 25 jaar tijds. Het is tevens de meest zonderlinge oorlog:

De aanvallende partij verklaarde bij monde van de Egyptische minister van Buitenlandse Zaken niet te verwachten de oorlog te zullen winnen.

Israël, beschikkend over een uitstekende inlichtingendienst, had ondanks alle tekenen van de naderende aanval niet gemobiliseerd en liet zich militair verrassen. De brandweer van de Verenigde Naties, de Veiligheidsraad, kwam pas in actie drie dagen na het uitbreken van de brand, overigens zonder direct succes.

Op het militaire slagveld verliep de strijd zoals algemeen werd verwacht: Israël, ofschoon in bewapening en mankracht numeriek de mindere, heroverde het initiatief en bracht de aanvallers zware verliezen toe. Maar op het politieke slagveld blijft de uitslag van de strijd onzeker. De grote vraag is of de militaire overwinnaars ook de politieke winnaars zullen zijn . . .'

Proloog: 'Wij zullen de strijd hervatten,' had dus president Sadat van Egypte in april van dit jaar verklaard. Maar niemand scheen zijn woorden ernstig te nemen. De Arabische regeringen, voor hun bewapening afhankelijk van de Sovjet-Unie, zouden immers voor een offensief tegen Israël toestemming aan

Moskou moeten vragen. En in het kader van de op gang gekomen ontspanning tussen Washington en Moskou leek het niet waarschijnlijk dat Moskou die toestemming zou geven.

Bovendien: De Arabische regeringen zelf gaven de indruk meer hoop te zien in oliediplomatie dan in militaire aktie. Ze waren het immers eens geworden met oliemagnaat koning Feisal van Saoedi-Arabië in het gemeenschappelijk streven het Westen en daarmee Israël, onder druk te zetten met het dreigement, de olieleveranties te beperken. In de Verenigde Naties was Amerika's nieuwe minister van Buitenlandse Zaken Henry Kissinger druk bezig, Arabische en Israëliische diplomaten bijeen te brengen in een nieuwe poging vrede te stichten. En als dit nog geen redenen genoeg waren voor een begrensde optimisme – de Arabische landen waren volgens alle militaire deskundigen nog steeds niet sterk genoeg een oorlog tegen Israël te winnen.

Toen dan ook Israëliische en andere inlichtingendiensten in de eerste dagen van oktober grote troepenbewegingen signaleerden in Syrië en Egypte, bleken zij daarvan niet onder de indruk, temeer daar de Arabische maatregelen 'defensief' van aard bleken. Zelfs Israël scheen zich meer te occuperen met het Oostenrijkse besluit het kamp Schönau voor Joods-Russische emigranten te sluiten, dan met de Arabische troepenconcentraties aan de grenzen van de bezette gebieden.

In werkelijkheid was het besluit tot een gemeenschappelijk Egyptisch-Syrisch offensief op twee fronten al lang genomen, en wel op 11 september te Cairo in een bijeenkomst van koning Hoessein van Jordanië, president Sadat van Egypte en president Assad van Syrië . . .'

21 IEDEREEN WINT

G. Philip Mok probeerde altijd een objectief verslaggever te zijn, vertelde hij mij: 'Maar het is natuurlijk prettig als je leest en bemerkt dat de partij waar je zit aan de winnende hand is, in dit geval Israël. Daarvoor had ik twee redenen. Ten eerste omdat mijn sympathie ook bij die partij (Israël) lag en daarna dat naarmate de winst van die partij toenam ook de zekerheid groter werd dat je een behoorlijke kans had niet in een persoonlijke catastrofe terecht te komen. Niettemin hield ons vooral die eerste week het raadsel bezig waarover allerlei deskundigen zich toen het hoofd braken (en wat nog steeds niet aan aktualiteit ingeboet heeft, al zijn diverse verklaringen afgelegd) . . .'

G. Philip Mok e.a. in E.M.: 'Er waren drie theorieën.

1. Israël kende tevoren de Arabische plannen, maar reageerde daarop niet,

om de Egyptische strijdkrachten in de val te lokken. De bedoeling zou dan zijn geweest, aanvankelijk niet te veel weerstand te bieden in de Sinaïwoestijn om de Egyptenaren te verleiden, een grote tankmacht over het Suezkanaal te brengen. De Israëliëse luchtmacht zou vervolgens de bruggen over het kanaal vernietigen, de Egyptische tankeenheden afsnijden van hun basis en ze vervolgens in de pan hakken.

Hoe mooi deze theorie ook klinkt, de meeste militaire deskundigen achten haar onwaarschijnlijk. Geen opperbevel, aldus hun mening, zou een strijdmacht van een dergelijke omvang ongestraft laten oprukken bij zo weinig frontdiepte. De risico's zouden te groot zijn en de offers te zwaar . . .

2. Israël kende de Arabische aanvalsplannen, maar nam vrijwillig het militair nadeel, niet de eerste slag te leveren, om daarmee aan de hele wereld te tonen dat de Arabieren, niet de Israëli's de agressors waren. Deze theorie wordt verworpen door de meeste politici. Zij wijzen erop dat Israël nooit heeft geschroomd als eerste toe te slaan als een oorlog onvermijdelijk was. Het militaire nadeel zou bovendien te zwaar zijn in verhouding tot de politieke winst . . .

3. Bij verwerping van de theorieën 1 en 2 blijft er maar één theorie over: Israël was volledig op de hoogte van de Arabische troepenverplaatsingen, maar geloofde niet in een werkelijke aanval. De Israëliëse regering hoopte blijkbaar dat Moskou en Washington genoeg druk op Cairo zouden kunnen uitoefenen om een Arabische aanval te voorkomen. Vandaar ook de herhaalde alarmkreten uit Tel Aviv aan het adres van de grote mogendheden, gepaard aan de herhaalde verzekering dat Israël niet als eerste de strijd zou beginnen. Vandaar ook uitstel van algehele mobilisatie om te voorkomen dat een dergelijke maatregel door de Arabieren tot voorwendsel zouden worden genomen, tóch aan te vallen . . .

Indien deze laatste theorie juist is – en zij is de meest gangbare – dan hebben de Israëliëse diplomatie en het Israëliësch inzicht gefaald. De prijs voor dit falen was een militaire achterstand bij het begin van de vijandelijkheden.

Deze achterstand is wel zoveel mogelijk verkleind, tweeënzeventig uur waren voor een mobilisatie van alle reserves uitgetrokken. Maar al na zestig uur was dit kunststuk van organisatie voltooid. Dinsdag al, drie dagen na het begin van de vijandelijkheden, konden de Israëliëse strijdkrachten op volle sterkte opereren. Aanvankelijk leek ook de Israëliëse bevolking volslagen verrast. Het offensief kwam op de Grote Verzoendag en overal heerste feeststemming. Totdat om vijf minuten over één in Tel Aviv en Jeruzalem plotseling de luchtalarmsirenes huilden. Op straat joeg de politie de burgers de schuilkelders in. Door de radio kwam het bericht: 'Egyptische en Syrische strijdkrachten vallen aan . . .'

Een uur tevoren had premier Golda Meir de Amerikaanse ambassadeur ontboden en hem meegedeeld dat de Israëliëse regering ernstig rekening hield met een aanval van Egypte en Syrië. Zij verzekerde echter de ambassadeur dat Israël geen preventieve oorlog zou voeren. Onmiddellijk daarop kwam het Israëliëse kabinet in spoedzitting bijeen. Minister van Defensie Moshe Dayan gaf een overzicht van de toestand. Pas een uur later klonk over de radio het codewoord ten teken dat de eerste reservisten werden opgeroepen . . . Van dat ogenblik af was de rust van het Jom Kippoerfeest verstoord. Reservisten haastten zich door de straten, op weg naar hun eenheden. Op de hoeken van de straten groeften mensen samen, luisterend naar hun transistor-radio's.

Vrachtauto's en bussen werden gerequisiteerd om de troepen in ijltempo naar het front te brengen. Daar alle mannen tussen 19 en 45 jaar waren opgeroepen, organiseerden vrouwen civiele hulpdiensten om het economische leven op gang te houden. Diezelfde avond was heel Israël verduisterd ter voorkoming van luchtaanvallen . . .

Spoedig tekende zich het beeld af van de strijd. Egyptische tankeenheden hadden via niet minder dan elf geïmproviseerde bruggen het Suezkanaal overschreden en overrompelden Israëliëse stellingen in de Sinaï. In het noorden waren achthonderd Syrische tanks doorgedrongen tot de hoogten van Golan waar zij stieten op door Israëli's bemande stellingen die vóór 1967 door de Syriërs zelf waren gegraven. Zondag gaf minister Dayan toe: 'Wij zullen nog wel meer Egyptenaren aan onze zijde van het kanaal zien. Maar we zitten niet stil. Wij zijn nu bijna gereed met het lokaliseren van onze troepen en materieel. In de komende dagen zullen we de oorlog voeren die we willen voeren . . .'

Dagen lang bleven zowel van Arabische als van Israëliëse zijde alleen maar overwinningsberichten klinken. Totdat op dinsdag het keerpunt scheen gekomen. In het noorden was de Syrische tankaanval tot staan gebracht. In Sinaï, volgens de Israëli's het moeilijkste van de twee fronten, zou de Israëliëse luchtmacht de bruggen over het Suezkanaal hebben vernietigd. Ongeveer 400 Egyptische tanks gesteund door de luchtmacht, leverden slag met de Israëliëse tanks en vliegtuigen.

Hoe hevig de strijd was, bleek uit de Israëliëse mededeling dat op de eerste dag van de oorlog al meer munitie was verschoten dan in de hele Zesdaagse Oorlog van 1967 . . .

In de Veiligheidsraad? Toen de afgevaardigden na herhaald uitstel maandagavond eindelijk bijeen kwamen, bleek geen overeenstemming mogelijk over een staakt-het-vuren. De Amerikaanse onderhandelaar bepleitte dat geen van de strijdende partijen enig voordeel mocht halen uit de strijd en dat bij een staakt-het-vuren de troepen van beide partijen moesten terugkeren naar hun basis van uitgang. Daartegen verzetten zich Rusland en China. Hun

afgevaardigden betoogden dat nu eindelijk een oude resolutie van de Veiligheidsraad moest worden vervuld en dat Israël zijn bezette gebieden moest opgeven en terugkeren naar de oorspronkelijke grenzen van 1967...

Terwijl de Veiligheidsraad twistte, woedde de oorlog voort. De Israëli's hadden haast. Hun doel: de ruzie in de Veiligheidsraad te achterhalen door een snelle overwinning en, evenals in 1967, de internationale samenleving te stellen voor een voldongen feit...

22 EERLIJK GEZEGD: NEE!

Nabila Megali meldde in E.M. uit Cairo: 'Ook de Arabische bevolking werd door de hervatting van de oorlog volkomen verrast.

Het was de heilige maand van de Ramadan en op die tragische zaterdag waren de meeste Arabieren in vasten en gebed toen Radio Cairo bekend maakte dat Israëli's vliegtuigen twee Egyptische installaties aan de Golf van Suez hadden getroffen. Twintig minuten later onderbrak de radiozender zijn normale programma voor marsmuziek. Dan meldde de nieuwslezer plotseling: Egyptische strijdkrachten zijn een succesvolle aanval begonnen in verschillende sectoren over het Suezkanaal. Zij hebben sterke vijandelijke stellingen veroverd... De Egyptische strijdkrachten hebben de Egyptische vlag gehesen op de oostelijke oever van het kanaal. Allah zij met u...!'

De meeste mensen in Cairo konden nauwelijks geloven dat de wapenstilstand was verbroken en dat er opnieuw een oorlog was begonnen. Ze gingen door met vasten tot zonsondergang. En toen een kanon het schot loste voor de Iftar (onderbreking van de vasten), gingen zij aan tafel voor de overvloedige Ramadandiners. Er was weinig te zien van de paniek die, zes jaar geleden, het begin van de Zesdaagse Oorlog kenmerkte...

Pas toen de berichten van het front duidelijker werden, kreeg Cairo langzaam het gezicht van een stad-in-oorlog. De luchthaven werd gesloten voor alle burgervliegtuigen. Cairo werd gedeeltelijk verduisterd. De regering riep de burgers op hun huis te versterken met zandzakken met het oog op eventuele luchtaanvallen.

Dat die maatregel niet overbodig was, bleek maandagavond, toen de Israëli's een onverhoedse aanval deden op de marinehaven Port Said. 'De stad staat in vlammen,' meldde radio Cairo, 'Burgers zijn gedood.' Berst op dat ogenblik scheen de ernst van de toestand voor alle Arabieren duidelijk. Het was oorlog; niet alleen in de Sinai; ook in de Egyptische steden...

Syrië en Egypte...

G. Philip Mok e.a.: 'In Damascus werd de oorlog officieel ingeluid met een toespraak van president Hafiz Assad. Hij zei niet, zoals in 1967, dat 'Israël zal worden weggevaagd van de Arabische bodem,' wel verzekerde hij de Syriërs: 'Recht en rechtvaardigheid zijn aan onze kant; wij zijn geen handelaren in dood en vernietiging; we willen niet doden, maar alleen maar voorkomen dat onze mensen worden gedood. Wij willen vrede; wij werken voor vrede voor ons volk; wij verdedigen ons vandaag om vrede te kunnen genieten in de toekomst...'

Diezelfde dag werd de Egyptische minister van Buitenlandse Zaken Zayat gevraagd of hij dacht de oorlog te zullen winnen. 'Eerlijk gezegd: nee,' was zijn antwoord. 'Maar daar gaat het niet om. Veel belangrijker is dat het recht aan onze kant is...'

Later in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties verklaarden de Egyptische en Syrische afgevaardigden, dat hun landen de strijd waren begonnen juist om de Israëli's te dwingen de resoluties van de Veiligheidsraad van november 1967 te vervullen. Deze resolutie riep immers Israël op, het in de Zesdaagse Oorlog bezette gebied prijs te geven...

Al deze verklaringen duiden erop dat de Arabieren een oorlog waren begonnen met een beperkt doel: herovering van de gebieden die zij in de Zesdaagse Oorlog verloren, daarbij rekenend op de steun van de Verenigde Naties. 'Zelfs al zouden wij de oorlog militair verliezen, zouden wij hem politiek winnen,' zei dinsdag een commentator van radio Damascus. Daaruit sprak de Arabische hoop dat de Veiligheidsraad tussenbeide zou komen op het ogenblik dat de Arabische strijdkrachten voldoende terreinwinst zouden hebben geboekt om zich gelukkig te achten met een staakt-het-vuren...

Geen hysterie, geen haatcampagnes aanvankelijk in de Arabische wereld; slechts koelbloedige vastberadenheid, gesteund door Westerse marsmuziek en overwinningsberichten. Maar naarmate de krijgskansen zich meer en meer tegen Egypte en Syrië keerden, werd de toon van de propaganda feller en gingen andere Arabische landen zich politiek of militair mengen in het conflict...

Koning Hoessein van Jordanië, wiens strijdkrachten zes jaar geleden volledig door Israël werden vernietigd, beperkte zich tot verbale steun aan zijn Arabische vrienden, maar onthield zich van militaire vijandelijkheden. Algerije gaf vaak zijn steun toe. Marokko beloofde een brigade vrijwilligers naar het front te sturen. Kolonel Gadaffi van Libië, die de Arabieren herhaaldelijk heeft opgeroepen Israël te vernietigen, beloofde nu president Sadat alleen maar 'steun', zonder te zeggen waarin die steun zou bestaan. Alleen Irak en

Soedan zonden troepen en materieel. Een bondgenoot vonden Egypte en Syrië ook in koning Feisal van Saoedi-Arabië, een van de belangrijkste olieleveranciers van het Westen. Toen deze een telegram ontving van Henry Kissinger, vragend om interventie bij de Egyptische en Syrische regering, antwoordde de olievorst: 'Uw telegram ontvangen. Het is gebaseerd op een bericht dat u uit Israël heeft bereikt en volgens hetwelk de Egyptische en Syrische strijdkrachten een gecoördineerde aanval zijn begonnen tegen de Israëlische strijdkrachten. Het spijt me u te moeten zeggen dat Israël is begonnen met die aanvallen in het kader van een politiek, bedoeld om een expansionistisch plan uit te voeren tegen de Arabische staten. Als de Verenigde Staten Israël niet verhinderen zijn agressie voort te zetten, zal het Midden-Oosten, dat tot nu toe rustig is geweest, exploderen . . .'

De beste bondgenoot vonden Egypte en Syrië in Irak, dat niet alleen troepen zond maar tevens een maatregel nam die met name tegen de Verenigde Staten was gericht. Eén dag na het uitbarsten van de vijandelijkheden nationaliseren de Iraakse kolonels de belangen van twee Amerikaanse oliemaatschappijen in Irak: Standard Oil of New Jersey en Mobil Oil Corporation. De bedoeling is duidelijk. De Arabische olieleveranciers trachtten de Westerse regeringen onder druk te zetten zodat deze Israël desnoods zullen dwingen, de bezette gebieden op te geven . . .

Was de Israëlische regering werkelijk verrast door de Egyptische-Syrische aanval? Zo niet, waarom werd dan niet tijdig de algehele mobilisatie afgekondigd . . . ?

23 LOTSVERBONDENHEID

'Een aantal Arabische gewonden valt in Israëlische handen.

Ik sta er bij en kijk er naar . . .

Israëlische soldaten gaan er op af.

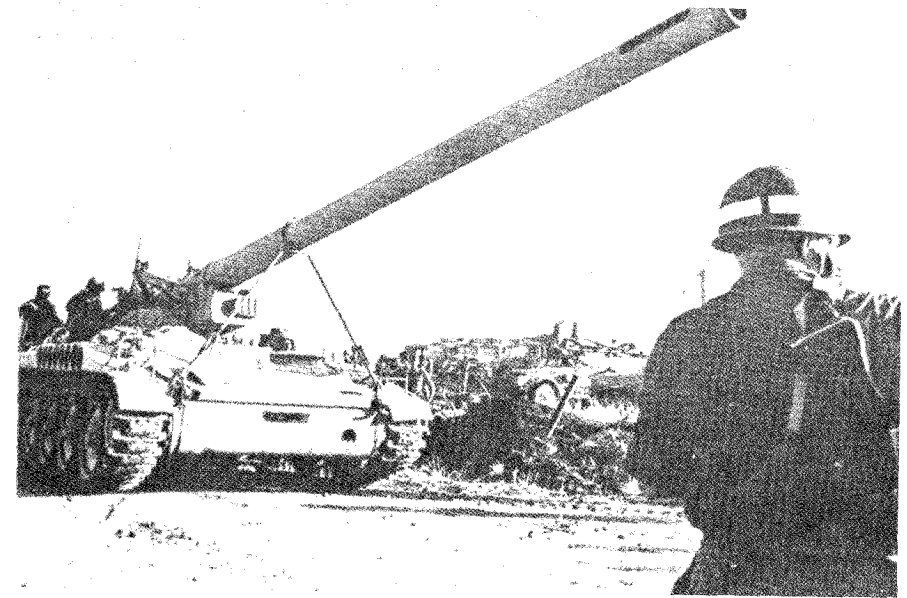
Wat gaat er gebeuren . . . ?

Ik zie hoe onze jongens met gebaren duidelijk maken dat ze de gewonden van dienst willen zijn. Ze proberen de gevangenen wat op te peppen. Zo in de zin van: 'Kop op jongen, hier kom je ook wel weer doorheen . . .'

Ik zie nog meer . . .

In een legerhospitaal is men druk doende de gewonde Arabieren direct bloed toe te dienen . . .'

De heer Mok vertelt me dit naar aanleiding van een vraag die ik hem stel over de mentaliteit van de Israëlische soldaat.



Hij vervolgt: 'Ik kan wat dat betreft alleen maar zeggen dat de mentaliteit en de moraal in ons leger fantastisch was!

Dat was me trouwens in 1967 ook al opgevallen. Er is bij de Israëli een volstrekte wil om het vaderland te verdedigen, zonder de wil om na het beëindigen van die verdediging de vijand nog als vijand te zien. Er was bij hen niet de harde wil om de vijand te doden, wel om die uit te schakelen en dat is principieel iets anders, al moet het praktisch vaak op hetzelfde neerkomen . . .'

De verhalen die G. Philip Mok in Elsevier's Magazine publiceerde, druipen dan ook allermint van bloeddorst. Integendeel, vaak vond ik er een soort lotsverbondenheid in tussen de Israëlische en de Arabische soldaat, die beiden reëel levensgevaar liepen.

In E.M. van 20-10-'73 plaatst hij een groot artikel, als ooggetuige van de heroïsche strijd. Men proeft daarin ook het verdriet over de dood van Syriërs en Egyptenaren.

Voor een goed overzicht van het totaalbeeld van de oorlog geef ik nu eerst de proloog van dat artikel weer:

'Met een doorbraakpoging van Israëlische strijdkrachten in de richting Damascus en een nieuw Egyptisch offensief in de Sinaïwoestijn ging de oorlog in het Midden-Oosten, de vierde in 25 jaar tijds, deze week zijn tweede fase in. De eerste fase had de fronten geconsolideerd. Het kleine Israël had de ver-

rassende aanval op twee fronten met succes doorstaan: de Syrische tankdivisies op de hoogten van Golan teruggeslagen; de Egyptische opmars in de Sinaïwoestijn tot staan gebracht. Maar het begeerde Israëlische doel, de Arabische strijdkrachten terug te slaan tot over de bestandslijn van 1967, was niet bereikt. Een uitputtingsoorlog dreigde . . .

De eerste fase van de oorlog had tevens een reeks van mythen vernietigd die in de Zesdaagse Oorlog waren gevormd. De Arabieren bleken tóch te kunnen vechten; zij waren niet de in paniek vluchtende soldaten van 1967. En het Israëlische leger was niet zo onaantastbaar als velen hadden gemeend. Het leed én in Sinaï én aan de Syrische grenzen zware verliezen . . .

De eerste fase van de oorlog rekende tenslotte af met nog een andere mythe. De détentie tussen Washington en Moskou bleek niet sterk genoeg om de beide grote mogendheden tot elkaar te brengen in een poging, een einde te maken aan de oorlog. De Sovjets gingen de Arabische staten op grote schaal wapens leveren. En Amerika na herhaalde waarschuwingen aan het adres van Moskou, voelde zich gedwongen op zijn beurt Israël met vliegtuigen en ander wapentuig te steunen.

Zo trok de oorlog steeds bredere kringen van internationale spanningen rond zich heen. De tweede fase bracht de zekerheid dat er naast de militaire strijd een wereldwijde politieke strijd was ontbrand: die tussen de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie. De in jaren moeizaam bevochten détentie scheen ineen te storten onder het geweld van de militaire botsing op de slagvelden. Daarmee verkleinde de kans op een staakt-het-vuren of een wapenstilstand, laat staan op vrede. Een lange diplomatieke wereldworsteling stond voor de deur . . .

Israël verloor in de eerste fase van de oorlog zeshonderd doden en vijftienhonderd gewonden – een zware slag voor een land met slechts drie miljoen inwoners. Syrië en Egypte verloren aan doden en gewonden twaalfduizend man, maar ook de materiële verliezen waren zwaar. Militaire deskundigen schatten de Israëlische verliezen op meer dan honderd vliegtuigen – bijna een vierde van heel Israëls luchtmacht en zeshonderd tanks. Egypte en Syrië verloren volgens diezelfde ramingen tweehonderd vliegtuigen en duizend tanks. Dit wees op de felheid van de veldslagen. Het wees tevens op de dreiging die Israël boven het hoofd hing: een langdurige strijd zou de numerieke overmacht van de Arabieren tot volle gelding brengen. Zelfs als Israël erin zou slagen de vijand tweemaal zoveel verliezen toe te brengen als het zelf zou lijden, zou, althans in theorie, de strijd in het voordeel van de Arabieren worden beslist. De Israëlische strategie was er daarom op gericht, het initiatief te herwinnen en de strijdkrachten in beweging te houden. Uit het verloop van de strijd maakten militaire deskundigen op dat Israël zich tot eerste taak had gesteld, het noordelijk front af te grendelen om vervolgens de hoofdmacht van zijn strijdkrachten in te zetten tegen de Egyptische legers in de Sinaï . . .

'Zijn toch al verminkte hoofd, is gescheiden van zijn romp . . .

Twee delen, één lichaam.

Huiverend sta ik er naast.

Meters verder ligt het ontzielde lichaam van zijn kameraad, met wie hij gisteren nog kaart speelde.

Nu liggen hun kaarten uitgewaaierd . . .

Verspreid over het felbruine zand!

Niet ouder dan twintig jaar kunnen deze jongens zijn . . .

Thuis, in Damascus, of in een ander oord in Syrië zullen straks hun ouders Allah aanroepen . . .

Ze zullen vragen waarom juist hun zoons, als soldaten moesten sterven, drie kilometer van Koeneitra, in de heuvels van Golan . . .

Twee Syriërs . . .

Twee van de duizenden die sneuvelden.

In Syrië laten in paniek de vluchtende militairen hun doden achter op het strijdtoneel.

Sommigen leken te slapen . . .

Dagen later, keer ik weer terug naar de Golan.

Hun lichamen liggen er nog.

Opgezwollen tot groteske poppen in een onwerkelijk maanlandschap . . .

Vol uitgebrande tanks, verlaten geschutsstellingen en oprukkende Israëlische militairen . . .'

G. Philip Mok beschrijft zakelijk realistisch wat hij zag en ervoer.

Achter zijn pen klopt een mensenhart . . .

Hij schrijft verder: 'Naar Damascus . . . ! Schreeuwen Israëlische soldaten zittend op een gigantische Syrische tank. Een T 55 van Russisch fabrikaat . . .

Een uur geleden nog sleutelde een monteur ijverig aan de vastgelopen motor. Nu rijdt hij weer, richting slagveld waar Syrische eenheden beschoten worden door hun eigen kanonnen, hun eigen Sam-raketten.

Op duizend meter van ons ligt een Syrische eenheid.

Met gigantische vuurzuilen spuwen de lanceerinstallaties hun katjoesja's in onze richting.

' Wordt dus tijd om uit te wijken naar een veiliger stelling . . .

Granaten slaan niet ver van een groep internationale verslaggevers in.

De nacht vleit zich als een deken met fel gele sterren over het dorre heuvel-land . . .

Het Syrische vuren is nu beter te zien, ook in de verte.

De Arabieren zijn in de verdediging gedrongen. Israëlische eenheden hebben de oude bestandsgrens allang overschreden en trekken voorwaarts!

Richting Damascus . . . ?

Dat wordt door niemand geheel uitgesloten.

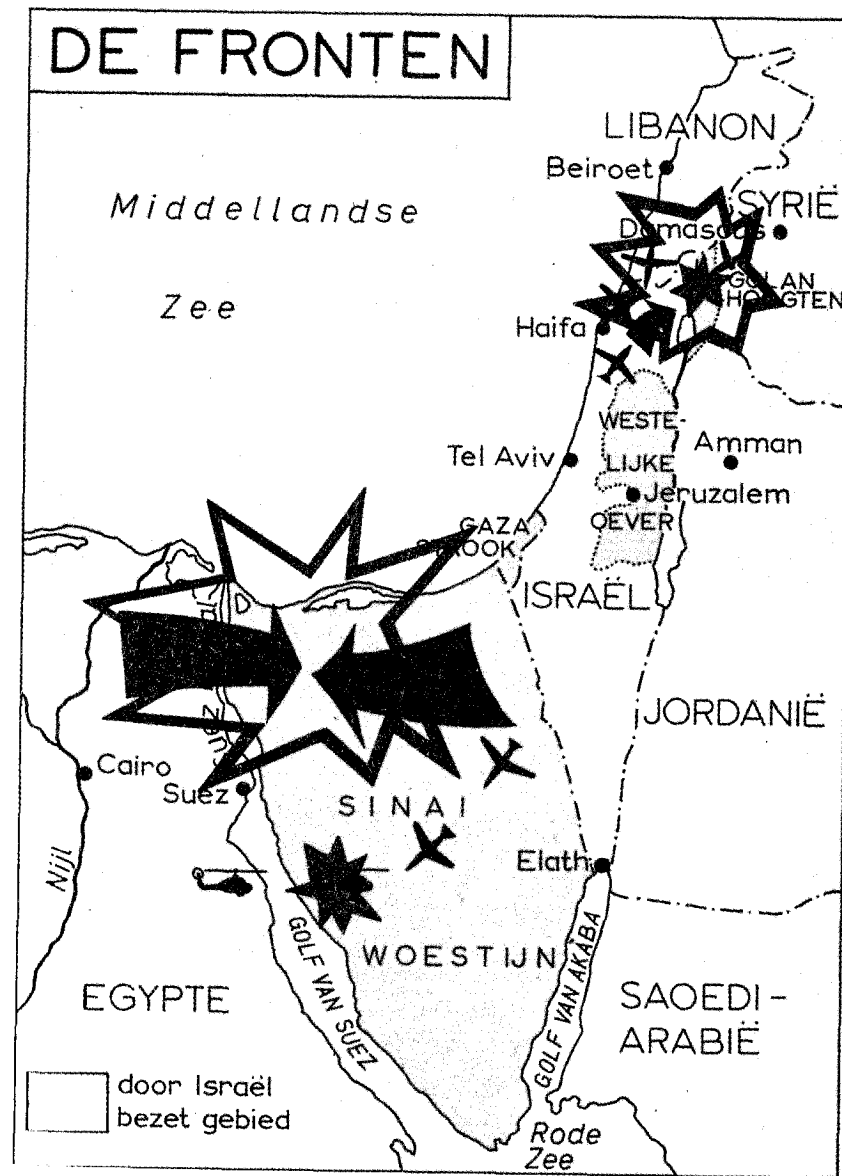
'Wij rukken slechts langzaam op . . .' zegt generaal Uzi Narkiss, de man die in 1967 de verovering van Jeruzalem leidde . . . 'omdat wij de levens van onze mannen willen sparen . . .'

Er is nog een reden waarom de Israëlsche troepen zich niet werkelijk haasten in de richting van de Syrische hoofdstad. Er moet afstand blijven tussen de vijand en de eigen mensen, om de luchtmacht vrij baan te geven bij het vernietigen van Syrische stellingen.

Het leger van Israëls meest verbeterd vijand moet totaal vernietigd worden. Uit Irak heeft president Al Bakr, net als koning Hoessein uit Jordanië, soldaten gestuurd. Met napalm bestookt de Israëlsche luchtmacht deze militairen, van wie de Iraakse krijgers totaal gedemoraliseerd binnen enkele uren de vlucht nemen. Met achterlating van hun tanks. Met achterlating van hun wapens waarmee ze nauwelijks hebben leren omgaan . . .

Vooraf het Iraakse leger is een farce in de strijd die hier woedt. Het is niet meer dan een gebaar geweest van de overheid van dit olieland, soldaten in Syrië de dood injagen. Kon men iets anders dan onmacht verwachten in een leger dat bestaat uit de allerarmsten van het land? Wie geld heeft, koopt de dienstplicht af, wie arm is en onontwikkeld wacht de harde hand van het Joodse leger, van de luchtmacht die nu onbetwist heer en meester is boven het Syrische strijdtoneel. Het bewijs van dit laatste is zichtbaar in de heuvels van Golan. En aan het front . . .

In het verre Tel Aviv zijn de huizen verduisterd, houdt de politie automobilisten aan om hun koplampen van een nieuwe laag blauwe waterverf te voorzien (wie handelt in blauwe verf maakt nu fortuin), waarschuwen patrouilles de bewoners het zwarte karton voor hun ramen nog beter vast te zetten. Dat is Tel Aviv, waar de angst voor de Egyptische luchtaanvallen optimistische berichten van het Suezfront ten spijt, blijft bestaan. Toen vrijdag vorige week een TWA-machine door een radiostoring geen contact kon krijgen met de verkeersstoren van het vliegveld Lod, loeiden in het holst van de nacht opnieuw de sirenes: luchtalarm. Al waren er Israëli's die het hoofd koel hielden, ik zag op tientallen gezichten doodsangst. Dat was Tel Aviv. Maar in de heuvels van Golan blinken in het landschap de lichtjes van de kibboetsen. En op het strijdtoneel vallen de Israëlsche Mirages, Phantoms en Skyhawks aan met roodgroen flikkerende boordlichten. Bij Koeneitra dit onwaarschijnlijke tafereel: een Syrische stelling bezorgt de Israëli's last met raketten en artillerie. Dan vliegt een helikopter, aan beide zijden oplichtend in het duister, tot boven de Arabische versterking en braakt vuur. Even later zwijpt het geschut. De



Syriërs hadden geen wapens die met enig succes op de Israëlsche helikopters gericht konden worden . . .

In 1967 moesten de Joodse soldaten zich met autobussen een weg banen naar de onschijnbaar onneembare bunkers waaruit in het verleden Israëlsche nederzettingen beschoten werden. Toen waren Israëls generaals genoodzaakt hun

commando's vóór de artillerie de heuvels op te sturen. In dat terrein stierven in '67 de Joodse soldaten als vliegen. Het is anders nu. De Israëli's rukken op onder dekking van artillerie, met steun van hun luchtmacht. Het aantal neergehaalde Arabische toestellen heeft de tweehonderdtachtig overschreden, meldt het Israëli'sch opperbevel. Ook radio Cairo en radio Damascus claimen hun successen in de lucht. Maar vandaag ging er iets mis met radio Damascus. Midden in de uitzending barstte de omroepster in tranen uit. 'Allah help ons,' waren haar laatste woorden. Toen viel de zender uit. Er viel wel méér uit in Damascus. De hoofdkwartieren van leger en luchtmacht werden evenzeer gebombardeerd als het radiostation. Een tapijt van duizenden kilo's explosiverend staal beukte de regeringsgebouwen en ('onopzettelijk') de diplomatenwijk van de stad...'

25 HOOP TEGEN BETER WETEN ÎN ... ?

Een groepje collega-verslaggevers komt plotseling oog in oog te staan met tot de tanden bewapende Syriërs.

Schrik aan beide zijden...

Journalisten laten dat niet blijken.

Syriërs wel...!

Stamelend en doodsbang verzekeren de Arabische soldaten dat zij slechts één wens hebben: Zich aan de reporters, die zij voor Israëli's houden, over te geven...!

Israëli's maken graag krijgsgevangenen.

'Als wij een rekening moeten betalen om in leven te blijven, zullen wij dat doen,' verzuchtte Israëls premier Golda Meir (doodsbleek, wallen van nachten lang waken, confereren, tobben, wikken en wegen op het van ouderdom doorploegde gelaat). En Israël zal, daar liet zij geen twijfel over, in hardere munt terugbetaling eisen. Syrië betaalde zijn tol. Volgens de Israëli's vonden achthonderd van de dertienhonderd Syrische tanks een einde onder Israëli'sch vuur. Niettemin: al gold het oog om oog en tand om tand, de joodse soldaten hebben niet steeds de opdracht om te doden.

'Zoveel mogelijk krijgsgevangenen maken,' luidt het devies.

Geen wonder, tegenover elke in Arabische gevangenschap geraakte Israëli zullen later bij uitwisseling vijftig, honderd Arabische soldaten naar huis gezonden moeten worden.

Vaak is het maken van krijgsgevangenen een peuleschil.

Waarom geven Syriërs zich zo gemakkelijk over...?

Wel, in het Arabische kamp wordt aan het leven van eigen mensen weinig waarde gehecht.

President Sadat heeft dat laten blijken, toen hij sprak van de hoeveelheid soldaten, die hij bereid is te offeren in de Jihad (de heilige oorlog) tegen Israël: 'Desnoods een miljoen man per dag...!'

Aan die uitspraak denk ik – zo gaat G. Philip Mok nog steeds verder – temidden van de Arabische doden op de hoogte van Golan.

De borst van een soldaat is platgedrukt door de rupsbanden van een tank... Een meter verder houdt een ontzielde jongen met zwart kroeshaar, zijn hand tot een vuist verstijfd omhoog...

Echter een Arabier van middelbare leeftijd is enorm opgelucht als hij onder een tank vandaan wordt gehaald en medische verzorging krijgt...

Stel daar tegenover de getuigenis van Israëli'sche militairen dat Syrische officieren hun eigen manschappen neerschieten om er vandoor te kunnen gaan...'

Als rijpe appels...

In Sinai kronkelt de weg zich als een eindeloze grijze slang door het troosteloze landschap. We zitten in de eerste bus met verslaggevers die van de legerleiding toestemming kreeg te vertrekken: richting Port Said.

De avond tevoren werd om een plaats in dit airconditioned voertuig gevochten. Een schoolreisje naar de dood.

Zes jaar geleden deed dit grapje de ronde: 'Kom naar Israël – zie de piramiden...'. Nu hotst en botst de bus over het door tanks vermorzelde asfalt naar het zuiden, dwars door de zandheuvels, waar bedoeïnen met hun kamelen doen denken aan het idyllische plaatje op een pakje Camel.

Het is hier geen idylle...

Dat blijkt uit het relaas van soldaat Avner (22), wiens vrouw haar huis in Ramat Gan niet durft verlaten. Elk ogenblik verwacht zij de boodschap van Avners dood.

Hij is niet dood.

Zijn relaas: 'Zij kwamen in het duister. Ik lag in mijn post toen de Egyptenaren aanvielen. Met rubberboten waren zij het kanaal overgestoken. Ik zag mannen lopen op onze fortificatie. Eerst wist ik niet of zij vrienden of vijanden waren. Wij openden het vuur en kregen ze te pakken. Maar al snel bleek dat het overal om ons heen wemelde van Egyptische commando's. We schoten wat we konden. Ze vielen als rijpe appels. Maar zij waren me teveel. Onze radio werkte nog en wij vroegen het hoofdkwartier wat wij moesten doen. Wij zijn bezig de Egyptenaren te weren, luidde het antwoord. Kom maar lopen. Dus slopen wij weg uit onze stelling. De maan scheen helder – een extra risico. Wij hebben door de mulle zandheuvels gesjokt tot de dag aanbak; een van onze jongens die gewond was, moesten we meezeulen. Ten-

slotte vond een patrouille die uitgezonden was om ons te helpen ons in het eindeloze landschap . . .'

Sinaï's ziekenboeg . . .

Balisa, een legerpost op nauwelijks twintig kilometer van Port Said. Soldaten graven een kuil voor een kanon met twee rood en wit gestreepte zendmasten. In de verte davert geschut; rookpluimen drijven door de hemel die door het felle zonlicht nevelig lijkt. Versterkt met stenen en zandzakken een hospitaal. Soldaten liggen aan witte plastic draden waardoor hun bloed wordt toegediend.

Dr. de Nur (45) uit Jeruzalem dient hier, samen met een Nederlandse collega, dr. Schijvenschuurder, als redder van soldatenlevens. Maar ook als psychiater, het vak dat hij in zijn woonplaats uitoefent.

'Veel jongens,' zegt hij, 'worden hier met een shellshock binnengebracht . . .'

De kamertjes in Sinaï's ziekenboeg zijn maar klein.

Tussen de gewonde soldaten staat een verpleegster haar gezicht te poederen.

Een frivool sprankje vrouwelijkheid in dit naargeestige oorlogsdecor . . .

Is het waar dat aan het Suezkanaal twintig meisjes in handen van de vijand vielen en zijn verkracht? Een legerwoordvoerder: 'Ik weet van niets . . .'

Er gaan zoveel geruchten.

De ziekenzaal in Balisa wemelt van de soldaten die in en uit lopen. Het moreel is goed. Over doden en gewondencijfers wordt nog gezwegen.

'Het valt mee,' zegt dr. de Nur, 'U zult zien dat het meevalt.' En hij wijst erop dat hij geen gebruik heeft hoeven te maken van plasma. 'Onze koelkast is bijna te klein om de voorraad bloed te bergen die wij nog in voorraad hebben.'

In Tel Aviv heeft mij een apotheker van Britse afkomst hetzelfde gezegd. Bij een bezoek aan het Tel Hassashmer-hospitaal was hem opgevallen dat de voorraad medicamenten die vandaar uit verspreid wordt onder legereenheden, 'klein was in vergelijking met de Zesdaagse Oorlog in juni '67 . . .'

Ook uit Jeruzalem komen geruststellende berichten. Hoop tegen beter weten in?

In elk geval lijkt aan het Sinaïfront de situatie stabiel. Er worden schoten uitgewisseld. Wederzijds artillerievuur.

Over de woestijn zien wij straaljagerformaties razen in de richting van de Egyptische posities.

Zondag tenslotte maakt generaal Dayan een dodencijfer bekend: zeshonderd zevenenvijftig. Lager dan in de Zesdaagse Oorlog, 'maar de strijd gaat door.'

Het aantal gewonden wordt op tweeduizend geschat . . .

De heer Mok rapporteerde:

'De oorlog in Syrië heet nu vrijwel gewonnen. De strijd aan het Suezkanaal, het verbeterde gevecht tussen Israëls verdediging en de armée van president Anwar as-Sadat lijkt voorlopig in Ramira vastgelopen. Toch is die strijd het belangrijkste in de hele oorlog. Syrië is Israëls belangrijkste vijand als het er om gaat conflicten uit te lokken, als het gaat om het folteren van Israëlische krijgsgevangenen die in de cellen van Damascus en Palmira tot krankzinnigheid werden gedreven. Dat neemt niet weg dat de Syrische rol in het Midden-Oostenconflict zeker politiek beperkt is. Drie landen wedijveren in het Arabische kamp om de eer de leidende mogendheid te zijn: Egypte, Libië en Saoedi-Arabië . . .

In Tel Aviv doet deze theorie de ronde: Egypte heeft tot de aanval besloten met de overweging dat als de oorlog verloren wordt, Sadat in elk geval: a. tegenover zijn rivalen Feisal en Gadaffi getoond heeft bereid te zijn het uiterste te riskeren; b. hij kan dus van Saoedi-Arabië en Libië eisen ernst te maken met de olieboycot 'waarmee Israël op de knieën gedwongen kan worden'. Zal Sadat de oorlog winnen, dan zal, gaat de theorie verder, hij automatisch de nieuwe held van de Arabische wereld worden . . .

Is het waar dat het Israëlisch besluit pas na de Arabische aanval te reageren genomen werd op politieke gronden? Of faalde de Israëlische inlichtingendienst en werd de Arabische aanval niet voorzien? Daartegen pleit het feit dat dagen vóór Israëls Grote Verzoendag grote troepenconcentraties aan de grens werden waargenomen . . .

Niettemin werden de Israëlische soldaten verrast terwijl zij aan het voetballen waren in de Golan.

Pas om zes uur 's morgens die eerste oorlogsdag hoorden Richard Nixon en Henry Kissinger via Israëls inlichtingendienst van een Arabisch plan om aan te vallen . . .

De heren moesten er voor dag en dauw hun bed voor uit.

'Er gaan in Jeruzalem hoofden rollen . . .' oordelen velen in Israël.

Er wordt gesuggereerd dat de nieuwbakken chef van Israëls Intelligence, Sana'a (opvolger van generaal Ya'iv) ontslagen is. In elk geval bleef hij onbereikbaar . . .

Van het Suezkanaal bleken de Israëlische stellingen zo zwak dat het leger van Anwar as-Sadat er doorheen kon breken . . .

Het zachtste wat critici van Israëls legerleiding wensen op te merken is dat moreel en gevechtskracht van de Arabische troepen, drastisch is onderschat en dat Israëls experts blijkbaar zelf de Sam-raketten die tegen de luchtmacht gebruikt worden, verkeerd getaxeerd hebben . . .

Was het Egyptische leger beter uitgerust en moreel beter voorbereid op de oorlog . . . ?

Het eerste valt niet te loochenen. Niet alleen beschikken de Arabieren totaal over niet minder dan twaalfhonderdveertig gevechtsvliegtuigen (Migs, Soethoi's, Mirages) tegenover zevenhonderd Israëli'sche jagers; zij bezitten ook rond drieduizend tanks meer dan het Joodse leger . . .

Waren de Arabieren ditmaal ook betere soldaten? Ik stel de vraag in de woestijn aan generaal Kalman Magim, commandant van Noord-Sinaï.

Hij antwoordt: 'Ik zal één ding zeggen. Het is wáár dat in de eerste dagen van de oorlog, toen zij het initiatief in handen hadden, de Arabische soldaten zich goede militairen hebben getoond. Nu hen het initiatief ontglipt is, daalt het moreel.

Fundamenteel zijn zij dezelfde soldaten als in 1956 en in 1967: In dezelfde situatie als in de Zesdaagse Oorlog zouden ze weer hun schoenen uittrekken en er als hazen vandoor gaan . . .'

Toch blijven hun commando-eenheden vooral 's nachts de posten aanvallen. Generaal Magim: 'Ja, ze trachten onze installaties te vernielen. Ze komen 's nachts met helikopters of steken met rubberboten het kanaal over. Dan vallen onze jongens in de lucht aan. Wij zijn erop voorbereid; hun acties hebben sporadisch succes . . .'

Verwacht hij een nieuw offensief door de Egyptenaren? Generaal Magim: 'Ik verwacht het niet. De eenheden lijken me nu al te zeer gedemoraliseerd, maar dat wil nog niet zeggen dat ik de kust veilig acht. Ze vallen nog wel degelijk aan, alleen niet meer op de schaal van een Syrische attaque. Tot nu toe hebben onze jongens opdracht de Egyptenaren tot staan te brengen uitstekend uitgevoerd . . .'

Het Israëli'sch moreel: één eenheid die het vier volle dagen wist te redden tegen een overmacht van steeds opnieuw terugkomende vijanden – toen de mannen door versterkingen werden ontzet. Een andere groep van veertig mannen hield het acht lange dagen uit aan de oever van het Suezkanaal bij Port Ibrahim in het zuiden van de Sinaïwoestijn. Pas toen gaven zij over de radio te kennen dat zij op wilden geven: 'Wij hebben te veel gewonden. We kunnen nog wel doorvechten, maar we hebben medische hulp nodig.' Die kon niet verleend worden, geïsoleerd als zij waren . . .

Dus gaf het Israëli'sche opperbevel toestemming tot overgave en werd het Internationale Rode Kruis hiervan in kennis gesteld in de hoop dat toezicht mogelijk zou zijn op de behandeling van de gewonden. Intussen vierden Israëli's soldaten Soekkot, het loofhuttenfeest, in de woestijn na de uittocht uit Egypte. In Sinaï, waar soldaten met hun wapens in de hand hun gebeden zeggen, staat een tank gedrapeerd met het weinige groen dat de woestijn te bieden heeft: de gevaarlijkste loofhut ter wereld . . . !

Een vraag in Israël: waar blijft de Egyptische luchtmacht? Wel werden van tijd tot tijd Egyptische straaljagers ingezet, maar een grootscheepse lucht-aanval bleef nog uit. Veel gehoorde verklaring: de Egyptische piloten zijn niet tegen de Israëli'sche luchtmacht opgewassen. Men wacht in Cairo liever tot de Israëli'sche luchtmacht in actie komt, om dan Sam-raketten te gebruiken. Een andere lezing: Israël wacht met de genadeklap tegen Egypte tot het Syrische leger totaal is verpletterd. Egypte houdt zijn luchtmacht in reserve om een zo groot mogelijke troepenmacht te kunnen bestoken. Een verklaring die aan één ding voorbij gaat: niet alleen heeft Israël betere piloten, Israël beschikt zeker ook over méér straaljagers dan officieel wordt toegegeven. Al geruime tijd is bekend dat de Israëli's naar voorbeeld van de Franse Mirages een toestel 'barak' hebben ontwikkeld, dat is uitgerust met een Phantommotor en dat aanzienlijk handelbaarder is in luchtgevechten dan de Egyptische toestellen, onder meer Franse Mirages.

Deze week werd, toen twee Mirages in de Sinaï neerstortten, alle Franse ontkenningen ten spijt, bewezen dat door Frankrijk aan Libië geleverde vliegtuigen, worden gebruikt door Egypte . . .

Terug van het front. Op de hellingen die naar het meer van Tiberias leiden, staan files vrachtwagens, volgeladen met munitie. Ze staan er open en bloot, van camouflage is geen sprake. De vrees voor Syrische luchtaanvallen is blijkbaar niet langer gewettigd. In Syrië vecht nu ook een elitekorps van koning Hoessein.

'Goede soldaten,' luidt het commentaar van een Israëli'sche kolonel. De jongste zet van de kleine Hasjemitische vorst is in Damascus, in Cairo, in heel de Arabische wereld met gejuich ontvangen. Zou Hoessein het bij deze zet laten? Zou het zenden van troepen naar Syrië voor hem voldoende zijn om zijn pas enkele weken herwonnen positie in de Arabische wereld te behouden? De Jordaanse vorst staat bekend als een realist. Hij weet dat hij, evenmin als Libanon, bij een totale oorlog niets te winnen maar alles te verliezen heeft . . . Nog is de Allenbybrug over de Jordaan geopend. Vrachtwagens brengen hun goederen naar Amman alsof het volop vrede is in dit gebied. Bij de brug spreek ik een jonge Arabier, zojuist teruggekeerd uit Hoessein's koninkrijk. Vraag: Zijn er tekenen die wijzen op een op handen zijnde strijd?

Antwoord: 'In Jordanië is het, mobilisatie of niet, zo rustig als het maar kan. Ik ben even naar de bank geweest; nee, ik geloof niet dat het mis gaat met Jordanië.'

Zijn donkerblauwe Mercedes verdwijnt in een wolk van opstuiwend zand richting Jericho . . .

Het is al nacht als ik thuiskom. Voorzichtig sluip ik naar mijn verduisterde kamer. Niemand hier mag nu onverwachte voetstappen horen. De mannen op aan het front; iedere bezoeker kan de bringer van een onheilsboodschap zijn. Israël is in oorlog. Een bestand is mogelijk. Maar vrede . . . ?

27 OPPERRABBINAAT VAN ISRAËL ROEPT OP TOT BEKERING

Uit een 'Oproep aan het Joodse volk in Israël en de Diaspora' van het opperrabbinaat van Israël ontleen wij enkele zeer indrukwekkende uitspraken, die voor zichzelf spreken.

Blijkens deze oproep leefde bij Israëls hoogste geestelijke leiders een sterk besef van Godsgericht, maar tevens de verwachting dat God Israël zal uitredden.

De bekende Hanna Strandens vertaalde deze wellicht historische oproep van Israëls leidende rabbijnen zo getrouw mogelijk uit het Hebreeuws in het Engels, waarbij zij, waar mogelijk, gebruik maakte van de vertalingen van dr. Jitschak Dasberg, Monoline Press Ltd., Van Gennep, Amsterdam 1970; en de Statenvertaling of de NBG-vertaling 1951.

Oproep

'Een tijd van benauwdheid is het voor Jacob; maar daaruit zal hij gered worden.' – Jer. 30 : 7.

Bange dagen, dagen van droefheid en lijden waren Israëls deel sinds vijandelijke machten met tanks en vliegtuigen een aanval deden op onze verdedigingsposten op de Hoogten van Golan en op onze bunkers bij het Suezkanaal. Op het hoogtepunt van het Jom Kippoerritueel maakten zij Israëls grenzen, in hun razernij en barbaarsheid, tot een bloedbad en een vuurzee.

Israëls soldaten, voor het aangezicht van hun Schepper in vasten en gebed, brachten met de hulp van de Almachtige, met inzet van hun eigen lichaam en geesteskracht, de vijandelijke tank- en infanteriecolonnen tot staan; vijandelijke colonnen, die uitgerust waren met de meest verfijnde Russische wapens, colonnen die op hen aanstormden als een vloedgolf, gericht op vernietiging en kwaad, zeggende:

'Komt, laten wij hen als volk verdelgen, zodat aan de naam van Israël niet meer wordt gedacht.' – Ps. 83 : 5.

Was het niet door de hand van de Almachtige, Israël zou, toen alle Arabische volken zich verhieven tégen ons, om ons te vernietigen, niet de kracht hebben gehad de aanval te weerstaan.

Gezegend is de Heer, die ons van hen redde.

De wonderwerken van de Almachtige werden voor allen openbaar op het hoogtepunt van de oorlog en daarna – door de genade van de Heer, ver-



anderde na verloop van enkele dagen, onze rol van de vervolgd tot die van vervolgers, van vernedering tot overwinning.

We redden ons ten koste van veel bloed en veel verliezen. Meer dan tweeduizend helden verloren hun leven en duizenden kostbare mannen werden gewond in deze bloedige oorlog, waar ze vochten met alle kracht die ze bezaten. En zelfs nu staan we voor moeilijke militaire en politieke confrontaties, waarvan niemand de gevolgen kan voorzien.

De Jom Kippoeroorlog kan vergeleken worden met een morele inventarisatie. Het begin was woede en vele gevaren; het middendeel prestatie en overwinning; aan het eind ervan hopen en bidden we om kracht en vrede.

In zo een tijd moeten we onszelf onderwerpen aan een strenge morele inventarisatie.

'Laten we onze wegen doorzoeken en doorvorsen en ons bekeren tot de Heere.' – Klaagl. 3 : 40.

We moeten ons afvragen: voor wiens rekening en om welke reden komt dit vreselijk gericht over ons?

Misschien waren we schuldig tegenover de hemel, toen we in een overwinningstroes leefden na de Zesdaagse Oorlog.

Of misschien dachten we toen, dat wat wij wonnen, bereikt werd in onze eigen kracht. Of misschien is het dat onze morele en sociale levensstandaard gedaald is; de onderlinge haat en het verwerpen van het geloof, een houding die algemeen opgang doet in ons leven.

Misschien heeft al dit de bijzondere verhouding van de Joden tot de Almachtige aangetast, zoals geschreven staat:

'... zullen jullie van alle volkeren Mij het meest dierbare bezit zijn, alhoewel Mij de gehele aarde toebehoort.' – Ex. 19 : 5.

Misschien was dit het, wat een verzwakking van onze geestelijke overmacht teweegbracht.

Hiervoor zijn we gewaarschuwd in onze heilige Torah:

'Als je in de verdrukking bent en wanneer al deze dingen je overkomen zijn, zul je in latere dagen tot de Heere je God terugkeren en naar zijn stem luisteren.' – Deut. 4 : 30.

En dit is de weg van berouw; wanneer ge getroffen wordt door leed, zult ge jammeren en weklagen, maar allen zullen weten dat leed over u kwam om uw overtredingen, zoals beschreven staat: -

'... uw ongerechtigheden hebben die dingen afgewend. – Jer. 5 : 25.

En dit is de wijze om het leed van u af te wenden, maar indien gij niet jammert en weeklaagt, en zegt: 'Dit overkwam ons, want zo is de wereld, deze rampspoed trof ons bij toeval,' – dan zou dat lelijk gedrag zijn en gij zoudt wegzinken in uw eigen ongerechtigheden.'

Hoeveel temeer is dit van toepassing in deze stormachtige dagen!

Zeker, het was de hand van de Heer die onze harten ertoe aanzette ons te verootmoedigen in berouw. Want vond niet het hele gebeuren plaats midden op de grote en ontzagwekkende Jom Kippoer.

'Dat is de tijd van berouw voor allen, voor de eenling en voor de velen, het is het einde van vergeving en verzoening voor Israël.'

Het is een fundamenteel principe van ons geloof, dat op weg naar de verlossing, geen terug meer is.

'Ik hef mijn ogen op naar de bergen, vanwaar mijn hulp kome. – Ps. 121 : 1. Zoals David zong in de opgangliederen.

Sinds Gij ons hebt toegestaan op te gaan, zullen wij niet meer afdalen, sinds Gij ons hebt gered van de roede van Ezau zullen wij niet meer terugkeren tot onderdrukking; zoals geschreven staat: 'Verlossers zullen de berg Zion bestijgen om over het gebergte van Ezau gericht te oefenen; en het koningschap zal zijn aan de Heere.' – Obad. 21.

De vredesconferentie

En betreffende de vredesconferentie tussen Israël en haar naburen, die nu

gaat beginnen, zouden we willen zeggen: gedenkt de woorden in de profetie van Joël:

'Want ziet, in die dagen en te dier tijd, als ik de gevangenis van Juda en Jeruzalem zal wenden; dan zal ik alle natiën vergaderen, en zal hen afvoeren in het dal van Jehoshaphat, en ik zal met hen aldaar richten, vanwege mijn volk en mijn erfdeel Israël, dat zij onder de volken verstrooid hebben, en mijn land gedeeld.' – Joël 4 : 1 of 3 : 1.

En allen, vanwaar zij ook mogen komen, moeten weten dat van oudsher door de Almachtige en de profeten het Heilige Land aan het Joodse volk beloofd is, en dat dit verbond tussen Israël en haar vaderland nooit verbroken zal worden.

Tot Israëls vertegenwoordigers aan de conferentie zouden we willen zeggen: Weest sterk en hebt goede moed; moge de Heere van jullie volk, in gerechtigheid en kracht, onze eeuwenlange rechten op ons omsingelde land verdedigen en Juda zal voor altijd in Jeruzalem zijn.

De Heer die woont in den hoge zal wijze raad leggen in de mond van hen die de conferentie bijwonen, opdat veiligheid en vrede aan onze grenzen moge heersen.

'En Mijn volk zal in een verblijf des vredes wonen, in veilige woningen.' – Jes. 32 : 18 '... geen volk zal tegen een ander het zwaard opheffen, en zij zullen de oorlog niet meer leren.' – Jes. 2 : 5.

Geliefde Broeders!

Sterkt de slappe handen en verstevigt de knikkende knieën.

Zegt tot de versaagden van hart: weest sterk en vreest niet. Zie uw God zal komen en Hij zal u verlossen.' – Jes. 35 : 5.

'Elk wapen dat tegen u gesmeed wordt zal niets uitrichten en elke tong die zich in het gericht tegen u keert zult gij in het ongelijk stellen. – Jes. 54 : 10.

Serie IV Joop van Tijn aan de fronten

18 ZO'N MASSALE, ARABISCHE AANVAL WERD NIET VERWACHT

Het kostte me moeite de heer J. van Tijn zover te krijgen, dat ik zijn oorlogsverslaggeving in Israël van 6–17 oktober 1973 (in Vrij Nederland) tot hoofdstukken in mijn boek mocht verwerken (uiteraard in een geheel nieuwe layout). Ergens ook wel begrijpelijk ...

De heer Van Tijn weet evengoed als ik dat zijn mening, zijn wereldbeschouwing, soms totaal anders is dan de mijne. Anderzijds, of misschien juist daarom, drong ik er bij hem op aan, toestemming te geven, ook zijn ervaringen en gedeelten van zijn visie in mijn boek te mogen opnemen, om de zaak van zoveel mogelijk kanten te bekijken.

Temeer daar de journalist Van Tijn geacht mag worden in Nederland sympathie te hebben voor een partij die in de Jom Kippoeroorlogstijd in Israël aan de leiding was, al moet er direkt aan toegevoegd worden dat een Arbeiderspartij in Israël, ondanks de parallellen, toch iets anders is dan een Arbeiderspartij in Nederland.

De heer J. van Tijn: 'Als ik u nu expliciet toestemming geef, word ik voor mijn gevoel een beetje deelhebber aan uw boek, waarvan ik de inhoud niet ken. Door uw vorige werk – voor zover ik dat ken – vrees ik zelfs, dat die inhoud in het geheel niet met mijn opvattingen over vele zaken zal stroken. Op zichzelf is dat natuurlijk geen ramp, maar het verklaart wel mijn lange aarzeling met een antwoord. Gebruikt u dus mijn stukken – wat u maar wilt – en vermeldt de auteursnaam en de naam van Vrij Nederland...'

Wat ik dan hierbij reeds gedaan heb.

Een aparte dankzegging voor zijn toestemming tot verwerking achtte de heer Van Tijn niet noodzakelijk.

Laat ik daarom dus zeggen dat ik hem er *erkentelijk* voor ben...

Zij nog vermeldt dat de heer Van Tijn in Israël werd vergezeld door de heren Ben Elkerbout, Ludi Boeken en Frans Verheij.

In een helder, begeleidend artikel, bij zijn oorlogsreportage, bleek de heer Van Tijn een scherpe visie te hebben op de achtergronden van het begin van deze oorlog. Te meer daar hij dit artikel reeds 16 oktober schreef om het in Vrij Nederland van 20-10-1973 te kunnen publiceren.

J. van Tijn: 'De Israëlische regering was niet voorbereid op een aanval, hoewel men op de hoogte was, tot in details, van de troepenconcentraties in Egypte en Syrië. Een conclusie over een mogelijke aanvalsdatum kon niet getrokken worden omdat in de afgelopen jaren het herhaaldelijk was voorgekomen dat massale troepenconcentraties werden geconstateerd.

Vrijdagmiddag vóór de aanval (5 oktober dus), was Golda Meir aanwezig bij een rouwplechtigheid (volgens Joods-Orthodox gebruik wordt na een sterfgeval één week gerouwd om de overledene) ter gelegenheid van het overlijden van de vader van Simcha Dinitz. Dinitz is de ambassadeur van Israël in Washington. Daarvóór was hij Meir's kabinetschef en rechterhand. Na de rouwzitting zou Golda Meir een paar dagen vrij nemen en niet in Jeruzalem zijn.

Zaterdagochtend 6 oktober kwam de Inlichtingendienst er achter, dat er die



Een Israëlische pantserauto op de grens van een mijneveld

dag al een aanval zou zijn. Aannemelijk is dat aan Egyptische en Syrische kant het uiteindelijke aanvalsplan maar aan een heel klein groepje generaals bekend was. Dat daaronder geen lid van de Israëlische Geheime Dienst was ligt nogal voor de hand. Golda Meir stelde onmiddellijk haar vakantie uit, en riep het kabinet bijeen. In die kabinetszitting kwam het rapport van de Inlichtingendienst op tafel . . .

Er volgde een niet al te lange discussie, waarbij aanvankelijk enkele ministers zich uitspraken voor een 'preemptive strike' (voorbehoedsaanvallen), net als in 1967 toen de Egyptische luchtmacht binnen een paar uur buiten gevecht werd gesteld. In een moderne oorlog is superioriteit in de lucht de beslissende factor. De bij de kabinetszitting aanwezige opperbevelhebber David Elazar stelde voor dat ook ditmaal te doen. Hij was al een week op de hoogte van de massale troepenconcentraties, en had vrijdag de met verlof zijnde parate troepen naar hun bases laten terugroepen. Elazar pleitte voor een snelle aanval van de Israëlische luchtmacht op Egyptische en Syrische militaire vliegvelden. Maar in het kabinet verloor hij dat pleit . . .

In de eerste plaats om militaire redenen. De Egyptenaren, geadviseerd door Russische experts waren evenmin als de Syriërs al die jaren blijven stilstaan. Een verrassingsaanval op de manier van 1967 was onmogelijk geworden zonder grote verliezen aan de zijde van de Israëlische luchtmacht, die numeriek in de minderheid was. En niet alleen dat: anders dan in 1967 beschikte Egypte over geperfectioneerde Russische raketbases die zeker in staat moesten worden geacht een deel van de Israëlische luchtmacht uit te schakelen . . . Maar belangrijker nog waren de politieke factoren. De V.S. zouden ditmaal zeker Israël laten vallen wanneer het land opnieuw als eerste tot de aanval zou overgaan – ook al zou achteraf moeiteloos het bewijs van de Arabische plannen te leveren zijn geweest.

En gezien de Israëlische afhankelijkheid van de Amerikaanse militaire steun kon het land zich niet permitteren de V.S. in een onmogelijke diplomatieke positie te brengen.

Uiteraard werd besloten tot een onmiddellijke mobilisatie. Het kabinetsbesluit werd unaniem genomen, maar belangrijker is dat het Golda Meir en Moshe Dayan, de beide 'sterke mannen' van het kabinet waren, die het voorstel indienden. Alleen David Elazar toonde zich ongevoelig voor hun politieke argumenten ('Israël kan niet helemaal alleen komen te staan in de wereld') en bleef aandringen op een preventieve luchtaanval. Ook hij schijnt intussen van die gedachten te zijn teruggekomen . . .

Als men nu mijn (R. V.) interview leest met David Elazar, dan blijkt echter dat Elazar bij zijn standpunt gebleven is . . .

29 YARIV CONTRA ELAZAR . . . ?

Op het podium staat een nog niet 'middelbare' man.

Hij draagt een generaalsuniform.

Gala, lijkt het wel.

Men kan hem door een ringetje halen.

Door zijn bril lijkt hij op Marcus Bakker.

Hij kijkt dan ook een beetje fronsend de wereld in . . .

Het is Aharon Yariv.

Hij moet deze avond de dagelijkse briefing (instructies aan journalisten) verzorgen.

Voorheen was hij chef van de Inlichtingendienst en geroemd om zijn intelligentie.

Nu is hij op weg naar een politieke carrière.

Men noemt hem een beschermeling van Golda Meir.

Met forse stem vertelt hij zijn boodschap voor de twintig microfoons die voor hem staan opgesteld.

'We hebben het Syrische leger grote slagen toegebracht, al is het te vroeg om te zeggen dat we het gebroken hebben. De moeilijkheid is dat we in de hoogvlakte van Golan geen strategische diepte hebben . . .

Op de meeste plaatsen is de cease-fire-line maar een steenworp diep.

Aan het Egyptische front hebben we wél strategische diepte, maar daar vechten we tegen een enorme overmacht . . .'

Joop van Tijn: 'Zijn tekening van de strijd stond in schrille tegenstelling tot die van de opperbevelhebber David Elazar de avond tevoren . . .

Elazar maakte namelijk al grappen over een mogelijke bezetting van Damascus.

Yariv maakte ook grappen, maar niet zulke goede. Bij zijn binnenkomst zei hij rondkijkend: 'Er zijn meer journalisten hier dan Egyptische tanks in de Sinaï . . .'

Op vragen die iedereen zo langzamerhand beginnen te kwellen (hoeveel doden en gewonden zijn er intussen aan Israëlische kant) geeft hij geen antwoord. We weten dan nog niet dat het antwoord nog lang op zich zal laten wachten. Maar het antwoord op een andere vraag wordt wereldnieuws. Hoe lang zal de oorlog nog duren? En de man die de vorige dag uit de reserves is opgeroepen om de rechterhand van Elazar te worden, zegt: 'Dat is zeer moeilijk te zeggen, maar het wordt geen korte oorlog.'

Zijn rapport is grimmig: 'De Egyptenaren en Syriërs zijn jarenlang bewapend door Rusland, wij kunnen daar niet veel tegenoverstellen. Onze soldaten aan het Suezkanaal hebben een grote prestatie geleverd, maar er zullen er meer nodig zijn.'

En, heel wonderlijk in zijn nederigheid voor een door successen zo verwende Israëlische generaal, hij doet een beroep op het Israëlische volk, dat via de televisie rechtstreeks getuige is, om vertrouwen te hebben. De indruk bestaat dat Yariv namens de regering speciaal is gekomen om Elazars optimisme te neutraliseren . . .

Naar het front

Op woensdag, de vierde dag van de oorlog, gaan er plotseling bussen naar het front van de Golan, waarin verslaggevers kunnen meerijden, 160 van de 360 aanwezige 'media people' weten zich via vleierijen, dreigementen, relaties met generaals en andere Israëlische hooggeplaatsten in de bussen te werken. Ik zit in bus 3, maar zelfs met 4 had ik genoeg genomen. NBC, CBS, de New York Times gaan nog altijd vóór. Ik ken mijn plaats: bus 3.

We zijn de buitenwijken van Tel Aviv nog niet uit, of de begeleidende majoor stelt per microfoon zijn mede-officieren voor, die de reis zullen meemaken. De majoor is niet de slimste officier van het leger. 'Denk erom,' zegt hij, 'dat er nergens, ook niet langs de weg, foto's mogen worden gemaakt. Geen troepenverplaatsingen, geen munitietransporten. En als we in de Golan schade aan onze kant zien, mag dat niet worden gefotografeerd. We willen niet dat er in de Amerikaanse of andere kranten foto's komen die we niet kunnen gebruiken. Dat is slecht voor het moreel van ons volk. We will be very strict and hope for your coöperation.'

Een Engelse journalist vraagt zich af 'wie deze idioot heeft losgelaten'.

Een luitenant komt langs om de aanwezige camera's te registreren. Ook hij zegt nog eens tegen ieder persoonlijk, dat fotograferen zonder autorisatie verboden is. En lizig: 'Als jullie het toch doen, moet ik jullie camera's opendoen en dat soort dingen.'

Niemand protesteert, niemand lacht zelfs: de man komt net zelf van het kanaal . . .

Na een paar uur komen we aan bij de kibboets Nof Ginnossar, aan het Meer van Tiberias. Niet ver hiervandaan moet de oorlog zijn.

We zien wel militairen, maar die zie je overal. En we zien rookpluimen op de bergen in de verte. Minder gewoon is het in deze omstandigheden dat we uit de tuin van de kibboets een vrolijk babbelend stelletje toeristen zien tevoorschijn komen, zich kennelijk van geen oorlog bewust.

Het zijn Zwitserse protestantse pelgrims. We roepen door een raampje, dat het oorlog is. Maar dat weten ze al.

Maar als U daar op die heuvels kijkt, ziet U de rookpluimen van de artillerie. 'Dann schauen wir nicht,' zeggen ze een beetje boos.

In de tuin waar ze net uitkomen, worden wij binnengevoerd om de zoveelste



Generaal Elazar in een helikopter boven de Sinai-woestijn

briefing aan te horen. Op een tafel staat een grote kaart van Israël plus de Golanhoogte opgesteld. Daarnaast een korte, kale reservekolonel, die ons uitleg zal geven van het verloop van de strijd in de Golan tot-nog-toe.

Kolonel Isska is een houwdegen. Hij legt uit dat de Syriërs die zaterdag op drie plaatsen vier, vijf keer zijn doorgebroken. Ze waren zeer talrijk, hadden veel tanks, en de Israëli's waren verrast, maar na een dag was er één voordeel: ze hadden geen luchtsteun: 'Want,' zegt kolonel Isska lachend, 'die hadden wij op hun vliegvelden kapot gegooid.'

Als fotografen die niet wisten dat we hier een briefing kregen vragen hun fototoestellen te mogen halen, antwoordt de kolonel met een spoor van ongeduld: 'Alstublieft, de oorlog is nog niet afgelopen, we hebben haast.'

Hij, die er van de eerste dag af bij is geweest, legt uit dat de Syriërs die zaterdagavond de hele nacht met tanks hebben aangevallen, honderden tanks die een doorbraak naar Israël moesten forceren. Ze kwamen zelfs zeven mijl van Rosj Pina, enkele eenheden zelfs minder. Israël was niet voorbereid en had alleen de parate troepen en de luchtmacht.

'De geschiedenis,' zegt de kolonel, 'zal oordelen wat Israël aan deze troepen

te danken heeft gehad. Maandagmorgen begon de Israëlische tegenaanval uit het zuiden van de Golan. Zeven mijl van Elin Gev. 'Weer zeven mijl,' zegt de kolonel stralend, 'alles is hier zeven in dit land . . .'

30 IK MOET STEEDS AAN DIE VERKOOLDE MAN DENKEN

'We rijden door in de richting van de Golan. Een paar kilometer voor het strijdgebied worden we tegengehouden door een jeep met officieren. We horen dat doorrijden niet mogelijk is omdat er in het gebied onverwacht toch weer gevochten wordt. Later horen we dat Israëlische Rode Kruis (rode davidster) wagens en gewone vrachtwagens met ernstig gewonden in snel-treinvaart de weg af zijn komen rijden . . .'

De Israëli's willen ons niet teleurstellen en begrijpen dat we allemaal zitten te springen om nu eindelijk iets van het slagveld te zien.

Dus rijden we langs de andere kant om het meer van Tiberias. Hier is het echt militair gebied. Legertenten, bezinestations, pantservoertuigen, kampe-menten, rupsvoertuigen, toeristenbussen, en met schoensmeer ingewreven particuliere bestelwagens.

Om de paar kilometer stoppen we, wachten op toestemming om verder te gaan. Nog vandaag is in dit gebied gevochten . . .'

En plotseling komen we voorbij een aantal uitgebrande tanks. Hulpeloze gevaarten, in het zand en de rotsachtige bodem. De kanonnen hangen haast slap naar beneden, de rupsbanden zijn er meestal afgelopen. Ook Israëlische tanks, maar die worden al weggesleept door technische ploegen van het leger dat ze kennelijk zo snel mogelijk gevechtsklaar wil hebben.

Bij een groepje van vier Syrische tanks mogen we uitstappen. We zitten ongeveer tien kilometer van Koeneitra, tot 1967 Syrisch, daarna Israëlisch: de enige wat grotere plaats langs de bestandslijn. Voor één van de tanks liggen twee dode mannen. Van één neem ik dat maar aan. Ik zie eigenlijk alleen maar twee benen uit een kort, blauw, soort gymnastiekbroekje steken. Eén been heeft nog een schoen, het andere steekt in een zwarte sok. Middel en hoofd zijn niet te zien, daar liggen wat jute lappen over.

De andere man heeft een veel donkerder huid, korte zwarte krulletjes, en één been. Hij ligt op zijn rug, in de brandende zon, maar daar merkt hij niets meer van. Het lijkt alsof hij zich net op zijn andere kant heeft gedraaid, zijn arm heeft hij langs zijn hoofd naar boven gelegd, zoals mensen wel doen die ook onder de oksels bruin willen worden. Ik schat hem op twintig. Hun tank is kennelijk beschoten, en onklaar geraakt, en bij een poging om eruit en weg te komen zijn ze beiden getroffen. Ze zijn nog geen meter van hun voertuig vandaan gekomen . . .'

Verderop liggen meer tanks. Russische, met de Russische instructies er nog op. Waarschijnlijk net aangevoerd en meteen in de slag gegooid, zonder dat er kennelijk tijd was om de instructies in het Arabisch te vertalen. De bemanningen hebben dan ook weinig aan de voorschriften gehad.

Op een van de tanks een bakje met humus, een soort papje van gemalen bonen, aan de randen wat uitgedroogd. Verder een brood, paprika'tjes, speelkaarten en een scheerspiegeltje. Goed scheren zal wel een devies van deze eenheid zijn geweest: we zien talloze scheerkwasten, scheerzeep, en spiegel-tjes . . .'

Ik klim op een van de tanks waarvan de koepel openstaat, en kijk naar binnen . . .'

Op de plaats van de bestuurder ligt een mens. Maar dan wel verkoold en helemaal uit elkaar gevallen.

Er is behalve wat verbrand katoen, niet meer over van een man die hier nog maar twee dagen geleden bij verrassing het terrein kwam oprijden.

Er liggen twee oordoppen, zoals ook vliegers gebruiken, maar het hoofd waar-aan ze gezeten hebben, is er tussenuit.

Er hangt een lijkenlucht (een zoete lucht die ik een paar dagen later honderden meters lang zal ruiken), er zijn geen vliegen. Voor vliegen valt hier niets meer te halen: de man is gewoon verbrand.

Waar zijn collega's zijn is niet duidelijk: 'Misschien krijgsgevangenen,' zegt een van de begeleidende officieren . . .'

De kogels steken nog in de mitrailleurs en het valt me op hoe goed zo'n ding is uitgerust. Alle soorten schiettuig met kisten vol munitie. Maar één rake treffer is voldoende om het enorme voertuig werkloos te maken. Dat is hier ook gebeurd.

De overmacht van de Syrische tanks was zo te zien inderdaad groot, maar je moet ook nog het terrein goed kennen, en goed kunnen schieten. Dat laatste beheersten de Israëli's beter dan de Syriërs . . .'

Plotseling horen we schieten.

Doffe dreunen, vlakbij.

We kijken om en zien op zeer korte afstand, in het donker vuurstoten. Echte vlammen die uit kanonnen spatten. Er wordt geschoten, dat is duidelijk. En wat ook duidelijk is: het is in gebied dat door de Israëli's al veroverd leek. Een kleine paniek maakt zich van de begeleidende officieren meester. Ze roepen dat we nu onmiddellijk in de bussen moeten. Voor zichzelf zijn ze niet bang, maar wel voor de gaffe dat bussen met oorlogscorrespondenten zouden worden geraakt door vijandelijk vuur.

We rijden door de avond en de volstrekte verduistering terug en passeren ons tegemoet komende pantservoertuigen (Israëlische) die als versterking naar het front gaan. Erin: reserves die waarschijnlijk die avond nog in de strijd moeten en die het V-teken maken.

Open voertuigen, wel bewapend, maar tamelijk weerloos tegenover aanvallen uit de lucht. Maar we weten het: de Israëli's heersen in de lucht en de Syriërs kunnen niet eens hun eigen troepen dekken. Kisten vol met munitie staan langs de weg, Israëli'sche . . .

Die avond, als we terug zijn na een lange rit van twaalf uur, moet ik erg aan die verkoolde man denken . . .'

31 MISSCHIEN ZIE IK DAMASCUS WEL . . .

Een oorlogsverslaggever kan niet bang zijn.

Evenmin verlegen . . .

Moed en vrijmoedigheid zijn onmisbaar.

Wil men *nieuws* schrijven, dan moet men er wel op af.

Op donderdag tracht de heer Van Tijn en zijn team op eigen houtje wat te bereiken.

Van Tijn: 'Vandaag proberen we het met z'n vieren. In een eigen auto . . . !

We gaan proberen het ziekenhuis van Sefad binnen te komen, een van de vele ziekenhuizen, het dichtst bij het Syrische front. Veel hoop dat het lukt hebben we niet.

De Israëli'sche voorlichtingsambtenaren zijn uiterst karig met gegevens over doden en gewonden, vooral tegenover buitenlanders.

In de frontverslagen die we elke dag op schrift krijgen, wordt over eigen verliezen nauwelijks gerept. De verslagen worden geschreven door frontofficieren, die als journalist zijn ingelijfd, de enige werkelijke frontverslaggevers: militairen die in de voorste linies vechten . . .

In het ziekenhuis worden we ontvangen door een voor Nederlandse begrippen zeer jonge geneesheer-direkteur, dokter Ravid.

Hij kan ons inderdaad geen toestemming geven om in de ziekenzalen te komen. Wel wil hij wat vragen beantwoorden. Deze oorlog lijkt niet op de Zesdaagse, zegt hij. In '67 ging alles veel sneller: twee dagen Egypte, twee dagen Syrië, twee dagen Jordanië. En klaar was kees. Nu duurt de oorlog al zes dagen en het eind is nog niet in zicht. Dit is inderdaad het goede hospitaal: de eerste drie dagen werd negentig procent van de gewonden hier direkt naar toegevoegen. Nu is dat percentage nog steeds zestig. De eerste twee dagen, vertelt dokter Ravid, was het 'really tough'.

Hij is de zoveelste die ik de laatste dagen spreek die erop hint dat de Israëli's enorm verrast waren door de aanval en dat de troepen in het noorden en het zuiden veel te gering in aantal waren om de enorme troepenmacht van Egypte en Syrië tegen te houden.

We vragen de chirurg of het waar is dat de soldaten in de nederzettingen langs de bestandslijn wreed zijn overvallen. En dat ze, zoals we van een arts in Tel Aviv hebben gehoord, met messen gewoon zijn afgemaakt.

Na een lange aarzeling komt het antwoord: 'Geen kommentaar. Wat wilt U nou toch? Dit is een oorlog. De wreedheid van de Syriërs is overigens niets nieuws. Het waren jonge mensen, van het gewone leger, gemiddeld waren ze jonger dan twintig, kinderen nog, die hun eerste oorlogservaringen opdeden . . .'

Hij ontkent – wat we elders gehoord hebben – dat vele soldaten in die eerste twee dagen over hun toeren zijn geraakt, zegt dat er wel gevallen van 'battle fatigue' en histerie bij waren, maar dat die op de vingers van een hand te tellen waren.

Waarom wordt nog steeds het aantal gewonden en gesneuvelden verzwegen? Als je de gegevens van al de commandanten en alle ziekenhuizen optelt, dan moet het aantal toch eenvoudig te berekenen zijn?

Ravid, zeer op zijn hoede, zoals letterlijk iedere Israëli deze dagen: 'Het is een kwestie van oorlogspsychologie. Vooral dit land is erg gevoelig voor aantallen gewonden. Ik heb in Amerika en Frankrijk gewerkt. Daar vonden de mensen het niet zo erg om de aantallen te horen – die landen zijn zoveel groter. Hier kent iedereen iedereen. Het gaat er niet om of de aantallen objectief groot of klein zijn. Alle getallen hebben hier een enorm impact. Het aantal doden in de Zesdaagse Oorlog was zeer gering, de omstandigheden in aanmerking genomen. Maar het volk hier heeft een jaar nodig gehad om over de schok heen te komen. Dit is een intelligent land. Als U in Nederland nu het juiste aantal zou publiceren, zouden we het toch binnen twee uur weten. En dat is niet goed. Ik wil maar zeggen: ik wil niet alleen het antwoord niet geven; ik wil zelfs liever niet dat U die vraag stelt . . .'

We gaan op weg naar een mosjaw (een soort kibboets, maar dan met iets meer privacy voor iedereen afzonderlijk), vlak achter het front, waar één van ons een vriend heeft, die door een kogel in zijn maag is gewond.

We komen onderweg langs tientallen tanks en pantserswagens, tot de tanden (als tanks die hebben) bewapend. Andere staan strategisch opgesteld langs wegen die naar het noorden, naar de Golan voeren . . .

Soldaten houden ons aan om ons – dat is illegaal – kaarten voor thuis mee te geven. De tekst is heel kort: waarschijnlijk 'Met mij gaat het goed, hoe gaat het met jullie?' Dit alles tien minuten vliegen van het front.

Een kwartier rijden verderop woeden hevige tankslagen.

Eigenlijk staat er maar één boodschap in de kaarten: mam, ik ben nog niet dood.

In het filmhoofdkwartier in Sefad waar de cameramensen regelrecht van het front komen met hun films, ontdekken we iets merkwaardigs. Dit prachtig

modern uitgeruste leger stuurt zijn films (want het zijn legerfilms) met een Mercedes naar Jeruzalem. Onder levensgevaarlijke omstandigheden opgenomen materiaal moet nog drie uur onderweg met een auto voordat het kan worden ontwikkeld. Dan moet het nog gecensureerd en tenslotte vertoond.

We vragen wat er die dag is gefilmd. Gevechten aan het front, een interview met Dayan in de stellingen op de Golan en de terugkeer van een paar bewoners van de grensnederzettingen.

Een paar?

We hebben net door de radio gehoord dat alle bewoners weer terug zijn in hun nederzettingen: bewijs dat de Israëliische strijdkrachten de zaak onder controle hebben.

Dat kan best zijn, maar het is niet zo. Het is namelijk bekend dat in de buurt twee neergeschoten Syrische piloten moeten zitten, die zich waarschijnlijk in lege huizen hebben verschanst. Net als waarschijnlijk andere Syriërs die van hun troepen zijn afgesneden en uitgehongerd rondzwerven.

Voor de bewoners is die situatie te gevaarlijk. Er zijn dus wat kwartiermakers vooruitgegaan. Conclusie: in de legerberichten wordt niet altijd waarheid gesproken.

Op de autoradio horen we later onderweg dat Syrische troepen manschappen hebben achtergelaten in het gevechtsterrein zonder voorraden en zonder munitie . . .

Tel Aviv is uitgestorven als we er die avond binnenrijden. Je went aan oorlog, vliegtuigen hoor je niet meer overkomen.

Dat de stad verduisterd is, is vervelend, maar het valt je eigenlijk niet meer op. Maar Tel Aviv is wel uitgestorven. Pas in het ook verduisterde Beth Sokolov, waar de regeringsvoorlichtingsdienst en de legerwoordvoerder, oppermachtig in deze dagen, zitten, komt de oorlog weer nader. Hier wordt gesmeekt om toegang tot het gevechtsterrein, hier zijn de dagelijkse briefings, hier kun je nog eens een officier apart te spreken krijgen. Maar de oorlog komt maar van één kant. Van de andere kant weet je eigenlijk niets.

Door de telefoon moet ik vanavond uit Amsterdam horen dat daar paniek heerst over het lot van Israël. Omdat daar óók de Arabische legerberichten doordringen, die gewag maken van zeer grote Israëliische verliezen. In Nederland zijn foto's getoond van door de Egyptenaren gevangen genomen Israëliische piloten. Hier hebben we die foto's niet gezien . . .

Ik sta niet op de lijst voor de Sinäi morgen. Vraag aan een kolonel waarom niet. Ik begrijp dat de New York Times en al die andere beroemde kranten voorgaan, en ik weet dat er maar tweeënveertig mee kunnen, en ik wil helemaal niet naar de Sinäi, want daar is nog niets te zien (maar dat zeg ik niet), maar waarom dan wél De Telegraaf en niet Elsevier, of het Vrije Volk, of het Algemeen Dagblad of Vrij Nederland? De kolonel lept vriendelijk uit dat ze

natúúrlijk eerst de grootste en belangrijkste Amerikaanse en Engelse kranten nemen . . .

De vermoeidheid wordt nu iets heel gewoons. Sinds ik hier zit, heb ik per nacht drie-en-een-half uur geslapen. Iedere avond ben ik te laat in het hotel voor het eten. Dat betekent: een koudvleesschotel en een kop ijskoffie. Er zijn nu vierhonderdzesentwintig journalisten en cameramensen.

Morgenochtend ga ik voor de derde dag naar de Golan. Dáár zit het verhaal: daar wordt voorlopig het hardst gevochten. Misschien zie ik Damascus wel. Ik hoop dat iemand me wekt vannacht als er luchtalarm wordt gegeven. De afgelopen nacht schijn ik er doorheen geslapen te hebben . . .'

32 ZOVER DE HORIZON REIKT, TANKS . . . !

Heel vroeg in de vrijdagmorgen vertrekt het team van Van Tijn.

Nu met een privé-auto naar de Golan.

Een reserve-officier gaat mee.

Zwi heet hij.

Hij draagt een Uzi-machinegeweer.

Dan zit je niet zonder . . .

Een wonderlijke man, die reserve-officier, vindt Van Tijn.

Altijd lachend.

Eigenaar van een cementfabriek, twee hotels, 2500 hectare grond waarop van alles verbouwd wordt en waar negenhonderd mensen werken.

Hij meldde zich in het leger omdat hij het niet meer uithield . . . !

Zoons en schoonzons aan het front en hij uitgeschakeld en doelloos thuis?

Nee, dat ging niet.

Eén van zijn schoonzons, weet hij reeds, is intussen uit een tank geworpen.

Eerstig gewond . . . ?

Zwi: 'Nou, een béétje ernstig!'

Van Tijn: 'We zijn al diep in gesprek als we de stad uitrijden.

Waarom – vragen we de man die vier oorlogen meemaakte – is het zo gegaan?

Waarom heeft Israël zich laten aanvallen . . . ?

Omdat – zegt Zwi – we van het stempel van onoverwinnelijkheid af moeten.

En als de Syriërs het strategisch niet zo slecht hadden gedaan, hadden ze een heel eind kunnen komen.

Met tanks en infanterie aanvallen betekent ook zorgen voor logistieke steun.

Tanks en infanterie moeten ook voorraden en munitie, luchtsteun achter zich aan krijgen.

En dat hebben de eerste troepen niet gehad.

Het is een verhaal dat telkens weer terugkeert: in de eerste zesendertig uur van de strijd hebben Egypte en Syrië tienduizenden mannen en honderden tanks ingezet, maar die zijn onvoldoende gesteund om beslissend voordeel op de verraste Israëli's te halen . . .

Het is Zwi's vijfde oorlog sinds hij tegen de Engelsen vocht in '47, toen die Palestina nog in mandaat hadden. Hij beschouwt deze tocht als een vakantie: eindelijk heeft hij tijd zich even te ontspannen – daar komt hij in zijn drukke dagelijks werk nooit toe.

Na enig nadenken wil hij wel toegeven dat hij toch wel achter de beslissing van de regering staat om niet als eerste aan te vallen.

'In principe hebben we er natuurlijk helemaal geen behoefte aan om de nette jongens uit te hangen in de wereld, maar je moet nou eenmaal in de wereld een paar vrienden overhouden. Daarom was de gok verantwoord. Ja, ook als dat mensenlevens kost. Bovendien is het nu ook meteen uit met dat geklets van sommigen over het teruggeven van de gebieden . . .'

Als we aankomen op dezelfde plek als twee dagen geleden zie ik dat de toestand niet veranderd is. De twee lijken liggen nog op precies dezelfde plaats. Alleen is de bruine man nu wel erg opgezwollen. Zijn buik is heel dik geworden en ook zijn hoofd ziet er pafferig uit.

Van de andere man is nu de jutedoek weggewaaid. We zien zijn hoofd. Het is eigenlijk geen hoofd meer. Zijn schedel is uit elkaar geschoten, als een soort custardvla zijn zijn hersens eruit gelopen. En eromheen staan nog de stukgeschoten tanks. In de openstaande koepel van een van de tanks hangt een zwerm vliegen.

Verderop zijn Israëli's elektrische bedrading (getrokken, geschoten) elektriciteitsdraden te repareren. Overal zijn soldaten bezig: of ze trekken naar het front in halftracks en pantserwagens, of ze schuiven op de grote bulldozers de nieuwste Russische tanks, waarvan ooit een bemanning moet hebben gedacht dat daar geen kruid tegen gewassen was, van de weg af. Het is een troosteloos, onbegaanbaar gebied, waar in principe niemand iets aan heeft, maar waar ineens wereldpolitiek wordt gemaakt . . .

En zo'n oorlog schiet ook niet op. Ongeveer dezelfde plek waar twee dagen geleden het geschut plotseling begon, staat nu een Israëli's geschutsstelling. Dat betekent dat de Syriërs achteruit zijn geworpen.

Maar niet ver.

En nu staan op dezelfde plaats andere mensen te schieten.

Uit vier kanonnen vertrekken projectielen naar een plek die niemand van de schutters heeft gezien, zevenentwintig kilometer verderop, diep in Syrië.

De zotte kringloop: zes jaar geleden zijn deze kanonnen buitgemaakt op de

Syriërs die ze weer van de Sovjet-Unie hadden gekocht, of gekregen. Misschien staat nu zevenentwintig kilometer verderop wel een geschutsstuk opgesteld dat de Syriërs net van de Israëli's hebben veroverd die het weer van de Amerikanen hebben gekocht of gekregen . . .

We rijden naar Koeneitra, een spookstad nu, een soort bordpapierdecor van huizen waar de zon doorheen schijnt. Van de buitenwijken is niets meer over: dat is letterlijk één grote puinhoop. Israëli's soldaten die hier pas nog hebben gevochten staan bij een jeep (waar ook 'JEEP' op geschilderd staat) wat koffie te koken.

We krijgen wat.

De weg waarop we staan, leidt regelrecht naar Damascus: we zijn nu over de voormalige bestandslijn.

Een gek idee: als we door zouden kunnen, zouden we zo de hoofdstad van Syrië binnen kunnen rijden.

Het Israëli's geschut een paar honderd meter verderop dekt de opmars van de eigen tanks die we voor onze neus tegen de heuvels op zien trekken. Grote stofwolken en soms een rookpluim van een neerdalend stuk ijzer . . .

We rijden door naar een stuk waar volgens Zwi driehonderd Syrische tanks moeten liggen.

We moeten er een heel stuk Syrië voor in.

Onderweg passeren we tussen de rommel van verboden ijzer en staal, uitgebrande halftracks, kisten munitie en resten van levensmiddelen een groep uitgeputte soldaten, die wat zitten te eten, 'dat moeten ze niet doen, eten tussen al dat vuil,' zegt Zwi licht bestraffend, alsof om de volgende hoek een exclusief Frans restaurant gevestigd is.

En dan zien we ze: of het er driehonderd zijn, weet ik niet, maar onafzienbaar is het aantal tanks dat in het uitgestrekte terrein verspreid is . . .

Voor tientallen miljoenen schroot ligt er in de woestijn verzameld. Doorgesneden draden van boobytraps, eindeloze kisten munitie, kogels en grote tankgranaten. En de tanks, hulpeloze grote monsters, die soms volkomen intact zijn, maar kennelijk in de haast om weg te komen of dekking te zoeken of wie weet wat tegen een rotsblok zijn opgereden. En als dan je rupsbanden eraf gaan, kun je het verder wel opgeven.

Dat hebben de Syrische tankbemanningen dan ook gedaan. Ze liggen nu in het binnenste van hun machines. Het hele terrein ruikt ernaar, een lucht die nog de hele dag in mijn neusgaten zal blijven zitten en die ik weer ruik, terwijl ik dit schrijf.

Ook vele Israëli's hebben de tankslag die verschrikkelijk moet zijn geweest niet overleefd. Op stokken staat hier en daar een helm, soms staan er in het Ivriet namen op een tank. Ergens staan twee stokken naast elkaar met twee helmen erop, en ernaast een bord met de namen die bij die helmen hebben

gehoord. Ik mag dat bord met die helmen niet fotograferen van Zwi: 'Dat is zo vervelend voor de familie.'

Bij een van de Syrische tanks, het kanon fier op Israël gericht, hebben leden van de Israëlische opruimingsploeg die met bulldozers aan het werk is, een bord geplaatst: 'Pas op, er zit nog een granaat in de loop'.

Er staat een volledig intacte geschutsstelling met de kogels er nog in. We lopen erheen en achteloos waarschuwt Zwi ons om niet over een soort molschoopjes te lopen: dat zijn waarschijnlijk mijnen.

Bij een van de tanks raapt hij een volledig nieuwe zaag op, die nog in het papier is gewikkeld. Een zaag? Ja, dat is handig voor als je onderweg bomen tegenkomt. Hij scheurt het papier eraf om te kijken waar de zaag vandaan komt: 'Uit Tsjechoslowakije, de bastaards,' mompelt hij. Opnieuw een kringloop: in '48 vocht Zwi zelf nog met wapens uit Tsjechoslowakije tegen de Engelsen en later tegen de Arabieren . . .

Het is werkelijk een ongelooflijk gezicht: letterlijk zover als de horizon reikt, liggen de tanks verspreid: een beeld van totale onmacht en overbodigheid. Plotseling horen we knallen – en nogal hard. We hebben ze eigenlijk de hele tijd gehoord, maar slaan er allang geen acht meer op. Maar nu slaan ongeveer honderdvijftig meter verderop de granaten in.

Vanaf de Syrische kant.

Hebben ze ons gezien?

Dat kan nauwelijks, ongeveer de afstand Haarlem–Amsterdam scheidt ons. Toevalstreffers?

Maar als het toeval nu eens een stapje verder gaat?

We besluiten terug te gaan.

Weten alleen niet waarheen.

Want uit de richting van Israël komen ineens allerlei trucks, jeeps en pantserwagens met Israëlische soldaten, gevolgd door bulldozers. Ook zij weten niet precies wat er gebeurd is, hadden niet op Syrisch vuur gerekend.

We komen veilig in een kibboets, en zien op weg daarheen hoe ver de Syrische tanks de eerste twee dagen waren opgerukt. Ze stonden opnieuw boven het meer van Tiberias, recht boven een aantal nederzettingen.

In de auto vertelt Zwi, als een soort doktor Strangelove, enthousiast over de door Israël feilloos nagemaakte en verbeterde Katoesja-raketten, die Israël in de vorige oorlog op Syrië buit maakte. Zo'n Katoesja, vertelt hij, kan zesendertig granaten achter elkaar afschieten. En als die neerkomen, blijft niets in de omtrek van vijftig meter in leven! Niets . . . !

Als we in Tel Aviv aankomen, horen we de nieuwste geruchten en berichten. Een televisieregisseur vertelt dat de Syrische officieren en soldaten te veld op elkaar aan het schieten zijn geslagen.

Ze hebben geen rantsoenen meer, en geen munitie. In het 'tankterrein' was

het ons al opgevallen dat er wel grote aantallen Israëlische munitiekisten lagen, maar geen Syrische.

Weggehaald door de Israël's? Of niet meegenomen door de Syriers . . . ?

33 MET DAT TELLEN GAAT ZOVEEL TIJD VERLOREN

Redakteur Van Tijn vervolgt zijn relaas:

'In het Beth Sokolov is vanavond (zaterdag, de achtste dag) een driedubbele check.

Bij de ingang staan militairen die met een zaklantaarntje de identiteitskaarten bestuderen . . .

De pers is verzocht ruim van tevoren aanwezig te zijn.

Om precies half negen komt ze binnen, Golda Meir . . . !

Omgeven door zeer grote en strenge, ongeuniformeerden. Eén stelt zich in haar buurt op.

Golda heeft een blauwe jurk aan, met witte streepjes. Zij heeft er patent op . . .

Ze begint moe.

De levendigheid komt terug wanneer ze vragen kan gaan beantwoorden.

Al haar beroemde sarcasme wordt uitgestort over Rusland, over Hoessein, Sadat, Irak.

Ze verdedigt de beslissing van haar regering om niet aan te vallen. Ze herhaalt vragen die achter in de zaal niet verstaan zijn, voegt er eigen tussenzinnen aan toe, en bekent dat dan ook. Ze heeft onvergetelijke zinnen als: 'We zouden stommer zijn dan we zijn als we geen aandacht aan Jordanië zouden besteden.'

Ze verontschuldigt zich dat de Israëlische regering niet elke dag met een nieuw vredesplan kan komen.

Als ze na een half uur praktisch bewegingloos achter de microfoons plotseling iets onderstreept met een hand op het sleutelbeen, klikklakken ineens tientallen sluiters van camera's. Vanaf dat moment doet ze méér met haar handen.

Op een lastige vraag antwoordt ze: 'Zou u het erg vinden als ik op die vraag niet antwoordde?' Waarop de vragensteller verbouwereerd antwoordt: 'Absoluut niet.'

Ze noemt Sadat een leider zonder hart, maar suggereert dat er over vrede te praten valt als dezelfde Sadat dat wil. Ze belooft na de oorlog alle geheimen te onthullen. En ze krijgt applaus als de persconferentie is afgelopen. Klein en peinzend loopt ze tussen de militairen in naar buiten . . .

In onze taxi, die we met verschillende anderen delen, zitten een grote besnorde Amerikaan en zijn vrouw.

'Are you war correspondents?' vraagt mevrouw.

Daar hebben we eigenlijk nog niet zo over nagedacht. Meneer is arts in Ohio, over de zeventig. Als vrijwilliger is hij na het uitbreken van de oorlog hierheen gekomen. Hij heeft in een ziekenhuis zijn diensten aangeboden. Morgen gaat hij erheen. 'Desnoods om aardappelen te schillen'.

Wat is zijn specialiteit?

'Ach, ik heb van alles geleerd. Ook chirurgie. Ik hoop alleen niet voor u dat u nog eens bij mij onder het mes komt, haha . . .'

's Avonds is er een briefing door generaal Uzi Narkiss, veteraan uit de vele oorlogen, de veroveraar van Jeruzalem in 1948. Een kleine man, met half dichte ogen, en een voorhoofd alsof hij in staat zou zijn de Nobelprijs voor physica te winnen. Razendsnel op vragen reagerend. Het soort generaal waarmee Israël oorlogen gewonnen heeft. Een vermoeide gebarste stem. Hij is, net als een aantal andere generaals in de loop van de week, weer in dienst geroepen en geeft de mooiste briefing totnogtoe. Niet dat we er iets wijzer van worden – dat kan nauwelijks op briefings tijdens een oorlog –, maar zijn omwegen zijn door de vorm acceptabel . . .

'Het spijt ons,' zegt hij, 'dat we het juiste aantal buitengevechtgestelde Egyptische tanks niet hebben. Met dat tellen gaat zoveel tijd verloren.' En: 'Wat er vandaag precies gebeurde, zullen we als gewoonlijk niet vertellen.' En over de strijdwijze van de Egyptenaren (zoveel mogelijk mensen en materiaal tegelijk inzetten): 'Alles wat ze doen, valt binnen de Russische doctrine. Ze hebben het goed geleerd van hun instructeurs. Het lukt ze alleen niet . . .'

En als iemand een onverstaanbare vraag stelt over de politiek van niet-aanvallen, zegt de generaal zonder een spier van zijn gezicht te vertrekken: 'Mijnheer stelde een politieke vraag. Ik sta me af te vragen – voordat ik hem herhaal – of ik van deze materie genoeg weet om hem te beantwoorden. Ik geloof het niet. Ik zal hem dus niet beantwoorden . . .'

Als de generaal uitvoerig heeft uitgeweid over het aantal vijandelijke vliegtuigen dat verloren is gegaan, vraagt iemand of hij kan zeggen hoeveel toestellen Israël is kwijtgeraakt.

Het antwoord: 'Nee.'

'Hoe staat het met de Jordaniërs aan het front,' wil iemand weten. Narkiss: 'Ze bestaan. Ik weet niet waar ze zijn.'

Vanavond is eindelijk het aantal doden vrijgegeven: zeshonderdzesenvijftig. Als ik het hotel binnenloop, zie ik de eerste collectanten voor de Rode Davidsster in de hal. Daar hoor ik ook dat de eerste generaal is gesneuveld. Zelfs in dit land zonder hiërarchisch onderscheid, maakt dat indruk. Als ik, een Israëliisch journalist, die van het Sinaïfront terugkomt, vraag hoe het is gebeurd, haalt hij de schouders op en zegt: 'He went out first . . .'

's Avonds moet ik naar de censor met mijn zelfgemaakte foto's. Hij houdt

de negatieven tegen het licht, en gaat meteen een schaar halen.

'Dat is gauw,' zeg ik. Waarop hij antwoordt: 'Ik heb er al één gezien die er zeker uit gaat.' Het is de foto van een van de lijken.

Waarom . . . ?

'Luister,' zegt hij. 'Ik weet dat het oorlog is. En dat er in een oorlog lijken zijn is me ook bekend. Maar ik laat ze niet door als ze geen been meer hebben.' Maar die lijken zijn ook gefilmd, zeg ik (door de VARA-televisieploeg, maar dat zeg ik niet) en toen mochten ze door.

'Dan was die censor moe.'

Maar de officieren hebben ons die lijken de eerste keer zelf laten zien?

De censor: 'Ja, ze kunnen jullie moeilijk de vogels des velds laten zien. Moet je horen, we hebben alle lijken die er gruwelijk uit zagen al de hele week geknipt. Je kunt ze in de kamer hiernaast zien hangen als je me niet gelooft. Die ene mag je houden . . .'

34 VANAF HET FRONT ZIEN WE IN DE VERTE SUEZ LIGGEN

'Op woensdag 17 oktober hoorde ik dat Nicholas Tomalin van de Sunday Times in de Golan door een granaat getroffen en gedood is.

Beneden, in de bar van het hotel, trof ik alleen Engelsen. Journalisten, fotografen en cameramensen.

Sommigen huilen . . .

Anderen hebben dat al gedaan.

Allen drinken!

'I think his number was coming up . . .' zegt er een.

Een ander weet dat hij die dag helemaal niet naar de Golan had gewild.

Naar Sinaï mocht niemand.

En: 'He felt pissed off for not being allowed to go South . . .'

Het is een soort dodenwake.

Ik zit er als enige vreemde bij, omdat ik de stukken die Tomalin schreef, goed vond en omdat ik ook in de Golan geweest ben.

Verhalen en anecdotes worden opgehaald door zijn collega's die op iedere plek van de wereld met hem gewerkt hebben . . .

Maar Nick Tomalins dood is natuurlijk ook nieuws.

Een redacteur van een dagblad komt naar beneden om zijn assistent te zeggen dat hij binnen een uur alle details moet hebben: om half vijf moet het verhaal door naar Londen.

In de kantine van Beth Sokolov ontmoet ik de reservist schrijver, die als oor-

logscorrespondent de eerste negen dagen aan het front heeft gezeten. Hij wijst er op dat de Israëlische task force aan de overkant van het kanaal niet alleen uit commando's kan bestaan: de Egyptenaren hebben immers vandaag – dom genoeg – laten weten dat ze Israëlische tanks hebben uitgeschakeld. Hoe kun je tanks uitschakelen die er niet zijn? Hij schat dat Egypte op de Oostelijke oever zeventienhonderd tot duizend tanks heeft staan: 'Dat kan de grootste tankslag uit de geschiedenis worden, als die door de Israëlische linies heen breken, staan ze zo in Beersjewa. En de Egyptenaren vechten ditmaal fantastisch. Meestal waren ze totnogtoe meteen gedemoraliseerd na de eerste tegenslag. Maar nu niet: hun piloten voeren zelfs een soort kamikaze-acties uit.' Als hij hoort dat we morgen naar de Sinäi gaan om zelf te kijken, zegt hij bezorgd: 'Jongens, kijk uit hoor. Dit is een echte oorlog . . .'

Na veel gesmeek zijn we op een lijst gekomen.

Het probleem is nu alleen nog: wat moet er allemaal mee?

Van veteranen horen we: water, benzine, voedsel en warme kleren.

Het is dan middernacht.

Benzine is niet meer te krijgen: gokken op morgen, hoewel we om vier uur weg moeten. Wél te krijgen – via een hotel: zes jerrycans met water, tien harde eieren, vierentwintig appels, twee trossen druiven, tien sandwiches tong en tien sandwiches kaas. Verder tomaten en pekelaugurken.

In mijn hotel blijken lunchpakketten te krijgen, daar bestel ik er voor alle zekerheid nog vier van . . .

Wéér één uur slaap.

Om half vier sta ik op de stoep van Pauls hotel. Paul is er nog niet, wel een Finse journalist die die dag is aangekomen. Hij wuift vrienden uit, maar gaat zelf niet mee. Zijn hoofdredacteur had in Helsinki gezegd dat hij een paar 'echt bloederige verhalen' moest sturen. Het eerste dat hij hoorde was Tomalins dood. Hij geeft zich nu een dag rust: 'Anders gaat het eerste bloederige verhaal misschien over mij,' zegt hij gelaten.

Tegen vieren rijden we naar Beth Sokolov, met de woorden van de oude ober 'Kommen Sie gesund' nog in de oren.

Ik ben bang, weet niet of ik mijn leven voor Vrij Nederland moet wagen, maar houd mezelf voor dat ik toch geen oorlog kan verslaan vanuit Tel Aviv . . .

Een wonderlijke sensatie: Plotseling rijden we 's morgens om zes uur door Gaza. Alle oorlogen vloeien in elkaar over. In 1967 werd Gaza door Israël bezet en het is het enige gebied dat zeker nooit zal worden teruggegeven, omdat dat zou betekenen, dat Tel Aviv opnieuw potentieel onder vuur zou komen. Gaza is nog steeds niet rustig. Sommige Israëli's doen hun best om het als een



De eerste Israëlische pont over het Suezkanaal

soort modelboerderij voor te stellen, maar onze escorte-officier vraagt ons toch dringend de raampjes te sluiten als wij er doorheen rijden, en later horen wij van anderen, dat zij op last van hun escorte-officier om Gaza heen zijn gereden, wat een omweg betekent . . .

Er worden geen handgranaten naar de auto gegooid, maar dat gebeurt wel van tijd tot tijd . . .

In Bir Gafgafa, een voormalig Egyptisch legerkamp, is het grote basiskamp van de Israëli's in de Sinäi en krijgen wij onze zoveelste briefing. Maar nu is het allemaal veel reëler dan in Tel Aviv.

Dezelfde stafkaart in het lokaal, maar de man die er op aanwijst komt net van het front en bovendien is het front hier niet ver vandaan. Wij kunnen, zegt hij, helaas niet dichtbij komen – de schrik over Tomalins dood zit er behoorlijk in. Maar wij hopen via de beide belangrijke passen, de Mitla en de Gidi, wel op weg er naar toe . . .

De officier vertelt, dat de Egyptenaren nog steeds twee tot vijf mijl van het kanaal staan. Hij wenst ons 'a nice trip' en gaat weg.

Iets dichter bij de oorlog dan totnogtoe, maar toch zover dat wij er niet veel wijzer van zullen worden. Al zegt Arni, onze begeleidende luitenant-kolonel, dat het een beetje is als met een safari: zullen wij een olifant voor de lens krijgen of niet . . .

Wij rijden richting kanaal.

De Sinai is het vreselijkste landschap dat ik ooit gezien heb.

Onafzienbaar zand, zand en nog eens zand . . .

Het enige dat er groeit is een bepaalde soort, ongeveer dertig centimeter hoog struikje, dat waarschijnlijk van ijzer is en niet groen maar een soort van grijs, en verder is er niets, absoluut niets . . .

Satelieten schijnen nu te kunnen zien of er ergens water onder zit, maar met het blote oog is dat niet waar te nemen. Bovendien is het ontzettend warm: ongeveer veertig graden, als de ochtendmist eindelijk is opgetrokken.

Terwijl de ene oorlog nog aan de gang is ligt de vorige oorlog nog gewoon te kijk. Onafzienbare rijen zwart roest liggen te blakeren in de zon. De resten van tanks, pantserwagens, halftracks, waarin de infanterie pleegt op te rukken (een uitgelezen doel voor luchtaanvallen), vrachtwagens, geschutstukken, het maakt me ontzettend droevig . . .

Al die miljoenen tonnen staal en ijzer, van hun schepping af overbodig geweest en nu een gigantische schroothoop, waar de zon zes jaar zijn best op heeft gedaan tot er werkelijk niets meer overbleef dan de harde kern. Kilometers lang passeert mij voor de zoveelste keer deze dagen het bewijs van de zinloosheid van een oorlog en Arni belooft ons dat de Egyptenaren deze keer nog meer zullen achterlaten . . .

De eerste echte eenheid treffen wij op zestig kilometer van het front. Enkele tientallen reservisten – te herkennen aan leeftijd en langere haren – zitten in de schaduw van een soort struik te wachten op orders die misschien nooit komen . . .

Ergens heeft iemand duizenden van dit soort eenheden door de woestijn verspreid. Strategisch verantwoord en ook doeltreffend naar is gebleken, maar voor een gewoon mens toch niet te vatten . . .

Het is de zoveelste Joodse feestdag en aan een tafeltje in de zon zit een kleine dikke roodbehaarde rabbijn in uniform met een van zijn mensen godsdienst-oefeningen te doen. Als hij onze fototoestellen ziet, doet hij deze oefeningen verder in onze richting. Maar wij zijn meer geïnteresseerd in de anderen, en als die, tuk op een verzetje komen aanrennen, roept de rabbijn geërgerd: 'Voor de Torah komen jullie niet, maar als er camera's in de buurt zijn . . .'
De mannen lachen wat, hebben al sores genoeg sinds zij uit hun gewone leven werden weggeroepen.

De infanteristen spreken met enig mededogen over hun Egyptische collega's, over wie zij gehoord hebben dat zij de eerste dagen van de aanval voor de tanks uit op de Israëli'sche stellingen werden afgestuurd. Volgens hen schoten officieren op hun manschappen als die liever terugwilden. Zij vermoeden dat zijzelf nog wel aan vechten toekomen: er liggen tienduizenden Egyptenaren

aan deze kant van het kanaal en die moeten weg.

Wij zijn nu vijftien mijl van de Egyptische stellingen en zien in de verte Suez liggen. Grote rookpluimen stijgen daar op ten teken dat de artilleriestellingen die wij achter ons hebben gelaten, niet voor niets zo optimistisch waren: Wij schieten wel eens op ze om te kijken of ze er nog zitten, maar meestal schieten ze niet terug . . .

Wij besluiten maar terug te rijden, men kan nu de oorlog nog beter in Tel Aviv volgen waar tenminste zo nu en dan nog eens iemand vertelt wat er in de Sinai gebeurt . . .

Het is jammer van alle proviand: wij zijn niet verder dan wat fruit, kalkoen en tong gekomen. De rest is trouwens door de hitte toch al behoorlijk gaan stinken.

Op de terugweg door de Mitlapas zien wij dat nog duizenden militairen en voertuigen zich achter de linies hebben ingegraven en het werkelijke leger, lijkt het, ligt hier klaar om ingezet te worden.

Arni, die bij de inlichtingendienst hoort, vertelt dat er ditmaal weinig krijgsgevangenen worden gemaakt omdat daar in de meeste gevallen geen tijd voor is. Vorige keer wel: toen heeft hij zelf na de oorlog nog een Egyptische generaal langs een aantal kibboetsim rondgeleid, in uniform. ('They enjoyed it tremendously'). Anderen namen busladingen Egyptenaren mee naar Jeruzalem voor een sightseeing trip, maar deze innige omgang met de gevangengenomen Arabieren had ook een doel. Na de oorlog van '67 hielden Israëli'sche sociologen, psychologen, psychiaters, artsen, arabisten en inlichtingendiensten zich uitvoerig met de gevangen militairen bezig. Maandenlange onderzoeken, resulteerden in een rapport waarin alle bijzonderheden van het Egyptische leger werden vastgelegd. De lichamelijke en psychische constitutie, het voedsel, de familieomstandigheden en de hiërarchische verhoudingen, kortom, Israël beschikte daarom over een schitterende doorsnee van het Egyptische en Syrische leger.

Maar waardoor werd Israël dan toch nog verrast, vraag ik voor de zoveelste keer.

Het antwoord is weer karakteristiek: 'Wij moeten hier altijd voorbereid zijn op het irrationele en het onlogische. Wij hebben tot het laatste gedacht dat zij niet zo stom zouden zijn . . .'

Als ik terugkom in Tel Aviv blijkt dat de grote slagen vandaag aan het Syrische front zijn gevallen. De Israëli's zijn weer een heel eind Syrië binnengestoten en het dagblad Maariv heeft al uitgezocht wat het Joodse verleden van het nieuw veroverde gebied is . . .'

's Maandagsmorgens, kwart over zeven, ziet Van Tijn het Suezkanaal. Hij had het al eerder gezien, maar nog niet van zo dichtbij . . . Hij bevindt zich op een heuveltop in de eindeloze Sinaïwoestijn. Een blauwe streep water tegen een vage, bergachtige kustlijn.

Van Tijn: 'Nergens méér dan in de laatste kilometer voor het kanaal drong tot mij door hoe slordig een oorlog toch eigenlijk is, hoe heel anders het toch gaat dan op oude gravures waarin je keurig verzorgde legers tegenover elkaar in stelling ziet liggen. Als het ware gekapt en geschoren en nadat de schoonmaakploeg langs is geweest . . .

Maar een gevechtsterrein, een echt gevechtsterrein, dat is rommel, vuil, smeerslapperij.

En hier vooral: ontzettend veel zand. Daarin: mensen in uniform, tanks, pantserwagens, vrachtauto's met eindeloze ladingen munitie, klaar om echt dood en verderf te zaaien. Om mensen dood te schieten die maar een paar kilometer verderop in een stelling liggen. Ook met een doel waarschijnlijk.

Drie kilometer voor het Israëlische bruggehoofd waarheen wij onderweg zijn begint de chaos pas goed.

Een enorm stelletje ongeregeld; tientallen kapotte auto's, artilleriestukken, benzineauto's, autobussen met verse troepen, een jongen met een vrolijk gebreid petje op de koepel van een tank.

Er moet wel lijn in de werkzaamheden zitten, maar ik zie het niet. Iedereen ziet er doodmoe uit.

Een jongen die enthousiast tegenover ons over de Oudezijds begint te praten, wordt door zijn officier terecht gewezen. Oorlog is hard werken, en aan het front moet je dan bovendien erg goed op jezelf letten. Een kogel of een scherp kan je invalide maken. Bovendien is daar het onafgebroken gedreun van geschut, kanonnen, bazooka's, raketten, alles vlakbij.

Het gedreun is er altijd: het gaat niet meer uit je. Het zit in je maag, in je borstholte, in je duim en je schoenen. Voortdurend heb je het gevoel als je om je heen kijkt: van deze mensen hier sterven er vandaag nog een paar. Dat moet wel, want een oorlog zonder lijken is geen oorlog . . .

De weg waar wij overheen rijden, naar het bruggehoofd, ligt onder vuur. De Egyptenaren aan deze kant van het kanaal schieten katoesja-raketten af op Israël's die op weg zijn naar de andere kant van het kanaal. Het gekke is dat beide partijen zitten op de kant waar zij niet thuishoren.

Wij rijden in een belachelijke witte personenauto tussen tien-tonners in waarin de munitie hoog opgetast ligt. Een zo'n raket op zo'n auto en we zullen

waarschijnlijk wel geraakt worden door alles wat er dan zo rondvliegt.

En dan hebben wij de Migs nog niet eens gezien die elke dag proberen het bruggehoofd van de Israël's te bombarderen.

Maar, dat weten wij al, die vliegen op dit uur van de dag niet want dan hebben zij bij het bombarderen de zon tegen en dat staat goed mikken in de weg. Zodra er een nabij salvo klinkt staan alle vrachtauto's met munitie, op een vaste afstand van elkaar, doodstil. Na een minuut ongeveer trekt dan de voorste op en rijdt de kolonne verder.

Het lijkt allemaal ridikuul, een soort spel, maar het is in ieder geval niet overbodig om een voorzichtige maatregel te nemen. Dat bewijzen een tiental uitgebrande munitiewagens die wij de laatste dagen langs de weg hebben gezien . . .

Met enig weemoed denk ik terug aan de vorige dag toen wij enkele uren in een eenzame artilleriestelling doorbrachten waar ook op geschoten werd maar dan van vijftig kilometer afstand, en dat bezorgt je het gevoel dat je niet geraakt kan worden.

Bovendien is zo'n stelling overzichtelijk.

Je hebt het gevoel dat je zelfs bij een voltreffer nog wel ergens weg kan komen. Hier is dat anders. De chaos is zo groot, er zijn zoveel mensen en voertuigen bijeen dat de kans om geraakt te worden groter lijkt in plaats van kleiner. Wij rijden maar hard.

Want wij moeten toch naar het bruggehoofd.

Langs drie graven, keurig aangelegd met witgeschilderde keien, doden uit de vorige oorlog, staan wij plotseling in de voorste lijn van wat de Bar-Lev-linie was. De in de afgelopen jaren na de Zesdaagse Oorlog aangelegde fortificatielijn langs het kanaal die ervoor moest zorgen dat de Egyptenaren niet konden doen wat zij toch gedaan hebben.

Wij weten natuurlijk al twee weken dat deze linie een moderne Maginot-linie is gebleken, maar nu zien we het ook: er zijn grote gaten in geslagen als in een dijk bij een overstroming. Maar daarbij hebben zich nu weer Israëlische tanks en jeeps ingegraven.

Bulldozers zijn bezig nieuwe dijken aan te leggen.

Niet eenvoudig met al dat zand.

Op een van de bulldozers staat een aantal mannen. Wij begrijpen het al, maar een behulpzame luitenant-kolonel legt het nog even uit: 'Hier achter ligt de brug. Tien jongens waren daar gisteren bezig. Er werd met raketten geschoten vanuit een Egyptische stelling aan deze kant van het kanaal. De jongens zochten dekking onder de bulldozer. Toen kwamen de Migs laag over, vijftig meter misschien. Eén van deze Migs kwam als een voltreffer recht onder de bulldozer. Zij waren allemaal meteen dood . . .'

Tien passen verder sta ik voor wat de luitenant-kolonel niet zonder reden 'Het keerpunt in deze oorlog' noemde. Precies een week na de invasie lukte het commando- en genietroepen daar deze brug te leggen . . .

Wij hebben onderweg de bevestiging gezien van het verhaal dat in Tel Aviv circuleert: dat de Israëli's van het begin af aan al hebben geprobeerd zo een bruggehoofd aan te leggen om vanaf de Egyptische kant van het kanaal de Egyptenaren over het water heen te bestoken, en natuurlijk om de Sam-raketten uit te schakelen. Een keer of zes hebben wij hulpeloze stukken pontonbrug – rose ijzeren amfibiestukken – zien liggen. Met grote rafelige gaten erin. Voltreffers van bovenaf of vanuit tanks. Het wordt nu ook duidelijk dat het uiteindelijke slagen van de operatie pas drie dagen na het feit zelf bekend is gemaakt . . .

Maar nu ligt hij er en het is een mooi gezicht. Ook een beetje ontroerend en onwezenlijk, want het lijkt allemaal zo klein en zo iel.

In Tel Aviv gaat het elke dag over bruggehoofden en troepen in de legerberichten en weet ik wat voor groots en geweldigs allemaal. Maar kijk: dat is nou het Suezkanaal waar de schepen der wereldzeeën al zes jaar niet meer doorheenvaren . . .

Een kwartier geleden, op weg hier naar toe, hebben wij silhouetten gezien van schepen die zes jaar geleden voorgoed gestrand zijn.

Het kanaal is hier zo smal dat ons Noordhollands kanaal of het Merwedekanaal er gigantische vaarten bij lijken.

Onafgebroken rijden vrachtwagens over de ijzeren met hout afgewerkte pontons, Egypte in.

Over dit kleine bruggetje – en twee andere wat verderop – is een deel van het Israëli'sche leger het land van de vijand binnengereden. Voorzichtig lopen wij erover, grote plassen bij de gaten in het hout dat op sommige plaatsen helemaal versplinterd is door het intense vervoer . . .

Het water aan weerskanten is schoon en stil.

En daarna staan we ineens in Egypte.

Aan de overkant van de brug staat een Israëli'sche tank die het niet heeft overleefd. Daarachter: dadelpalmen en een soort bomen die op dennen lijken met grijsgroene naalden. Het is vruchtbaar, althans geannexeerd Israël, het land waar men zich erop beroept uit woestijnen boomgaarden te hebben gemaakt. Maar ik heb al twee dagen niets dan zon gezien . . .

En hier is Egypte, tenminste een klein stukje ervan, maar wel een vruchtbaar stukje.

Achter de dijk die de Egyptische verdedigingswal vormt, liggen de voormalige Egyptische stellingen. Gestut door stukken ijzer, versterkt door zandzakken ziet het er allemaal wat klein behuisd uit. En dat is het ook.

Israëli'sche soldaten, die voor de stellingen koffie aan het zetten zijn, vertellen met verontwaardiging dat je er 'nog geen ratten in zou laten'. Slecht en te snel gedaan, terwijl de Egyptenaren toch zes jaar de tijd hebben gehad. Maar ze hebben wel goed gevochten, vinden ook deze jongens. Veel beter dan vorige keer, de gevechten waren erger dan in Jeruzalem tijdens de Zesdaagse Oorlog, volgens een paar veteranen. En dat is een veelzeggende vergelijking want daar is het in de loopgraven toen vreselijk geweest. Met heel veel verliezen aan beide kanten.

Nu ook?

'Ja,' zegt een jonge officier. 'We hebben er heel wat moeten neermaaien. Tijd voor het maken van krijgsgevangenen hadden we niet.'

We lopen het bos in. We zien hoog boven ons tot drie keer toe hoe een raket uiteenspat, gericht op een ontkomende Israëli'sche straaljager. Niet alle raketten zijn dus onschadelijk gemaakt, zoals we ver weg, in Tel Aviv dachten. Opnieuw blijkt dat de oorlog op kleine schaal van dichtbij zo heel anders is dan op grote, op stafkaarten ver weg.

Het is een lief stukje bos, we horen dieren roepen, maar kunnen niet gaan kijken of het apen zijn. Het hele bos is nl. met witte linten afgezet ten teken dat er mijnen zijn.

Over een door bulldozers omgewoeld pad lopen we verder. Richting Cairo, zeggen we met enige overdrijving, maar Ismailia ligt tenslotte maar twintig kilometer verderop.

We zien twee watertorens, een lege barak ergens van, een in duigen gegooid huis. Geen mensen, maar dat hadden we ook niet verwacht. In het bos smeulen nog takken, gevolg waarschijnlijk van bominslag. De jongens die we net spraken zijn bang voor de inslagen, bij het minste geringste storten hun stellingen in elkaar.

Er is hiervandaan eigenlijk niet veel aan Egypte te zien. Het is meer het idee dat je er bent. Via Israël lopend over een brug over het Suezkanaal zonder paspoort, met een smalle helm op zoals je in heel oude oorlogsfilms ziet en een 'Verbandpäckchen' van de Deutsche Bundeswehr (veiligheidshalve meegekregen in het hoofdkwartier) op zak.

Er wordt ontzettend geschoten, maar we merken het nauwelijks meer. En het komt in ieder geval niet in de buurt terecht.

Op de terugweg horen we via de autoradio dat er een staakt het vuren is bevolen door de Veiligheidsraad.

Onze escorte-officier lacht daar honend om.

Over die wapenstilstand hoeven we ons geen illusies te maken. Dat is vandaag, dinsdag, al volstrekt duidelijk. Maar het is een gedenkwaardig moment na 2½ week oorlog . . .

‘Eindelijk een arts die praat . . .

Het gesprek vindt plaats op het terras van het hotel, uitkijkend op de Middellandse Zee.

Ik zie de zee vandaag pas, na twee weken, voor het eerst.

Het is vandaag vrijdag, 19 oktober.

De arts vertelt me dat er in de Sinaï een hospitaal is met zeshonderd bedden, gebouwd als een onneembare vesting, waar de ernstig gewonden van het front meteen naar toe gaan.

De beste chirurgen en andere specialisten van het land zitten daar.

Sommige kleine hospitalen zitten zonder hun beste mensen. In enkele ziekenhuizen zijn de burgerpatiënten naar huis gestuurd tot de oorlog over is. Er worden zelfs operaties in Centuriontanks uitgevoerd. Meestal betreft dat gewonden met ernstige brandwonden.

De plastische chirurgen zullen na de oorlog in actie komen.

Er zijn vreselijke gevallen, zegt hij, doordat de anti-tankwapens aan beide kanten steeds meer sophisticated worden. Het is erger dan Vietnam waar hij ook geweest is.

Vannacht kwam er een vrouw in zijn hospitaal die vroeg of zij haar zoon die met ernstige schotwonden in het been uit zijn tank was gehaald mee naar huis mocht nemen. Zij sprak alleen maar jiddisch. In die taal legde hij uit dat het niet kon. De vrouw vertelde dat zij hem thuis moest hebben om gebeden voor de stervenden te zeggen. ‘Kan dan niemand anders dat doen,’ vroeg de arts. ‘Nee, want het is voor mijn andere zoon die gestorven is . . .’

‘Ik ben een tamelijk harde man in oorlogstijd,’ zegt mijn dokter, ‘maar nu ben ik toch maar even een halve dag hierheen gekomen. Ik kan dat vrouwtje niet helpen.’

Een half uur later hoor ik de Hebreeuwse uitzending van radio Cairo die iemand voor mij vertaalt. ‘Israëlische soldaten,’ zegt een stem, ‘schei er mee uit. Jullie zijn door ons omsingeld en jullie vaders en moeders, vrouwen en kinderen en verloofden wachten op jullie. Geef je over en doe niet meer mee aan deze oorlog . . .’

Op zaterdag 20 oktober wordt Van Tijn rondgeleid in een hospitaal te Tel Aviv.

Een afdelingshoofd en een lid van de veiligheidsdienst vormen zijn met gezellen.

Het blijkt dat minder ernstig gewonden soms onverwachte problemen op leveren.

Zij hebben schuldgevoelens.

De dokter zegt dat ‘het overleefd te hebben’ voor hen een veel mindere vreugde betekent, dan voor wie zwaar gewond uit de slag is gekomen.

Van Tijn: ‘We mogen de barak in waar de ernstig gewonden liggen. Heel ernstig gewonden in een paar kleine zaaltjes.

Soms hebben ze familieleden aan het bed en altijd stapels boeken, tijdschriften, sigaretten, snoep en andere zaken die door het thuisfront nog steeds worden ingezameld.

Het is vreselijk: jongens – want dat zijn de meesten nog – zonder arm, zonder benen met afgerukte schouders, uitgeschoten ogen.

Het is zo erg dat ik opgelucht ademhaal als iemand alleen maar twee benen in het gips blijkt te hebben.

Sommigen staren apathisch voor zich uit, anderen liggen te telefoneren want dat is de fantastische psychologische vondst geweest: mobiele telefoons (aangelegd door de verbindingstroepen die van bed naar bed kunnen worden gereden). Gewonde militairen kunnen vanaf hun bed naar huis bellen om zelf te vertellen dat zij nog leven en de familie langzaam voor te bereiden . . .

Een dokter die alleen maar een schot in zijn been kreeg toen hij na een Egyptische commando-aanval gewonden uit zijn eenheid hielp, vertelt dat het zijn derde oorlog in Israël was.

Zijn er verschillen met de Zesdaagse Oorlog?

Ja, dit is erger. In 1967 waren het veel man tegen man gevechten – voorzover de vijand niet gevlucht was. Dwz. gewone schotwonden. Nu zijn het tankslagen. Dit is een tankoorlog met tankwonden. Zolang er geen voltreffers zijn in een tank zit je redelijk goed. Maar krijg je die voltreffer dan zit je beroerder dan wie ook. Bazookagranaten gaan door een tankwand heen en spatten dan in het binnenste uit elkaar . . .

Na vijf minuten praten begint de arts enorm te zweten. Zijn voorhoofd parelt, zijn pyjama wordt vochtig. Hij wil dat ik wegga maar houdt zich zoals iedereen in dit land nog net even groot: ‘Ach, ik ben chirurg, ik was er op voorbereid, persoonlijke gevoelens heb ik niet. Ik wil de mensen in leven houden. Het is jammer dat ik nu hier lig.’

De geen andere taal, dan zijn eigen sprekende Italiaanse fotograaf, heeft intussen in het nachtkastje foto’s van de twee kinderen van de arts gevonden. Hij duwt ze hem in de hand en maakt zijn plaat: een bleke, transpirerende man in blauwe pyjama, nietszeggend voor zich uit starend met zijn kind op zijn buik. Dan gaan we weg.

In de gang loopt een twintigjarige tankcommandant met een geheel verbrande rug (dat horen wij tenminste, wij kunnen alleen wat zwarte plekken zien waar het verband ophoudt), gewoon rond. Hij praat met niemand, is ook niet te benaderen.



Israëlische soldaten vervoeren hun gewonden per helicopter

Buiten, onder een onwezenlijk blauwe lucht die dit land al twee weken teistert, zit in een kringetje een zo te zien intacte jongen ook in zijn pyjama. Hij is eenentwintig, commandant geweest van een tankeenheden van zes tanks. Al vroeg in de slag geweest, op de dertiende dag van de oorlog gewond. De veiligheidsman knikt tevreden en de dokter zegt: 'Die jongen is ervan overtuigd dat hij de enige overlevende is van zijn eenheid. Wij kunnen hem het tegendeel niet bewijzen . . .'

's Avonds op de briefing vertelt generaal Narkiss dat er weer veel Egyptische tanks buiten gevecht zijn gesteld. Ik begrijp nu veel beter wat dat betekent. Als iemand uit balorigheid vraagt hoe de generaal het zou vinden om aan de Egyptische kant van het Suezkanaalfront te staan, antwoordt deze meesterlijke van alle ontwijkers: 'Its a question of sentiment.' Zo eindigt deze dag, toch nog met een lach . . .'

37 WEGGEGOOID GELD

In het eerste van Van Tijn's hoofdstuk schreef ik reeds dat hij en ik een andere wereldmening hebben. Dat neemt niet weg dat ik zijn oorlogsreportages met veel waardering en respect gelezen heb.

Om hem recht te doen sluit ik deze serie af met wat opiniërende citaten uit zijn reeks.

Er blijkt bij hem een dilemma te bestaan.

Het dilemma van (uit zijn gezichtspunt) de onjuiste en zeer te veroordelen inmenging van de Verenigde Staten in Vietnam en hun hulp aan Israël.

In het eerste geval staat Van Tijn lijnrecht tegenover de V.S.

Wat Israël betreft: Zijn uiteindelijke sympathie voor Israël kleedt hij wel aan en in, maar verbergt hij toch niet.

Dilemma. Wat moet hij nu met de hulp die de V.S. Israël biedt . . . ?

Als journalist probeert Van Tijn uiteraard onpartijdig te zijn, en noteert menige kritische opmerking t.a.v. Israël en haar politiek.

Verder toont hij via een briefing van kolonel Yannaï aan dat de frontofficieren *in staat* en ook *van plan* waren Egypte een dodelijke slag toe te brengen, waar het de eerste vijftig jaar niet meer bovenop was gekomen.

Het hele Egyptische leger wilde men 'buiten westen slaan, om het 'buiten-Oosten' (Rusland) voor eens en voor altijd te leren dat hulp aan de Arabieren weggegooid geld is. Een harde lijn à la David Elazar, wel verguisd, maar wellicht door de feiten, niet in het ongelijk gesteld . . .'

Van Tijn: 'Ik vermeld deze ene briefing uit de honderden van de afgelopen weken zo uitvoerig omdat er één ding heel duidelijk uit blijkt. Een dag vóór de wapenstilstand, ja, nog geen vierentwintig uur, was althans een deel van de legerleiding ervan overtuigd dat het mogelijk was de Egyptenaren af te slachten. De volgende dag begrepen wij waarom: het was een koud kunstje geweest het geheel omsingelde Egyptische Derde Leger aan de oostkant van het Suezkanaal eerst van de bevoorrading af te snijden en vervolgens in de pan te hakken. Dat kon omdat de raketbases aan de westkant waren uitgeschakeld, waardoor de Israëlische luchtmacht praktisch vrij spel had . . .

Maar de volgende dag, maandag, toen we terugreden van het kanaal, zagen en hoorden we van nabij hoe de wereldpolitiek zich met de kolonel Yannaï en zijn vrienden was komen bemoeien. Zagen: onafzienbare rijen legervoertuigen reden ons tegemoet in de richting van de brug over het kanaal. Vrucht-auto's met munitie en voedsel, tanks, pantservoertuigen en bussen met manschappen. Dat kon maar één ding betekenen: de wapenstilstand was op handen, en de legerleiding was bezig manschappen en materieel naar de overkant te transporteren om op alles te zijn voorbereid. Hóorden: via de autoradio hoorden we een rechtstreeks verslap van de aankomst op het vliegveld Lod

van Henry Kissinger, regelrecht uit Moskou. Ook dat was duidelijk: Kissinger kwam de Israëli's waarschuwen dat zijn land de betrekkingen met de Sovjet-Unie niet op het spel ging zetten om de Israëli's opnieuw een dreunende overwinning op Egypte te laten halen. Zo is het ook uitgekomen, en ik krijg nog steeds een gevoel van milde opwinding wanneer ik er aan denk dat we die dag zo dicht bij het maken van wereldpolitiek waren . . .

Het is, zo kort na de oorlog, en na alle gruwelijke indrukken die zo'n oorlog achterlaat, vrijwel ondoenlijk om een aantal aspecten uit te lichten, en nader te bekijken . . . Laat ik het proberen . . .

Sympathie

Achter Israël staan of niet achter Israël staan, dat is uit de verte, en ook op weg ernaar toe, altijd het belangrijkste morele dilemma. Ik weet nu uit onderzanding dat zo'n dilemma verdwijnt, zodra je aan een van de beide kanten die oorlog meemaakt. Het meebeleven van gevechten, het aanschouwen van doden en het praten met sommige zwaargewonden, drukt je met je neus op één partij, in mijn geval de Israëlische.

Als ik in Damascus had gezeten, was het misschien omgekeerd, maar ik heb niet in Damascus gezeten . . .

Wat ook verdween, althans bij mij, was ieder gevoel van: na wat in de Tweede Wereldoorlog is gebeurd, móeten de Joden winnen. In Israël wonen Israëli's en geen Joden, en zelfs politici laten het uit hun hoofd om te zinspelen op de continuïteit van de geschiedenis. Het is Israëls oorlog, van 1973 en niet van 1943. Er zou meer over te zeggen zijn, maar niet nu . . . (Hierover denk ik anders dan de heer Van Tijn, R. V.).

Ook als het land niet in oorlog is, valt het isolement het meest op. Maar in de afgelopen weken is dat nog eens extra versterkt. Israëlische diplomatie is er (zeker onder de Engelsen dan Engelse Abba Eban) een van de stiff upper lip. Daarom werden er ook geen harde woorden gesproken over het afbreken van de diplomatieke betrekkingen door de ene Afrikaanse staat na de andere. Maar het deed wél pijn, en je gaat, naarmate de dagen vorderen, en de radio met monotone regelmaat meldt dat wéér een Afrikaanse staat de relaties heeft verbroken, dat isolement steeds meer aan den lijve ondervinden. Israëli's zijn ook geneigd de vriendschappen die overblijven te gaan overdrijven. En dat schept afschuwelijke dilemma's . . .

Zoals reeds gezegd begint Van Tijn het pas echt moeilijk te krijgen als de Amerikanen als redders in nood gaan fungeren.

Hij schrijft er dit over: 'Op een dinsdagmiddag, om tien minuten voor vier dreunde er een vliegtuig boven Tel Aviv. Ik ben niet goed in die dingen, maar ik zag wel dat het geen Boeing was, en de letters USAF op de vleugels gaven mij een schok van herinnering. Maar B 52's waren het niet, anders zou ik om

getwijfeld in een reflex dekking hebben gezocht. Het bleek de transportuitgave van de B 52, het Galaxy transportvliegtuig van de Amerikaanse luchtmacht te zijn. Onafgebroken zouden ze de dagen daarna boven Tel Aviv verschijnen. Voor Israëli's hadden ze de functie van de Zweedse toestellen in mei '45 die boven Nederland het wittebrood uitwierpen. Logisch. Maar er viel maar met heel weinig Israëli's in die dagen een gesprek op te zetten over de ambivalentie van mijn gevoelens. Aan de ene kant: als de Sovjet-Unie (ook niet een land om zondermeer als vriend te hebben) een al dagen durende luchtbrug met Cairo en Damascus onderhield, waarom zouden – in het kader van de Realpolitiek – de Amerikanen dan niet de tegenpartij bevoorraden? Tenslotte moest er iets staan tegenover het Israëlische deel van de overeenkomst dat inhield: niet aanvallen voordat je aangevallen wordt? Goed, dat was een overweging. Maar dan blijft het afschuwelijk (en de heer Hiltermann, die naar ik begreep twee weken lang heeft volgehouden, dat hier van een lokaal conflict sprake was, moge mij vergeven) geholpen te moeten worden door een president die het morele gezag van zijn functie en bovendien het aanzien van de constitutionele instellingen van zijn land met voeten heeft getreden. En door een land dat zojuist met dezelfde soort toestellen, alleen dan met bommen geladen, een land in Azië waarmee het niets te schaften had, ongeveer met de grond gelijk heeft gemaakt. Maar probeer middenin een oorlog maar eens met een willekeurige Israëli te praten over het verschrikkelijke probleem dat je van dat soort landen en presidenten afhankelijk moet zijn. Probeer maar eens een boom erover op te zetten, dat het treurig was dat de Israëlische regering zelfs nooit zijn afschuw heeft kunnen uitspreken over de bombardementen op Hanoi. En als je dan nog weet dat een vrouw van 76 nog eens vier jaar premier moet blijven omdat Israëlische diplomaten hebben uitgevonden – zonder zelfs bij Nixons psychiater te hebben hoeven inbreken – dat zij voorlopig de enige is die het vertrouwen geniet van een op zijn minst gezegd grillige Amerikaanse president, dan gaat het je duizelen.

Dat Israëlische isolement, dat waarschijnlijk, nee, zeker nooit zo sterk is geweest als op dit moment, ontardt gemakkelijk in cynisme. Om de Verenigde Naties wordt al zo ongeveer sinds de oprichting van de staat gelachen. Maar daar is nu een immense schamperheid bijgekomen ten aanzien van landen als Frankrijk en Engeland waar zakelijke hypocrisie de laatste weken inderdaad hoogtij heeft gevierd, en alle andere staten die in de afgelopen weken de banden met Israël hebben verbroken. Aan dat cynisme zit een gevaarlijke kant. Het leidt tot een grote hardnekkigheid in eenmaal ingenomen standpunten en een geringe flexibiliteit. Voor zover ik heb kunnen nagaan, zijn de standpunten inzake teruggave van bezette gebieden na deze oorlog verhard. Aan de andere kant zal zo langzamerhand ook de notie ontstaan, dat de Arabieren er waarschijnlijk beter voor zijn komen te staan.

Die twee zaken met elkaar verzoenen lijkt een onmogelijkheid. Maar ik heb Abba Eban in een bijzin horen zeggen, dat wie onderhandelt ervan uit moet gaan, dat hij niet met honderd procent van de onderhandelingstafel kan opstaan. En Buitenlandse Zaken, zei Abba Eban met zoveel woorden, heeft enige hoop op de kwaliteiten van Kissinger die 'tenslotte al vaker hopeloos verstard lijkende posities in beweging heeft gekregen'.

Gezien het toegenomen isolement – Israël zit nu praktisch opgescheept met de Verenigde Staten, Nederland, Portugal en Zuid-Afrika – is onderhandelen een dringende noodzaak. Maar ik ben een beetje bang, dat tijdens die onderhandelingen zich één niet onbelangrijk aspect van het Israëlische politieke bestel zal wreken. Het aspect van de ouderdom van de meeste politici. Twee jaar geleden praatte ik met Chaim Herzog, ook deze oorlog weer als (fantastisch) militair commentator teruggehaald uit zijn florerend bedrijf. Herzog wil wel in de politiek. Hij is lid van Golda Meir's partij, maar hij heeft jarenlang moeten wachten voordat hij op een min of meer verkiesbare plaats kwam te staan. Hoewel ik met hem over Israël's positie in de bezette gebieden wilde spreken, vond hij zelf het onderwerp van de geringe doorstroming in de politiek belangrijker. Een hele generatie, van nu 40-, 45-jarigen, is buiten spel gebleven. Nog steeds wordt de politiek, en zeker de buitenlandse, gemaakt door de generatie Meir, die de tien jaar oudere generatie Ben Goerion is opgevolgd. Dat die generatie met grote wrok zit tegen Arabieren is duidelijk en ook enigszins verklaarbaar. Dat de jongere generatie die wrok aanzienlijk minder koestert, zelfs bijna helemaal niet, is tijdens de oorlog nog gebleken uit een opiniepeiling. Wanneer de jongere generatie met de Arabieren zou kunnen gaan onderhandelen, zou dat de ontwikkeling aanzienlijk kunnen versnellen. Maar het is sterk de vraag of zij daar de kans toe zal krijgen.'

Over de strategie schrijft Van Tijn ook enkele behartenswaardige dingen, die echter elders in dit boek ook beschreven worden.

Een gedeelte van zijn visie hierop neem ik over tot slot van zijn betoog.

Van Tijn: 'Dit keer waren de Arabieren goed voorbereid, zodat Israël erdoor werd overrompeld. Een voorbeeld, dat nog lang zal navreten: de bezetting van de Israëlische post in het uiterste noorden van de Golan, de berg Hermon. Veertig Israëlische militairen zaten daar die zaterdagmiddag. Te schaken, te kaarten, te lezen of onder de douche. De Syriërs hadden zich, en dat is zonder precedent, de golflengte weten te onderscheppen waarmee de post de verbindingen met het achterland onderhield. Via die golflengte deelden zij de commandant mee, dat er gevaar van de Syrische kant dreigde en dat er versterkingen zouden arriveren – het gesprek werd uiteraard in het Ivrith gevoerd. Niets vermoedend verleenden de Israëli's enige uren later de Syriërs, in Israëlische uniformen, doorgang. Een uur later waren zij afgeslacht door een overmacht van achthonderd Syrische commando's. Het verhaal is in Israël nog

niet bekend – hoewel velen zich verbaasd hebben over de bloedigheid van de veldslag waarin de Israëlische commando's op de dag van de wapenstilstand de berg 'heroverden'. Als het verhaal bekend wordt, zal het ongetwijfeld tot ontslagen komen.

Maar ook de promotie van de Israëlische commandanten aan het Syrische front die erin slaagden in drie dagen de Syrische troepen over de bestandslijn terug te slaan. Een ontwikkeling waar de Russen absoluut niet op gerekend hadden, en die des te verrassender is, omdat de Syriërs één dag letterlijk de gehele Golan in handen hebben gehad. Ook dat is in Israël nog niet doorgedrongen.

Dan de kwestie van de nieuwe wapens. Ook daar lijkt de Israëlische inlichtingendienst zijn taak niet naar behoren te hebben verricht. De nieuwe Russische anti-tank en anti-vliegtuigraketten waren onbekend. Een tankbemanning en infanterie bleken in het veld volkomen onvoorbereid op het feit dat anti-tankraketten door Syrische infanteristen vanaf de schouder konden worden afgevuurd. Wat hun gezegd was: dat iedere tankeenheid twee raketten zou hebben, bleek niet waar. Iedere infanterist had er één. Dat heeft de eerste twee dagen tot reusachtige verliezen geleid.

Overigens is dat natuurlijk een van de belangrijkste aspecten van de hele oorlog. Het uitproberen van wapens, die door het bestand in Vietnam niet meer getest hadden kunnen worden.

De Egyptenaren en de Syriërs mochten de Sam's en de nieuwe Russische tanks en anti-tankraketten naar hartelust voor de Russen uitproberen, en dezelfde Galaxy's die de Russische, door Israël buitgemaakte wapens, kwamen ophalen, namen Amerikaanse tanks en voor de vernietiging van Sam-raketten benodigde elektronische apparatuur mee naar Tel Aviv. Voor de wapenindustrie is deze oorlog een beter proefterrein geweest dan voorlopig voor de internationale diplomatie . . .' aldus Van Tijn.

Serie V *De verhouding Nederland-Israël*

38 GOLF VAN VERONTWAARDIGING

Er ging een golf van verontwaardiging door Nederland, toen, op die zesde oktober en de dagen daarna.

Protestbijeenkomsten werden gehouden in tal van plaatsen en kerken.

De houding was over het algemeen duidelijk pro-Israël.

Later werd men voorzichtiger.

Vooral in regeringskringen.

Ook al vanwege de olie-boycot.

In feite echter bleef men aan de kant van Israël staan, waar eveneens een arbeidersregering aan het bewind was.

Er was wel een zig-zaglijn, die velen verontrustte en sommigen ergerde.

Toch kan men niet zo maar zeggen dat de regering Israël geheel in de kou liet staan. Daarom nam zij bij tijden toch te riskante besluiten en handhaafde die.

Als land en als volk kon de Nederlander wat duidelijker spreken en dat werd ook gedaan. Talloze Nederlandse acties versterkten het Israëlische moraal. Soms zelfs, durfde Nederland alleen te staan hierin.

Geen wonder dat deze houding (zij het wat overtrokken) in Israël sympathie-reakties opriep. Ik heb daar zelf kennis van kunnen nemen, maar ook anderen schreven daarover.

Sommigen hadden het zelfs over een Hollandsyndroom en staken er de gek mee. Dat was dan minstens even overdreven als het koesteren van het syndroom.

De Nederlandse bevolking stond, ideologisch, wel degelijk achter Israël en de autorijders hielden zich nooit stipter aan een maximum snelheid dan juist toen het om Israël ging!

Voor Israël bloeide er uit Nederland een bloem voor hen. Dat blijkt ook duidelijk uit het hierbij afgedrukte cartoon, van de beroemde tekenaar Dosj, zoals linksonder te lezen staat.

Men ziet de mestvaalt: Europa . . . !

En men ziet het knaapje: Israël.

Vol verrukking kijkend naar de eenzame tulp, die op de mestvaalt bloeit en waar (in het Ivrieth) Holland op geschreven staat.

De tekening was te verkrijgen als prentbriefkaart ten bate van de ontspanning voor soldaten. Hij vond getig aftrek . . .

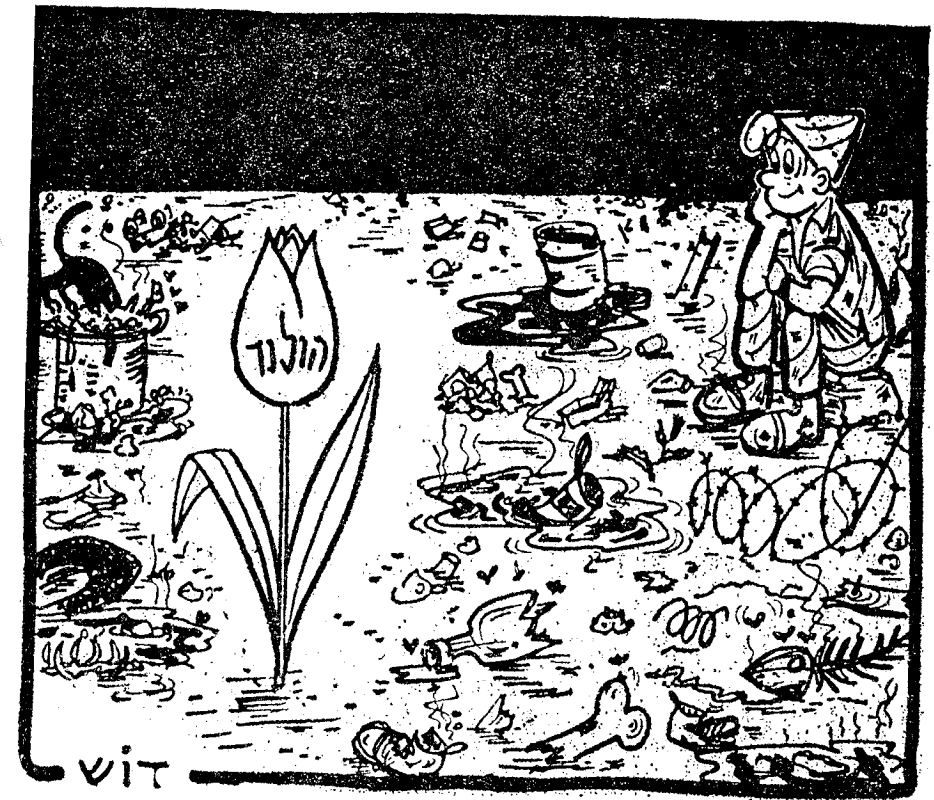
Een krant schreef: 'Op tal van scholen in Israël wordt eenmaal per week aandacht geschonken aan Nederland.

Kinderen van uit Nederland afkomstige ouders dienen een spreekbeurt te houden – Anne Frank is daarbij een verplicht nummer! Het is voor Israël zeker dat de Nederlander terwille van Israël midden in de winter in een ijzige kou zit.

Dat we vandaag aan de distributie beginnen is het nieuws . . . !

'Het Israëlische volk bewondert het volk van Nederland' staat er op een oranje sticker dat een molentje vertoont.

De sticker is ter meerdere glorie van Nederland in de Israëlische steden uit gedeeld. Tal van organisaties zenden kisten citrusvruchten naar Nederland – de sinaasappels, grapefruits en citroenen rollen als kniekers ons land binnen



Ook de suppoosten van onze Staten-Generaal in Den Haag zullen worden verrast met Israëlich fruit – een bewijs van dank, gezonden door hun collega's van de Knesseth, het parlement in Jeruzalem . . .

Aan brieven en briefkaarten is evenmin gebrek. De Nederlandse ambassade in Jeruzalem, de consulaten in Tel Aviv, Haifa en Eilath krijgen ze bij duizenden.

Tal van schoolhoofden geven hun leerlingen opdracht briefjes te schrijven. Israëli's fietsen uit solidariteit met Nederland en komen daartoe op Dizengof te Tel Aviv (te vergelijken met de Dam in Amsterdam) bijeen.

Maar de kroon spant zonder twijfel het Galilese dorp Hatsor: aan de inwoners is verzocht gedurende de maand januari geen verwarming aan te maken uit solidariteit met de in de kou zittende Nederlanders . . .

Het Hollandsyndroom verdiept zich steeds meer. De oorzaak hiervan is niet moeilijk te zoeken en zij is in feite tragisch. De Israëlische bevolking voelt zich zo miskend en zo geïsoleerd dat zij iedere sympathiebetuiging aangrijpt en die beantwoordt met een overdaad aan warmte. Op het ministerie van Buitenlandse Zaken te Jeruzalem, bij Nederlandse instanties in Israël, worden

de dankbaarheidsbetuigingen met verbazing bezien, want ze gaan in kwantiteit en kwaliteit buiten alle proporties. Maar er is weinig aan te veranderen. 'Er is geen beginnen aan het tegen te gaan. Het is net als bij ballonnen: als je er één doorprikt blijven er nog tientallen in de lucht . . . !'

Voor de Israëli staat Nederland pal achter Israël, trotseert het koude en werkloosheid om de Joodse staat maar te blijven steunen.

Geen opiniepeiling zal dat geloof kunnen veranderen.

Als je eenmaal de naam hebt is de imago niet te knakken.

Nederland heeft bij de Israëli's die naam al lang. Tot in het absurde. Het heeft tot dit Hollandsyndroom geleid . . .'

De regering van Nederland, aanvankelijk nogal openhartig pro-Israël, geeft inmiddels een laveringsverklaring uit over het Midden-Oosten.

'Naar aanleiding van recent gerezen misverstanden omtrent het standpunt van de Nederlandse regering, inzake een politieke oplossing van het Midden-Oosten-conflict, acht de regering het nuttig dit standpunt nogmaals duidelijk uiteen te zetten. Nog onlangs heeft zij herhaald dat zulk een politieke oplossing zou moeten worden gevonden op basis van alle elementen, in onderlinge samenhang, van de Veiligheidsraadresolutie 242 van 1967.

Voorts meent zij te moeten wijzen op de betreffende passage uit de memorie van toelichting op de begroting 1974, zoals die op 18 september 1973, aan het parlement werd aangeboden . . .

De Nederlandse regering handhaaft haar standpunt dat een oplossing op basis van V.N.-resolutie 242/67, in zijn geheel en ondeelbaar, in overleg tussen partijen tot stand gekomen, de beste kansen biedt voor vrede in het Midden-Oosten, dat wil zeggen enerzijds dat Israël zich zal terugtrekken achter over een te komen veilige grenzen op een gebied dat bij benadering even groot zal zijn als haar grondgebied voor de Zesdaagse Oorlog, anderzijds dat de staat van oorlog in het Midden-Oosten geheel zal worden opgeheven onder respecting en erkenning van de soevereiniteit en territoriale integriteit en politieke onafhankelijkheid van elke staat in dit gebied. Een rechtvaardige oplossing voor het vraagstuk van de vluchtelingen is naar het oordeel van de regering even essentieel als een bevredigende oplossing van het territoriale vraagstuk en daarmee ook onverbreekelijk verbonden . . .

In dit aldus geformuleerde standpunt is geen wijziging gekomen. De recente resolutie van de Veiligheidsraad inzake het staakt-het-vuren en volgende stappen op de weg naar een duurzame vredesregeling verwijst naar resolutie 242/67 en heeft dan ook de volledige steun van de Nederlandse regering.

39 ONDER STRIKTE GEHEIMHOUDING

In 'De Typhoon' schreef mr. J. van Wesel, over hetzelfde. Hij noemde het een rage.

Hij schreef vanuit Tel Aviv: Israël leeft op het ogenblik in een Nederland-rage. Het is niet overdreven om te zeggen dat Nederland het populairste land van Israël is. Als je de mensen op straat ernaar vraagt, dan krijg je steevast het antwoord: Nederland? Dat is de enige vriend die we overgehouden hebben in de wereld, het enige land dat niet heeft toegegeven aan de Arabische olie-chantage. Er is nu een nieuw comité opgericht 'tot dank en erkentelijkheid aan Nederland . . .'

De initiatiefnemer is de vakbondsleider Hileel Seidl, dezelfde man die de vorige week voorstelde dat Israël één dag benzine per week zou moeten afstaan aan Nederland.

Dat voorstel was meer als gebaar bedoeld dan dat het politiek haalbaar was, zoals Seidl zelf ook toegeeft . . .

'Ik heb van de bevolking honderden positieve reacties gehad,' zegt hij, 'en ook van de regering zelf. Zowel Dayan als Golda Meir hebben mij gezegd dat zij het initiatief zeer op prijs stelden, maar dat ik er om politieke redenen maar niet verder op moest aandringen . . .

Het comité dat nu is opgericht,' zo legt Hileel Seidl uit, 'wil symbolische gebaren maken van solidariteit, dank en erkentelijkheid. Wij willen schoolkinderen in Nederland laten corresponderen met schoolkinderen in Israël. Wij willen de kinderen in Nederland sinaasappelen sturen, niet omdat we denken dat ze het nodig hebben, maar als gebaar. Ik heb al petitie's met honderden handtekeningen gekregen uit alle lagen van de bevolking . . .'

Hileel Seidl begint de brieven voor te lezen. De directeur van een sanatorium met de handtekeningen van honderdvijftig patiënten. Huisvrouwen, studenten, hoogleraren en ook soldaten. Een kaart van een soldaat die via de radio aan het front over Nederland heeft gehoord en schrijft dat hij bereid is – als hij verlof krijgt – een dag benzine uit te sparen voor Nederland . . .

De Nederlandse ambassadeur Jongejans heeft dezelfde ervaringen: mensen die bloemen sturen, die bij de ambassade aanbellen en een brief afgeven, die brieven met handtekeningen sturen, alles bij elkaar honderden. 'En dat terwijl de Israëli's toch echt wel andere zorgen aan hun hoofd hebben,' zegt ambassadeur Jongejans . . .

Comende van de Nederlandse ambassade word ik op straat aangehouden. Of ik een petitie wil tekenen voor Nederland.

Wij willen het Nederlandse volk danken voor de steun die Israël heeft mogen ontvangen in deze oorlog en de Nederlandse standvastigheid niet te buigen

voor de Arabische oliechantage.' Deze petitie wordt aan de Nederlandse ambassadeur aangeboden, zo zeggen de meisjes die op straat om handtekeningen vragen . . .

In deze tijd werd door Nederland de zozeer bekritiseerde handtekening geplaatst rond het in vele kringen berucht geachte EEG-dokument. Men zou menen dat dit de stemming in Israël zou beïnvloeden. Maar niets is minder waar . . . !

Mr. van Wesel vervolgt: 'Op het ministerie van Buitenlandse Zaken heb ik enige misverstanden uit de weg moeten ruimen,' zegt de heer Jongejans. 'Maar dat heeft voor de mensen hier niets uitgemaakt. Ze projekteren Nederland op zichzelf en kunnen dat heel gemakkelijk begrijpen hoe een klein land als Nederland dat economisch van haar grote broers afhankelijk is, niet tegen de druk van de andere EEG-landen op kan.'

Dat is wat je over het algemeen op straat ook hoort. Een enkele voegt daar aan toe: 'De regering doet nu iets anders dan het volk wil. Maar een regeringsbeslissing kan niet de mentaliteit van een heel volk veranderen . . .'

Ook Hileel Seidl is het daarmee eens. 'Natuurlijk zijn wij kwaad over dat EEG-dokument,' zegt hij, 'maar dat kunnen we Nederland niet aanrekenen.' Hij vertelt hoe zijn Hollandse sympathie is begonnen toen hij gedurende de tweede wereldoorlog in een concentratiekamp zat. In dat kamp was een Nederlandse kampbewaker, die goed was en Joden hielp. Dat heeft hem voorgoed een band met Nederland gegeven.

'Wat mijn comité gaat doen, is natuurlijk op strikt vrijwillige basis. Van de ambassadeur hopen wij lijsten te krijgen met middelbare en lagere scholen in Nederland. Initiatieven om contacten te leggen tussen schoolkinderen hoeven wij nauwelijks te ontplooiën. De kinderen zelf tonen die initiatieven, op de scholen wordt vanzelf al over Nederland gesproken, het land dat zo flink is en waar de mensen zo aardig zijn . . .'

Een andere zaak is, dat ook de Histadroet de nadruk gaat leggen op de aankoop van Nederlandse goederen. 'Wij hebben een ambachtsschool en besloten is nu Nederlandse machines te kopen. Dat willen wij ook op grotere schaal gaan doen, alles zoveel mogelijk Nederlands kopen . . .'

Gisteren zijn zestig zware vrachtwagens in de haven van Haifa aangekomen met chauffeurs. Het Israëlische nieuws citeerde de vrachtwagenchauffeurs, die bij aankomst gezegd hadden dat zij bereid zijn om zestien uur per dag te werken om overvolle havens van hun overlast te ontdoen. Beter voor het imago van Nederland had het niet gekund . . .

Over die vrachtwagens heeft een correspondent van een andere krant informatie ingenomen.

Hij rapporteerde: 'Onder strikte geheimhouding zijn vorige week zestig Nederlandse vrachtwagens voor drie maanden richting Israël vertrokken om 'de behoefte aan wegtransport', die daar door de oorlogscrisis in het Midden-Oosten is ontstaan, op te vangen. Verschillende nationale vervoersbedrijven zijn op het aanbod van de Internationale Transportonderneming Stoof uit Breda, die deze hulp-transportactie 'voor een contact in Rotterdam' organiseert en coördineert ingegaan.

Volgens een zegsvrouw van het Zeeuwsvlaamse transportbedrijf Stoffijn te Terneuzen, één van de deelnemers met drie bemande wagens, hebben de chauffeurs het consigne 'mondje dicht' gekregen en mogen zij niets over hun Israëlische reis aan de grenzen loslaten. De vrachtauto's zullen in Israël worden ingezet voor burgervervoer van onder meer 'kleding en medicamenten'.

Gistermorgen is het samengestelde konvooi van 60 vrachtwagens, die apart of in kleine combinaties naar Triëst waren gereden en daar maandag al waren aangekomen, in deze haven verscheept met als bestemming de Israëlische haven Haifa. Het is de bedoeling dat de hele hulp-transportactie vanuit Tel Aviv weer verder wordt geregeld . . .

Volgens directeur Stoof van het gelijknamige transportbedrijf in Breda is er 'niks speciaals' met de 60 vrachtwagens aan de hand. Stoof: 'Iedereen weet toch dat er in Israël een mobilisatie is afgekondigd. Daarom is er weinig eigen wegtransport. Om deze behoefte te dekken zijn deze Nederlandse vrachtwagens ingezet. Maar dat is toch niks bijzonders. Wij rijden ook met auto's op Italië voor im- en export. Nu gaan we Israël in- en uitrijden . . .'

Op de vraag waarom de vrachtwagens leeg – niet zo rendabel – naar Israël zijn vertrokken, antwoordde de heer Stoof: 'Dat gebeurt wel vaker, dat er diverse vol en diverse leeg vertrekken . . .'

Bij het Terneuzense transportbedrijf Stoffijn zweeg men het liefst in alle talen over de juiste intentie van de hulp-transportactie en verwees men voor commentaar naar Stoof in Breda. 'We hebben het uitdrukkelijke verzoek gekregen uiterst zwijgzaam over deze zaak te zijn. Want er heerst daar een oorlogssituatie en daarbij komt dan die olieboycot nog.'

In verband met deze hulp-transportactie voor Israël werd ook nog gesuggereerd dat het Nederlandse Rode Kruis hier als organisator achter zit. Directeur Stoof ontkende dit . . .

De perschef van het Rode Kruis, de heer Van Esveld verzekerde gisteravond: 'Wij hebben hier niets mee te maken. Anders hadden wij er beslist wel ruchtbaarheid aan gegeven, zoals wij met al onze hulpprogramma's doen. Het Internationale Comité van het Rode Kruis heeft onlangs wel om vervoer-

middelen gevraagd, maar dit is niet via Nederland gelopen. Nee, het hele verhaal komt ons onbekend voor. Zou een dergelijk verzoek om vrachtwagens eventueel van de Israëlische zusterorganisatie Rode Davidsster gekomen zijn, dan waren we als Nederlands Rode Kruis op zijn minst hiervan op de hoogte gesteld.'

Serie VI *Eva Kellerman had het er moeilijk mee*

40 HETZELFDE GEVOEL ALS TIJDENS DE JODENDEPORTATIES IN NEDERLAND

'Ik had een heel angstig voorgevoel die avond.

Dat kwam omdat het zo stil was in Jeruzalem.

Je hoorde geen auto en dat kwam toch zo angstig op mij af. Als iets heel onheilsPELLENDS . . .

Toen dan ook de volgende dag de sirenes loeiden, was er voor mij geen twijfel over. Dit betekende oorlog. Iedereen in het hotel raakte in paniek, vooral veel Zweden en Amerikanen, maar ik niet, ik was er op voorbereid.

Ik trok gewoon mijn lange broek aan, nam een lantaarn en mijn papieren en had precies hetzelfde gevoel als bij het uitbreken van de oorlog in Nederland 1940. Ik had geen angst voor mijn leven, maar wel een diepe deportatie-angst.

Die angst was niet te omschrijven vanuit de omstandigheden, vanuit de realiteit. Nee, die vreemde angst voerde terug naar Nederland, naar de oorlog met de Nazi's . . .'

Eva Kellerman (journaliste) werd op 2 november 1934 geboren in een orthodox-Joods gezin. Haar ouders waren heel bewust Joods. In de oorlog zat zij met haar ouders ondergedoken op diverse adressen. Dat heeft allemaal een enorme indruk op haar gemaakt.

Het wegvoeren van Joden, die Jodentransporten, maakten op haar een onvergetelijke indruk.

'Dat bleek mij heel duidelijk – vertelt ze nu – toen ik in 1973 de jongens naar het front zag gaan, in die militaire transportwagens. Dat was voor mij alom er opnieuw een 'Jodentransport' plaatsvond.

Heel levendig ging het door mij heen: 'Weer gaan Joden weg en weer worden ze vermoord en weer komen ze niet terug'.

Daar heb ik het toen erg moeilijk mee gehad.



Eva Kellerman

Om dit te begrijpen moet je in 1940-'45 als Jood in West-Europa verkeerd hebben . . .'

Eva Kellerman zat in 1973 in Israël om er een marketingsverhaal te gaan schrijven over het leven van een Bedoeïnenvrouw. Daarvoor zou ze een week bij een Bedoeïnenvrouw haar intrek nemen, maar toen brak de Jom Kippoer-oorlog uit.

'Ik zat dus in Jeruzalem en ben direct naar het persbureau gegaan om een perskaart te gaan halen. Direct daarna huurde ik een auto en ging met een Australisch meisje en een Engelse journalist met het leger mee naar het Sinai-front. Tja, het was levensgevaarlijk wat we deden, we hadden zelfs niet eens genoeg benzine, we hadden verder niets, we gingen gewoon, met het leger mee. Ook het rijden was op zichzelf al een waagstuk. Verkeersinspectie was er praktisch niet, dus werd je van de weg afgedrukt als je niet oppaste.

Onderweg hebben we jongens meegenomen die stonden te liften en naar hun onderdeel moesten. Daardoor zijn we door alle linies heengekomen, tot we op een gegeven ogenblik zonder benzine kwamen te staan. Toen werden we gepakt en zeiden ze: 'Nou moet je terug.' Maar we wilden eigenlijk niet weg op dat moment. Toen kwam een van de officieren naar ons toe en zei: 'Willen jullie hier alsjeblieft teruggaan, het is hier levensgevaarlijk . . . !'

We hebben toen brieven en telefoonnummers meegenomen en hadden het gevoel zo toch nog iets te hebben bijgedragen aan de oorlog. We kregen benzine. Het vreemde van het geval was dat ik niet één seconde het gevoel van

onveiligheid heb gehad. Ik heb nooit de hele oorlog door, het gevoel gehad van 'ik kom er niet levend uit'. Dat is een contradictie zou je zeggen.

Aan de ene kant die angst van deportatie en aan de andere kant het enorme gevoel van veiligheid. Een veiligheid die je misschien nooit meer terug krijgt. Vooral ook een veiligheid door de houding van de militairen. Die soldaten gaven je zo'n intens gevoel dat je niets kon gebeuren. Iedereen was uit de synagoge gehaald (Jom Kippoer) zonder militaire plunje. Iedereen liep met honger, want ze hadden die dag feitelijk niet gegeten. Ik herinner me, dat ik wat chocolade en sigaretten bij me had, die ik allemaal uitdeelde. Ik ben een frequente rookster maar op dat moment had ik helemaal geen behoefte om te roken. Ik gaf die sigaretten weg en ik wou zelf helemaal niet roken.

Die oorlog heeft mij erg veranderd!

Wat de soldaten betreft: De angst om hun familie thuis is groter dan voor het gevecht. Er waren jongens bij op de leeftijd van achttien tot eenentwintig jaar. David, Shlomo en Jozef vroegen mij alstublieft hun huis te bellen en te zeggen dat alles goed was. En ze vroegen mij hun familie te zeggen niet te luisteren naar de Arabische zenders, wat toch één grote leugen was, die alleen maar onrust wilde scheppen. Vertel onze vrouwen dat we van ze houden. Vertel mijn vrouw dat ik aan haar denk, als ze onze baby krijgt. En zeg tegen mijn verloofde dat als ik terug kom, dat we gauw gaan trouwen.

Vertel . . . en zo nam ik meer dan honderd boodschappen en brieven mee. Na een rit van vijftien uur was ik weer in Jeruzalem. Ik belde Eva op en gaf haar de boodschap van haar man. De vreugde en de vragen gaven mij een gevoel van verstikking. Is mijn man werkelijk oké? Ziet hij er goed uit? Vertelt u me meer . . . ?

41 'JONGE VROUW LAAT U ZICH S.V.P. NIET ZIEN AAN DEZE ONTMANDE SOLDATEN . . .'

Weer terug in Israël merkt Eva Kellerman dat het leven daar volkomen is ontworcht door de oorlog.

De industrieën liggen stil en vele zaken die de gezelligheid aan het stadsbeeld in de grote steden geven zijn gesloten. Om zes uur 's avonds is het pikdonker. Er is geen straat met etalageverlichting. De auto's zijn verplicht om met donkere koplampen te rijden. Voldoen zij niet aan deze verplichtingen dan krijgen ze tweehonderdvijftig pond boete of een maand hechtenis. Ditzelfde geldt ook voor de huizen. In dit donker Israël moet ieder zijn weg vinden, met zijn verdriet en zorgen over een zoon aan het front. Toch zijn de mensen volkomen rustig. Er gaat een grote ingetogenheid van hen uit.

Eva Kellerman: 'Toen ik op het persbureau aankwam, was dat door het leger overgenomen: De legervoortlichtingsdienst.

We kregen eerst een beetje op onze kop; heel vriendelijk moet ik zeggen. Ze vonden het toch ook wel erg moedig van ons en toen vertelden we dat we hele pakken brieven hadden meegekregen en kaarten en telefoonnummers. Toen wilde ik één vrouwtje zelf opbellen, of eigenlijk wilde ik ze allemaal zelf opbellen, maar dat is me gewoon niet gelukt, emotioneel niet gelukt.

Ik heb dat éne vrouwtje zelf opgebeld en ik wist dat dit vrouwtje haar man nooit weer terug zou zien!

Want haar man zat in een groep, een tankdivisie, wat je in Israël noemt de 'Snakes' dus de kop van de slang, die het harde, zware werk moeten doen. Nou, en van die eerste linies zijn gewoon de meesten gesneuveld.

Toen heb ik dit vrouwtje opgebeld en zij begon vreselijk te huilen en ik begon ook te huilen aan de andere kant van de lijn en ik heb haar verteld dat haar man het goed maakte, het fijn had; dat ze veel plezier maakten. Gewoon verteld alsof hij op herhalingsoefening was met leuke jongens onder elkaar. Ik heb daar glashard zitten liegen. Daarna heb ik erg gehuild en heb gezegd dat ik niet meer verder kon opbellen.

De officier van het perscentrum zag mij huilen. Hij was een man die vele oorlogen had meegemaakt. Bij hemzelf stonden ook tranen in de ogen. Hij begreep mij. Dit was geen werk voor mij.

Hij liet een paar meisjes komen. Schoolkinderen nog. Die moesten de taak van mij overnemen. Die hebben verder de adressen gebeld.

Waarom men toen schoolkinderen genomen heeft . . . ?

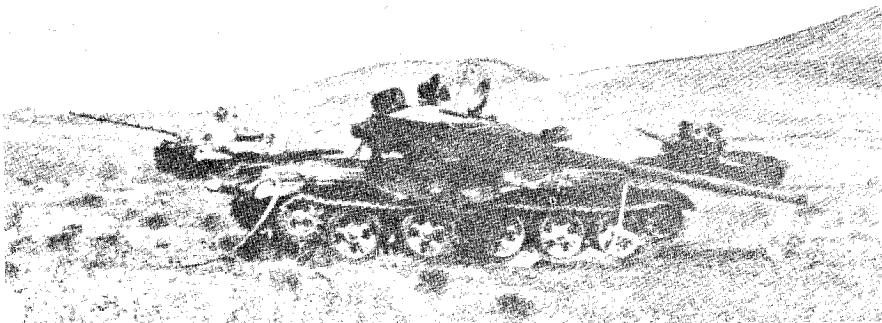
Wel, als iemand van het leger had gebeld en ze horen dus een mannenstem, dan hadden ze direct het ergste gedacht. Maar als een schoolmeisje opbelt met een lief stemmetje, dat er bericht is, dan is het gewoon een heel plezierige boodschap.

Op de Golan . . .

De volgende dag ging ik naar de Golanhoogte. Hier was reeds een Israëlische overwinning geboekt . . .

Maar als je die kapotgeschoten tanks ziet en de vele lijken, dan krijg je een gevoel van bitterheid en vraag je je af: 'Waarom dit allemaal? Waarom . . . ?' Lijken van Israël's kom je overigens niet tegen. Het zien van eigen gesneuvelden heeft een demoraliserende uitwerking vindt de Israëlische legerleiding, terecht.

Niet één van onze journalisten heeft daar ooit een dode soldaat gezien . . . Er is nog een ander motief. Een Jood mag nooit een lijk laten liggen. Dat staat in de Torah. En de Torah heeft op al dit soort dingen nog een stevige invloed. De Torah verbiedt om naar een dode te kijken. Toen mijn ouders overleden,



Tafereel op de Golanhoogte

heb ik hen als zodanig niet meer gezien. Ik moest de herinnering bewaren zoals het was. Ik herinner m'n ouders alleen zoals ze waren, niet zoals ze overleden zijn. Mijn ouders zijn een volkomen levend beeld voor mij. Datzelfde heeft zich ook in de oorlog afgespeeld. Het waren vooral de orthodoxe Joden die achter het leger aangingen en de doden en de gewonden ophaalden. Die werden onmiddellijk afgevoerd.

De hele weg door zag je witte busjes en dan wist je dat er soldaten in lagen. Niemand wist waar de soldaten die overleden waren, naar toe gebracht werden. Ze zijn begraven, want je weet dat bij de Joden een lijk niet langer dan 24 uur boven de aarde mag staan, maar de plaats is geheim gehouden tot na de oorlog, omdat de ouders, de vrouwen, de kinderen, de familie dus, niet gedemoraliseerd zouden worden en dat de rest van de soldaten niet de moed zou laten zinken. Want de plicht van iedere Jood in eerste instantie is, dat hij moet zorgen voor de ander. Want die ander is niet gewoon maar een soldaat, maar z'n vriend, z'n Chawwér. Hij moet voor hem zorgen, dat is z'n eerste plicht. We hebben dus wel dode Arabische soldaten gezien maar nooit dode Joodse soldaten. Die werden direct afgevoerd. Gewonden werden naar het hospitaal in de Sinäi gebracht. Daar werden ze verzorgd.

Een week of zo later was ik weer in de Sinäi met een Avro-team en wij wilden daar naar een hospitaal. Ik was het enige meisje tussen al de jongens. Waarop één van de officieren op mij toekwam en zei: 'Wij hebben een verzoek: Zou u het erg vinden – u bent een vrouw, een leuke vrouw, en hier liggen jongens die zo verwoest zijn, en geen man meer zijn; nu komt u binnen als vrouw, zij hebben zoveel emoties moeten doorstaan; ten opzichte van een man kunnen ze zich flink houden of niet flink houden, maar als jij als vrouw binnen komt, dan kan dat ontzettend veel pijn doen – zou je zo vriendelijk willen zijn niet mee naar binnen te gaan?'

Ik ben niet mee naar binnen gegaan, dat was voor mij een duidelijke zaak. En zo denkt men dus in de eerste plaats in het Israëliëse leger aan de moraal. De moraal is nummer één.

Bij de Arabische soldaten was dat anders!

De Syriërs waren nog erger dan de Egyptenaren. De Syriërs interesseert het niet wat er met hun collega-soldaten gebeurt.

Op een gegeven moment wordt het Hermongebergte ingenomen; de Syrische soldaten proberen hun leven te redden en laten hun gewonden en doden achter. Toen hebben de Israëliëse soldaten met geweren in de aanslag, tot die Syrische soldaten, die krijgsgevangen genomen waren, gezegd: Eerst jullie mensen begraven! Dat is het wat je doet, voordat jullie meegenomen worden. Op een gegeven moment werd er een gat gegraven, als in Auschwitz, en al die lijken werden erin gegooid.

Ik weet het niet, maar als ik de Israëliëse soldaten zie, dan zijn dat voor mij geen soldaten zondermeer . . . Zij vechten voor het behoud, voor het leven van hun vrouw en kinderen, van hun familie.

Het is een burgerleger. Het is geen militaristisch leger. Ze krijgen natuurlijk wel een opleiding die militaristisch is, maar het is een burgerleger . . . !'

42 MIJN VERLOOFDE IS GEWOND, IK WIL ERHEEN . . .

Op de Golanhoogte kwam een Engels journalist om het leven en daar is nogal drukte om gemaakt in de kranten. Het verhaal werd aardig uit zijn verband gerukt, daarom wil ik er ook wel 'n woordje over zeggen.

Het volgende nl. is het geval: de pers ressorteert onder het leger, in Israël. Dat is nergens ter wereld zo. Maar je krijgt als journalist in tijd van oorlog bescherming van het leger in Israël. Je gaat niet zonder officier naar het front. Wij gingen dus op weg en op een gegeven moment zei één van de officieren: Als jullie verder willen trekken, dus naar El Arish, dan moeten jullie zorgen dat jullie de rechtse weg nemen en niet de linkse! Want dit linkse is een aanvoerweg voor munitie en voedsel 's nachts. Er liggen sluipschutters. Waarop deze Engelse journalist zei: 'Kijk, dát is mijn verhaal . . . !'

Waarop die officier zei: Don't go!

Het is mijn verhaal . . . !' zei die Engelse journalist weer en hij nam een auto, maakte zich los uit die patrouille en ging de linkse weg op. Hij werd door een sluipschutter omvergeschoten. Een bommetje en de hele car gaat de lucht in. Nou en toen had een ánder het verhaal. Maar dit is dus het verhaal. Je bent helemaal onder controle van het leger. Dat is een heel belangrijk ding. Iedereen was nogal kapot 's avonds, want het was niet leuk voor z'n Engelse colle-

ga's om een briefje naar z'n vrouw te sturen. Maar het was volkomen zijn eigen schuld.

Toen ik in een werkpauze terugging naar Tel Aviv, bracht ik een bezoek aan het exportinstituut. Ik was nogal overstuurd over alles en ging even naar mijn vriendinnen daar. Het was er echt een vrouwen- en kinderland. Alle mannen waren weg.

Ik kwam er binnen en iedereen was erg depressief en ook wel angstig.

Ik liep naar Dahlia, een heel opgewekt jong meisje, maar nu toch ook opvallend rustig.

Wat is er . . . ? vraag ik.

'O, Eva, ik moet even weg. Mijn verloofde is gewond . . .'

'Waar is hij . . . ?'

'In het hospitaal in Beersheva . . .'

Ik wilde vragen of het erg was of niet zo erg, maar ik had niet de moed op dat moment.

Ik kon het gewoon niet.

Maar de enorme rust die van dat kind uitging . . .

Ongelooflijk gewoon.

Ik raakte er gewoon ondersteboven van.

Een meisje van negentien en dan zo rustig, bij zo'n naar bericht.

Ze ging naar Beersheva. Ze wilde bij hem zijn, vertelde ze mij.

Haar jongen trof ze inderdaad in het ziekenhuis.

Hij was blind geworden . . .

Ze bleef hem trouw en verzorgde hem met alle liefde.

Ze zijn later getrouwd en ik heb gehoord dat ze heel gelukkig zijn.

In Israël wordt veel gedaan voor de gewonde soldaten . . .

Het is niet alleen Dahlia die zoveel te verwerken kreeg.

Op alle hoeken en straten kwam je deze beelden tegen. De kamervrouw van het hotel vertelde mij dat zij vijf maanden tevoren uit Rusland in Israël waren aangekomen. Hun twee zoons waren al een week weg, en zij hadden nog niets gehoord. Ze zei: 'Ik doe mijn werk haast automatisch, mijn gedachten zijn bij onze kinderen.'

Mijn vrienden die al vele jaren in Israël wonen, durfde ik niet meer op te bellen. Ik wist dat hun zoon officier in het leger was. Toen ik eindelijk de moed had vertelde mijn vriendin dat haar zoon juist gisteren thuis was gekomen voor een paar dagen verlof. Ik vertelde haar dat ik niet de moed had, haar eerder te bellen en haar antwoord was: 'Bel rustig, jaren hebben wij dit er ingecalculiseerd, dat wij onze zoon voor ons land zouden kunnen verliezen, opdat zijn kinderen in vrijheid zouden kunnen leven.'



Eva Kellerman en een vriendin

Dit is de verschrikkelijke prijs die Israël moet betalen, het verlies van waardevolle, jonge mensenlevens, voor de vrijheid van hun volk.

Als men in de straten liep van Tel Aviv of wat voor steden ook, zag men kinderen op de leeftijd van vijf tot twaalf jaar, op iedere hoek water of andere koele drankjes verkopen. Op een tafeltje hing een groot bord waarop stond geschreven: drink hier iets en wij geven het geld aan de gewonde soldaten of wij kopen een radio voor Davy die in onze straat woont en nu gewond in het ziekenhuis ligt.

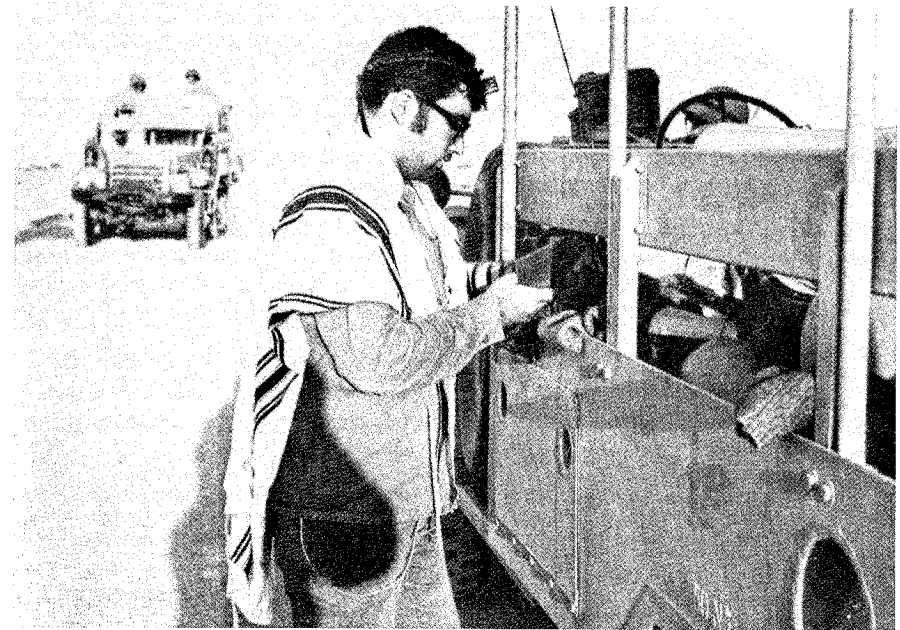
De prijs voor een glas water was een dubbeltje, en niemand weigerde het lauwe water te drinken. Na het geld betaald te hebben streek hij of zij het kind glimlachend over het hoofd en zei teder: Motek, wat betekent: 'Lieveling' (goet of lief). Op de weg naar de Golan stonden de vrouwen op de weg met flessen koele dranken, sigaretten en versnaperingen, die zij aan de soldaten gaven, die op weg waren naar het front. Als afscheid werd het teken gegeven 'victory'.

Oude vrouwen stonden er met hun eigen gebakken cake en tranen in hun ogen.

Soldaten pakte de vrouwen beet en kusten ze, en zeiden ze niet bang te zijn

en sommigen hebben ook echt wel wat op hun geweten.
 Maar . . . een Jood is geen moordenaar!
 Nooit geweest ook!
 Zelfs het leger is uitsluitend defensief ingesteld!
 Heel anders bv. dan Rusland, dat een aanvalsleger heeft. Dat is wel bewezen met Tsjechoslowakije.
 Ho ho, zeggen sommigen. En de door Israël bezette gebieden dan . . . ?
 Ik durf stellig beweren dat die alleen tot doel hebben te fungeren als een stuk onderhandelingsgebied . . . !
 Je zou het kunnen vergelijken met een koopman die iets aan te bieden heeft en een koper die iets kopen wil.
 Die bezette gebieden is men liever vandaag dan morgen kwijt, want ze kosten ontzettend veel geld. Maar alleen op deze conditie dat de vrede ervoor in de plaats komt getekend en wel.
 Het Palestijnse probleem moet opgelost worden; daar zijn we het allemaal gloeiend over eens, maar niet ten koste van Israël.
 Het is een probleem dat steeds weer verdraaid naar voren komt.
 Heus, een Jood is geen moordenaar. Het is iets heel eigens in het karakter van een Jood, dat hij niet moordt. Je hoort wel van Joden die zich aansluiten bij de Maffia en gangs, maar je hebt nog nooit van een Joodse onderwereld gehoord. Ik wil daarmee niet zeggen dat het zo'n goed volk is. We hebben allen slechte eigenschappen die de niet-Joodse volken ook hebben. Alleen één ding niet: men moordt niet! En zoals een heel oude vriendin van mij vorige week tegen mij zei (ze woont in Bosch en Duin en is 80 jaar): 'De wereld moest eindelijk eens duidelijk gemaakt worden dat ze zoveel aan de Joden te danken heeft: De tien geboden! En in die tien geboden staat: Men zal niet doden!' En daar houden de Joden zich altijd aan.
 Ze zullen waarschijnlijk echtbreken, de sabbath niet meer houden zoals het behoort, ze zullen een heleboel dingen laten vallen. Maar eert uw vader en uw moeder staat nummer één bij de Joden en nummer twee: Gij zult niet doden!
 Nog nooit is er een wet geweest die aan de tien geboden getornd heeft. Tweeduizend jaar zijn ze authentiek gebleven.'

Tenslotte vertelt Eva Kellerman ons nog iets bijzonders.
 'Er schiet me iets te binnen dat een geweldige indruk op mij gemaakt heeft. Op het perscentrum in Tel Aviv kende ik tenslotte bijna alle Israëlische officieren, die het volk moesten voorlichten.
 Iedere ochtend kwam er een zekere Schleimen naar mij toe en zei: 'Chavvelle, how are you? How do you feel today . . . ?'
 Het zal u bekend zijn dat Eva in het Hebreeuws (Ivrieth) eigenlijk Chava is. Chavvelle is daar een verkleinwoord voor, dus Eva'tje.



De Rabbijn ook mee naar het front

Deze officier was zelf in het leger, plus twee zonen.
 Toch zat de man altijd nog vol grapjes en maakte aldoor een opgewekte indruk.
 Op zekere ochtend kwam ik weer op het perscentrum en verwachtte weer de vriendelijke groet van Schleimen.
 Daar kwam hij al aan . . .
 Hé, wat was dat?
 Hij liep langs mij op en keek heel ernstig. Helemaal vertrokken. Ik vroeg aan een vriend van hem: 'What's wrong with Schleimen . . . ? He didn't say hallo this morning . . . He even didn't say sjaloom to me . . . ?'
 De vriend wist wel wat er scheef zat bij Schleimen.
 'He just lost his son . . . !'
 Ik moet zeggen dat ik als een mummie stond; wezenloos!
 Toen vroeg ik: 'Waarom is hij dan hier; waarom gaat hij niet naar huis . . . ?'
 De aangesproken officier kreeg tranen in de ogen en antwoordde: 'Hij is reeds naar huis gegaan en heeft het ontzettende bericht al gebracht aan zijn schoondochter en aan zijn vrouw. Toen heeft hij andere kleren aangetrokken en gezegd: 'Er zijn nog meer jongens, waarvan de ouders op dit ogenblik huilen. We moeten doorgaan . . . !'
 Hij had erbij gezegd dat er na de oorlog wel tijd zou zijn om over zijn zoon

te treuren. Dan zou hij de officiële treurplicht (rouwbeklag) in acht nemen. Nu moest hij nog verder vechten voor het leven van die andere jongens...? Het maakte een enorme indruk op mij. Als officier kreeg hij natuurlijk bericht van de dood van zijn zoon. Maar hij wilde dat niet openlijk laten merken. Zo ging hij door tot het eind van de oorlog...!

Serie VII Acht 'zielen' behouden

44 DAT KOSTTE JUDAH BIJNA ZIJN LEVEN

Max voelde zich nooit zo op zijn gemak op die uitkijktoren. Hij stond eigenlijk net zo lief een hele nacht op wacht, dan een morgen of een middag op dat akelige ding...

Samen met Avraham Azran had hij er al weer twee uurtjes op zitten. De uitkijktoren, een wankelende staalconstructie, was zo'n zeventien meter hoog, en als Max Maman naar beneden keek, kreeg hij last van duizelingen. Hoogtevrees? Hij had er nooit last van gehad. Maar op dit hoge uitsteeksel...

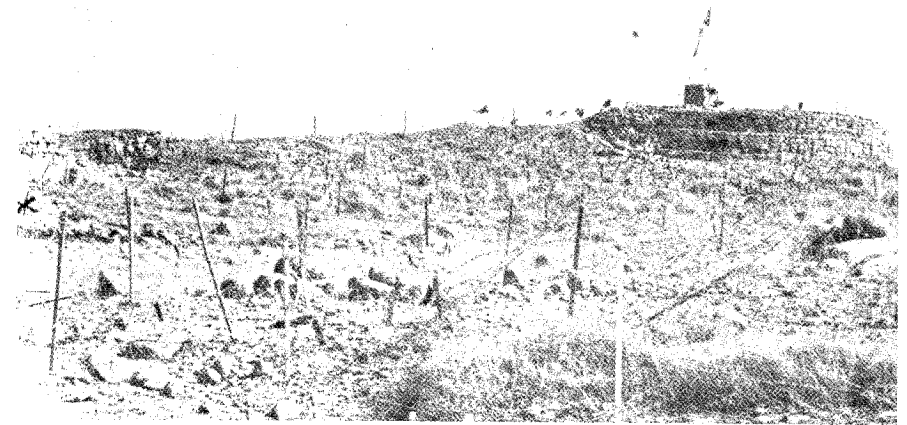
'Het is weer rustig vanmiddag, Avraham,' meende Max. Ze hadden al een tijd niets gezegd. Als je praatte ging de tijd sneller. Dan had je ook niet zoveel gelegenheid om na te denken, hoe je eigenlijk zo boven op die uitkijkpost een prachtig mikpunt was voor een verdwaalde Egyptische scherpschutter aan de overkant van het Suezkanaal... Max moest er niet aan denken...

'Ja, zo'n gratis vakantie aan het Suezkanaal met gegarandeerd hoge temperaturen, doet een mens goed...' grapte Avraham. Hij was de lolbroek van het stel. Als ze allemaal liepen te zuchten, dat het warm was, of als ze aan het zeuren waren over hun vrouw die zo ver weg zat, en over de geringe gelegenheid die je hier had om post te sturen of te ontvangen, altijd wist Avraham Azran wel een opmerking te maken, zodat je wel moest lachen, of je wilde of niet.

Heimelijk was Max blij geweest, dat hij met Avraham op de uitkijk moest staan. Van zichzelf was Max al niet zo'n aartsoptimist, en als hij dan nog samen met een andere mopperpot een hele middag zoet moest zijn...

Ze zaten er nu al bijna twee weken...

Het Firdanfort lag in de Bar-Levlinie en ietsje ten noorden van het Egyptische Ismailia. Vanuit de fortificatie had je prachtig zicht op het Suezkanaal. De mannen moesten dan ook voortdurend alles melden wat ze waarnamen



Bunker aan één der fronten

Het hoofdkwartier achter de linie zou alles registreren.

In het fort waren vier ondergrondse bunkers, een aantal loopgraven, schietstellingen en emplacements. Alles opgesteld rond de binnenplaats. Het garnizoen bestond behalve uit Avraham en Max, die samen met Kobi Ben-Nahum de radio-apparatuur bediende ook nog uit Ahiram Bar-Eli, meestal door de mannen Rami genoemd; hij was de garnizoenscommandant en Yitzhak Major de luitenant, die kortweg Itzik genoemd werd, Meir Debko, de eerste sergeant, Yahav Rahamim, Moshe Nahmias en Moshe Hasan, die altijd de twee Moshes genoemd werden, misschien wel omdat ze ook hun diensten op het religieuze vlak aanboden: de ene Moshe keek nauwlettend toe, dat het vlees op Koshermanier bereid werd en de andere leidde meestal de diensten in een geïmproviseerde synagoge. Hij toonde dan de grootste eerbied voor de Torah die bewaard werd in een ark. De kleine ark hadden de garnizoensleden een plaats toegedacht in een prieel in de eetkamer.

Dan was er nog Avraham Hibschir, Issachar Ben-Daniël, Bernard Berkowitz, Fabian Lozan, Marko Voghera, Moshe Naan, Dani Safravi, Haim Vider, Pinchas Strulovitz en Avi Uri, de dokter. Judah Raviv was zijn assistent. 'Eat but not least' moet genoemd worden de kok en kapper: Haim Drob. En daar waren alle garnizoensleden het wel over eens: Haim was een beste kok.

In het begin was er niet veel te doen geweest aan het Firdan Fort. Het meest

zenuwslopende werk was wachtzitten op de uitkijktoren en natuurlijk de nachtwacht . . . Maar het werd op den duur vervelend. Aan de Egyptische kant behoefden de soldaten zich minder te vervelen. De hele dag waren de collega's aan de overzijde van het Suezkanaal in touw.

Ze waren zo te zien druk doende in de loopgraven, direkt aan de overkant. Op enige meters afstand waren ze werkelijk heel serieus aan het oefenen.

Even waren de Firdan-forters er bang voor geweest . . .

Judah Raviv zat juist op de uitkijk toen er opeens een kogel langs zijn hoofd floot . . .

Natuurlijk trok de jongen toen wit weg van schrik.

Op drie centimeter na hadden ze hem bijna gehad . . .

'Jongens het moet natuurlijk wel bij oefenen blijven . . .' vond er eentje.

Maar Judah kon dit grapje niet waarderen.

Voor hetzelfde geld was hij voor altijd verdwenen van de aardbodem, zijn gedachtenis uitgewist . . .

'Ik ga dit melden aan het hoofdkwartier . . .'

Maar op het bericht van Judah werd maar nauwelijks gereageerd.

'Als er iets bijzonders gebeurt, melden . . .'

'Jawel, opdracht begrepen . . .'

En er gebeurde inderdaad iets bijzonders . . .

Diezelfde middag nog zochten de jongens weer contact met het hoofdkantoor:

'Grote groepen Egyptische infanteristen naar de loopgraven . . . we kunnen ze hiervandaan zien lopen . . .'

'Dat wisten we al. Als er iets bijzonders gebeurt . . . Melden . . .'

'Jawel, begrepen,' zeiden de jongens.

Maar ze begrepen het niet. Pertinent niet.

Judah bijna vermoord. Direkt over het kanaal bruisende aktie.

En het hoofdkwartier doet alsof ze vertellen dat het regent . . .

Nee, ze begripen het niet.

De volgende dag hetzelfde liedje. De hele nacht was het aan de Egyptische kant onrustig geweest. Eigenlijk waren de oefeningen nauwelijks verminderd. Het werkte aanvankelijk op de zenuwen, van de garnizoensleden . . . maar het hoofdkwartier bleef kalm reageren op alle meldingen.

'Ik durf nauwelijks meer iets te melden,' vond Moshe Natan. 'Ze beginnen ons geloof ik lastig te vinden . . .'

'Ach,' probeerde Rami de jongens op hun gemak te stellen. 'Onze inlichtingen dienst is zo goed. Als die oefeningen aan de overkant werkelijk van betekenis waren, wisten ze het op het hoofdkwartier al lang . . .'

De mannen bleven op hun uitkijkpost. Ze zagen tanks driftig op en met rijden . . .

Oefeningen natuurlijk. Niets aan de hand.

De kogel die bijna een eind had gemaakt aan het leven van hun medische hulp, waren ze al lang weer vergeten.

'Zijn jullie zo ver . . . ?'

Het was de harde stem van Haim Drob.

Gek, maar tegen etenstijd had die stem een opmerkelijk groot gezag . . .

Uit alle hoeken van het fort kwamen ze aanzetten . . . sommigen op een drafje zelfs. Etenstijd, en dan zo'n goeie kok . . . Er waren genoeg beroerder karweitjes op te knappen.

Ook Max en Avraham kwamen van hun hoge zetel naar beneden. Eerst wasten de mannen hun handen. Deze avond met nog meer zorg dan anders. Het was immers de laatste maaltijd vóór de vasten . . .

'Toevallig' viel Jom Kippoer dit jaar samen met de sabbat. Na de maaltijd ging iedereen die geen dienst had met zijn gezicht naar de Torah zitten. Moshe stond devoot naast de kleine ark. Het was voor hem een eer om op deze heiligste dag van het jaar voor te mogen lezen uit de boeken van een andere Moshe.

Ieder had deze avond een gebedenboek en tallit bij zich. Terwijl op tafel de kaarsen brandden, terwijl ieder zweeg en zijn gedachten probeerde te concentreren, terwijl de garnizoensleden met mond en hart en handen mee deden, ging Max hardop voor: 'Ach God, wend Uw toorn af van ons en van heel Israël, Uw volk, en doe ons geen ongenade vinden in de ogen der volkeren. Laat ons veilig wonen in het land onzer vaderen en schenk vrede aan alle bewoners van Uw aarde. Amen . . .'

Onder het bidden kwam er een vlaag wind door het eetvertrek gewaaid. Eén van de kaarsen ging uit . . .

Pnehas stond haastig op en stak de kaars weer aan . . .

Hop was het stil. Het leek alsof de mannen onbeweeglijk wachtten tot hun woorden allemaal waren doorgedrongen tot in de hemel . . .

Maar daar steekt weer een wind op. Het wordt koud in de bunker . . . De kaars dooft opnieuw . . .

'Iemand durft nog opstaan.

'Het symboliek?

'Brengt Verzoening dan geen licht in Israël . . . ?'

DE GROEP HOUDT DAPPER STAND, MAAR . . .

Haim Drob loopt te fluiten in de bunker. Jom Kippoer betekent voor hem om dat helemaal vrij: Het is immers vasten vandaag? Hij zal van de gelegen-

heid gebruik maken om eens precies de hele voorraad te inspecteren . . .

En dan . . .

‘Alle mannen op hun post en onmiddellijk dekken. Vanaf nu is Israël in oorlog met Egypte . . .’

Van schrik laat Haim een lege fles uit zijn handen vallen. Het ding ploft in het zand . . .

Dat was Max die via het intercom het hele fort waarschuwde.

Wat nu . . . ?

Is er een bericht van het hoofdkwartier binnengekomen? Datzelfde hoofdkwartier dat gisteren en eergisteren alle angsten had weggewuifd met bewoordingen waaruit de mannen begrepen hadden: Jullie moeten je niet zo druk maken om een paar Egyptische oefeningetjes . . .

Oorlog . . .

Maar lang tijd om na te denken heeft Haim niet . . . Hij laat de voorraad voor wat ze is en snelt naar zijn post. Nog geen twee minuten later is iedereen verdedekt opgesteld op een post waaruit hij kan vuren . . . En nu maar wachten . . . Daar kletteren reeds de eerste kogels. In de bunkers huiveren de mannen . . . Rami, Itzik en Meir zijn op de observatiepost gebleven. Niemand benijdt hen . . .

Iedereen is nu in volledige gevechtstenuue: helmen op en jackets aan.

Dan opeens lijkt het bombardement te verminderen. Wat zou de oorzaak zijn? Stille hoop in de harten van de mannen . . . Zouden hun defensieve schoten nu al zo doeltreffend gewerkt hebben? Daar komt Meir de bunker van Haim en Judah weer inrennen.

Avraham grinnikt: ‘Van het oosten uit zeker opklaringen, Meir . . . ?’

Maar het is beslist geen tijd voor grapjes. Meir is zakelijk in zijn bevelen. ‘Alle mannen op hun post blijven. Het fort zal tot het uiterste verdedigd moeten worden. Judah en Avi blijven in de bunker en zorgen dat er voortdurend medicamenten ter beschikking staan. En snel, want we weten niet hoelang de vernieuwde bombardementen uit zullen blijven . . .’

Tien minuten later . . .

Meir staat op zijn post. De gevaarlijkste van het hele fort. Hij had de bemanning graag de beschutting van de veilige bunker gegund, maar dat gaat niet . . . Er moet teruggeschoten worden. Het gaat niet alleen om deze fortificatie, het gaat om de hele Bar-Levlinie en om de hele Sinaï en ten diepste gaat het om het hele land, om Israël . . .

Dan treft een kanonskogel de positie waarop de fiere bevelhebber staat.

Als de stofwolken zijn opgetrokken zien de mannen dat de positie totaal vernietigd is.

Onder al dat puin moet Meir liggen, levend of . . .

‘Dood,’ is het korte commentaar van Judah. ‘Haal even een deken, wil je?’

Het eerste slachtoffer. Dat dat nu uitgerekend een man met zoveel ervaring moet zijn, op wie ze vertrouwden . . .

‘Laat Max bellen om vervoer,’ adviseert Judah . . .

Even later zit Rami al aan zijn toestel. Gelukkig is de hoofdverbinding met het hoofdkwartier nog uitstekend. En ze maken aan de andere kant van de lijn ook niet meer zo’n slaperige, ongeïnteresseerde indruk als de dagen vóór Jom Kippoer . . .

‘Kunnen we niet met een gewapend vervoermiddel bereikt worden . . . ? We hebben een dode . . . Bovendien moet ik melden dat we hiervandaan op dit ogenblik de Egyptenaren in grote getale het Suezkanaal over zien steken . . .’ ‘We zullen proberen of we het Firdanfort bereiken kunnen . . . Meer kunnen we niet beloven. Op andere plaatsen in de Bar-Levlinie zijn al eerder Egyptenaren het Suezkanaal overgestoken, die het ons moeilijk maken om onze manschappen tegenover Ismailia te bereiken . . .’

Max bedankt, verbreekt het contact en zucht eens diep . . . Als het een beetje wil, zullen ze aanstonds niet alleen van voren maar ook vanuit andere richtingen bestookt worden . . .

Hij zit als een gek te schieten. Bijna alle schoten moeten raak zijn, maar de overmacht is zo groot. Even links van hem kan hij in het kanaal kijken. De lijken drijven er rond. Niet ver voor het fort liggen hopen gesneuvelde Egyptenaren . . .

Af en toe fluit er een kogel langs zijn hoofd . . .

Rami denkt er geen moment aan om het fort te verlaten en weer in de bunker te kruipen . . . Hij zal verdedigen en zich desnoods geven voor het vaderland . . .

Maar dan . . .

Rami gilt het even uit van pijn. Nu is hij toch geraakt. Maar waar? Hij voelt een enorme pijn, maar hij kan die niet lokaliseren. Dan kijkt hij naar zijn rechterarm en . . . is bewusteloos . . .

Avi, de dokter en Judah, zijn assistent, rennen tussen de vallende kogels door over de binnenplaats. Waar kwam die schreeuw nu vandaan . . . ?

Baschar wijst met de loop van zijn geweer: ‘Daar . . . Rami . . .’

Dan zien de mannen hem: Rami Bar-Eli en . . . zijn rechterarm is er afgeschoten. Zo snel ze maar kunnen hebben de mannen hem de bunker ingesleept. Judah neemt onmiddellijk een aderpers in gebruik en Avi dient een bloedtransfusie en morfine toe.

Het fort zit niet alleen zonder sergeant, maar nu is ook de garnizoenscommandant niet meer bij machte leiding te geven.

In een paar minuten krijgt Rami weer enige kleur.

‘H ben mijn arm kwijt . . .,’ mompelt hij . . . ‘Maar het lijkt wel of hij er nog steeds aanzit . . .’

Onwillekeurig moet Avi lachen . . . maar onder het besef van de ernst van de situatie is hij onmiddellijk weer ernstig: 'Zal ik even aan Max vragen of hij je met Itzik kan doorverbinden . . . ?'

Rami knikt. Hij is blij met zoveel begrip. En heel simpel vraagt hij daarna aan Itzik: 'Kun jij het commando overnemen . . . ?'

Door de hoorn van het toestel klinkt het: 'Rami, er zijn Egyptenaren in het fort gekomen . . . maar ze liggen allemaal dood in de loopgraven . . .'

Rami glimlacht. Hij is nu weer volledig bij bewustzijn en vanuit de bunker doet hij zijn best om het verloop te blijven volgen.

Het is een ongelofelijk inspannend gevecht. Uren achtereen moet de bemanning van het Firdanfort onophoudelijk zich verdedigen. Maar niemand voelt enige vermoeidheid. Ze hebben eenvoudig de tijd niet om daar aan te denken. Telkens komt er een golf Egyptenaren. Dan laait de hevigheid van het gevecht weer op . . .

De supersnelle machinepistolen knetteren de mannen nóg niet snel genoeg. Ze zouden wel tien wapens tegelijk willen afvuren . . .

En toch wordt, wonder boven wonder, telkens de golf van Egyptenaren afgedreven, met de acht machinepistolen waar het Firdanfort over beschikt. De lichamen van de vijand blijven liggen op de strengen prikkeldraad, die om het kamp gespannen staan.

Zo gaat het drie dagen aan een stuk door . . .

De lopen van de geweren worden rood gloeiend.

Drie dagen lang vallen er geen nieuwe slachtoffers . . .

Men vraagt herhaaldelijk aan het hoofdkwartier om versterking en ook om vervoer voor het stoffelijk overschot van Meir en voor de gewonde Rami. Hij moet nodig naar een hospitaal.

Het hoofdkwartier geeft aldoor hetzelfde antwoord: 'We zijn druk bezig' of: 'We komen er aan . . .'

Maar hoe lang de mannen ook wachten, er komt geen gewapend vervoer. Zou het hoofdkwartier zijn beloften niet nakomen, of zou er een andere reden zijn . . .

Dan heeft Max een definitief bericht: 'Er moeten drie man klaar gaan staan, want het hoofdkwartier heeft gemeld dat er nu werkelijk manschappen op komst zijn'.

Het is inmiddels al donker geworden. Pinchas en Moshe Natan pakken zwiingend de draagbaar, waarop Rami ligt, nog steeds volop bij zijn positieven. Judah loopt er naast.

Het is hier levensgevaarlijk . . . Af en toe slaat een kogel in op de binnenplaats . . .

Eenmaal zelfs vlak naast Moshe . . .

Even staat hij te huiveren . . .

Als de mannen vijf minuten gewacht hebben en er nog niemand is gekomen, beginnen ze zich wel af te vragen hoe lang dat nog duren moet . . .

Dan komt Max Maman, de radio-telefonist, met een bericht van het hoofdkwartier . . . 'Terug maar weer, jongens, ze kunnen ons niet bereiken. We zitten ingesloten door verschillende legers. En men vermoedt, dat de eenheden die naar ons onderweg zijn geheel zijn ingesloten door de Egyptenaren . . .'

Pinchas en Moshe hebben Rami alweer opgetild en sjouwen hem dezelfde weg terug. Enerzijds zijn ze blij dat ze van hun gevaarlijke standplaats verlost zijn. Elk moment had een toevallige treffer een eind aan hun leven kunnen maken.

Anderzijds is er nu nog een grotere verslagenheid, omdat de Egyptenaren al zo ver zijn, dat het fort onbereikbaar is . . .

Niemand spreekt de gedachte hardop uit, maar allemaal beginnen ze te beseffen, dat het er niet zo best uit ziet . . . Het kan wel eens betekenen: Vechten tot de dood . . .

Ze begrijpen nu ook, waarom er maar geen versterking komt. Alle pogingen daartoe hebben een fatale afloop gehad. Hun collega's hebben het met de dood moeten bekopen . . .

46 EEN MOORDEND GEVECHT VAN MAN TEGEN MAN

Zondagsmorgens hadden de mannen amper geslapen. Soms deed iemand een tukje, maar lang durfden ze daar niet voor te nemen.

Haim Drob, de kok, had onophoudelijk op wacht gestaan . . . Hij was van zijn post niet geweken . . .

Maar nu had hij een plannetje.

Al die tijd hadden de mannen ook niets gegeten. De meesten waren dan ook uitgeput van honger en dorst . . .

Haim vond dat er nodig wat aan gedaan moest worden. En dat was Haim ten voeten uit. Hij ging niet overleggen, maar hij ging gelijk tot daden over. In de keuken vond hij alles wat nodig was. Koffie en brood en kaas . . . En na een half uurtje liep hij op de binnenplaats – levensgevaarlijk – met kannetjes koffie en pakjes voedsel . . .

Alle mannen op hun posten zocht hij op.

Even weer terug naar de keuken. Hij had er nog een paar porties staan. In de

keuken voelde hij zich toch veiliger dan op de binnenplaats, want daar wist je maar nooit . . .

Opeens . . . ! Een geweldige dreun! Maar dat was in de keuken . . .

Een voltreffer had de achtermuur van de keuken gemangeld. De hele muur kwam met zandzakken en puin naar beneden zetten, net achter Haim . . .

Haim was doornat van het zweet . . .

Alleen een wonder had hem van dezelfde dood als Meir kunnen redden . . .

Toen pakte hij snel de laatste porties 'kuchie' en snelde weer over de binnenplaats naar de bunker. Hij zag nog bleek toen hij er aankwam . . . Maar iedereen had gelukkig koffie en brood . . .

Op de posten zagen de mannen de Egyptenaren steeds dichterbij komen. Op een bepaald moment werden de Egyptische tanks ingezet. De infanterie groeide aan tot ongeveer duizend man. Het was duidelijk te zien: Ze waren zich druk aan het klaarmaken voor de definitieve aanval . . .

De jongens beschikten maar over één bazooka. En wat moet je dan tegen zo'n overmacht aan tanks?

Toen de laatste bazooka-projectielen op waren, vochten de mannen met machinegeweren tegen de tanks.

Ze hoorden Pinchas mopperen, dat er geen bazooka's waren. Anders had hij al de Egyptische tanks die oostelijk van het Firdanfort voorbereiden kunnen beschieten en buiten gevecht stellen.

Maar dat was niemand te verwijten en tijd om er over te piekeren was er eenvoudig niet.

De marges tussen de aanvalsgolven werden steeds korter. De aanvallen zelf steeds heviger. De mannen stonden verbaasd van hun eigen krachten en uithoudingsvermogen, dat ze het nog zo lang uithielden.

Zondagavond.

Max komt opgewonden naar Judah toerennen . . .

'Arik Sharon heeft gebeld . . . Hij is onderweg met een eenheid. Er is hoop . . .'

Snel wordt het bericht door de intercom geroepen. Heel het fort moet het weten. Arik Sharon is onderweg . . . Dat geeft weer moed en met vernieuwde gevechtskracht wordt een hevige Egyptische aanval afgehouden . . .

Arik Sharon . . . Hij had nog nooit een belofte gedaan die hij niet was nagekomen.

En daarom . . .

De aanvalsgolf ebt weer weg. De wal van lijken rond het fort is weer opgehoofd. Een half uur is voorbijgegaan, maar nog steeds geen Arik.

Een uur gaat voorbij en nog geen Arik . . .

'Hier Max Maman . . . Is Arik al vertrokken . . . ?'

'Het hoofdkwartier leeft in de verwachting dat hij al lang jullie bereikt moet hebben . . .'

'Hij is hier niet aangekomen . . .'

Arik Sharon heeft nog nooit één belofte gebroken, maar er is een macht die groter is dan Ariks trouw . . . en dat is de dood.

Arik heeft de poging met zijn leven moeten betalen . . .

De bemanning van het Firdanfort begint nu langzamerhand te begrijpen, dat ze maar het beste iedere hoop op leven kunnen laten varen . . . Het is nu wachten op de dood en dat is alleen een kwestie van tijd . . .

Inmiddels is het de Egyptenaren gelukt het fort binnen te dringen.

Hoé, dat is Judah een raadsel.

Hij zit naast de verbanddoos met Rami (die af en toe bemoedigingen uitdeelt), Haim en Avi. Er moeten al verschillende doden gevallen zijn. Maar het is veel te gevaarlijk om op inspectie te gaan . . .

Eigenlijk is het een verloren zaak. Alleen de koppigheid van de mannen maakt dat veel Egyptenaren het leven moeten laten . . .

Itzik belt: 'Kan Haim komen . . .'

Als Haim iets gevraagd wordt, doet hij dat. Dan telt hij zijn leven niet . . .

Maar toch . . .

Even kijken Judah en hij elkaar aan. Dan geeft Haim Judah een hand en vertelt de bunker. Het is de laatste keer dat de mannen elkaar zien.

Judah en Avi verdelen nu de taken. Als de één op wacht staat aan de ingang van de bunker, past de ander ondertussen op Rami. Rami zegt niet veel meer.

Hij is nog steeds volop bij bewustzijn, maar hij is wel uitgeput . . . Ondertussen hoort hij alles wat de mannen zeggen en dat klinkt niet altijd even hoopvol . . .

'Judah . . . we gaan sterven . . . ' realiseert hij.

Dan klinkt buiten luidkeels geroep . . .

Hoor, dat is Issaschar. Hij slaakt een rauwe kreet. Judah, die op dat moment op wacht staat, bedenkt zich geen ogenblik en rent naar buiten. Het is inmiddels donker geworden, maar Judah kan nog vaag de omtrekken van de vechtende mannen zien . . .

Daar staat Pinchas . . .

'Pinchas kom mee . . . Issaschar moet naar de bunker gebracht worden . . .'

Pinchas rent op Judah af . . . Tussen een paar inslaande kogels door. Steeds dichterbij de ingang van de bunkers komen de Egyptische soldaten. De dood zal niet lang meer op zich laten wachten . . .

Maar waar is Issaschar nu? Hij roept niet meer en zijn post is leeg . . .

Pinchas denkt dat hij toch uit eigener beweging naar de bunker is gegaan. Hij denkt dat Avi hem op het ogenblik al onder behandeling heeft . . . Laten we even kijken . . .'

De jonge mannen rennen dezelfde weg terug. Het fort is onherkenbaar ver-

minkt. Alleen de grijze bunkers steken hier en daar koppig mistroostig boven de hopen puin en zand uit . . .

‘Niet schieten joh . . . Ik ben het, Judah, de medisch-assistent . . .’ roept Judah plotseling naar een soldaat die anderhalve meter boven Pinchas op hem staat te schieten vanaf één der bunkers . . .

In het donker kunnen de mannen elkaar niet zien. Wie staat daar nu zo dom op eigen mannen te richten . . . ?

Maar Pinchas legt zijn hand op de mond van Judah . . . ‘Sttt . . .’

Dan begrijpt ook Judah het . . .

De Egyptenaren staan al boven op de bunkers. Het fort is veroverd en overgave is vereist.

Judah en Pinchas duiken gelijktijdig in de dichtstbijzijnde bunker en bellen naar Itzik.

Onmiddellijk daarna klinkt het door de intercom – en Itziks stem is bewogen – ‘Het fort is gevallen. Iedereen moet zich verbergen in de bunkers. Ik zal het hoofdkwartier vragen om een bombardement . . .’

47 DE NAAM DES HEEREN ZIJ GELOOFD . . .

Daar zitten de mannen. Te wachten in de bunkers. Alleen vanuit de ingang wordt geschoten, om de opdringende Egyptenaren op een afstand te houden. Binnen vijf minuten is daar al het geluid van de Phantoms. De eerste bommen vallen. De mannen weten dat het een wisse dood voor de Egyptenaren betekent, want die kunnen zich onmogelijk verschansen. Er liggen al enkele doden als een wal voor de ingang. De rest moet nu bovenop de bunkers een huiveringwekkend lot ondergaan.

Snel is het bombardement voorbij. De Egyptenaren zijn echter nog steeds niet verdwenen. Een nieuwe aanvalsgolf komt opzetten . . .

‘Max, komen er niet meer vliegtuigen?’ vraagt één van de mannen door de telefoon. De verbinding is gelukkig nog steeds uitstekend.

‘Ik bel voortdurend om meer . . .’ antwoordt de radiotelegrafist.

En inderdaad, er komen er meer. Maar ook het vijandelijk afweergeschut komt nu in werking. Het is vanuit de bunker niet uit te maken, of een voltreffer een Egyptische tank of een Israëliisch vliegtuig treft . . . Binnen hopen de mannen het eerste, maar wel zeker is soms ook het laatste het geval en moeten de piloten hun leven geven voor dit garnizoen bij Ismailia . . .

Soms is het overduidelijk. Dan horen de mannen een vliegtuig boven hun hoofden exploderen. En aan het geringe aantal schoten dat de nieuwe manschappen rond de bunker krijgen te verduren, begrijpen de Israëliërs dat de

Egyptenaren én met hun manschappen, én met hun tanks, én met hun feilloos preciese afweergeschut ernst maken met de verovering van wat eens het Firdanfort was.

Een enorme dreun overstemt plotseling elk geluid.

De hele bunker trilt . . .

Binnen breekt een enorm gejuich los. ‘Dat was de bom die we nodig hadden . . .’

Wat is er gebeurd . . . ?

Een heel zware Israëliische voltreffer moet in één slag alle vijandelijke manschappen hebben gedood, want het is letterlijk doodstil boven en buiten.

‘Jongens, de radioverbinding is er zelfs van kapot gegaan.’

Nou, dat moet dan wel een heel rake dreun geweest zijn. Maar nu zullen de bunkers individueel verder moeten vechten. Of zouden ze helemaal niet meer hoeven te vechten . . . ?

Wordt dit de Egyptenaren niet te bar . . . ?

Maar nee. In de bunker naast die van Pinchas en Judah zijn al weer bazookaschoten te horen. Het Egyptische mensenarsenaal lijkt onuitputtelijk. Aan de kreten over en weer is te merken waar de verliezen vallen.

Dan worden er granaten gegooid. Ook de bunker van Judah en Pinchas staat weer onder vuur. Het wordt een uitputtingsslag. De vliegtuigen lijken voorgoed verdwenen. Naar de reden moeten de mannen raden. Voor de Egyptenaren is het spoorwegs tot heviger aanvallen.

Een half uur lang wordt er verbitterd gevochten. Dan klinken er al minder bazookaschoten . . .

Het Israëliische verweer sterft tenslotte weg . . .

Haim Vider zegt, wanhopig: ‘Ik ga me overgeven. Judah, jij hebt toch ook een vrouw en kinderen . . . ?’

‘Nee Haim, niet doen . . .’ gilt Judah. ‘Ze schieten je zonder pardon neer . . .’

Maar Haim is lichamelijk en geestelijk uitgeput. Hij kan het vechten eenvoudig niet meer opbrengen.

Hij steekt een zaklamp aan en loopt de ingang van de bunker uit . . .

Even later horen de mannen zijn dodelijke kreten . . .

Ook Haim behoort tot de vermisten . . .

Nog enkele schoten weerklinken hier en daar.

Dan is alles stil.

Einde gevecht.

Zijn de overige bunkers vernietigd . . . ?

Het lijkt er wel op. Judah en zijn mannen houden zich zo stil mogelijk. Het is voor de Egyptenaren te donker om iets te zien. Wie weet denken ze dat de bezetting van deze bunker geheel is omgekomen. De mannen binnen horen niets meer. Zijn de Egyptenaren weggetrokken, of wachtten ze tot de mannen

uit zichzelf naar buiten komen, om ze dan een zelfde lot te doen ondergaan als Haim Vider . . . ?

'Laten we naar buiten gaan en vechten tot we sterven . . .' fluistert er één . . .

'Dan kunnen we beter binnen zelfmoord plegen . . .' meent een ander.

Ze worden allemaal stil na dit dramatische voorstel.

Maar is het onder deze omstandigheden niet reël . . . ?

'Nee mannen . . .' klinkt de stem van Pinchas. 'We wachten tot diep in de nacht, en dan trekken we met zijn allen naar buiten . . .'

Dat lijkt een goed voorstel. In het donker begint iedereen te zoeken naar de veldflessen met water, want de tocht door de woestijn zou nog wel eens lang kunnen gaan duren.

Ongeveer tien uur in de avond.

Nu kan het toch wel. Daar is ieder het over eens . . .

De mannen houden elkaar bij de kleren vast en zo sluipen ze geruisloos door de tunnel omhoog en weldra zullen ze buiten staan . . .

'Terug,' fluistert dan echter opeens Pinchas. Hij loopt voorop en heeft buiten wachten gezien.

'De Egyptenaren weten wel degelijk dat wij hier nog binnen zijn. Ze hebben buiten wachten geplaatst . . .'

Weldra ligt iedereen weer op zijn plaatsje in de donkere bunker. Er wordt niet eens veel meer gediscussieerd over wat er nu gedaan moet worden. De mannen zijn er eenvoudig te moe voor. Sommigen proberen te slapen. Rust willen ze. Alleen maar rust.

Wat zou er morgenochtend met hen gaan gebeuren . . . ?

Zouden ze de slachtoffers van op wraak beluste Egyptenaren worden, of zou er misschien nog krijgsgevangenschap in zitten . . . ?

In deze donkere uren van de nacht zijn de mannen eigenlijk nog te moe om daar over in te zitten.

Tegen de morgen klinken er weer schoten ' Het lijkt warempel wel of er een tank aan komt rijden.

'Misschien toch nog Israëli'sche manschappen die ons te hulp willen komen . . . ' oppert er één.

'Ja, laten we wachten met ons over te geven . . .'

Nog een uur wachten de mannen het af. Maar al die tijd is er niets wat de hoop zou kunnen voeden.

Wel beginnen de Egyptenaren, die waarschijnlijk inmiddels versterking hebben gekregen, weer met granaten te gooien.

'We geven ons over . . .' probeert Judah in het Engels, zo hard hij kan.

Dan klinken er van buiten verwarde kreten. 'Kom naar buiten . . .'

De Israëli's pakken hun boeltje bij elkaar. Dit is dan het einde van hun deelname aan de zo onverwacht begonnen oorlog . . .

Echter als de eerste buiten de bunker is . . . wordt hij neergeschoten.



Bidden aan het front

De meesten denken er niet eens over om terug te lopen. Eigenlijk hadden ze hier al min of meer op gerekend . . .

'Niet schieten, we hebben kinderen . . .' roept Bernard Herkovitz.

Een Egyptisch officier verhindert inderdaad verder bloedvergieten.

Met uitgestoken geweren wijzen de Egyptenaren de mannen de plaats waar ze moeten gaan staan. De handen worden hen op de rug gebonden. In het volle daglicht zien ze niet alleen tientallen meters in de omtrek de grond meer dan bedekt met Egyptische doden, maar vlak bij hen liggen op één hoop de mannen die ze zo goed kennen.

Hun leven gegeven voor het vaderland . . .

In de Jerusalem Post vertelde Judah Raviv hierover. Hij besloot zijn relaas met woorden uit Job: 'The Lord giveth. The Lord taketh away. Blessed be the name of the Lord . . .'

Van de 21 mannen die in het Firdanfort waren geplaatst en daar hebben gevochten zijn er nog acht in leven. De anderen zijn heengegaan. 'De Heere heeft gegeven. De Heere heeft genomen. Geloofd zij de Naam des Heeren,' aldus hun vriend Judah Raviv . . .

Serie VIII *Dicky de Gier als verpleegster in het Hadassah-ziekenhuis*

48 GEIMPONEERD DOOR HET LAND EN VOLK VAN DE BIJBEL.

In een gesprek met mej. Dicky de Gier te Apeldoorn, krijg je wel haring of kuit over de dingen.

Niet dat ze nou zo uitbundig zit te verhalen. Ook niet, dat ze van zichzelf vindt veel meegemaakt te hebben in Israël. Maar ze noemt de dingen wel bij hun naam.

Toen ik haar belde was ze gelijk bereid om het een en ander over haar Israël periode te vertellen. Het werd een charmante ontmoeting en Dicky ('ik ben in de wandeling geen mejuffrouw of zuster') leverde behoorlijk wat stof voor het boek, ook al omdat ze in die periode een dagboek bijhield en zelfs ook al eens een opiniërend artikel geschreven had in het Reformatorisch Dagblad. Een fors plakboek verleende ook goede diensten. Uit alles bleek mij hoezeer Dicky de Gier zich aan Israël verbonden weet.

Sinds 10 november 1976 woont zij weer in Israël en werkt op de operatiekamer van het Hadassah-ziekenhuis.



Dicky de Gier

Dirkje Goverdina werd op 24 maart 1946 te Gorkum geboren en verhuisde na een week naar Dalem en groeide daar op totdat ze in de verpleging ging, na de lagere school en drie jaar HBS.

Ze behoorde en behoort nog tot de Gereformeerde Gemeente (Synodaal) en in die tijd waren ze kerkelijk aangewezen op Gorkum, hoewel er nooit een eigen predikant stond.

Waarom ging Dicky de Gier de verpleging in . . . ? 'Wel, zoiets groeit vanzelf geloof ik. Als kind trok de verpleging mij al.

Of je zoiets roeping moet noemen? Nou, dat weet ik niet, dat is een groot woord, wat nogal eens misbruikt wordt, denk ik. Er was bij mij een grote interesse voor de medische wereld en de verzorgende sector.

Hetzelfde geldt voor mijn gaan naar Israël. Dat is ook zo maar gegroeid. Natuurlijk las ik veel over Israël, ook joodse schrijvers. Nou ja, de Bijbel, dan ben je in opgegroeid en daar heb je dus ook een bepaalde kennis uit opgedaan, verband houdend met Israël. Daar komt dan nog bij wat je ouders je vertellen over de oorlogstijd, hoe de Joden zijn weggehaald en vergast. En na de oorlog het imponerende feit dat er een staat Israël kwam.

Toen dan ook in 1967 de Zesdaagse Oorlog uitbrak was ik er wel bewust bij betrokken. Graag wilde ik zowel dit land als dit volk leren kennen en hoe kan je dat beter doen dan door er naar toe te gaan?

Omdat Dicky steeds spreekt over 'toen', in de zin van: Nu is dat anders, vraag ik haar of er, wat het geloof betreft, ginds een keerpunt gekomen is in haar leven. Ze vertelt me dat ze de eerste keer gewoon met *vakantie* naar Israël ging. Toch heeft ze juist toen al leren zien welke betekenis Israël ook nu nog heeft!

Ze ontdekte dat God nog steeds de God van Israël is. Ze zag *nóg* iets.

Hoewel ze altijd al sympathie had voor Israël, was ze toch heimelijk van mening dat Israël zich te hard opstelde tegenover de Arabieren. Toen ze in Israël was, vond ze dat dat niet anders *kón*! Israël heeft de noodzaak zich te verdedigen met hand en tand op een gebied dat door de V.N. voor hen gelegaliseerd is.

'Wat ik in Israël geleerd heb is, dat er voor Israël nog beloften in de Bijbel staan: Jeruzalem is het centrum van de wereld. Ook in godsdienstig opzicht. Christus zal te Jeruzalem, op de Olijfberg wederkomen, lezen we in de Bijbel. Daar ga ik nu vanuit. We lezen dat ook in de rol van de profeet Zacharia . . .'

Nu Dicky dit omstrede punt heeft aangeraakt stel ik haar de niet zo eenvoudig te beantwoorden vraag of zij gelooft in de opname van de gemeente, door Christus. Ze antwoordt dat ze op geen enkele wijze in deze dingen een volgorde kan aangeven en dat dat ook niet zo belangrijk is. Toch wil ze duidelijk belijden dat ze als zodanig de opname van de gemeente als een realiteit ziet. Hetzelfde zegt ze ook over het zgn. 'Duizendjarige Vrederijk'.

Ze kan het niet accepteren, dat sommige theologen leren, dat dat 'vrederijk' of die 'heerschappij' reeds zou zijn ingegaan. Zij vindt dat dat niet kan omdat Johannes in zijn Openbaringsboek 'tekenen des tijds' beschrijft, die nog nooit in de geschiedenis zijn waargenomen. Christus brengt *echt* vrede en geen namaak vrederijk, benadrukt ze nog even. De duivel is momenteel niet gebonden, maar gaat nog overal rond als een briesende leeuw!

Mej. de Gier wil deze dingen echter niet op de spits drijven. Ze beseft hoe belangrijk in de eerste plaats wedergeboorte en bekering zijn, behoren te zijn in het leven van elk menskind. Ook voelt ze geen behoefte om bv. afscheid te nemen van de Gereformeerde Gemeenten. Ze hoopt dat ook juist in die kerk het zicht op Israël zal toenemen en zou mogen leiden tot een opleving van het geestelijk leven, zoals ze dat zelf mocht ervaren, hoewel Dicky de Gier over zichzelf uiterst bescheiden en eigenlijk liefst helemaal niet spreekt. Toch is haar hierboven gegeven mening particulier van haarzelf: Het heeft niet te maken met het algemeen standpunt in de Gereformeerde Gemeenten. Dat moet dus niet met elkaar verward worden.

Dicky heeft zo'n beetje het hele land rondgereisd en kan dus zeggen dat ze iets van Israël gezien heeft. Vooral de Horeb in de Sinai boeide haar, maar ook de verscheidenheid van het landschap in het algemeen bekoorde haar. Zo ook de Negevwuostijn en niet minder het Meer van Galilea en de Golan-hoogte met de bronnen van de rivier de Jordaan. De geestelijke relatie boeit haar echter het meest.

Later, toen ik het belang zag van evangelisatie, hoopte ik door middel van een gesprek of ook door mijn levenshouding, iets te mogen doorgeven.

Een gesprek kun je hier vrij gauw krijgen, ook al omdat je als niet-Jood in Israël komt werken. Dat betekent in zekere zin op zichzelf al een soort prediking voor hen. Niettemin moeten we er goed rekening mee houden dat je als christen in Israël niet kunt optreden als in een heidenland.

Als er contacten gelegd zijn, dan kun je gaan tot een gesprek, ook over het geloof. Een getuigenis is dan op zijn plaats. Maar je moet niet *beginnen* met te zeggen dat zij het zo verkeerd gedaan hebben en dat zij Christus gekruisigd hebben. De prediking als zodanig kunnen we daarna misschien nog het beste overlaten aan Joden die tot Jezus bekeerd zijn . . .'

19 ISRAËLS GROOTSTE ZIEKENHUIS

Zuster Dicky de Gier ging werken in het Hadassah-ziekenhuis te Jeruzalem. Ze wil over het grote beroemde ziekenhuis graag iets vertellen.

Het Hadassah-ziekenhuis behoort bij de Hebreeuwse universiteit van Jeruzalem en ligt in de heuvels van Judea hoog boven het dorpje Ein Karem, waarvan de historie zegt, dat daar Johannes de Doper geboren is.

Het medisch centrum heeft een geschiedenis, die nauw verbonden is met die van het land zelf vanaf het jaar 1912. In dat jaar slaagde een Amerikaanse Jodin, Henriëtte Szold, een sociaal bewogen vrouw, erin om een klein groepje Joodse vrouwen er van te overtuigen, dat hun praktische hulp nodig was in Palestina waar hun broeders stierven door ziekten en armoede. In 1913 werden de eerste twee gediplomeerde verpleegsters uitgezonden om pionierswerk te gaan doen onder de toenmalige Joodse, Islamitische en Christelijke bevolking van de oude stad Jeruzalem. In 1918 kwam het eerste volledige team naar Palestina. Het bestond uit artsen, verpleegsters, deskundigen op hygiëne gebied en tandartsen, tezamen vierenveertig mensen, die met belangrijke hulp veel te bestrijden kregen in dit onderontwikkelde land met de vele behoeften. Zij werden uitgezonden door een kleine vereniging van vrijwilligsters, een vereniging, die nu driehonderdachttienduizend leden telt en Hadassah heet.

Hadassah is een andere naam voor Esther. Hun motto is gekozen naar aanleiding van Jeremia 8: De genezing van mijn volk.

In 1913 begonnen de zusters met heel eenvoudige middelen hun werk, zoals het uitdelen van verse melk. Voorts probeerden zij een in het oosten veel voorkomende oogziekte, de trachom, te bestrijden.

Voor de moeder- en kindzorg was hard nodig, er heerste veel onkunde. Sinds het werk een aanvang nam zijn er tot nu toe acht miljoen bezoeken gebracht door moeders en kinderen aan deze consultatiebureaus.

Dat, wat Henriëtte Szold begon, is nu uitgegroeid in het huidige Israël tot een netwerk van ziekenhuizen, consultatiebureaus, researchlaboratoria e.a. over het gehele land. In 1918 en 1919 werden er ziekenhuizen geopend in Tiberias, Safad, Jaffa, Haifa en Jeruzalem. Het laatste is het meest beroemde. De andere zijn later overheidsinstellingen geworden. Al snel werd er een verpleegstersschool opgericht, de Henriëtte Szold-Hadassahschool. Op deze manier kon de kennis overgedragen worden op het plaatselijke personeel en werd de basis voor het verdere medische werk gelegd in het land zelf.

Ik heb gemerkt, dat de meisjes trots zijn op hun opleiding in het Hadassah-ziekenhuis. Het kleine ziekenhuis in de binnenstad verhuisde in 1939 naar het nieuwe medische centrum op de berg Scopus, de berg naast de Olijfberg. In hetzelfde jaar werd het ziekenhuis bij de Universiteit betrokken voor de opleiding van de medische studenten. In 1948 werd de staat Israël uitgeroepen met alle gevolgen van dien.

De onafhankelijkheidsoorlog woedde fel. De omwonende Arabieren probeerden de jonge staat van de kaart te vegen. Jeruzalem werd belegerd en ook de weg, die naar het ziekenhuis leidde kwam in handen van de vijandelijke macht. Een medisch konvooi op weg naar het ziekenhuis werd aangevallen, zesenzeventig doktoren en verpleegsters vonden de dood. Sinds 1967 is dit gebied weer in Israëlische handen en er staat nu een monument op deze plaats om deze mensen te eren. Nog elk jaar vindt er een herdenking van dit tragisch gebeuren plaats. Dan wordt er een dienst gehouden in de grote synagoge bij het ziekenhuis en gaat er een stoet met familie en belangstellenden naar de plaats van de aanval. Na deze gebeurtenis werd het ziekenhuis geëvacueerd en men is er niet meer teruggekeerd tot na de Zesdaagse Oorlog in 1967.

Ondanks deze en andere tegenslagen groeide Hadassah. Er werden scholen voor tandartsen en farmacologen opgericht in 1953. En toen de emigranten bij duizenden het land binnenstroonden werd er een familiecentrum gebouwd, zoiets als een consultatiebureau voor alle leeftijden. Dit experiment heeft veel belangstelling getrokken, ook in andere landen.

Na de evacuatie in 1948 werden verschillende gebouwen gebruikt door de hele stad heen. Dit bleek erg moeilijk te zijn, omdat de stad en het werk uitgroeiden. Zo begon men in 1956 het ziekenhuis te bouwen. Na vijf jaar bouwen had men een prachtig complex van ziekenhuisgebouwen. Maar nog altijd



Bij een couveuse-baby

wordt er gebouwd, nog altijd komen er specialiteiten bij, zoals het centrum voor kankerpatiënten, de speciale hartbewakingsafdeling met de cardiolance en de in aanbouw zijnde afdeling voor de plastische chirurgie met daaraan verbonden de brandwondenunit.

Het is nu het meest belangrijke ziekenhuis in Israël met zevenhonderd bedden. Het heeft een goede reputatie in binnen- en buitenland, ook bij de Arabische bevolking over de grenzen. Met speciale toestemming van de Jordaanse regering kwamen enkele patiënten uit Jordanië om in het Hadassah-ziekenhuis behandeld te worden. Elders in het Midden-Oosten was er geen mogelijkheid.

Zoals ik al vertelde is het een enorm uitgebreid complex van gebouwen en afdelingen. Het hoofdgebouw heeft acht verdiepingen met nog eens drie verdiepingen onder de grond. In het begin verdwaalde ik dan ook wel eens.

Alle gebouwen zijn met elkaar verbonden door ondergrondse gangen. Dit alles in verband met de voortdurende oorlogsdreigingen. Het blijft helaas niet altijd bij dreigingen. In 1967 werd het bittere praktijk voor Hadassah. Er werd in Jeruzalem gevochten. Jordanië had het Israëlische aanbod om de vrede te bewaren geweigerd en in plaats daarvan begon het gevecht en de beschieting van West-Jeruzalem. Men schoot ook vanuit Nebi Samuel en Bet Jala op het ziekenhuis, ondanks het feit, dat het een medisch centrum was. Maar de staf had zich klaargemaakt en de plannen voorbereid voor een dergelijke

toestand. Binnen een uur nadat de beschieting begon waren de patiënten naar de tweede verdieping onder de grond gebracht, waar al driehonderd bedden klaar stonden.

Laboratoria deden dienst als operatiekamers en de aangrenzende douches waren opslagplaatsen voor al het steriele materiaal. Binnen twee uur kwamen de gewonden reeds binnen. Op één dag werden driehonderdtweënnegentig gewonden binnengebracht en na vier dagen waren er reeds negenhonderdvijfentachtig opgenomen met inbegrip van vijftig Jordaanse krijgsgevangenen. Acht speciale ongevalenteams werkten zonder ophouden, bonden slagaders dicht, sloten grote borst- en buikwonden en maakten de slachtoffers klaar voor de operatie. Op de operatiekamers werkten veertien teams onafgebroken om de jonge levens te redden.

Tijdens drie dagen en drie nachten werden negenduizend flessen fysiologisch zout gegeven. Duizend kolven bloed werden toegediend en driehonderdtwaalf patiënten werden geopereerd. Van de negenhonderdvijfentachtig gewonden stierven er elf. Zestig soldaten hadden oogverwondingen, niet één werd blind. Dit mogen we toch wel een wonder noemen.

Deze oorlog bracht behalve alle leed, angst en pijn ook overwinning en het gaf aan de Joden de zo vurig begeerde Klaagmuur terug. Ook kwam het eerste Hadassah-ziekenhuis op de berg Scopus weer in Joodse handen. De Arabische bevolking van Oost-Jeruzalem kwam reeds na achtenveertig uur na de wapenstilstand naar de poliklinieken. Enkelen zelfs met de oude polikliniekaarten van negentien jaar geleden.

Snel begon men plannen te maken om de verwaarloosde gebouwen van het ziekenhuis op te knappen en men is inmiddels al ver gevorderd. Men hoopt een ziekenhuis met driehonderd bedden te kunnen gaan gebruiken op niet al te lange termijn. Het zal ook een groot revalidatiecentrum bevatten voor invaliden en vooral natuurlijk voor hen die gehandicapt uit de oorlog zijn teruggekeerd . . .

Mei 1976 uit N.I.W.

‘Een groot konvooi, bezet met artsen, verplegend personeel en patiënten, reed dezer dagen omhoog langs de weg naar het Hadassah-ziekenhuis op de Scopusberg. Voor het laatste gedeelte koos men dezelfde weg die een dergelijk konvooi, maar dan onder heel andere omstandigheden, achtentwintig jaar geleden volgde.

Deze keer kon het langgerekte lint van ambulances en particuliere wagens, die de eerste patiënten brachten naar het gerestaureerde medische complex, een kalme rit maken, zonder militaire begeleiding.

Hoe en wanneer kwam zuster Dicky de Gier in het grote Hadassah-ziekenhuis terecht?

‘Ruim een jaar of vijf geleden ben ik naar Israël gegaan om te gaan werken als verpleegster in het Hadassah-ziekenhuis in Jeruzalem. Men plaatste mij op een kleine afdeling waar patiënten na een hartaanval opgenomen worden. Ik werd op een prettige wijze opgevangen en ingewerkt.

Voor mijn vertrek had ik reeds geprobeerd wat van de Hebreeuwse taal te leren, de opgedane kennis bleek echter te gering te zijn om te converseren en een half jaar lang heb ik dan ook Engels en Duits gesproken. Ook wat de taal betreft, waren de mensen behulpzaam, men is daar gewend aan veel immigranten uit alle werelddelen en met een grote verscheidenheid aan talen. In het vrij moderne zusterhuis kreeg ik een mooie kamer met een prachtig uitzicht over de heuvels van Judea.

In Jeruzalem is nog een aantal Nederlandse Christenen waarmee ik veel contact heb. Wij hebben daar een Bijbelkring en elke zondagmorgen is er een kerkdienst. Na een tijdje kwam ik te weten, dat er ook een Joodse gemeente is, die in Jezus als haar Zaligmaker gelooft. Ze hebben hun diensten op sabbath, zaterdag. Het is geweldig om het Evangelie te horen lezen en prediken in het Hebreeuws, de originele taal. Ook om te zien, dat Gods kinderen onder de Joden zo bij elkaar in een gemeente samen komen.

Ik heb veel gezien van alles wat er tot stand gekomen is in de laatste vijftientwintig jaar. Nog opvallender is het verschil tussen de Israëliëische en de bezette Arabische gebieden. In de tijd echter, die ligt tussen 1967 en nu is ook daar de welvaart toegenomen. Israël doet veel op het gebied van de medische en sociale verzorging.

In de Gazastrook heb ik gezien wat voor werk daar verricht wordt. Verbouwingen, de aanschaf van dure apparatuur, een school voor de opleiding van ziekenverzorgsters en dan de Israëliëische meisjes die daar les gaan geven. Soldaten moeten hen in de Gazastrook bewaken. Ik heb daar ook de nieuwe huizen gezien van de Arabieren uit de vluchtelingenkampen, gebouwd met subsidies. Toen ik door zo'n kamp reed, werden ook daar de verbeteringen aangewezen door een Nederlandse vriendin, die in Gaza in een ziekenhuis werkt . . .

U vraagt aan Dicky de Gier of ze het nooit riskant vond om naar Israël te gaan.

Toen ik in 1971 ging, vroegen mijn kennissen mij dat ook. Ze vonden het heel te gevaarlijk om juist toen te gaan. Maar dat zei men altijd al. Ik bedacht, dat, als ik moest wachten tot het in Israël volkomen rustig zou zijn, ik nooit naar Israël zou kunnen gaan. Goed, ik ben gegaan en ik heb daar nooit spijt

van gehad.

Veel nieuwe dingen deden zich aan mij voor. Ik zag bijvoorbeeld dat de rabbijnen en de diep-gelovige Joden toch nog wel steun hadden aan hun geloof in de God van Israël. Je kunt dat eigenlijk niet uitleggen. Op de vraag of hun geloof waarde heeft (zonder dat zij de Messias Jezus hebben aanvaard) weet ik niet zomaar een direct antwoord te geven. Ik weet dat God in de harten van vele Joden liefde gelegd heeft tot Hem en diverse mensen die ik in het Hadassah-ziekenhuis mocht verplegen, spraken met liefde over God.

Soms kwam ik het ook wel tegen dat hun wettische opvattingen een verkilling betekende voor de medemens. Maar zo zijn ze lang niet allemaal.

Wat mij sterk opvalt in Israël, is dat je er niets merkt van haat tegenover de Arabieren: Dat vind ik toch zo treffend. Hier in Nederland kan men dat bijna niet geloven, maar het is zo! Sommigen denken dat Israël een land is dat altijd maar troubles maakt, maar ik kan zeggen dat ze geen oorlog willen, maar vrede! Werkelijk, ik voel me daarom dan ook sterk aan hen verbonden en in oorlogstijd neemt dat nog toe . . .'

51 WORD WAKKER, DICKY, ER IS OORLOG!

Dicky de Gier slaapt rustig in haar kamertje behorend tot het Hadassah-ziekenhuis.

Opeens wordt er gebeld.

'Kèn-kèn (Ja-ja) . . .', roept Dicky.

Onmiddellijk gaat de deur open en zuster Zaitsjek stapt niet alleen dóór maar ook mét de deur in huis. 'Dicky, doe de radio aan. Er is oorlog . . . !'

'Nee, toch? Dat is toch niet waar, Gev . . . ?' (Geverit = mevrouw).

'Het is maar al te waar, meid. Syrië en Egypte zijn begonnen . . .'

Zuster Zaitsjek gaat weer de gang op, om op haar collegaatje te wachten.

Dicky loopt naar de radio.

Opeens bedenkt ze zich. 'De radio doet het vandaag toch niet? 't Is immers Jom Kippoer!' 'Ja, dat is zo, maar de uitzendingen over de oorlog zijn al begonnen . . .'

Een draai aan de schakelaar bevestigt deze woorden.

Dicky snapt terstond dat het weer volle ernst is.

'Dus tóch . . . !' stamelt ze een beetje geschrokken.

De dreigingen vooraf, waren dus werkelijkheid geworden. Iets waar niemand eigenlijk op rekende in Israël. Ze kijkt op haar horloge. Kwart voor twee

'Wat een gemene streek van de Arabieren om juist deze dag, de heiligste dag der Joden, aan te vallen,' flitst het door haar heen

Dicky de Gier: 'Toen het allemaal goed tot me begon door te dringen en ik naging wat de gevolgen zouden kunnen zijn voor heel Israël, voor de jongens aan het front en ook bij ons in het ziekenhuis, voor mezelf en voor mijn familie in Holland, begon ik als vanzelf te bidden. In de allereerste plaats voor dit volk. Of God dit volk dat Hij had teruggebracht in hun land, nu ook verder wilde helpen, en kracht zou geven. Ook of Hij met de soldaten wilde zijn aan het front, maar niet minder ook met de ouders thuis, die weer kinderen gaan verliezen. O, God van Israël, wees hen allen nabij . . . !

Ik besepte dat Israël nog veel strijd voor de boeg had; de Bijbel vertelt ons daarover. Ik wist echter ook, dat de God van Abraham, Izak en Jacob, Israëls God, niet sluimert noch slaapt.

Toen ging ik de gang op. Daar stond zuster Zaitsjek op me te wachten. Buiten loeiden sirenes.

Gev stelde me onmiddellijk gerust door te zeggen: 'Hier is nog niets aan de hand, hoor, Dicky . . .'

Ik keek uit het raam.

De heuvels waren nog net zo mooi en rustig, als vanmorgen en als gisteren. Ik vroeg haar hoe ze het zo snel wist dat er oorlog was. Niemand had immers vandaag de radio aan?

Zij vertelde dat onmiddellijk de medische staf was opgeroepen.

Elk kwartier kwam er een nieuwsbulletin over de radio.

Dicky besluit om deze middag maar niet verder te slapen, en hoopt tevens dat het bericht van de oorlog pas laat in Dalem bekend zal worden. Anders worden ze daar maar ongerust. Voor vader en moeder betekent Israël ook: Dicky!

Tenslotte vindt ze wel troost en bemoediging in Ps. 128 waar gesproken wordt over de zegen van Jahweh uit Sion en het goede voor Jeruzalem, om dan te besluiten met 'Sjaloom, al Jisraëel' (Vrede over Israël). Die vrede is een belofte van God, maar de Bijbel leert ook dat er nog veel aan de vrede zal voorafgaan . . . Toch geeft deze psalmzin, even los van de kontekst, haar nu al vast vrede.

De bekende oorlogsvoorschriften, zoals de ouderen onder ons zich ook nog wel kunnen herinneren, worden nu gegeven. Water klaarzetten voor eventuele branden, de brandbare spullen uit huis halen, ramenplakken om springen tegen te gaan en 's avonds goed verduisteren.

Het ziekenhuis stuurt zoveel mogelijk patiënten naar huis, om gewonden te kunnen opvangen. Een vreemd gezicht, al die lege bedden op de hal, vindt Dicky. De zusters moeten paraat blijven. De komende nacht moet er gewaakt worden. De sfeer is gespannen. Wat zal de toekomst brengen? Menig zusterje is niet vrij van angst, hoewel de meesten niet zozeer vervuld zijn van hun open hachje.

Men zit veel meer in over de soldaten aan het front. Nood verbindt de mensen

aan elkaar.

Niemand wil vandaag alleen zijn.

De een zoekt de ander op.

In het dagboek van Dicky de Gier vind ik de volgende passage: 'Om vier uur zitten hier bij mij: Golda, Hanna en Betsy. Men heeft de T.V. aangezet voor het frontnieuws, daarom verhuisden we allemaal naar beneden . . .'

Een andere passage. Zondag 7 oktober: 'Oorlog. Ik heb nu al gevoeld wat het wil zeggen in oorlog te zijn. Ik heb de ervaring opgedaan gewonden te zien binnenkomen. Ik zag vanuit de achtste verdieping hoe gewonden uit de ambulancewagens werden gedragen en binnengebracht.

Een enorme helikopter landde vanmorgen om 8.30 uur en toen reden de ambulances af en aan. Het is niet te beschrijven wat er op dat moment door je heengaat. Als je ziet hoe doodgewone jongens, verwond zijn geraakt door andere doodgewone jongens. De nutteloosheid van oorlogsgeweld, uitgebroed door heethoofdige staatslieden, berokkent alleen maar leed en geen enkel persoonlijk gewin.

De meeste gewonden droegen al een noodverband of ondergingen reeds een bloedtransfusie, toen ze binnenkwamen. We horen dat ook Shaare Zedek gewonden ter behandeling heeft gekregen.

Vandaag heb ik wat langer gewerkt dan normaal. Moeders konden ons vandaag meestal niet helpen vanwege het feit dat hun mannen naar het front moesten.

Na het werk heb ik wat bloed gegeven voor het goede doel. Later ging ik met Nel naar de doopdienst van David Figereras in Ein Karem.

Op de terugweg was alles donker. Geen straatlantaarn brandde. Verkeer was er bijna niet. Totaal geen bussen. Wel lifters. Van alle kanten voel je het ongewone van de situatie.'

Oorlog schept eigenaardige situaties. Het is voor een normaal mens niet vol te houden aan één stuk door de ernst van de toestand te blijven zien. De mens is een gecompliceerd wezen en elke complicatie vraagt zijn rechten. Dit onderzocht ook Dicky de Gier die, verbaasd over zichzelf op 8 oktober over de toestand schrijft:

'Wonderlijk gedoe, eigenlijk. Soms zijn we echt aan het lachen, terwijl er aan de fronten gevochten wordt. Zojuist arriveerden er weer vier gewonden. Het ziekenhuis wordt overstroomd met vrijwilligers. Zusters en andere werkers zijn er wel voldoende. Anders is het met de chirurgen. Velen zijn naar het front en dat wordt wel gevoeld. Op onze (hart) afdeling gaat alles zijn gewone gang. De mensen worden weer erg optimistisch. Jammer, dat ze alleen in eigen kracht denken te doen en God praktisch niet nodig hebben. Over de radio horen we de hele dag nationale liederen. Iedere patiënt heeft wel een

of ander familielid in de oorlog, daarom staan de luidsprekers knalhard, zodat niemand iets hoeft te missen . . .'

52 HET LIJKT VANDAAG HELEMAAL GEEN SABBATH

Er waren gehuwde zusters in het Hadassah-ziekenhuis en dat gaf grote moeilijkheden in de oorlogstijd. De meeste mannen zaten in het leger, dus kon moeder niet zo best van huis met al de kinderen. Temeer daar een groot gezin in Israël geen 'schande' is, maar eerder aanmoediging verdient.

Er werd een oplossing gevonden. Gewoon een crèche in het ziekenhuis! Natuurlijk dat was het!

Als je Dicky de Gier vraagt of de Israëli's weer meer gingen bidden in oorlogstijd geeft ze tot bescheid dat zij dat inderdaad wel van anderen gehoord heeft. Mensen in benauwdheid roepen altijd eerder tot God, dan wanneer het voor de wind gaat, voegt ze er aan toe. En dat zal bij de Joden ook wel zo zijn.

Vanuit Bijbels standpunt meent Dicky dat er nog wel meer oorlogen zullen komen, omdat volgens het Openbaringboek alle volken zich in de eindtijd tegen Jeruzalem zullen keren.

Ivenzeer gelooft ze dat vanuit Israël, heil naar de volkeren zal gaan vanwege het feit dat reeds hun verwerping heil voor de heidenen betekende. Wat zal het dan zijn als ze weer aangenomen worden. Niet anders dan leven uit de doden!

Als je haar tegenwerpt dat daar ook wel anders over gedacht wordt verwijst ze onmiddellijk naar de context van de gehele Schrift, waarin toch ook de Romeinenbrief staat. Dan komt er ook weer glans op de voorzeggingen van de oude profeten uit de Tenach. Hierbij noemt ze ook de visie van bv. Wilhelmus à Brakel, de man uit de Nadere Reformatie, die nu weer zo actueel is geworden.'

En passant komt het gesprek weer op de toestand in het Hadassah-ziekenhuis. Zuster de Gier vertelt hoe bij hen op de hartafdeling twee totaal overwerkte chirurgen uit het ziekenhuis verpleegd moesten worden, wegens een hartinfarct. Het dag en nacht opereren werd hen fataal.

Over 9 oktober vind ik in Dicky's dagboek een passage, die goed weergeeft van welke kant ze stond: 's Nachts hebben de Egyptenaren weer verse troepen aangevoerd. Ze zitten nog steeds ruim aan onze (!) kant van het kanaal



Dicky op haar afdeling

en ze zijn zomaar niet weg. Een schrale troost is, dat ze gelukkig ook niet verder komen . . . ?

Verder vervolgt het dagboek: 'Er gaan al enkele dagen geruchten dat Simon Slarin, één van onze internisten, gesneuveld is. Anderen zeggen weer dat het niet waar is. Soms breken er bijna ruzies uit over het wel of niet waar zijn van de televisieberichten. Ik ben vandaag niet zo gerust. Het kan wel eens heel zwaar gaan worden, ook internationaal. God zal Zijn volk niet overgeven, maar de profeten in de Bijbel hebben ook nooit beweerd dat het allemaal vanzelf zal gaan.

Koeweit zendt hulp voor de Arabieren. Rusland roept alle Arabieren op om te helpen. Het moraal van de Israëli's is goed. Ieder is bereid de ander te helpen. Toch neemt de spanning toe. Sommige collega's zijn op van de zenuwen. We begrijpen dat ditmaal de Arabieren een leger hebben dat vechten kan en wil.

10 oktober. Men blijft hier optimistisch, maar de toestand is nog niet veel beter. Er wordt aan beide fronten hevig gevochten. Gelukkig maar dat ons luchtruim wordt schoongehouden door de Israëli'sche luchtmacht. Breznev blijft vanuit Moskou alle Arabische vriendjes oproepen door te gaan! Nixon zwijgt. Kissinger waarschuwt. 'Europese landen twijfelen over wie er he-

gonnen is'. Het kan wel eens een derde wereldoorlog worden, zegt men hier. We zijn in Gods hand. We weten niet wat er gaat gebeuren. We weten volgens de Bijbel en de tekenen der tijden, dat de eindtijd reeds gekomen is, maar de tijden en gelegenheden zijn niet aan ons. Dat alles is door de Heere bepaald. Gods volk – het land Israël is van dat volk – kan niet vergaan. Wat de wereld ook doet. Maar ze moeten wel bedenken dat ze het opnemen tegen Gods oogappel.'

Het dagboek verspringt nu naar zaterdag 13 oktober. De oorlog is dan een week oud. De nieuwe sabbath is aangebroken. Een greep hieruit: 'Het duurt veel langer dan de meeste mensen dachten. 'Men' in het buitenland heeft Israël een aantal fouten in de schoenen geschoven . . . De tegenstand van de overmacht is erg groot. Rusland blijft wapens aanvoeren. Gisteren is Amerika ook begonnen met transporten.

Een goed bericht uit het noorden: De Israëli'sche legerscharen zijn op weg naar Damascus. De J.D.F. hakt er hevig op in om Syrië onschadelijk te maken, dan kan men zich des te beter gaan concentreren op het zuiden. Op een gegeven moment hield iedereen hier de adem in i.v.m. koning Hoessein. De mobilisatie in Jordanië was al een feit geworden. Als Hoessein merkt dat de Arabieren gaan winnen, zal hij zeker niet aarzelen mee te doen.

Overal, ook in het buitenland, worden fondsen gesticht. Men is gul, hartverwarmend vrijgevig. Kinderen halen zelfs de centjes uit hun spaarpotten om het land, hun land, te helpen. Eén van onze patiënten liet opbellen naar zijn boekhouder om een enorm bedrag te storten. Er is al veel binnengekomen. Toch denk ik dat de grote stoot uit de diaspora moet komen.

Wat de doden en gewonden betreft, heerst er alom een angstige stilte. Er zijn veel doden horen we.

Het lijkt vandaag helemaal geen sabbath. Ook Succot (Loofhuttenfeest) wordt anders gevierd dan in voorafgaande tijden. Er rijden vandaag bussen terwijl er ook bepaalde winkels open zijn, alsmede postkantoren . . . ?

3. JUBAL VOCHT TOT HIJ ER BIJ NEERVIEL

Hij wist van geen ophouden.

Jubal (Bijbels: Jubal) ging door tot het einde.

'Die tank daar, moet er ook nog aan . . . !' schreeuwde hij. Onverschrokken ging hij er op af.

Het monster stond weldra in lichterlaaie.

Dat was de zoveelste!

Juval glunderde.

Zijn oog viel reeds op een nieuw slachtoffer. Weer was het raak.

'Man, je bloedt . . . !' riep een kameraad. Juval had het verborgen willen houden dat hij gewond was. Zo link was het toch niet?

Nu werd hij tegen wil en dank door een paar hospikken opgepikt en naar het hospitaal in Safed gebracht.

Dat zinde Juval bijzonder slecht. Hij moest zien dat hij er uit kwam. Dat lukte hem nog ook. Weldra was hij weer te vinden op de hoogvlakte van Golan waar hij opnieuw succesvol de vijand schade berokkende. Hij stelde zijn leven in de waagschaal voor Israël.

Zijn moed was onbegrensd.

Zijn liefde voor het land eveneens.

Als het moest zou hij zijn leven offeren voor de goede zaak.

Welnu, hij offerde het!

Eindelijk moest hij sneuvelen.

Met gebroken blik zag hij Israël oprukken.

De goede kant uit.

Naar Damascus!

Nog even flikkeren zijn ogen op.

Toen was Juval niet meer . . .

Het verhaal werd verteld door een gewonde kameraad van hem, die terecht kwam in het Hadassah-ziekenhuis.

De ware story werd doorverteld op de gangen en op de ziekenkamers.

Dicky schreef de impressie in haar dagboek.

Op maandagavond 15 oktober ongeveer 11.30 uur schreef Dicky in haar dagboek: 'Ik ga zo werken. Gisteravond werd bekendgemaakt hoeveel gesneuvelden er de eerste acht dagen reeds bekend waren: Zeshonderdzesenvijftig!

Verder vierhonderd krijgsgevangenen in Egypte en Syrië en ongeveer tweeduizend gewonden en dan nog de vermisten.

Als je zo iets hoort heb je niet veel meer te vertellen. En dit is dan nog maar voorlopig, want we gaan de elfde dag al beginnen.

De toestand aan het front is niet veel veranderd. Morgen schrijf ik wel meer, vandaag is m'n inspiratie minimaal . . . !'

Blijkbaar had Dicky de volgende dag nog minder inspiratie, want het dagboek vervolgt pas weer op vrijdagmorgen 19-10-'73, twaalf uur.

Echter, er was nog iets aan de hand, want na de wat timide opening 'Nog geen eind in zicht', komt de mededeling: 'Door m'n aan bed gekluisterd zijn wegen,

een fikse angina (zal vermoedelijk toch niet zó'n hele fikse geweest zijn, R. V.) kan ik alleen maar radionieuws vermelden en het gekke is, dat je daar eigenlijk niet veel mee opschiet.

Men spreekt al enkele dagen over 'de beslissende strijd'. Tanzania heeft het gisteren nodig geacht de diplomatieke betrekkingen met Israël te verbreken. Het veertiende Afrikaanse land. Amin (die is werkelijk compleet mesjogge) heeft in zijn land bekend gemaakt, dat de strijd bijna over is.

De gewonden blijven maar komen. Veel brandwonden, die men in de beschoten tanks oploopt. Vaak meer dan vijftig procent verbrand.

Vanuit Libanon blijft de terroristenclub actief. De mensen in Galilea leven in schuilkelders.

Maandag 22 oktober. 'Kissinger schijnt in het land te zijn. Gisteravond is hij in Moskou geweest en hij is nu onderweg naar Washington. Men wil een wapenstilstand. Het zou wel fantastisch zijn als dat door kon gaan. Zij willen echter het onmogelijke, dat Israël alles teruggeeft van 1967. Nou is het weer spannend. Wat gaat er gebeuren? Als het doorgaat is er vanavond om 6.50 uur een 'Staakt het vuren'. Er komen nieuwsberichten: Egypte stemt toe. Israël heeft de Hermon weer in handen!

Ezë jofi . . . !

Dat is jofel . . . !

Dinsdag 23 oktober: Achttiende dag van de oorlog. Gisteren te vroeg gejuicht. Officieel heeft Egypte toegestemd in een 'staakt het vuren', maar helaas, ze schieten nog net zo hard als tevoren, met als gevolg dat de situatie in feite niet veranderd is. Vanmorgen kwam er weer een grote helikopter met gewonden. De verduistering gaat ook gewoon door.

Gadaffi heeft heel veel geld aangeboden als een Israëlsche piloot overvliegt naar de vijand. Met toestel erbij krijgt hij nog meer duiten. De gek . . . !

In Syrië worden de eigen piloten aangevuurd door een belofte van gratis opvoeding-opleiding voor de kinderen als ze een Israëlsch toestel neerschieten. Er zijn nu al zestien vijandige Afrikaanse staten.

Jenneke uit Nederland schreef in een brief dat haar kinderen speciaal bidden voor de kinderen in Israël. De benzine in Zwitserland wordt gedistribueerd . . .'

54 WAT IS DAT TOCH ALLEMAAL JAMMER

De volgende dag kan zuster De Gier goede berichten in haar dagboek schrijven. Er schijnt een wapenstilstand te zijn. Vanmorgen om zeven uur is men

opnieuw van start gegaan. Zelfs met Syrië heeft men nu een overeenkomst. De Israëli's zitten wat het grondgebied betreft duidelijk in het voordeel. Ze hebben gisteren nog meer grote vorderingen gemaakt. Het derde leger van Egypte is omsingeld en de weg naar de stad Suez afgesloten. Ondanks dit hoeven we nog geen hoera te roepen, want het betekent nog lang geen vrede.

Gisteravond zag ik in een uitzending dat Rabbi Goren met een Torahrol op de berg Hermon was. Deze zelfde rol heeft hij altijd bij zich met zoiets. Ook toen, in 1967, bij de Klaagmuur!

We horen dat een soldaat aan het front getrouwd is. Vandaag kwam er weer een hartpatiënt binnen, de vader van een soldaat die drie dagen geleden sneuvelde op de Golan . . .

Vrijdagavond 26 oktober 1973. 'Sinds woensdagavond hoeven we niet meer te verduisteren. Wel veel makkelijker, hoor. Ik was overigens al helemaal gewend naar de zaklantaarn te grijpen. -

Gisteren was het erg spannend in de wereld. We mogen God danken dat het zo afgelopen is. Sadat had al voorgesteld (die man weet zich geen raad meer) om Russische en Amerikaanse troepen als controleurs aan te stellen. De V.N. heeft constant vergaderd en men is daar tot het besluit gekomen dat geen troepen van de grote machten als observers zouden worden aangesteld. Toen werd gisteren echter bekend dat Rusland troepen aan het klaarmaken was om naar hier te zenden. Amerika liet z'n tanden zien en heeft zoiets als mobilisatie van alle Amerikaanse legers over de hele wereld bevolen. De Sovjet-Unie heeft toen verklaard, de troepen niet te zullen sturen, en iedereen haalde verlicht adem.

Ondertussen heeft het helaas ook gestormd in de Knesset hier. Shopira heeft Moshe Dayan aangevallen en heel wat beschuldigingen aan zijn adres geuit. Als hij niet ontslagen werd, dan wou hij er toch wel uitgaan. Wat is dat toch allemaal jammer . . . ?

Ik heb gebladerd tot aan het slot van het dagboek, waar ik gedeelten uit geciteerd heb. De laatste door Dicky de Gier beschreven dag is vrijdag 2 november 1973. 'Golda zit in New York. De Arabieren willen nog steeds geen lijden van P.O.W. geven. Ze willen dat Israël teruggaat tot de 22 oktober scheidslijn. En men zegt dat Egypte weer wil vechten. Iedereen praat, de hele wereld! Holland krijgt geen druppel olie meer . . . ?

55 DE EEN IS DE HAND, DE ANDER DE VOET

We zijn nog niet uitgepraat.

Over Israël is ook zoveel te vragen. In zekere zin meer dan er te antwoorden valt. Goed, dat er vragen rijzen. Door gebed en onderzoek zal de God van Israël Zich nader openbaren, want van Zichzelf is Hij ook een God die Zich verborgen houdt, zoals de profeten in verwondering uitriepen en wat zelfs de Zoon deed vragen: Mijn God, waaróm . . . ?

Terwijl we nog wat aan het napraten zijn, stelt mej. De Gier duidelijk: 'Kijk, als ik de christenen zo overtuigend hoor zeggen dat de Joden dan toch maar Christus gekruisigd hebben, dan gaat het mij er niet om dat te ontkennen, maar wel moet ik dan altijd denken aan het gedicht van Revius: 't En zijn de Joden niet, Heer Jezus, die U kruisten . . .' Nee, ik bedoel dit niet als een excuus voor de Joden, maar wel om de hand in eigen boezem te steken. Want waarom werd de Heere Jezus Christus gekruisigd? En voor wie was het noodzakelijk? Als we dat zien, voeren we niet zo'n groot woord als christenen. Het is goed hier veel over te lezen. Neem bv. de boeken van Huib Verwey, van Hall Lindsey, van Moeder Basulea Glinck en anderen. Ik geloof dat we voorzichtig moeten zijn in het bekritisieren van deze boeken. Ik ben het zelf ook niet met alles eens, wat deze mensen schrijven. Maar ze verstaan de kern, dacht ik. We moeten onderzoeken wat ze schrijven. Er mee bezig zijn. Dan kunnen we samen verder. Wij hebben de geest met mate. In de gemeente is de één een hand en de ander een voet, ook in de uitleg van de Bijbel. Daarom hoeft je niet tégenover elkaar te staan. Vooral in Jeruzalem is er veel op mij afgekomen. Ook al omdat ik veel in de graftuin kwam. Ik zeg niet dat Ds. Jan Willem van der Hoeven in alles gelijk heeft, maar over zijn boodschap kan toch op z'n minst samen nagedacht worden . . .

6 BELANGRIJKER DAN OLIE

Een gedeelte van ons gesprek geef ik tot slot hierbij weer.

Dicky de Gier, waarom ben je weer teruggekomen naar Nederland . . . ?

Door de oorlog in Israël werd ik bepaald bij het belang van de chirurgie. Daarom ging ik terug naar Nederland voor een O.K. (operatiekameropleiding). Dat had ik natuurlijk ook in Israël kunnen doen, maar ik wilde ook een periode in Nederland zijn, om mijn vele opgedane indrukken in Israël te verwerken, na daar afstand van genomen te hebben.'

Je werkte ook al eens in Engeland . . . ?

‘Ja, dat klopt. Een periode Engeland helpt ook goed voor je Engels! Tegelijk kon ik daar wat om me heen kijken om van verschillende terreinen wat op te steken.’

Wat is nou eigenlijk je diepste drijfveer in dit alles . . . ?

‘Dat is moeilijk! Ik geloof dat het belangrijkste is dat we God dienen op de meest aangewezen manier. Dat hoeft niet altijd door een speciale taak of in een speciaal land.’

Je wilt weer terug naar Israël. Waarom . . . ?

‘Omdat ik na alles, mij sterk bij Israël betrokken voel. Ik geloof dat het goed is, dat er christenen in Israël zijn. Niet dat Israël het zonder ons, praktisch gesproken, niet stellen kan. Maar het gaat er om, dat zij merken dat wij hen graag daadwerkelijk tot steun zijn. Verder is het ook zo, dat als je daar bent, je automatisch dieper bij de zaak betrokken bent, zodat je ook beter weet waarom je voor hen bidden moet. Tegelijkertijd kan men daar ook een beter getuigenis afleggen over deze dingen, waar dat van ons gevraagd wordt. En dan niet te vergeten het contactleggen met Israëli's. Dat probeer ik steeds en dat lukt aardig goed. Hierbij wil ik nog opmerken, dat het goed is om te laten zien dat christenen niet altijd tegenover Joden staan zoals zo vaak gebeurd is in de geschiedenis. We moeten juist náást elkaar staan.’

Blijft u in de ziekenhuissector werken . . . ?

‘Dat zit er wel in, ja. Ik vind het een mooi vak. Vanuit mijzelf, zal ik er niet uitstappen.’

Zoekt u promotie . . . ?

‘Dat vind ik persoonlijk niet belangrijk. Automatisch kun je steeds een stapje hoger, daar ontkom je dus niet aan. Ik wil er zelf niet voor vechten. Ik ben ook niet zo overdreven nederig om te zeggen dat ik niet hoger wil. Maar het interesseert me niet zoveel. Typisch is dat mensen, die niet begrijpen dat er nog andere redenen zouden kunnen zijn om in Israël te gaan werken, mij vragen: O, werk je in Israël, om beter te verdienen? Voor de vragensteller zou dat misschien een motief kunnen zijn, maar voor mij is het dat in het algemeen gesproken niet!’

Vond je het fijn, dat Nederland achter Israël stond . . . ?

‘Zeer zeker. Maar ik had wel enige reserves. De mensen waren in Israël zo ontzettend enthousiast. Ik vond het wel verdrietig dat wij een kabinet hadden dat Gods naam het liefst maar wegstreept!’

Israël heeft toch ook een rood kabinet . . . ?

‘Ja, maar toch heel anders! Dat is juist het heerlijke in Israël. Ondanks de secularisatie is het toch een land dat verbonden is met God en de Bijbel. Toen op een gegeven moment er een heel droge periode in Israël was en het Meer van Galilea veel te laag stond, werd er door de rabbijnen een gebed uitgeschreven voor het gehele volk, met een oproep in de krant. Ik wil daarmee niet zeggen dat het, in het algemeen gesproken, een vroom volk is, maar er is wel, politiek en maatschappelijk gesproken, een grotere band met God, dan in Nederland.’

Je komt ook wel eens in kerkdiensten van Joodse christenen, vertelde je. Trekt dat je aan . . . ?

‘Ik ben vaak gegaan naar de kerkdiensten van de Messianic Assemblée, een gemeente van Joodse gelovigen. Het was mooi om dan het Nieuwe Testament te horen voorlezen in het Hebreeuws. Dat was iets bijzonders, vond ik. Het Nieuwe Testament is niet in een Hebreeuwse grondtekst geschreven, maar ik denk dat het er wel in thuishoort.’

Vind je theologische kennis belangrijk . . . ?

‘Ja, dat wel. Ik heb vroeger ook altijd de catechisatielessen gevolgd. Toch geloof ik dat bijbelkennis belangrijker is dan theologische kennis. Ik sprak eens met iemand die zich nogal beweegt op het evangelisatorische vlak. Hij had het over kennissen die sociologie en psychologie studeerden. Ik vroeg hem of hij dat niet bezwaarlijk vond, in deze tijd, met al die invloeden. Hij gaf toen een merkwaardig antwoord: ‘Het is nog gevaarlijker om theologie te gaan studeren . . .’

Als je daar over gaat nadenken, moet je hem eigenlijk nog gelijk geven ook. Waar zijn de problemen in de kerken van gekomen? Door de verabsolutering van theologische opvattingen. In Paulus' tijd begon men daar al mee. Christenen die werkelijk in alle eenvoudigheid, bij de Bijbel blijven, hebben daar minder last van.’

Je bent een pro-Israël christen. Ben je dan automatisch anti-Arabisch . . . ?

‘Welnee! Ook voor Egypte en Syrië staan er beloften in de Bijbel. Het heil is niet alleen voor Israël. Hoe dat allemaal zal gaan, weet ik niet, maar ik ben zelfs dat Israël de derde zal zijn, naast Egypte en Assur. Niemand mag vergeten dat we dus in onze dienst aan Israël, tevens ook de Arabieren op het oog hebben. Ik zou nog wel uren kunnen praten over de verhouding Israël-Arabië en Joden-Arabië. Daarom vind ik het zo erg dat er in de V.N. door de Arabieren zo vaak beschuldigingen tegen Israël geuit worden, die absoluut bezijden de waarheid zijn. Er worden in de V.N. resoluties aangenomen tegen Israël vanwege de ‘slechte’ behandeling van de Arabieren die

in bezet gebied wonen. Hoe komt men erbij. Vorig jaar was ik nog in Israël (vakantie) en toen zag ik weer eens hoeveel kansen de Arabieren krijgen op het gebied van de medische verzorging. En dan moet je zien (ik noemde het reeds) wat de Palestijnen in de Gazastrook voor een rechten, zeg maar voorrechten van Israël krijgen. Ik was er op een laboratorium waar een prachtig analyseapparaat stond. Ik geloof dat er in heel het Midden-Oosten maar drie waren. Nu, één daarvan staat in de Gazastrook! Kijk, die dingen staan nooit in de buitenlandse kranten.'

Nog even een vraagje over het Hadassah-ziekenhuis. Waarom is dat zo streng bewaakt . . . ?

'Och, overal is er een strenge bewaking op de openbare gebouwen. Het Hadassah-ziekenhuis heeft ook heel veel Arabische patiënten, overal vandaan.'

Heb je tot slot nog iets te zeggen . . . ?

'Ik hoop van harte dat ook in Reformatorische kringen de ogen meer en meer zullen opengaan voor al deze dingen. Er is gelukkig al een ontwaken, maar ik denk dat dat veel breder moet worden. 't Zou een opwekking kunnen betekenen. Ik hoop zo dat er in Israël meer mensen tot Christus (Jezus) gebracht zullen worden, en dat Nederland daaraan belangrijk zou mogen bijdragen. Dat heeft meer betekenis dan toevoer van olie . . . !'

Serie IX *In het Hadassah-ziekenhuis*

57 GELUKKIG DAT HAIM ZIJN AARDIGE SARA NOG HAD . . .

't Zou iets moois worden.

Een brug over het Suezkanaal.

Haim had er best zin in, hij verheugde zich er min of meer op.

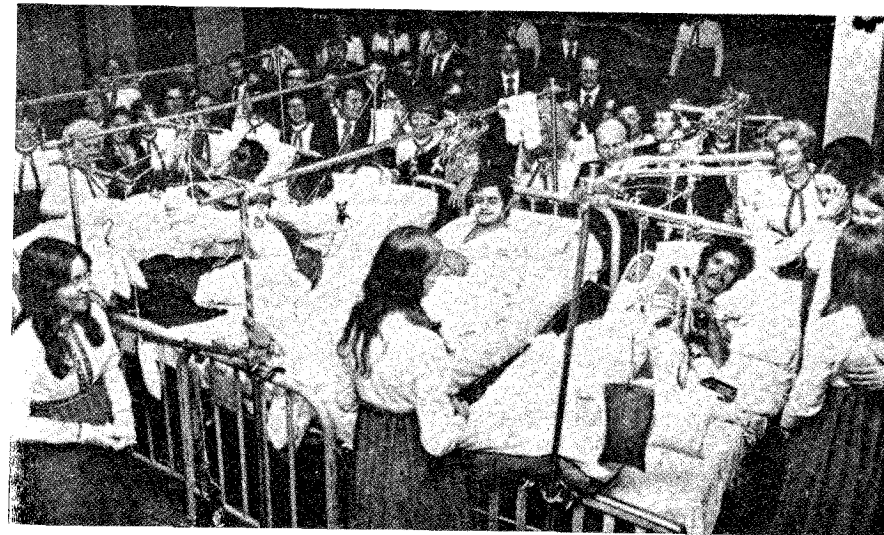
't Moest niet zo riskant zijn, eigenlijk.

Er werd nogal geschoten.

De Egyptenaren stelden er uiteraard niet zoveel prijs op dat er genietroepen naar het Suezkanaal op weg waren . . .

Haim zat een tikje verscholen op de wagen die de brugonderdelen vervoerde 't Had geen zin om in dekking te gaan. De spullen moesten zo gauw mogelijk naar het Suezfront.

Penetreren in Egypte, dat klonk als muziek.



Gewonden in het Hadassah-ziekenhuis

Há, wat was dat tegen zijn nek . . . ?

Even met de hand er heen.

Had-ie gedacht. De hand weigerde alle dienst.

Dan de andere hand maar.

Haim schrok en duizelde even weg.

Een granaatscherf ramde de zijkant van zijn nek. 't Was flink aangekomen.

De scherf drong naar binnen.

Haim was niet meer in staat zijn handen, armen of benen te gebruiken.

Er kwam een helikopter aan te pas. Die vloog hem naar het Refidim-Hospital, aan het front.

Het eerste wat de doktoren daar deden was zijn nek fixeren. Toen ging hij naar het Hadassah-ziekenhuis te Jeruzalem.

Daar kwam de 25-jarige bruggenbouwkundig ingenieur als een wrak aan.

Hij werkte vóór de Jom Kippoer bij de 'Israël Aircraft Industries' als werkbouwkundige. Nu was hij viervoudig verlamd.

Spoedig werd hij geopereerd.

Altebekwame chirurgen zijn er genoeg in Israël.

Maar hebben - helaas - een grote ervaring.

De granaatscherf werd uit zijn nek verwijderd.

Toen Haim weer bijkwam, schitterde er een intense vreugde in zijn ogen.

Hij kon zijn handen weer wat bewegen!

Zelfs de armen zat weer wat gevoel in en . . . konden ook bewegen!
De benen wilden echter nog niet mee, ondanks het opheffen van de druk op de ruggegraat-kolom.

Op zekere dag bezoekt hem een verslaggever.

Haim zit in zijn rolstoel.

Verdrietig en mistroostig . . . ?

Nee, de psychische opvang van gewonden is in Israël bewonderenswaardig. Of het in de Spreuken van Salomo zit, weet ik niet, maar men is gelijk bedacht op het 'fit' houden van de geest, waar ook het Spreukenboek diverse malen aandacht aan besteedt.

Als er ergens een land is waar men weet dat de geest invloed heeft op het lichaam, is het wel in Israël.

Haim zit tamelijk opgewekt in zijn rolstoel.

't Speelt ook wel een rol, dat hij steeds zo goed vooruit gaat.

De reporter van de Jerusalem Post: 'Toen ik aantekeningen maakte in de kamer voor lichaamsbeweging en naast Haim's rolstoel zat, schreeuwde hij plotseling en trok zijn arm omhoog, om een bal van mijn hoofd te keren, die een andere patiënt, foutief mikkend, gegooid had.

Triomfantelijk keek Haim mij aan en zei: 'Dat had je je bril kunnen kosten . . .' Er klonk iets door in zijn stem van bewijisgevende tevredenheid.

Het simpele feit dat hij zijn arm omhoog deed om mij te beschermen, was een bewijs van zijn reusachtige vooruitgang.

Juist deze morgen kreeg Haim zijn eerste 'staan-lessen'. Overeind zien te blijven tussen twee parallelle stokken.

De opgeruimde maar zakelijke jonge vrouw, psychotherapeute, begon met het wikkelen van verband om zijn knieën en enkels om de gewrichten zo sterk te maken dat ze zijn lichaamsgewicht konden dragen. Haim's stoel werd naar het einde van de rechte stokken gereden. De psychotherapeute stond tussen de stokken en legde hem uit hoe voorover te leunen, de stokken te pakken, zijn gewicht op zijn armen te drukken, en, met haar hulp, zichzelf op zijn voeten te hijsen. Met het zweet op zijn gezicht, stond de zesvoetige Haim op maar niet voor lang.

Zij liet hem voor een ogenblik los (snel), maar pakte hem weer vlug om zijn middel, juist toen hij voorover zou vallen. Nu volgden er verdere aanwijzingen: hoe zijn schouder te versterken, hoe zijn handen op de stokken te plaatsen, hoe een balans op zijn onbuigzame benen te bereiken, die geen gevoel meer hadden. Zijn hersenen signaleerden niet hoe zijn gewicht verplaatst werd.

Na vele minuten hielp de therapeute haar patiënt terugvallen in zijn rolstoel, uitgeput, maar met een blik van voldoening in zijn ogen . . .

Al die tijd, had Haim's aardige, jonge vrouw, Sara, er stil bij gezeten. Zij vertelde op een zeer nuchtere wijze over het letsel van haar man. Tijdens de eerste dagen van zijn aankomst in het Hadassah-ziekenhuis had zij naast zijn bed op de zaal geslapen, de verpleegster geholpen met hem eten te geven, hem te wassen en hem geregeld om te draaien op zijn luchtmatras. Vrienden in Patah Tikva hadden zich ontfermd over hun 2½ jaar oude zoon en 3 maanden oude dochter.

Zo was het Sara mogelijk geworden veel vaker bij hem te zijn. Haar rustige krachtdadigheid was een grote steun voor Haim, in de eerste maanden van beproeving. Sara was de ideale vrouw, gaf psychische en geestelijke bijstand, welke niet elke jonge vrouw in staat is te geven . . .

De volgende morgen, toen ik de fotograaf meenam om foto's van Haim te maken, ontmoette ik hem en Sara in de lift op weg naar de revalidatie-afdeling. Zij waren teruggekomen van zijn eerste weekend thuis. Dit zou van nu af aan regelmatig plaatsvinden . . . ?

88 TWEE DREUNEN VELLEN PARACHUTIST AVRAHAM . . .

Er helpt geen kauwgom tegen.

De jonge, wat een spanning, om afgeworpen te worden aan 'gene zijde' van het kanaal.

Onwillekeurig huivert Avraham even.

Even later gaat het beter.

Als je maar vast in het vliegtuig zit. Dat wachten op de grond is maar niks.

Hij, gelukkig, daar komt het commando.

Het veel later cirkelen ze boven Egyptisch grondgebied. Hier is het.

De een na de ander moet springen.

De nu geldt het geen oefening, het is bittere werkelijkheid.

Avraham staat klaar om te springen.

De uitgeant schreeuwt z'n nummer.

Daar gaat-ie . . . !

De Egyptische wereld komt snel op hem af.

Hij opent zich de chuut.

En in de confrontatie met moeder aarde nog vrij hevig.

En nu, daar heeft hij op gerekend.

En nu maakt hij zijn spullen in orde.

Hij is gelukkig volkomen gaaf.

Hoe wel . . . !

Het gevecht is weldra in volle gang. Avraham weert zich als de beste. Ook durft hij wel aan te vallen. Het wordt een gevecht van man tegen man.

Opeens schrikt hij enorm . . . !

Die plotseling opduikende Egyptische soldaat daar, gooit iets naar hem.

't Is een handgranaat.

Dat kan niet missen!

Afschuwelijk! Avraham ziet geen kans om de Egyptenaar uit te schakelen. Evenmin lukt het hem om in de tussenliggende halve seconde in dekking te gaan.

Het enige wat lukt is zich om te draaien, om niet het moordwerktuig tegen zijn hart, maag of buik te krijgen.

Hij doet het instinctmatig. Het heeft tot gevolg dat de granaat tegen zijn zij explodeert en niet aan de voorzijde van zijn lichaam.

Een nier wordt bijna uit zijn lichaam gerukt en is geheel vernield.

Avraham tuimelt tegen de grond.

Het vuur is moorddadig . . .

Hij wil weer overeind, om beschutting te zoeken voor zijn kwetsbare lichaam.

Hoewel het er troosteloos uitziet, is er misschien toch nog een levenskans.

Als hij maar niet zo bloedde . . . !

Maar ja, wat wil je. De nieren zuiveren het bloed, dus gulpt dat er uit.

Gelukkig, het lukt om overeind te komen.

Mensen nog aan toe, wat wordt er toch heftig geschoten.

Au . . . !

Een tweede dreun tegen Avraham's lichaam.

Nu onder in de rug.

Een scherf van een granaatkartets.

Alle kracht vloeit uit zijn benen.

Even waggelt hij . . .

Later vertelt hij aan de J.P.-reporter: 'Ik viel als een lege fles, toen de kracht uit mijn benen verdween.'

Een aan het front aanwezige arts redde hem van het gevaar dood te bloeden. Later in Hadassah verwijderden chirurgen de zwaargekwetste nier. Wat de scherf betrof, die had zijn ruggemerg geraakt. Het kostte hem een verlamming vanaf zijn middel naar beneden.

Of hij ooit weer terug kon naar zijn kibboets Jif'at?

Een geluk is in ieder geval dat bij deze 29 jaar oude parachutist de arm en schouderpijlen niet zijn aangetast, zodat hij tussen de rechte stokken nog vrij gemakkelijk manoeuvreert.

Hij is ook in staat zich te bewegen d.m.v. instructies of ook wel, met knikken, maar dan gaat het wel wat onhandig.

Toch is er voor hem tenslotte wel de zekerheid dat hij uit het ziekenhuis ontslagen zal worden. De J.P.-reporter vraagt hem wat hij dan gaat doen.

Dan is er blijkbaar toch enige onzekerheid. Over zijn toekomstplannen blijft Avraham vaag.

Toch zal hij het over een paar maanden moeten weten.

In ieder geval beklaat hij zich niet.

'Een soldaat die door het oorlogsgeweld blind is geworden, is er werkelijk slechter aan toe, dan ik . . .' stelt hij nadrukkelijk vast.

59 HET OORLOGSVADERSCHAP VAN ELIJAHOE

'Ik houd van je Victoria . . .

Daar zul je altijd van op aan kunnen, meid.'

Elijahoe (bijbelse naam is Elia) kijkt teer naar zijn vrouw. Ze is reeds een maand of vijf, zes 'heen'.

Hij legt even zijn hand op haar buik.

Er zit leven in . . . !

Leven, dat hij er in mocht brengen.

Hoe hebben ze samen verlangd naar de geboorte van dit kind.

Nu moet hij naar het front, de stucadoor uit Asjdood.

Zal hij dit kind ooit aanschouwen?

De latente liefde voor de nog ongebornene drukt hij nogmaals uit in een diepe, innige kus op de lippen van de a.s. moeder.

Hij fluistert lieve woordjes in haar oor, alsof hij daardoor ook zijn kind wil bereiken.

En Israëli moet hard zijn. Ook in zijn afscheid. Behalve als de jonge vrouw een positiejurk draagt . . .

Maar nu wordt het toch tijd om te gaan.

Hij wuift nog lang naar Victoria.

Het liefste wat hij op aarde bezit.

Zij wuift terug!

Warm en dapper.

Achter haar ogen brandt het.

Gelukkig is Elijahoe juist de hoek van de straat om, als de tranen niet meer te keren zijn.

Als ze beiden wisten wáár en onder welke omstandigheden de baby zou geboren worden . . . !

Elijahoe was als kind uit Marokko gekomen.

En Arabisch land dus.

Toch was hij een Jood.

En nu dus Israëli.

Victoria was zijn victorie en zeker ook het kind dat komen zou.

Hij zag haar 'wassende' figuur steeds voor zich, ook aan het front.

Totdat hij niets meer zag . . . !

In het heetst van de strijd drong namelijk een kogel door zijn helm, zijn hoofd binnen en een splinter daarvan bleef steken in het achterhoofd, in de hersenen.

De kogel verlamde zijn gehele rechterlichaam en verstoorde zijn herinneringsvermogen.

Hij hoorde tot de zwaargewonden en werd vervoerd naar het Hadassah-ziekenhuis.

Zijn identiteitsplaatje was zoek.

Anonymus, no 1, noemden ze hem daarom.

Wat men hem ook vroeg, hij kon niet antwoorden.

Hij wist en begreep niets meer.

Bekwame Hadassah-neurochirurgen gingen met hun instrumenten dezelfde weg als de kogel en konden die verwijderen.

Op de trouwring vonden zij gegevens en kon er een radio-oproep gedaan worden voor zijn familie in Asjdood (Ahsdod).

Victoria komt naar Hadassah.

Daar vindt ze Elijahoe.

Maar hoe . . . ?

Ze blijft bij hem in het ziekenhuis.

Dat kán in Israël, want daar doet men alles voor zijn gewonden.

Ondertussen is men voortdurend bezig met Elijahoe, en met succes.

Nu ja, succes . . .

In ieder geval loopt hij weer, als de J.P.-reporter hem na drie maanden in Hadassah aantreft.

Hij ziet er gelukkig uit.

Als hij met een licht kreupele gang over de afdeling loopt, lacht hij tegen elke bezoeker . . .

Vanwege de vreugde van het vaderschap?

Immers, de baby is er!

Geboren hier in het ziekenhuis.

Victoria bleef hem trouw.

't Is echter de vraag of hij begrijpt dat hij vader is geworden.

Hij heeft een lange weg moeten gaan tot de nu bereikte graad van herstel.

Over zijn hoofdwond draagt hij een parmantige muts, die goed past bij zijn lachend gezicht . . .

De doktoren geven geen nadere informatie hoe groot de uiteindelijke beter schap zal zijn.

Ze maken geen enkele voorspelling.

Is het omdat ze het zelf ook niet weten?

Of juist omdat ze het maar al te goed weten . . . ?

Toch is het frappant dat als hij spraakles krijgt, hij zijn eerste woorden in het Hebreeuws spreekt en niet in zijn moedertaal uit Marokko.

Misschien toch nog een belofte dat het weer goed komt met zijn herinneringsvermogen?

Immers, de *laatste* herinneringen werkten weer enigermate . . . Vanwege het Hebreeuws (Ivrieth) uit Asjdood.

60 OOK GEESTELIJKE THERAPIE . . .

Prof. Alexander Magora is praktiserend hoofd van de revalidatieafdeling. Met hem had de J.P.-redacteur-reporter een interview. Het ging over het ingewikkelde patroon van diverse therapieën.

Prof. Magora vertelde dat verlamden vermoedelijk een vrij normaal leven leiden, maar dat hun manier van bestaan er een is van voortdurende discipline en waakzaamheid, vertrouwd met pijnen en moeilijkheden.

Vele soldaten zijn ook getroffen in hun geslachtsdelen, wat veel narigheid met zich meebrengt. Neem een jonge vrouw die haar man 'onbekwaam' terugontvangt. De professor kende gevallen dat er van de omgang nog wel wat terecht kwam, maar zo dat de verlamde zelf geen lichamelijke gewaarwording ervoer, hoewel hij toch vermocht zijn vrouw te bevredigen, en door die wetenschap smaakte hij nog wel een zekere voldoening, dat hij zijn vrouw iets te bieden had.

Volgens Magora maken alle patiënten tijden door van depressie, maar wij kunnen hen helpen. We halen dan gerevalideerde mannen van dezelfde leeftijd en dezelfde aard van verlamming, om de nieuwe patiënt het resultaat te tonen van de verlamming. Aanvankelijk zegt dan de nieuwe patiënt, dat hij zover nog niet is, maar hij gaat toch inzien dat er wat aan te doen is en dat hij nog een tijd van leven voor zich heeft waarin hij een bruikbaar mens kan zijn voor de maatschappij.

Prof. Magora: 'We zijn trots op de hechte, persoonlijke vriendschap tussen patiënten, die zo geweldig belangrijk is voor een optimale revalidatie. Hadassah heeft momenteel (toen dus) negentien soldatenpatiënten. Vijftien uit de Jom Kippoeroorlog en vier uit vorige strijdtonelen. Zeven mannen hebben hersenletsel. Vier zijn voor een kwart gedeelte verlamd, één half verlamd en zeven licht verlamd.

Het revalidatieproces is voor sommige patiënten veel moeilijker, dan de vijand die zij op het slagveld moesten bevechten. Het is belangrijk voor de patiënt een geestelijke toevlucht te zijn om hem te helpen er bovenop te komen. Om geestelijk te herwinnen wat hij lichamelijk heeft verloren . . .'

Tenslotte de reactie van een patiënt, een vrijgezel uit een kibboets: 'Ik ben vol lof over de behandeling door de verpleegsters en de therapeuten. Zij werken met hun hele hart. Zij geven alle vrije uren aan de soldaten. Prof. Magora begrijpt de patiënten. Hij komt zelfs op sabbath naar ons kijken. Hij praat met ons, zoals een vader met zijn zoon praat . . .'

Serie X *In andere ziekenhuizen*

61 OVERAL WAS ER BLOED

Een verpleegster in het Rebacca Sieff Hospital in Safed beschrijft de oorlogsdagen.

'De telefoon rinkelde om kwart over elf, op de tijd dat mijn huis beziel was van de Grote Verzoendag. Ik moest op eigen vervoer naar het ziekenhuis. Er was geen nadere berichtgeving.

Ik arriveerde in het ziekenhuis, maar ik had geen idee dat de situatie zo ernstig was. Ik bemerkte dat er een noodstaf was georganiseerd net zoals we dat getraind hadden bij voorafgaande gebeurtenissen.

Functies en posten werden verspreid, berichten werden verzonden naar de synagoges om een team bij elkaar te krijgen, net zoals het gedaan was bij de laatste trainingen. Iemand schakelde de radio in. Ik had geen tijd om te luisteren, maar het was duidelijk dat de oorlog begonnen was.

Plotseling werd ik wanhopig, wat moet ik nou eerst doen? Ik had de leerperiode nog niet achter de rug. De operatiekamers werden niet gebruikt. Al de uitrustingen waren nieuw en het team was niet vertrouwd met het nieuwe gebouw. Het eerste wat gedaan moest worden is de noodapparatuur gaan halen in het oude gebouw. Iedereen in de buurt hielp mee. Alles moest vervoerd worden, maar snel, snel! Toen het 2.30 uur 's middags was waren we klaar.

Ik keek rond . . .

De wachtkamer was ook in orde gebracht. Schoongeboend met Spick en Span. Alles blonk weer alsof het nieuw was . . .'

Gek, het maakte een afschuwelijke indruk op de aankomende verpleegster. Dit mooie, dit schone had wat te betekenen. Het was nu geen oefening, maar het zou weldra bittere werkelijkheid worden. De oude ontvangstkamer was nu ook gebruiksklaar gemaakt, net als toen in de Zesdaagse Oorlog. Toen vloeide er bloed. Mensenbloed. Nog even, dan zou hier weer bloed vloeien. Bloed van bloedwarme jonge kerels. Het zou sijpelen uit hun wonden. Druppelen uit hun kleren.

Rode plasjes zouden gevormd worden. Ik realiseerde me dat ik in feite nog nooit een druppel bloed had zien vloeien.

Nu zou het er op aankomen . . .

Dat het oorlog was – menens dus – kon door niemand meer ontkend worden. De wachtkamers waren klaar. Het kon beginnen . . .

Er was geen tijd te verspillen. Ik moest het team instructies geven. Hen aanwijzen waar alles stond en hoe de nieuwe apparatuur gebruikt moest worden. Maar voordat ik mijn mond open deed, was de eerste ambulance er al, met een dode vrouw en gewonde kinderen. Mejdal Shams, het Droezendorp was gebombardeerd. Terwijl het team bezig was met de gewonden, arriveerden er steeds meer ambulances, deze keer met gewonde tieners. De ambulancechauffeurs smeekten ons om eerste-hulpmateriaal. Ze moesten terug naar de bedreigde gebieden. We vulden dozen en blikken met hetgeen zij vroegen. Ze namen dekens en lakens mee en verdwenen. Enkelen van hen kwamen nooit terug . . .

Dudu, de hospitaalsoldaat arriveerde gewond. Hem werd eerste hulp gegeven en hij werd naar een boeg gebracht. Maar hij was niet zo'n kerel die zijn vrienden in het strijdperk alleen liet. Hij sprong uit de ziekenwagen en hielp zijn vrienden, waar eerste hulp nodig was, totdat hij een granaatscherf in zijn knie kreeg. Zijn vrienden droegen hem weg als een oorlogsheld. Hij zou hen nooit meer helpen . . .!

Er waren er nog meer die weer gewond vanuit het ziekenhuis naar hun basis teruggingen. Velen van hen werden dood teruggebracht. Het was een nachtmerrie. De wachtkamer was dan leeg, dan weer vol. De meeste van de gewonden hadden een shock. Ze hadden verschrikkelijke verhalen te vertellen. Dupa allemaal waren ze als kinderen.

Overal was er bloed. Talloze wonden. De tijd scheen stil te staan.

Wacht een nieuw ziekenhuis . . .? En het team was nooit getraind geweest. Het was onbegrijpelijk . . .?

Andere verhalen van patiënten in het ziekenhuis waren ook de moeite van het noteren waard. Uit die verhalen blijkt dat vooral de Syriërs, geen uitgekende soldaten waren.

Ze'ev zit naast zijn tank. 't Is vrij rustig aan het front. Nou ja, schieten hoor je de hele dag. De andere jongens uit de tank zitten ook allemaal even uit te blazen. Het mag van Ze'ev, hun 25-jarige commandant.

Opeens komen er in de verte twee Syrische tanks aan. Ze hebben de sokken er flink in. Hé, ze beginnen gelijk al te schieten.

'Onmiddellijk in de tank . . .' beveelt Ze'ev. Het bevel is snel opgevolgd. Een regen van granaten komt op hen af. Ze laten de twee tanks dichtbij komen. Dan openen de Israëliische tanks het vuur. Goed raak! Beiden in de fik.

Maar . . . een voltreffer treft de Israëli. Ze'ev voelt iets aan zijn arm. Hij probeert de arm omhoog te trekken. Het lukt niet. Verlamd . . .

Ze'ev stopt even zijn verhaal. Hij laat zien dat hij nu, in het ziekenhuis, in staat is zijn arm reeds een klein eindje op te tillen. Vol trots vertelt hij dat een andere commandant, Shmuel uit Kirjath Anaim, dertig Syrische tanks vernietigde, voordat hij zelf in zijn borst gewond raakte en moest afgevoerd worden. Tja, er werden geweldige staaltjes verricht, daar aan het Golanfront.

De 20-jarige Avi weet er ook over mee te praten. Zijn basis kreeg opdracht om zondagsmiddags om 14.00 uur een afdeling Syrische soldaten te gaan verdrijven. Het gold een positie vlak bij de staakt-het-vuren-lijn. Ze kwamen met Syrisch artillerievuur, maar ook de Syrische infanterie was paraat. Avi rent over het slagveld en voelt zich plotseling geremd in zijn rechterbeen. Waarom slingert dat ineens zo . . . ? Hij komt er spoedig achter. Een kogel is recht door zijn rechterheup gegaan. Zo snel mogelijk naar de dichtstbijzijnde eerstehulp post. Het lopen gaat nog aardig. Avi vindt het vreemd, maar hij blijft, zij het struikelend doorlopen.

Hé, daar wordt een zwaargewonde vervoerd. Het lukt niet. Er is te weinig mankracht. Of Avi een handje wil helpen.

Welja, waarom niet . . . ?

En zo draagt een gewonde een gewonde. 't Gaat net . . . !

Als hij in de post aankomt is hij zelf dringend aan behandeling toe. Vervoer naar het ziekenhuis is spoedig geregeld.

Avi komt er niet over uitgepraat . . .

Juval G. uit het A.N. ziekenhuis werd ook geconfronteerd met de Syriërs. Hij verwachtte op de Jim Kippoer geen aanval van de Syriërs, hoewel men

's morgens wel een waarschuwing kreeg daarvoor. De tank waarover hij het commando voerde werd vol met munitie geladen, maar 's middags om twaalf uur was er nog niets aan de hand. Toen kreeg men van de legerleiding toestemming om te gaan eten. Vanwege de Jom Kippoer gaven echter de meesten voorkeur aan het vasten. Wel ging ieder de tenten in.

Om twee uur zagen we drie Sukchois boven ons. We vlogen zo snel mogelijk in onze tanks en vuurden op hen. Een uur later verspreidden we ons over het terrein en kort daarna begon een hevig bombardement, dat de grond deed trillen. We gingen voorwaarts met onze tanks en de mensen in de verdedigingslinie hielden hun duim omhoog, toen we hen passeerden . . .'

Juval G. en zijn mensen roken de strijd die ze tegemoet gingen. Plots doemden dertig Syrische tanks op. Onmiddellijk begon de strijd. Achter en rond de tanks wemelde het van infanteristen. Juval gaf het sein van vuren. Vernietigend was de uitwerking. Juval: 'Het is een bijzonder vreemde gewaarwording mensen te ontmoeten waarvan je weet dat ze met vijandige bedoelingen de grens zijn overgekomen. Niet minder dan jouw vernietiging op het oog hebbend. Een ongelooflijke impressie wordt het als je dan die vijanden, mensen, in een ommezien ziet veranderen in brandende fakkels, op een afstand van ongeveer twee kilometer, overal heen rennend. De dertig tanks werden een prooi voor onze geroutineerde schutters. Zestig nieuwe Syrische tanks rukten op, ons tegemoet. Onze positie was echter beter, doordat we hoger lagen. We bekorten de afstand tot circa vijftienhonderd meter. Binnen enkele minuten vormden de zestig vijandelijke tanks een vlammenzee. Via de veldradio kregen we bericht dat we een sterk onder druk staande compagnie moesten gaan aflossen. Tegen de avond trokken we op tegen een formatie van zo'n veertig tanks met daarachter pantserswagens en infanterievervoer. Het was ten oosten van Koeneitra. Vlak voor onze tanks ontplofte een mijn. Het stimuleerde ons om alles op alles te zetten. De vijand drong op. De afstand was slechts een kilometer.

We gingen er met alle geweld tegenaan. We schakelden de helft van hun tanks uit. Toen sloegen ze op de vlucht. We kregen de opdracht hen niet verder te volgen dan de staakt-het-vuren-lijn.

Toen was het donker . . .

Alleen in de nacht moesten we er weer op uit. Een andere afdeling zat namelijk in moeilijkheden. Een fel gevecht brandde los. De donkere nacht veranderde in een raketinferno.

Omdat we beslist veel accurater mikten dan de Syriërs gingen er van hen veel meer tanks in vlammen op. Hun linie werd een enorme vlammenzee en we maakten de tel kwijt van de tanks die er aan gingen.

Natuurlijk leden wij ook verliezen. Opeens hield het vuren op. Langzaam doofden de vlammen en werd het donker. Nacht.

Toch betekende dit niet het eind van de strijd, in deze nacht.

Weer werden we naar een andere plaats gedirigeerd. Een stuk of acht T 54-tanks van Russische makelij kwamen in zicht. Het werd een ontmoeting met dezelfde resultaten. Het duurde niet meer dan vijf minuten. We waren halfdood van moeheid. Ook enkele van onze tanks stonden in brand. De mannen moesten eruit springen om het vuur te doven. Daarna sprongen ze er weer in en zetten het de Syrische tanks, die hen in brand geschoten hadden betaald, na er onvervaard weer op af gegaan te zijn.

We kregen orders om naar de top van een Golanheuvel te rijden. Het was al bijna ochtend. We passeerden acht Syrische soldaten. Zij overleefden de confrontatie niet. Twee onzer werden eveneens gedood.

Daarna kwam er een colonne van ongeveer vijftig tanks en gewapende voertuigen op een afstand van vijf kilometer. De eerste golf tanks stopten we succesvol af. Een tweede golf drong ons in het nauw. Een granaat trof het dak van onze tank. De radioman en ik raakten gewond. We werden op een tank naar het hospitaal vervoerd.

We hadden twintig lange uren niet gegeten, want er was zelfs geen tijd genoeg om onze gevechtsrantsoenen te gebruiken, hoewel we die bij ons hadden. Ik kan zeggen dat door de tanks waarover ik het bevel voerde minstens dertien Syrische tanks werden uitgeschakeld . . .'

63 EEN VERSCHRIKKING ZONDER EIND . . .

De gewonden van het Sinaïfront lieten zich evenmin onbetuigd. Ook zij hadden ieder hun gevechtservaringen.

Zo raakte een zekere Jitsak, een reservist, gewond precies anderhalf uur nadat de Egyptenaren het vuur hadden geopend. Vanaf zijn bed in het Hadassah-ziekenhuis vertelt hij zijn verhaal.

's Middags om twee uur begon de beschieting op de Jom Kippoer. Het duurde een uur. Toen riep plotseling onze commandant: 'Ze komen . . .!' Hij beval ons de bunker te verlaten en naar de waterkant te rennen. Ik zag ongeveer tien amfibievoertuigen van het Egyptische leger op ons afkomen. Het eerste sloeg een gat in onze positie. Maar een van onze bazooka's belemmerde het om op deze wijze verder te gaan.

We lagen op het land, slechts vier meter van de oever verwijderd. Met geweld kwamen de voertuigen op het land af. Egyptische soldaten sprongen eruit en renden over de afstering op ons af. Mijn geweer stuitte hen in hun loop. Anderen renden weg over het strand. Twee van hun voertuigen zag ik terugtrekken op de Egyptische kant van het Suezkanaal. Opeens kwam er een

stroom van vuur op me af en ik raakte bewusteloos. Mijn vrienden trokken me weg en brachten me in de achterste linies.

Vervoer naar het ziekenhuis werd geregeld . . .'

Jitsak kijkt nog even naar zijn arm die nog steeds in het verband zit. De andere arm vertoonde brandvlekken. Hij is vandaag goed te spreken. Er zit een beetje vooruitgang in.

Een andere soldaat vertelt hoe hij op die eerste dag in het Sinaïfront langs de stelling omhoog wees en daar een aantal soldaten zag lopen. Hij kon op dat moment niet zeggen of het kameraden of ongewenste bezoekers waren. Spoedig had hij het in de gaten. Het waren Egyptenaren. Met een stelletje krijgsmakkers namen ze deze Mitsraïm onder vuur en veegden hen van (beter gezegd: op) de aardbodem. Er kwamen er, ik weet niet hoeveel voor in de plaats. Ze kwamen in boten het kanaal over om ons aan te vallen. Ze vielen als vliegen op de grond, maar er kwamen er steeds meer. Toen er geen houden meer aan was gingen we onze bunkers binnen en wachtten af, wat er zou gaan gebeuren.

De radioverbinding deed het uitstekend, we hadden aldoor contact met het hoofdkwartier. We vroegen instructies. We vertelden dat we niet meer wisten wat we er mee aan moesten. Er waren zoveel Egyptenaren op de been . . .! Je kon ook niet een geschikt punt vinden om aan te vallen, want de vijand zat overal om ons heen. Elk geluid dat we maakten trok hun aandacht. Het was een zwaar bewapende, ongeordende massa van vijanden, lopend in allerlei richtingen. Tenslotte besloten we om terug te trekken. Dat lukte nog maar net. De vijand durfde blijkbaar niet te dicht bij onze linies te komen, zodat we nog vrij ongehinderd en gedisciplineerd onze stellingen konden verlaten. We liepen uren door het mulle zand van de woestijn. Een kwelling op zichzelf. Doodmoe werd je er van. Van slapen kon geen sprake zijn. Toch leek het ons toe dat de concentratie van de Egyptenaren verslaptte. We waren vastbesloten niemand van ons achter te laten. We lasten een rustpauze in om een kameraad, die reeds eerder gewond raakte, te verbinden.

En zo gingen we te voet door de 'duinen'. Deze duinen lijken erg mooi, als illustratie op een pakje sigaretten. Maar om er zelf in te lopen, is een verschrikking zonder end . . .'



Dr. Uzi Waks

Serie XI *Het Porya-Hospitaal*

64 'IK ZAL MAAR NIET VERTELLEN HOE HIJ ER UITZAG ...'

De geneesheer-direkteur van het Porya-ziekenhuis Dr. Uzi Waks werd in mei 1937 te Tel Aviv geboren en volgde een universitaire opleiding op medisch gebied te Jeruzalem. In 1970 werd hij hoofd van de afdeling Interne Geneeskunde in het Porya-ziekenhuis, boven Tiberias. In 1973 werd hij geneesheer-direkteur en tevens is hij chef van de afdeling Intern gebleven. Naast de vele takken van geneeskunde is men in het Porya-ziekenhuis vooral ook gespecialiseerd in de voetchirurgie (belangrijk voor oorlogsgewonden).

Toen wij met dokter Waks spraken werden er meer dan tweehonderd personen verpleegd. In de oorlogsdagen waren er soms zeshonderd patiënten (soldaten). Uit het gesprek met hem geef ik het volgende door:

Dokter, kwamen hier in de Jom Kippoeroorlog ook zwaargewonden ... ?

'We hadden er één. We verleenden hem eerste hulp en stuurden hem daarna door. Zijn algemene conditie was niet zo slecht. Hij kon nog wel naar een speciaal ziekenhuis voor zijn letsel.'

Hoe beschouwt u een vijandelijke soldaat ... ?

'Als medicus kijk ik naar wat hem is overkomen; niet naar zijn nationaliteit. Hij is patiënt en ik ben dokter. De behandeling is hetzelfde als voor een eigen soldaat. Zolang hij aan mijn zorgen is toevertrouwd krijgt hij dezelfde behandeling en dezelfde mate van zorg. Hij krijgt zelfs voorrang als hij er ernstig aan toe is.'

Wij konden er hier gemakkelijk binnenkomen. Ik ging naar binnen en niemand hield me tegen. Gelden hier geen veiligheidsvoorschriften ... ?

'Jawel, maar we laten praktisch iedereen binnen.'

In Jeruzalem mochten we niet eens de voorterreinen van het Hadassah-ziekenhuis betreden ...

'Wij zijn niet van mening dat je een ziekenhuis moet bewaken. Wij verlangen hier noch politie, noch militairen, voor bewaking.'

Waarom bij het Hadassah-ziekenhuis wel ... ?

(Lachend) 'Dat zult U daar moeten vragen.'

Was er bloed genoeg in voorraad, toen de oorlog uitbrak ... ?

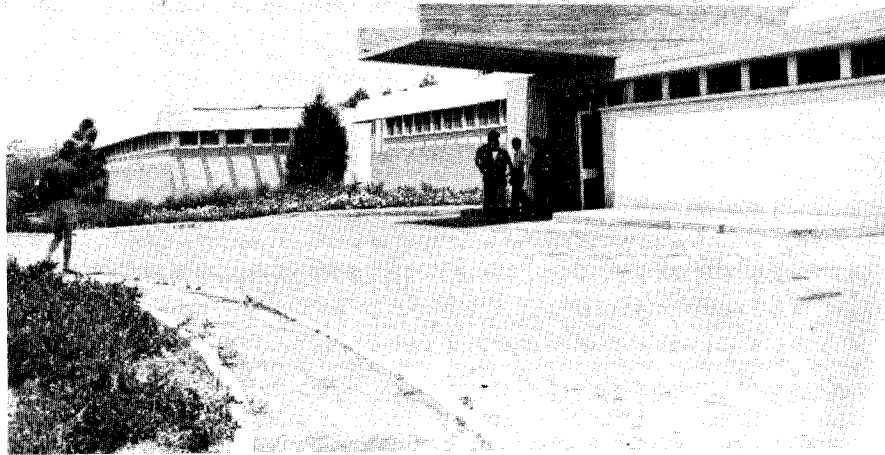
'Als we bloed nodig hebben, krijgen we het. Gedurende de oorlog hadden we bloed nodig en we kregen het. Zelfs, drie-, viermaal zoveel als we nodig hadden. Dat is altijd het geval. Er is een goede organisatie die erg efficiënt werkt.'

We spraken ook met mevrouw Eliane Geigner-Citroen, die het gehele ziekenhuisinstrumentarium bijhoudt.

We vragen haar iets te vertellen over de Jom Kippoertijd.

Ik werd zaterdag om één uur opgeroepen en ging direct naar het ziekenhuis heen. Mijn vrije dag ging dus maar half door. We wisten nog niet concreet dat het oorlog was, maar men wilde op alles voorbereid zijn. In dit ziekenhuis van tweehonderdenvier bedden, maakten wij ruimte voor vijfhonderd bedden. De halfzieken werden naar huis gestuurd om daar verder te genezen en alleen de ernstig zieken bleven hier. Alles bij elkaar een twintig, denk ik. 's Nachts kwamen de eerste gewonden reeds binnen. In totaal zijn hier drieduizend gewonden binnengebracht en vijfhonderd werden er 'gehospitaliseerd' (opgenomen). Soms moesten we hen doorsturen naar andere ziekenhuizen.

Lichtgewonden zonden we weer terug naar de Golan. Daar hadden we geen problemen mee. Ze gingen graag weer naar het front. Niet omdat ze zo graag vochten, maar vanwege het vaderland. Sommigen durfden niet. Dan werden ze niet gedwongen. Dat doet men namelijk in Israël niet. Wel kwamen er dan psychologen aan te pas en die spraken met deze jongens, die overstuurd waren. Zij bepalen wie wel of niet geschikt waren om weer naar het front te gaan.



Het Porya-hospitaal

Als iemand niet meer terug durft, wordt hij niet belachelijk gemaakt. Zij mogen dan naar huis. Dat is voorgekomen. Ze konden daar niets aan doen. Zij mogen niet gediscrimineerd worden. De jongens hebben het al moeilijk genoeg gehad in de oorlog.

Er waren jongens bij die drie dagen lang in een soort grot hebben gezeten en zagen dichtbij de Syriërs lopen. Dat was voor hen een geweldige schrik, want de Syriërs hebben niet zo'n beste reputatie in het 'verzorgen' van hun krijgsgevangenen. Verschrikkelijke verhalen gingen daarover . . .

Toch gingen de meesten weer terug naar het front!

Tja, we zijn er hier nog niet, hoor. Ik geloof wel dat we in ons land zullen blijven, maar ik verwacht nog nieuwe oorlogen. Er is nog geen oplossing voor de problemen.

We hebben hier gewerkt als gekken, in die tijd. Ik liet mijn vijf kinderen thuis achter en ik heb ze drie, vier dagen niet gezien. Ook de verpleegsters deden voortreffelijk werk. Wonderbaar, werkelijk!

In het begin hadden we het te druk om de jongens te vragen hoe het was aan het front. Later vertelden ze er zelf over. Er kwam zelfs een keer een jongen binnen die al zijn vrienden had verloren en zichzelf schuil had kunnen houden. Gewond. Hij was de enige overgeblevene van een tankbemanning.

Ik zal maar niet vertellen hoe hij er uitzag . . .



Mevrouw Geigner-Citroen tussen twee gewonden die een oog verloren

65 EEN JAMMERKLACHT GING DOOR DE RIJ

We krijgen hier in het Porya-hospitaalcomplex een rondleiding door mevrouw Geigner-Citroen.

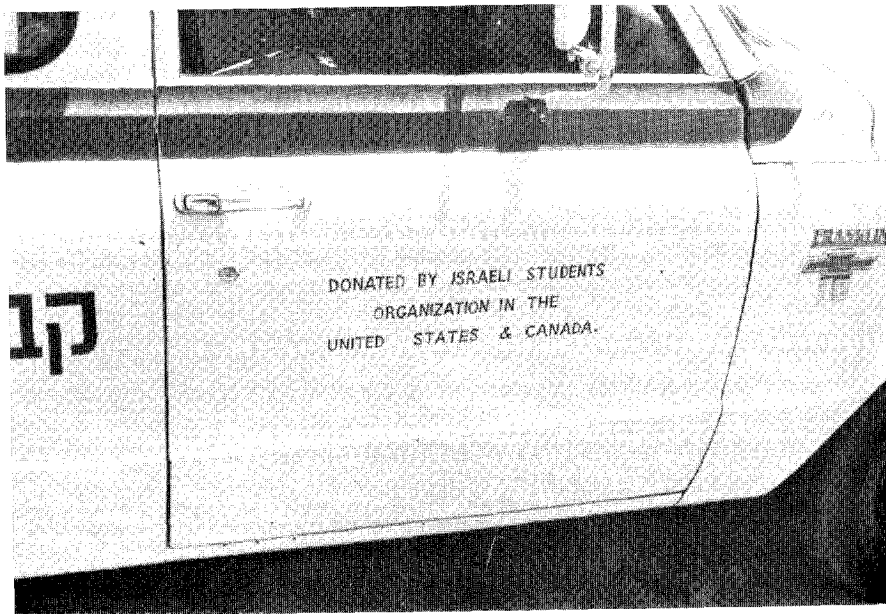
We mogen wat foto's maken van enkele gewonde militairen, die hier nog steeds verpleegd worden. Twee van hen hebben allebei een oog verloren in de strijd (Jom Kippoeroorlog) op de Golan.

We vragen hen of ze weer naar het front zouden willen, als dat nodig was.

'Op staande voet,' antwoorden ze beiden vastberaden. Eén van de mannen is getrouwd en heeft twee kinderen, daarom vraag ik hem: 'En wat zou je vrouw daar van vinden . . .?' 'Dat zal ik haar eerst niet vragen . . .' antwoordt hij prompt daarop. Dat is geen hardheid tegenover zijn vrouw, maar tegenover zichzelf. Men is er zo van overtuigd dat de staat Israël moet blijven bestaan (ook al doet men 'nergens' aan), dat men zich à la minute voor honderd procent daarvoor inzet.

Wij hebben zelf kunnen vaststellen door de vele gesprekken die wij hier gevoerd hebben, dat deze frontbereidheid niet voortvloeit uit vechtlust, want de Israëli snakt naar een goede 'sjaloom', een permanente 'peace', een volledige vrede. En juist daarom, om dát te bereiken, wil men zich als individu opofferen. Juist omdat zij hun vrouw en kinderen liefhebben.

Bij de bevolking in het algemeen is er ook een grote bereidheid, lijkt me, om met de Arabieren samen te leven. Maar dan moet Israël wel, als het eventjes kan, beveiligde grenzen hebben. Daar gaat men van uit . . .!



Rode Kruis-auto met opschrift

Soldatenbegrafenis . . .

Als we weer naar Tiberias rijden, heeft daar even later juist een begrafenisplaats van een gesneuvelde militair.

Mijn neef, die op dat moment even een wandeling maakte, vertelde mij er het volgende over: 'Toen ik langs het meer liep en vlak bij ons hotel kwam, zag ik in een zijstraat een grote toeloop van mensen. Ik ging kijken wat er aan de hand was en het bleek dat de inwoners van Tiberias de laatste eer gingen bewijzen aan een gevallen militair, een zoon van deze stad.

te gaan. Vele honderden liepen de weg naar de dodenakker.

Er waren jongens en meisjes die blijkbaar juist uit school gekomen waren, want ze hadden hun schooltas nog onder de arm. Mannen hadden hun werk in de weg naar de begraafplaats was steil en heet in de brandende zon. Dat weerhield de bevolking van Tiberias echter niet om massaal naar de begraafplaats te steek gelaten en vrouwen lieten de huishouding voor wat het was. In een grote militaire vrachtauto werd de lijk-kist vervoerd. De blauw-witte Israëlsche vlag omhulde de kist. Tientallen militairen, mannen en vrouwen, vergezelden hun strijdmakker naar zijn laatste rustplaats . . .

Toen de militaire auto op enige honderden meters afstand van de ingang van de begraafplaats was genaderd, werd de dode uit de auto gedragen. Een hartverscheurend rouwgeklag steeg ten hemel. De smart van de bevolking was hoorbaar en zichtbaar, want ook de tranen liet men de vrije loop. Langzaam

trok de stoet de begraafplaats op. Het is een mooie begraafplaats met een schitterend uitzicht op de zee van Tiberias. Maar dáár had niemand nu oog voor . . .

Bij het graf gekomen, werden de gebeden tot Adonai gezegd en gezongen. De kist stond naast het open graf.

Toen was het moment aangebroken van de teraardebestelling. De kist werd vlot neergelaten. Een golf van ontroering en jammerklacht ging door de rij heen, toen de eerste schop aarde in de kuil werd geworpen. De definitieve scheiding met de geliefde dode werd thans voltrokken. De kuil werd dichtgegooid, totdat er zelfs een klein heuveltje op kwam. Daarop werden vele bloemkransen gelegd.

De militairen namen afscheid van hun kameraad door het brengen van de militaire groet. Dit was echter het enige gebaar wat er aan herinnerde, dat hier een militaire begrafenis plaatsvond. Geen salutschoten of iets van die aard.

Hier op de begraafplaats van Tiberias werd dan ook mijn indruk versterkt, dat Israël bepaald niet militaristisch is. Het tegendeel is waar. Israël vecht alleen uit bittere noodzaak, maar het verlangt naar vrede. Het graf werd langzamerhand verlaten.

Velen brachten de dode een laatste groet door het even aanraken van de grond, of legden, als eerbewijs, een steentje op het vers gedolven graf. Bij de uitgang van de begraafplaats waste ik mijn handen, zoals het op een Joodse begraafplaats betaamt, en er was rouw in mijn hart vanwege de dood van deze zoon van Tiberias . . .'

OP AAN HET FRONT IS HET ALTIJD EEN KEIHARDE TOESTAND

In Bechofov voerde ik een gesprek met een vooraanstaand personeelslid van het streekziekenhuis aldaar, de heer Harmasjiem.

Over zijn werk zegt hij zelf: 'Ik ben gediplomeerd verpleger. Wat een wijkverpleegster doet in Holland, deed ik aanvankelijk hier. Daarna kwam ik op de polikliniek, waar ik voornamelijk op de orthopedische afdeling werkte. Hier maakte daar gipsen voor babies, die met verkeerde voetjes en dergelijke geboren waren. Als ze twee of drie dagen oud waren, moest ik ze behandelen. Daarnaast ben ik ook heilgymnast en masseur.

Hier hielp destijds met de bouw van de kliniek, d.w.z. met de tekeningen en de inrichting van de kliniek en alles wat daar aan vast zat. Onlangs waren hier enkele Amerikanen en zij zeiden dat zij dit één van de meest moderne kli-



Gewonde in Porya-hospitaal

nieken van het Midden-Oosten vonden en hoogstwaarschijnlijk ook van de hele wereld . . .' (In hoofdstuk 145 kunt U wat meer personalia lezen over de heer Harmasjiem).

Harmasjiem blijkt een gul verteller te zijn en een vurig patriot. Hoewel komend uit Nederland, is hij een volbloed Israëli, wie het wel en het wee van zijn volk zeer na ter harte gaat.

Hij wil het een en ander vertellen over de oorlogstijd.

. . . 'Alle ziekenhuizen zijn in oorlogstijd verplicht zich in te stellen op de gewonden. Daar moet het grootste deel van het ziekenhuis voor worden ingericht om op alles voorbereid te zijn. Met de Jom Kippoeroorlog liep dat gesmeerd, na al de ervaringen met vorige oorlogen. Elk personeelslid werd opgeroepen, maar omdat het een streekziekenhuis is (district), moest er ook een gaatje overblijven voor de burgers hieromheen. Alleen de mensen die naar huis gestuurd konden worden, werden naar huis gestuurd. De kinderafdeling bleef open, zowel als de kraamafdeling. Je kunt moeilijk tegen een kraamvrouw zeggen: 'Het kan nu niet, want het is oorlog.' Dat gaat nu eenmaal niet. Er blijft absoluut één afdeling open voor de burgerbevolking. Iemand die plotseling een blindedarmonsteking krijgt, wordt natuurlijk onmiddellijk geopereerd. Over dergelijke dingen wordt absoluut niet gediscuteerd. De andere

afdelingen worden ontruimd en opengesteld voor de gewonde soldaten. Iemand, die wél ziek is, maar niet opgenomen hoeft te worden, krijgt zijn behandeling, en krijgt zijn medicijnen mee naar huis. Er wordt in deze dagen erg gezeefd. Maar dat geldt alleen voor de weken, dat er echt oorlog is. Met vliegtuigen en helikopters, werden de gewonden hier gebracht. Van het slagveld hebben we zaterdagavond, de eerste gewonden binnengekregen. Ditmaal was de zaak nóg beter geregeld, dan met de Zesdaagse Oorlog. De indeling vanaf het front, de verdeling van de zieken naar ziekenhuizen, heeft fantastisch gewerkt dit keer. Op de betreffende afdeling, kreeg de patiënt ook de behandeling die hij nodig had. We kregen dus geen patiënten, die door moesten naar een ander ziekenhuis, voor andere behandelingen. Dat werd allemaal heel goed gesorteerd. Voor elk soort wond, was een apart ziekenhuis. Dat was allemaal prima geregeld.

U zegt dat vanuit het Porya-ziekenhuis wel mensen werden doorgestuurd? Wel, vergeet U niet dat het Porya-ziekenhuis heel dicht bij de grens lag. Dat was het frontziekenhuis. Daar gingen de eerste gevallen heen. En vandaar werd het verder geselecteerd. Wij zitten veel verder van de grens af. Het totale aantal gewonden van het land, was meer dan zeventuizend! Wat de doden betreft, loopt het al naar de drieduizend. In het noorden hebben ze veel meer druk gehad op de ziekenhuizen, omdat daar minder ziekenhuizen dicht bij het front zijn. Vijf ziekenhuizen, o.a. het Porya-ziekenhuis, hebben de eerste klap opgevangen.

Wat me opviel, was dat de behandeling van de gewonden (ik mag wel zeggen voor 95%) zo goed was aan het front, of direct achter het front, dat het ons, en alle andere ziekenhuizen, zoveel geholpen heeft, dat we direct de mensen konden sorteren, naar de afdelingen en de operatiekamers. Dit had het grote voordeel, dat de 'eerste-hulp-posten' niet werden overbelast, en dat we dus daarvandaan, direct konden doorsturen.

De moraal van de gewonde jongens was buitengewoon goed! Ik kan niet anders zeggen. Juist, doordat ze die goede behandeling al gekregen hadden, en het vervoer dus ook heel goed geregeld was.

In de vliegtuigen of helikopters waren dokters aanwezig, naar gelang er nodig waren, die de patiënten onderweg al hadden geholpen.

Ze hebben medicijnen aan het front gekregen, en infuus in het vliegtuig. Ze hebben alle voorbehandelingen gekregen, vóór ze in het ziekenhuis kwamen. De opdracht is, een dosis aan middelen te geven, zodat de patiënt geen last van pijn heeft. Als een soldaat een kogel in zijn been krijgt, heeft hij natuurlijk pijn, totdat er tot behandeling kan worden overgegaan. Ze hebben zelf altijd een morfinespuit bij zich, ingeval van nood, als er voorlopig geen hulp kan komen. Dat mogen ze dan gebruiken.

We hebben iets nieuws beleefd in deze oorlog, wat we in andere oorlogen niet

gezien hebben. Dat waren psychische afwijkingen bij soldaten, die een tijdelijke psychische inzinking kregen, door de verschrikkelijke oorlogstoestand. In een oorlog zoals we deze nu gekend hebben, werden moordende wapens, moordende werktuigen gebruikt. Die heeft men niet gekend in de oorlog van 1967. Die werktuigen hebben bij de soldaten een diepe indruk gemaakt. Er moest een speciale behandeling gegeven worden (door psychologen) waar we overigens veel succes mee hadden.

De verhalen die de jongens vertelden, hoe sterk ze wel waren, en wat ze hadden gepresteerd, namen we altijd met een korreltje zout, daar mensen altijd zo praten in een dergelijke toestand. We maken dat al zoveel jaren mee. Al in de tweede wereldoorlog. Wat dat betreft, blijft het wel zo'n beetje gelijk met vroeger, want aan het front is het altijd een keiharde toestand.

In deze oorlog is de infanterie weer een hele zaak geworden. We hebben gehoord van Russische raketten, die van de schouder af geschoten werden. Die werden gebruikt door de infanteristen, tegen tanks. We kenden in het begin dat wapen niet. Naderhand is daar een middeltje op gevonden. We hebben er voor gezorgd, dat ze er niet te dicht in de buurt van de tanks mee konden komen. Dergelijke dingen moet je leren. Dat heeft allemaal nieuwe elementen opgeleverd. We zien het nu aan het Syrische front, ze laten hen gewoon niet meer dichterbij komen. Er zijn heel veel dingen, die ze eerder nooit mee gemaakt hadden, wat natuurlijk die psychische terugslag heeft gegeven. Dat is dan ook wel te begrijpen . . .'

Serie XII *Israël doet alles voor zijn gewonden*

67 TOEN KWAM DE ENORME KLAP . . . !

Rafi was een gezonde, jonge Israëli. Hij was vol van hoop en ambities. De toekomst lachte hem tegen. Energiek wierp hij zich op zijn studie, vooruitgang nastrevend in zijn beroep.

Hij deed het vooral ook voor Rachel, zijn knappe jonge vrouw. Er zou een kindje komen en dat was eveneens een stimulans. Het zelfgebouwde huis was bijna klaar.

Ja, Rafi had plezier in de goede dingen van het leven. Niets stond zijn geluk in de weg.

Totdat . . . ja, totdat . . . !

Het is 3 juni 1967.

De oproep voor reservedienst bereikte Rafi nog onverwacht. Opnieuw moet



lijkheden aan de fronten. Rafi is één van de honderdduizenden Israëli's die 'soldiers on 11 months' leave is' (= soldaten die na 11 maanden weer vertrekken) zoals ze genoemd worden. Als de oproep komt, aarzelt hij geen moment en verlaat alle andere dingen.

Hij kust zijn vrouw en legt teer zijn hand even op haar buik, als een groetbaar voor het kindje dat komt.

Rachel is dapper, maar pinkt toch een traan weg . . .

Op 6 juni, toen het gevecht uitbrak was Rafi gespannen, maar klaar. Zoals alle andere Israëli wist hij dat verliezen uitgesloten was.

Hij moest al zijn psychische en mentale kracht bij elkaar zoeken, omdat er gewonnen moest worden en daarom stuurt hij zijn tank moedig en vastberaden voorwaarts de hel in, in het zware vuur.

Rafi en zijn tank zijn in gevecht gewikkeld in één van de meest bittere slagen, onder een zware vuurregen.

In het grootste gevaar waren zijn gedachten bij Rachel en het komende kindje. Hoewel niet meer gewend probeerde hij te bidden tot Elohiëm, de God van Israël.

Aan het front kreeg deze God uit vroeger dagen weer aktuele betekenis voor de in gevaaren verkerende Israëli's en verschillenden riefen zijn Naam weer aan. Rafi bad voor zijn vrouw en het komende kindje. Zichzelf was hij even vergeten.

Toen kwam de enorme klap! Horen en zien verging. Letterlijk! Rafi raakte onmiddellijk buiten bewustzijn. Heel spoedig kreeg hij medische hulp en binnen de twintig minuten was daar de Rode Kruis-helikopter. Nog geen uur later lag Rafi reeds in het hospitaal. Hij had in zoverre geluk dat hij ondanks zijn zware verwonding maar weinig bloed kwijtraakte, vanwege de snelle hulp. Dat redde zijn leven.

In het ziekenhuis werd direct ingegrepen. Het totaal versplinterde linkerbeen moest geamputeerd. Alles even vaag, maar na verloop van tijd keerde de herinnering terug en begreep hij dat hij gewond geraakt moest zijn. Of het erg was? Hij kon, zij het met moeite zijn rechtervoet iets bewegen, dus dat been zat er nog aan. In zijn linkeronderbeen voelde hij pijn, dus ook dat been was nog intact, stelde hij vast. Toen kwam de dokter. Hij vertelde hem wat er gebeurd was.

Geheel verlamd en geschrokken hoorde Rafi aan, dat zijn linkerbeen geheel geamputeerd was. De pijn was alleen maar een soort zenuwpijn, die hij in dat been voelde. Hij zou voortaan met maar één been door het leven moeten. Niet erg aantrekkelijk. Toch wel terneergeslagen onderging hij dit alles, hoewel een van zijn eerste vragen was: Hoe is het met de oorlog. En direct er na: Hoe is het met Rachel . . . ? Op beide vragen kon een positief en plezierig antwoord gegeven worden. Dat wel.

Toen begon de lange weg van genezing en revalidatie.

Maandenlang bracht Rafi door in het ziekenhuis. Inmiddels werd de kleine Amos geboren, die dus een invalide vader zou hebben. Maar daar werd wat aan gedaan. Na diverse operaties stelde uiteindelijk een prothese hem in staat opnieuw te gaan lopen, het leven weer in te wandelen. Zijn eerste stappen waren erg aarzelend. Ook was er de bange gedachte: Hoe zal de wereld mij, zoals ik nu ben ontvangen . . . ?

En hoe zou hij weer aan het werk kunnen, hoe zouden zijn vrienden reageren? Hij beseftte dat de zo succesvol verlopen Zesdaagse Oorlog voor hem nog niet afgelopen was. Zijn persoonlijke strijd was pas begonnen en moest nog helemaal gewonnen worden. Het zou een levenslang gevecht worden om zijn persoonlijke twijfels te overwinnen. Maar in hem was reeds het doel der over-

winning: Een volwaardig aktief en normaal leven te leven.

Er kwam een verrassing! Zijn Israëli'sche vrienden lieten hem niet in de steek. Integendeel! Ook kreeg hij er nieuwe vrienden bij. Oorlogsveteranen, eveneens als hij uitgeschakeld, in vorige oorlogen. Zij hadden soortgelijke moeilijkheden moeten overwinnen en konden hem met hun ervaring en meelevens bijstaan en dienen. Zij gingen hem aantonen en leefden hem voor dat het mogelijk was te werken, te studeren, een gezin te hebben, het leven goed te vinden, ondanks de handicap. Zelfs lieten zij de mogelijkheid zien van niet alleen een belanghebbende van, maar ook een waardevol medewerker aan de maatschappij (de staat Israël) te kunnen zijn.

Eén was er die zich daarvoor geheel wilde inzetten: Jozef Luttenberg, zelf een gerevalideerde oorlogsgewonde . . .

68 EEN VADER ZOEKT ZIJN ZOON . . .

Een vader zoekt . . .

Niets is hem teveel. O, als hij een glimp mocht opvangen van zijn zoon, zijn geliefde.

Hij zoekt en speurt.

Eén dag, drie dagen . . .

Eén week, drie weken!

Een maand!

Twéé maanden . . . !

En de vader, hij zoekt door.

Zijn ogen steken van het scherpe woestijnzand in de Sinäi.

Toch blijft hij zoeken.

Hij kent de kameraden van zijn zoon, die tankcommandant was.

Die kameraden vindt hij, vlakbij het Suezkanaal. Begraven in de woestijn . . .

De andere twee zijn onvindbaar.

Die blijven behoren tot de vermisten, waarvan het zeker is, dat zij gesneuveld zijn.

De ogen van vader Luttenberg zijn droog geworden.

Van het zand; misschien ook van het treuren . . .

De vader was zo maar op zoek gegaan.

Tijdens de Jom Kippoeroorlog had hij plotseling een vreemd gevoel over zich gevoeld en hij kreeg de zekerheid dat er iets gaande was met zijn negentienjarige zoon.

Een grote onrust kwam over hem.



Jozef Luttenberg

Hij kon het nergens meer uithouden en ging op zoek.

Hij moest weten wat er met hem gebeurd was.

Hij zocht en zocht in het Zuiderland (Negev).

Luttenberg: 'Toen vertelde iemand mij, dat mijn zoon in de Sinaï gebleven was. Dan gaat er wel iets door je heen. Ik ging weer de Sinaï in, om verder te zoeken. Twee maanden lang. Ik heb hem niet gevonden . . . !

De Egyptenaren stonden mij niet toe daar verder te zoeken. Nu ben ik voorzitter van de organisatie van de families van vermiste soldaten . . . ?

Als ik meneer Luttenberg vraag wat dat inhoudt, antwoordt hij mij dat die organisatie connecties heeft met het leger. Hij ontmoette zelfs tweemaal Kissinger. Op elke mogelijke manier vechten zij ervoor aan de weet te komen, wat er met de vermiste soldaten is gebeurd.

Ik vraag of hij generaal Elazar fout vond, in de oorlog.

Luttenberg: 'De omstandigheden van het leger, toen de oorlog begon hadden beter gekund. Er had eerder gemobiliseerd moeten worden. Als vader die

naar zijn zoon zocht, mag ik zeggen dat niet alleen Elazar fouten heeft gemaakt. Het is een politieke kwestie. Waarom waren de reservisten niet gemobiliseerd?

Of er meer vaders waren, die naar hun zoon zochten . . . ? O, ja, reken maar. Hele families zochten naar een zoon, een broer, een echtgenoot . . .

We hebben nu nog bijna tweehonderd vermisten.

Toch zal ook mijn andere zoon weer gaan vechten, als er opnieuw oorlog mocht uitbreken.

Onze familie heeft al heel wat tol betaald.

In 1929 werd een deel van mijn familie, die hier als pionier kwam, gedood door de Arabieren. Zelf vocht ik in 1948 en raakte verwond en werd invalide. Mijn jongste zoon sneuvelde nu in de jongste oorlog . . . '

69 'VOOR HEN KAN GEEN OFFER TE ZWAAR EN GEEN LUXE TE GROOT ZIJN . . . !'

De Zahal Disabled Veterans Organisation in Israël is gericht op de volledige revalidatie en volwaardige terugkeer van Israëlische oorlogsgewonden in het economische, culturele en sociale leven van de Staat. De organisatie heeft een potentiëel van dertienduizend leden en zit organisch stevig in elkaar. Zij verzorgen de gehandicapten uit de diverse oorlogen die de staat Israël moet voeren.

Het grote tehuis 'Beit Kay' te Naharia was één van haar eerste projecten. Maar er gebeurt nog meer. Men is ook betrokken bij de nu reeds in heel de wereld belangstelling trekkende 'Beth Halochem Centra'. Zelfs in de V.S. is er in dit opzicht niet één tehuis te vinden dat het niveau van een 'Beth Halochem' haalt. In een 'Beth Halochem' is letterlijk aan alles gedacht. Met Israëlische nauwkeurigheid en offerbereidheid, maar ook vindingrijkheid, is men tot een geheel van service gekomen dat zijn weerga niet heeft en de totale mens omvat. In Israël voelt men zich verplicht om hun oorlogsgewonden, hun gehandicapte soldaten, het hoogste te geven wat denkbaar is, of van uitgaande dat de tot invaliditeit gebrachte militair allereerst zijn leven op het spel zette voor de staat, voor de maatschappij, voor zijn gezonde mede-Israëli's dus!

Daar past een royaal antwoord op, al beseft men dat het gemis van ledematen niet geen goud goed te maken is. Niettemin slaagt men erin zulk een perfect aangepaste levenssfeer te scheppen in de 'Beth Halochems', dat het de neerlag van de handicap tot het minimale terugbrengt.

Het constateerde dat in de overweldigende 'Beth Halochem' te Tel Aviv.

Er is sprake van samenwerking tussen de organisaties die zich het lot van de gehandicapte militair aantrekken. Zo kan de organisatiename worden verlengd tot 'Israël War of Independence & Zahal Disabled Veterans Organisations'. Onder deze naam is men bezig een derde 'Beth Halochem' te verwerklijken te Jeruzalem. Maar van oudere datum is de tweede 'Beth Halochem', dat gebouwd wordt op de hoogte van de prachtige Karmel, nabij Haifa, met een schitterend uitzicht over de stad en over de Haifabaai. Wie de Haifabaai eens aanschouwd heeft, weet hoe overweldigend het panorama is. De Haifa-Beth Halochem wordt gefinancierd door de Brith Shalom Fund, U.S.A. De officiële naam is dan ook: Brith-Shalom-Beth Halochem, Haifa.

Op mijn interviewtoernee door Israël, werd ik in de gelegenheid gesteld de 'Beth Halochem' te Tel Aviv te bezoeken.

Ik was te gast bij Lt.-Kolonel Amos Berchama, een dikke vriend van 'Beth Halochem'. We hadden zojuist heftig gediscussieerd, in een geanimeerde sfeer overigens. Bij een Israëli valt er namelijk altijd wel ergens over te debatteren en dat maakt een bezoek des te interessanter. Een gesprek over de staat, de Torah en Tenach, is snel gerealiseerd, als je tenminste vertrouwen geniet. De overste geeft zijn majoor Gideon een vriendelijk bevel me naar de 'Beth Halochem' te rijden. De majoor is een geschikte kerel en is even spraakzaam als zijn chef, al weten beiden heel goed wat ze wel en wat ze niet zeggen. Majoor Gideon maakt zich verschrikkelijk veel zorgen over de toekomst van Israël. Hij is er wat somber gestemd over. De staat zal echter altijd op hem kunnen rekenen.

De auto gaat kris kras door de buitenwijken van Tel Aviv en maakt zich even later los van de stad.

'Daarginds is het . . .' verklaart Gideon. Een reusachtig complex rijst voor onze ogen op.

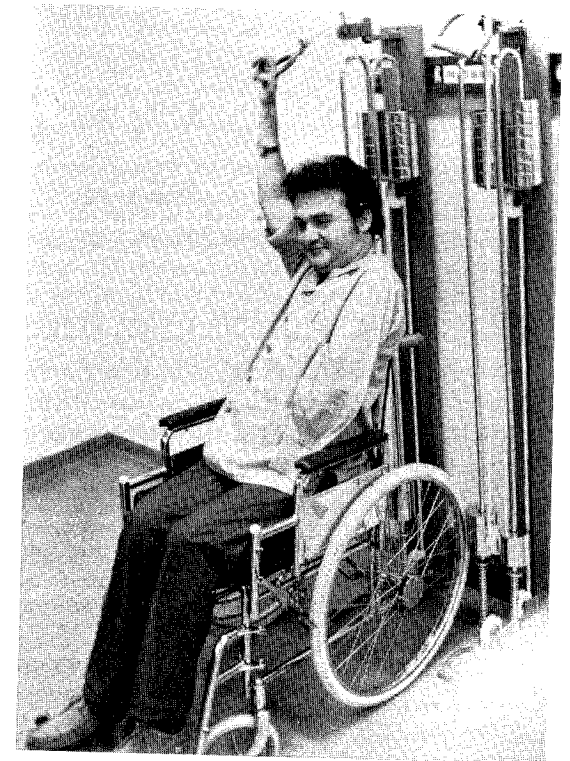
Ik ben benieuwd . . .

We gaan naar binnen en een lift brengt ons naar het kantoor van de heer Josef Luttenberg, de man die twee maanden naar zijn zoon zocht.

Het valt ons op dat de dingen in dit ruime gebouw, tot in de puntjes verzoupt zijn, bij het luxueuze af.

De heer Luttenberg staat ons rustig te woord en verstrekt ons de nodige informatie.

Josef Luttenberg werd in 1929 in de omgeving van Tel Aviv geboren. Zijn ouders woonden daar sinds 1921. Josef ging naar de basisschool en later volgde hij het middelbare onderwijs. Reeds op zestienjarige leeftijd sloot hij zich aan bij de Israëlische ondergrondse. Na een paar jaar raakte de jonge Luttenberg gewond, dicht in de buurt van Jeruzalem en lag in verschillende ziekenhuizen. Toen hij weer hersteld was kwam hij in dienst van het Ministerie



Maak die ene arm zo sterk als twee andere

van Oorlog (Defensie). Na de oorlog van 1956 ging hij werken bij de Zahal Disabled Veterans Organisation. Luttenberg werd secretaris van de organisatie. In 1961 stapte hij weer over naar het Ministerie van Oorlog. Echter, in 1967, na de Zesdaagse Oorlog, vroegen zijn vrienden hem of hij weer secretaris van de organisatie wilde worden. Josef stemde toe en wijdde nogmaals zijn krachten aan deze tak van sociale arbeid. In deze functie is bij hem het plan gerezen een uniek centrum te creëren dat in alle behoeften zou voorzien. Iets wat de wereld nog niet kende, maar dat vooral van nut zijn in een staat als Israël, vanwege de vele oorlogen die het moet voeren.

Zelf gewond geweest, kon hij erin komen dat een verwonding die tot invaliditeit leidt, veel zal betekenen voor degenen die het treft.

Luttenberg zette het project op en men opende dit jaar (1974) het imponerende gebouw. Hij werd er de directeur van. De totale kosten waren zestien miljoen Israëlische ponden (ca. f 11.000.000,-).

De heer Luttenberg: 'Dit revalidatieoord, tevens cultureel centrum hebben we geopend na de Jom Kippoorlog. Op dit moment zijn er al ongeveer twee-

duizend leden. We kunnen er vierduizend hebben. De opzet van dit centrum is, dat de invalide, nadat hij het ziekenhuis heeft verlaten, hier kan komen om te acclimatiseren en verder te genezen. Het centrum is open van 's morgens zes uur tot middernacht. Men slaapt hier doorgaans niet. Dat is niet de bedoeling van dit tehuis.

We hebben hier speciale sportvoorzieningen voor invaliden. Maar niet minder zijn er ook culturele voorzieningen. Revalidatiemogelijkheden hebben we hier evenzeer. Een compleet fysio-therapeutisch instituut en allerlei speciale behandelingen voor invaliden. Elke dag mogen ze hier komen, met hun vrouw en kinderen, want we vinden het erg belangrijk dat ze komen mét hun gezin. Het samen hier zijn is van grote betekenis. De invalide behoudt dan het contact met zijn gezin.

Een belangrijk aspect is ook dat de ene invalide de andere opvangt. Als bv. nieuwe soldaten, uit de Jom Kippoeroorlog binnenkomen en ze ontmoeten hier een soldaat die in een andere oorlog, zeg de onafhankelijkheidsoorlog, jaren geleden gewond raakte, dan kan die laatstgenoemde laten zien dat je ook kunt leven zonder benen, of zonder een hand; zelfs al ben je verlamd of blind. Dit is een uitermate belangrijke zaak. De nieuweling ziet ook dat men hier voortleeft met zijn gezin. Kortom, het leven is door zijn handicap niet verloren gegaan, maar krijgt hier een aparte dimensie. Deze opvang blijkt van grote betekenis te zijn.

Of we steeds geld nodig hebben? Dát zou ik denken! Om het centrum draaien de te houden zijn er ca. drie miljoen Israëliische ponden (f 2.000.000,-) nodig per jaar. En dat is voor ons een geweldig probleem. Waar moet het geld vandaan komen? De bouwkosten bestonden nl. uit giften uit heel de wereld (vooral uit Zwitserland) en we hopen dat er nu ook weer comité's gevormd zullen worden in bevriende landen. Daar zal het van moeten komen. Er komt nog bij dat we met zo'n projekt als dit, bezig zijn. Wel iets kleiner van opzet maar wel gelijk. Het is in het noordelijke deel van ons land, in Haifa.

De 'hoeksteen' van Beth Halochem – Tel Aviv, werd gelegd op 15 mei 1968 (bevrijdingsdag in Israël), in de aanwezigheid van o.a. de eerste minister, het kabinet, de burgemeester van Tel Aviv en andere hooggeplaatste Israëli en buitenlanders. Uitgaande van dit begin zou het gebouw in 1973, Israël's zilveren jubileumjaar, geopend worden.

Ter gelegenheid hiervan liet de minister van Defensie Moshe Dayan (Ray Aluf) zich waarderend uit over deze 'Beth Halochem'. Hij preee de bereidheid van de Israëliische soldaat, die tijdens de evacuatie van gewonden uit het slapveld, zijn eigen leven op het spel zette om dat van zijn kameraad te redden. Deze redding is echter niet voldoende want de taak om de gewonde te revalt



Therapie

deren en volwaardig terug te brengen in de burgermaatschappij, is zeer moeilijk en vangt dán pas aan. Vandaar de grote waardering van het ministerie van Defensie voor het sport- en revalidatiecentrum 'Beth Halochem', waarom zij een ieder oproept dit werk te steunen . . .

Luttenberg vervolgt zijn gesprek met ons: 'Wellicht vindt u het hier allemaal wat luxe van opzet, maar vergeet niet dat wij voor onze gewonde en invalide gemaakte mede-Israëli's alleen maar het beste goed genoeg vinden. Alle faciliteiten kunnen ze hier gratis verkrijgen, behalve de restaurantafdeling. Voor eten en drinken geldt hier de normale prijs. Daarvoor kan men elke maand een klein bedrag betalen.

Wat het aantal personeelsleden betreft, we beschikken over vijftig personen. Hierbij zijn trainers, therapeuten, schoonhouders, ja, allerlei soorten van personeel. Het unieke is hier ook dat voor elke invalidegroep voorzieningen zijn. Wil men naar de filmzaal, dan kan men er met de lift komen. Wil men zwemmen, idem dito. Naar de biljart- of ping-pongzaal? Okee, ook met de lift en geen hinderlijke drempels. Als u er prijs op stelt, zal ik u persoonlijk rondleiden tot in alle afdelingen . . .'

We gaan 'liftend'. Dat bespaart een enorm geklauter, want trappen zijn er

natuurlijk ook. Als we een poosje onderweg zijn vallen we van de ene verbazing in de andere. Het houdt niet op. Het lijkt op een sprookje. In elk land zou dit centrum een bezienswaardigheid zijn van de eerste orde.

Boven zijn de trainingszalen voor beenlozen, armlozen, handlozen en vul maar aan. In een andere vleugel zijn bedden geplaatst, voor het geval het nodig is om wegens een onderzoek enkele dagen en nachten te blijven. Daarna wordt men dan getraind door speciale fysio-therapeuten.

We mogen overal vrij foto's maken, zelfs daar waar men tijdens de training elkaar onder hilariteit betwist wie nog het langste stompje been heeft overgehouden . . . Overal heerst een zeer ontspannen sfeer. Niemand schaamt zich voor de ander. Ook op de wandel- (en rij-) gangen is er die openheid. Men houdt de invaliditeit niet angstvallig verborgen. Een pré van dit centrum! Je kunt ook gerust naar hen kijken, zonder je blik haastig af te moeten wenden.

We komen in een perfecte schietzaal terecht. Vanuit hun karretjes, of hoe dan ook is men intens en ontspannen bezig, verheugd als de roos geraakt wordt. Het zwembad ligt op de benedenverdieping, heel apart verlicht in diverse kleuren. Trainers geven de 'overgeschoten' brokken mens, aanwijzingen hoe ze hun nog beschikbare ledematen in het water het best kunnen laten functioneren. Er is geen spoor van sentiment te bespeuren. Men geniet van wat men hier geboden krijgt. Men ondergaat het als een verrassing. Een nieuwe mogelijkheid. Een herrijzenis uit een doffe wereld van wanhoop.

Het is niet mogelijk alle indrukken weer te geven. We komen op afdelingen waar gevolleybald wordt, handbal, gymnastiek, tafeltennis en denksporten. Teveel om op te noemen. Ook buiten is er nog een groot modern zwembad aangelegd, waar watersportwedstrijden kunnen worden georganiseerd. Nogal onder de indruk nemen we afscheid van de heer Luttenberg en zijn geheel apart tehuis. Later, in Nederland, horen we dat men voor dit tehuis, waarvan men in serie gaat bouwen, een grote actie op touw gaat zetten, onder het motto 'Vriendenkring van Beth Halochem'.

70 HET HUIS VAN DE STRIJDERS

Mijn naam doet er niet zoveel toe.

Ik ben één van de vele Israëliische oorlogsinvaliden.

Ik wil mijn 'verhaal' wel vertellen . . .

Niet omdat het zo bijzonder interessant is.

Ook niet omdat ik er graag mee te koop loop.

Wel omdat het misschien iets zegt over het unieke werk van Beth Halochem.

Aan het front werd erg geschoten.

Ik raakte gewond, maar natuurlijk staakten ze daarvoor het gevecht niet.

Ik lag daar maar . . .

Na ongeveer tien minuten haalde een helikopter me op.

Toen lag ik negen dagen plat.

Ze amputeerden mijn benen, maar dat liet me koud. Als ik maar in leven bleef . . .

Er werd daar hard gevochten. We hoorden in het ziekenhuis over gesneuvelde vrienden. Ik maakte me geen zorgen over mijn benen, maar over de toestand . . .

Wat er met mijn vrienden gebeurde, was veel erger. Ik was niet de enige met een amputatie en bij de revalidatie vangen ze je erg goed op . . .

Iedereen wil beter worden, weer gauw leren lopen . . . gaan spelen en zo vlug mogelijk een normaal leven leiden.

Mijn benen zijn wel een handicap, maar het had nog erger kunnen zijn. Veel van wat ik vroeger graag deed, kan ik nu ook doen . . .

Verder werk ik gewoon.

Sommigen zijn er veel erger aan toe.

Ik kan me nog gelukkig prijzen . . .

Als je er niet zo zwaar aan tilt, wordt alles makkelijker.

Beth Halochem helpt je daar fantastisch bij.

Niet alleen fysiek door middel van revalidatie, maar ook psychisch.

Je kunt er bovendien – ook als je terug bent in de gewone maatschappij – altijd weer op terugvallen. De meesten doen dat ook . . .

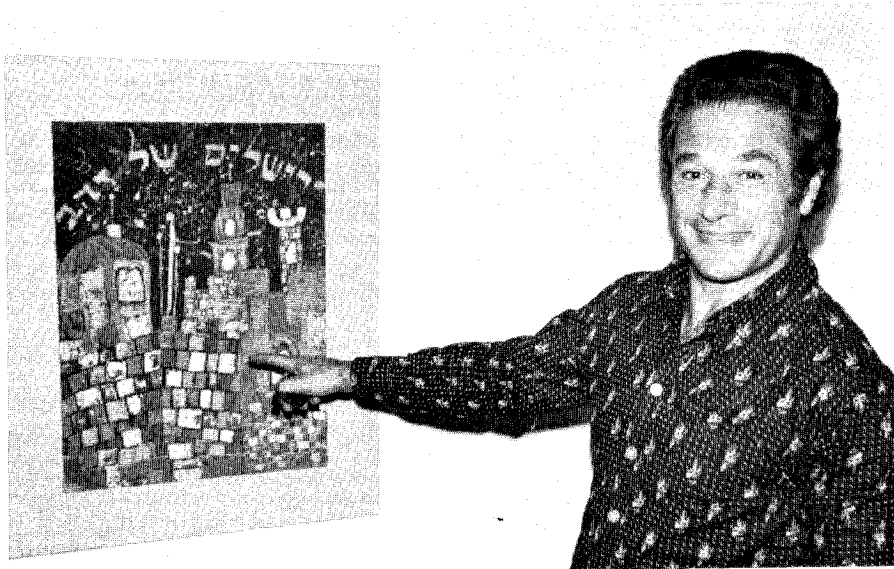
In Beth Halochem beseft ik, hoe belangrijk je gezondheid is en niet al die andere dingen, waar de mensen zich dikwijls zo druk over maken.

Maar alles is relatief . . .

Maar mijn verwonding begon ik als 't ware van het leven te houden . . .

Vershillende malen voerde ik een gesprek met de zakenman, de heer Harry Tibon in zijn fraaie bungalow in Blaricum. Reeds vóór ik zelf naar Israël ging, maar ook daarna. Toen ging het vooral over de door hem en anderen in het leven geroepen stichting: 'Vrienden van Beth Halochem' (1974).

Daar is de financiële en materiële hulp aan Beth Halochem (Huis der Strijders) te geven, zodat men in Israël door kan gaan met deze vorm van revalidatie. Ieder namelijk, die vriend van Beth Halochem wordt, helpt daar aan mee door zich te verplichten elk jaar een bedrag van f 25,- over te maken aan de Stichting.



Harry Nihom in zijn villa te Blaricum

Men kan zich opgeven aan 'Stichting Vrienden van Beth Halochem', p.a. Columbuslaan 27 te Maarssen.

Telefonisch te bereiken onder nummer: 03465-4177.

Op deze wijze kan Nederland continu een jaarlijkse bijdrage leveren aan de exploitatie van Beth Halochem in Israël. Een bijdrage waar men jaar in jaar uit op kan rekenen.

Een bijdrage die, door het steeds groter wordende vriendental, ook steeds groter wordt.

De heer Nihom is voorzitter van het stichtingsbestuur en zet zich graag voor deze zaak in. Zelf is hij ook een afstammeling van Abraham, Izak en Jacob en hij voelt zich zeer aan Israël verbonden en gaf mij het bulletin waarin het verhaal stond van de frontsoldaat aan het begin van dit hoofdstuk.

Vaak is Harry Nihom in Israël te vinden.

Vanwege zijn werk . . .

Eieren van Columbus . . .

'Reeds in oktober 1973 – aldus Nihom – begonnen leden van een Joodse sportorganisatie met steunverlening, in samenwerking met een Israëlische overste, die ik goed ken. Tenslotte resulteerde het in 'Vrienden van Beth Halochem . . .'

Er komen elke dag nieuwe leden bij.

We mikken op vierduizend leden en we zijn al over de helft.

Het zou fijn zijn, als we elk jaar een ton konden overmaken aan Israël, vanuit deze permanente actie. Beth Halochem doet bijzonder goed werk. Ik kan dat zelf heel vaak constateren.

Veel eieren van Columbus worden daar door hen uitgebroed.

Een blinde soldaat gaat fietsen op een tandem.

Simpel, hè . . . ? Maar je moet er maar op komen!

Roeien gaat voor een blinde ook best, als er maar één ziende aan boord is: De stuurman! Roeien op het Meer van Galilea is een heerlijke ontspanning voor een blinde.

Er is een speciale cursus skieën voor blinden, die dan naar Zwitserland mogen.

Er is een amateur radioclub voor gehandicapten, op de 20 meterband, en ga zo maar door.

Tegenwoordig zijn ook grote giften ineens welkom bij onze stichting. Bv. bij jubilea etc. Zij die dan geen cadeaus wensen, kunnen de gelden hiervoor over laten maken op ons gironummer 324 300 3, Abcoude.

Op verjaardagsfeestjes of op bruiloften kan zoiets ook wenselijk zijn.

Het betekent voor ons een grote vreugde onze oorlogsgewonden in alles bij te staan . . .

Op een avond in februari 1976 draait mevrouw Nihom voor ons de Beth Halochemfilm, een fraaie film, waarop een en ander vertoond wordt. De film kan aangevraagd worden voor elk soort gelegenheid. De moeite van het zien dubbel waard. Realistisch maar niet schokkend. Een kind kan ernaar kijken, ook al ziet men uiteraard veel personen zonder complete ledematen.

Je staat er versteld van, wat er allemaal nog kan met stompjes been en stukjes arm. Vooral een opgewekte geest is van belang. Het trainen moet een feest zijn.

Dat kan . . . !

Er zijn er zoveel, en kameraadschap verbindt.

En zo kunnen we ook vanuit Nederland met hetzelfde doel voor ogen als de heer Luttenberg, met deze jongens en hun gezinnen, bezig zijn . . .

Dele XIII Een Jodin als zovelen

41. TEVERGEEFS WEGSCHUILEND ONDER EEN TANK . . .

1. Ging er heet aan toe.

2. Al dit maar goed afliep.

De Israëlische jongeman ziet nog maar één kans om voor het moordend en atombombardement dekking te zoeken.



Bilha Strauss

Onder een tank!
Met een flitsende beweging ligt hij naast de tank.
's Jonge, wat wordt er toch hevig gevuurd!
Wat wringen en trekken . . .
Ziezo, nu ligt hij veilig onder deze rijdende, maar nu stilstaande, moord-
winkel.
Steeds dichterbij komen de inslagen.
Fluitend gieren de granaten.
Oorverdovend is het geluid van de explosies.
Scherp ketst het staal van de splinters en scherven tegen de metalen jas van
de tank.
Toch nog angstig, hoor . . .
De soldaat denkt aan Bilha, zijn charmante, jonge vrouw.
Hij denkt aan de twee kinderen.
Een zusje en een broertje . . .
Hij ziet ze allen voor zich.
Was hij maar bij hen.
Nee, zo mag je niet denken. Zijn plaats is hier aan het front. Ook al zal het
hem zijn leven kosten.
Hij is bereid het te offeren voor Bilha en de kinderen.
Doet een Israëli niet álles voor zijn gezin?

Mensen nog aan toe, wat gaat het toch tekeer!
Zou hij onder deze tank nog gevaar lopen?
Zelfs hier . . . ?
Hà, wat is dat?

Gaat de tank rijden?
Waarom draait hij zo?
Waarom wordt het zo donker?
Wat vlucht daar weg . . . ?
Gáuw! Pak het!
Steek je hand uit . . .
Maar het is zo donker.
Nee, het leven is niet meer te houden.
Er is alleen nog maar zwart en rood.
Het gutst over zijn handen.
O, Bilha . . .

Diep was de scherf zijn lichaam binnengedrongen.
Er was geen helpen meer aan.
De dood volgde spoedig.
Een boodschap ging naar Kfar-Monash.
Daar woonde Bilha met de twee kinderen.
Ze hadden zulke mooie toekomstdromen.
Er zou een grote melkmachine op de boerderij komen.
Wie is Bilha eigenlijk?
Wel, daar weet een journalist-redacteur van het Nederlands Dagblad, de heer
Aad Kamsteeg wel antwoord op te geven, zoals hij dat ook gaf in een ND-
Variant (Wekelijkse bijlage).
Hij sprak namelijk in Israël met mevrouw Mirjam Strauss—de Leeuwe, de
moeder van Bilha en grootmoeder van twee halfwezen.
't Was zo maar op een avond in Kfar Monash.
Mirjam vertelde . . .
Een geschiedenis waarin meer te huilen dan te lachen valt. En toch is er,
ondanks alles, dankbaarheid: 'in Israël te mogen wonen . . .'

Ook deze vrouw geeft de strijd niet op.
Nazi-terreur, exodus, oorlogen en een onzekere toekomst hebben haar niet
klein gekregen.
Mirjam Strauss is een Jodin, zoals er zovelen in de staat Israël zijn.
Er is niets dramatisch bij, die avond in Kfar-Monash, dat vlakbij Natania
en wat verder van Tel Aviv af ligt. De hoofdpersoon van het verhaal voelt
zich eerder met de situatie verlegen: waarom zo'n belangstelling voor wat in
Israël eigenlijk niets bijzonders is . . . ?
Maar het antwoord daarop weet haar tenslotte toch te overtuigen: eenvoudig
omdat in Nederland velen vergeten, hoe bijzonder het gewone van dit Israël
is . . . !

Nee, Mirjam Strauss voelt zich helemaal niet gewichtig. Onopgemerkt vertelt ze haar verhaal aan Aad Kamsteeg. 't Is een drama dat de oudere generatie nooit zal . . . en de jongere nooit mag vergeten . . . ! Een Joodse vrouw die opgejaagd en vertrapt is geweest. Nochtans, een uitgeleide! Voor haar immers is 'tot ziens in Jeruzalem' dan toch werkelijkheid geworden.

Aad Kamsteeg: 'Mirjam was één van de drie kinderen van eenvoudige Nederlandse burgers, ergens in Zwolle. Haar vader was rijwielhandelaar, maar wat later belangrijker bleek: hij was voluit Jood. In tegenstelling tot moeder – half-Joods – betekende de Joodse religie voor De Leeuwe echter weinig of niets. Van het Zionisme moest hij niets hebben, want 'terugkeer naar het land van Israël' achtte hij wazig en onrealistisch gepraat. De Leeuwe had natuurlijk wel verhalen over Adolf Hitler gehoord, maar, zei hij, 'aan de Hollandse Joden zal hij niet komen . . .'

De vader van Mirjam vergiste zich helaas op een verschrikkelijke manier. Hitler bezette Nederland en sedert die dag waren ook de vernederingen steeds erger.

'Ik werd uitgescholden en we moesten een ster gaan dragen. En ik heb daar zeer onder geleden. Het was vreselijk . . .'

Toch kwam het gezin De Leeuwe er die eerste tijd betrekkelijk goed af. Verhuisd naar Utrecht kreeg de familie de beschikking over valse papieren, die door een vriendelijk lid van de gemeenteraad waren verstrekt. Op die papieren stond dat de De Leeuwe's 'half-Joods' waren, met als gevolg dat zij naast de beruchte ster tevens een papier droegen waarop stond dat zij vrij rond mochten lopen.

Toch kon hij toen reeds duidelijk zien, dat de grote boycot niet meer te stuiten was . . .

Het duurde bijv. niet lang, of de kostwinner mocht zijn bedrijf niet meer uitoefenen. Zijn zaak werd gesloten. Vanaf die tijd leefde hij in permanent gevaar. De Leeuwe liep alle kansen naar een werkkamp te worden gestuurd en inderdaad bleek zijn naam later voor te komen op een desbetreffende lijst. In plaats van het werkkamp gebeurde er echter iets veel ergers: de 'half Jood' werd als Jood verraden en op de avond dat hij samen met zijn gezin het dertigjarige huwelijksfeest vierde, werd de man weggehaald. Hij zou gaan behoren tot de zes miljoen die nimmer terug zouden keren . . .

Tot omstreeks 1943 kon Mirjam, zo goed en zo kwaad als dat ging, voor de rest van de familie de kost blijven verdienen. Zij verkeerde in de bevoorrechtte positie in de landbouw te werken, een sector die door de bezetters wat werd



Met oma Mirjam Strauss aan tafel

ontzien. Haar broer en zuster die beiden hadden gestudeerd, waren toen al uit het arbeidsproces verwijderd.

Maar ook aan deze situatie kwam een einde, want toen Himmler eenmaal in Nederland was, wilden de nazi-Duitsers 'hier geen sterren meer zien . . .'

Daar laatste betekende dat het Joodse gezin De Leeuwe het nog slechts van hulp kon verwachten. En zoals er slechte landgenoten waren geweest zo waren er gelukkig ook hele goede. Eén van hen was 'tante Nel', een advocate, mej. T. de L., die naar het getuigenis van Mirjam Strauss-De Leeuwe 'ontzaglijk veel tot het leven heeft gered'.

Wet op hetel was 'een vrome gereformeerde vrouw en als er razzia's werden voorgepland, bracht zij de bedreigde mensen naar het Diakonessenziekenhuis, waar om deze . . . wanneer het gevaar was geweken – 's nachts weer over de boerderij konden ontsnappen. In die tijd spatte het gezin De Leeuwe uiteen . . . Mirjam dook onder bij tantes van ds. W. G. van Dam, te Vlaardingen. Mirjam's zuster moest op de vlucht en haar broer kwam in Brabant bij een boer terecht. Niet ver van deze boerderij werd toen een Engels vliegtuig neergeschoten en de jonge De Leeuwe kreeg gezelschap van de piloot. Lang duurde dat overleven niet, want na twee nachten werd de grond te heet onder hun

voeten en weer werd men opgejaagd: naar België, Frankrijk en via Spanje uiteindelijk naar Engeland.

'Mijn broer,' zegt mevr. Strauss-De Leeuwe nu, 'was de eerste Jood die met de Britse troepen na de oorlog Bergen-Belsen binnenkwam.' Daar zag hij wat 'het superras' zijn volk had aangedaan . . .

Mirjam zelf kwam bij een boer in Willeskop terecht. Zij bleef daar tot de bevrijding en dat duurde nog ongeveer anderhalf jaar.

Die boer heette Van der Werf en mevrouw Strauss spreekt nog met de grootst mogelijke waardering over hem: 'Een buitengewone man met een grote dosis moed.'

Het gezin Van der Werf nam Mirjam als dienstmeisje aan, bezorgde haar valse papieren en werkte er zo aan mee dat althans deze Joodse vrouw het allemaal kan navertellen . . .

Die anderhalf jaar op de boerderij in Willeskop was 'een goede tijd, waarin ik aan niets gebrek had,' maar waarin tevens veel spannende momenten vielen. 'Op een keer was ik zelfs gedwongen mijn oude persoonsbewijs – dat ik om sentimentoverwegingen bewaard had, op te eten. Met foto en al. Ik had het papier verstopt onder het zeil van mijn slaapkamer, maar toen er een inval van de Gestapo kwam, werd ik er angstig onder. Als ze het zouden vinden, was het met mij gedaan. Er zat toen niets anders op, dan het bewijs, wie ik was op te eten . . .'

Er waren meer angstige momenten voor Mirjam en het gezin Van der Werf. Plotseling werd men geconfronteerd met de inkwartiering van niet minder dan vijftig Duitse soldaten. 'Ze vroegen me hoe ik heette en ik zei Marie. Eén van hen antwoordde toen: 'Du siehst aus wie die Mutter Gottes'.

Hij had eens moeten weten . . .

Die Duitse militairen deden op de boerderij praktisch alles wat ze wilden en op een gegeven moment kwamen er enkelen dan ook ongevraagd de huiskamer in.

'De boer en ik zaten aan tafel met een carbidlampje en de Duitsers begonnen een gesprek. Of eigenlijk was het een monoloog. Eén had het over de Führer en raakte daarbij zo begeistert, dat hij krachtige taal begon uit te slaan. Hij zei: 'Die Joden, als ik ze hier had, zou ik ze wel in stukken kunnen scheuren en hun bloed drinken.'

De boer – aan de andere kant van de tafel – keek me strak aan en ik kon me gelukkig beheersen . . .'

'Dat gezin was inderdaad fantastisch. Onder de ogen van die vijftig Duitsers werkte men voor de ondergrondse. Op zolder onder het stro lagen zo'n dertig nieuwe fietsen verborgen: de boer pikte zakken haver weg uit huifkanten op weg naar de kazernes; hij vervoerde munitie in melkbussen en slachte Eban

destien koeien om het vlees naar een kloostergemeenschap te sturen. Ik zal deze mensen mijn leven lang niet vergeten . . .'

Het gezin Van der Werf was intussen rooms-katholiek en dat bepaald niet op wieltjes. De omgeving viel het daarom op, dat Marie nooit mee ging naar de kerk. Maar op vragen daarover antwoordde de boer steeds dat 'ons dienstmeisje protestants is.' Ook dat wekte echter bevreemding, want hoe kon een goed rooms-katholiek nu een protestants meisje in dienst nemen? Maar goed, voor dit soort problemen draaide de boer uit Willeskop zijn hand niet om . . . Marie kwam Van der Werf trouwens ook in het beleven van zijn geloof wel eens te hulp. 'Er werd 's avonds na het werk altijd gebeden en dan deed ik mee. Maar de man was soms zo moe van het ploeteren heel de dag, dat hij omstreeks het zevende Ave Maria in slaap viel. Ik riep dan: 'baas, baas, wakker worden,' waarop hij verschrikt uitriep: 'Marie waar was ik ook weer?' Daarna ging hij dan altijd weer verder . . .

73 TOCH THUIS IN ISRAËL

De oorlog had de Zionistische gevoelens die Mirjam, samen met haar zuster, reeds lang koesterde, alleen nog maar aangewakkerd.

'Het klinkt misschien niet aangenaam voor u,' zegt zij thans, 'maar ik kón niet meer onder niet-Joden leven. Vreemd eigenlijk, want ik had toch ook veel goede mensen ontmoet. Maar misschien was ik jaloers op die gereformeerde en rooms-katholieke mensen die – ondanks alles – toch maar steeds naar de kerk konden blijven gaan. Ik heb nachten wakker gelegen en gehuild, gehuild. Ik wilde weg . . .'

Zoals Mirjam de Leeuwe waren er na de oorlog velen en de Joodse Brigade ging hen op. Dat gebeurde ook met dit Nederlandse meisje, dat via een centrum voor Joodse jeugd in Utrecht en een verblijf van een half jaar in Parijs, de grote tocht naar het Heilige Land zou maken.

Die tocht werd opnieuw een drama: 'We werden met zo'n dertienhonderd mannen op een groot Canadees korvet geladen, waarover het Jewish Agency de beschikking had gekregen. Het was de tijd vlak vóór de bekende Exodus en vol spanning gingen we op weg . . .'

Alles ging geruime tijd goed, totdat we ten zuiden van Cyprus waren gelanden. Toen moesten we – en ik weet nóg niet waarom – worden overgeboord op een ander schip. Het bleek een veel kleinere Turkse boot te zijn. Het dobberde, ver onder de railing van het Canadese schip, nogal hulpeloos op de golven. Ik zelf was nummer 330 in de rij wachtenden. Toen ik bijna om de beurt was om naar beneden te klimmen hoorde ik de kapitein van het

Turkse schip tot onze aanvoerder zeggen: dit zijn er driehonderd en meer kunnen er niet op. Ik dacht dat ik door de grond ging . . .’

‘Onze leider wist hier echter wel raad op en zei dat de Turk voor iedere nieuwe Jood één sigaret kon krijgen. Toen kwamen we toch met dertienhonderd man op dat scheepje, als haringen in een ton. We waren toen nog twaalf uur varen van de kust van Palestina verwijderd. Drinkwater was er niet meer, de chocola was gesmolten en als we naar de wc moesten, konden we tussen al die andere mensen in, een emmer gebruiken . . .’

‘Die nacht hoorden we plotseling luid schreeuwen beneden. Het scheepje bleek lek te zijn. Ik zat vlak bij het ruim en keek naar beneden. Ik zal nooit vergeten wat ik daar zag: één kluwen angstige, gillende mensen. Zo vlak voor het beloofde land en dan nóg verdrinken?’

De bemanning – de kapitein, een matroos met een houten been en nog een matroos – begonnen als bezetenen te pompen, maar hoe we het er levend vanaf gebracht hebben, weet ik nog niet. . .’

‘Waarschijnlijk heeft de Turkse kapitein sos-signalen uitgezonden, want opeens verscheen er een grote Engelse kruiser. We smeekten de bemanning ons op te nemen, maar men weigerde. Zelfs de vrouwen en kinderen waren niet welkom. ‘We hebben hier niets mee te maken,’ was het commentaar. ‘U bent tot hier gekomen, nu zult u ook zelf verder moeten komen.’ En ze verdwenen in de nacht . . .’

‘Tegen de ochtend kregen we niettemin de kust in zicht. Opnieuw verscheen de Engelse kruiser. De kapitein van dat schip kwam bij ons aan boord en verklaarde plechtig – alsof hij een grote zeeslag had gewonnen – ‘your ship is mine.’

Vervolgens werden we de haven van Haifa binnengesleept en overgebracht op een immigrantenschip waar we een week moesten blijven. Achteraf bleek, dat wij de laatsten waren geweest die werden toegelaten. Alle schepen ná ons werden naar Cyprus verwezen . . .’

Eenmaal in het land, dat later Israël werd, hoopte Mirjam de Leeuwe een normaal leven op te bouwen. Omdat ze er genoeg van had achter prikkeldraad te zitten, ontsnapte ze al gauw uit het interneringskamp. Onder de zitbank van een vrachtwagen die altijd levensmiddelen kwam brengen, verdween ze uit het kamp. In de buurt van Mettullah kroop ze meer dood dan levend weer te voorschijn. Mirjam ging werken in een kibboets . . .

In die kibboets ontmoette zij de man die haar echtgenoot werd. Al spoedig kregen zij er hun eerste kind, een dochter: Bilha. Maar toen het meisje tien maanden oud was, brak de eerste oorlog met de Arabieren uit.

De staat Israël was geproclameerd en van alle kanten rukte de vijand aan op het als vreemd beschouwde lichaam in het Midden Oosten. ‘Bilha moet

onmiddellijk van ons weg. Wij hadden onze taak in de kibboets, maar ons dochtertje werd met andere kinderen in een gepantserde wagen naar een veiliger plaats gebracht . . .’

Die eerste oorlog werd gewonnen en wéér wilden beide Joodse mensen een stil en gerust leven beginnen. Er werd een tweede dochter geboren die de naam Jaël kreeg en inderdaad bleef nu alles geruime tijd betrekkelijk kalm. Het gezin Strauss–de Leeuwe vertrok uit de kibboets en begon moedig aan het opbouwen van een eigen bedrijfje. Het was 1953 geworden en keihard werken leverde gelukkig positief resultaat op: de familie – inmiddels uitgebreid met een derde dochter, Alisa, beschikte tenslotte over zo’n zestig koeien . . .

De Suezcrisis en de Zesdaagse Oorlog brachten voor dit gezin gelukkig geen grote moeilijkheden met zich mee. Zeker, in 1967 – ‘we zitten hier in het smalste gedeelte van Israël’ – vlogen de kogels wel over hen heen. ‘We hoorden vreselijk schieten en bombarderen, maar je hoorde dat hoe langer hoe verder wegtrekken. In 1967 ging alles nogal snel . . .’

Die Zesdaagse Oorlog gaf de Israëli’s een enorm stuk zelfvertrouwen. Nu ging men pas echt toekomstplannen maken, want waren ‘onze militairen niet onoverwinnelijk?’

Bilha ging trouwen en omdat vader en moeder Strauss–de Leeuwe al een dagje ouder begonnen te worden, zouden Bilha en haar man de levende have overnemen. Er werd een moderne stal gebouwd, waarin een grote melkmachine zou komen.

Het jonge gezin – er waren een jongen en meisje geboren – leek op weg naar een gelukkige toekomst.

Maar toen kwam Jom Kippoer 1973 . . .

De wrede en verschrikkelijke oorlog van dat jaar bracht een vernietigende slag toe aan de jonge natie. Van een kleine bevolking kwamen veel mensen om. Onder hen bevond zich de schoonzoon van Mirjam Strauss–de Leeuwe. Hij werd getroffen door een scherf, hoewel hij lag weggescholen onder een tank. En in Kfar–Monash bleef Bilha met haar twee jonge kinderen eenzaam achter. Haar moeder was 27 jaar geleden naar dit land gevlucht om er rust te vinden, maar nu, en pas enkele jaren gelukkig gehuwd, bracht het leven in Israël in het gezin van Bilha de dood. Van de grote melkmachine is nu geen sprake meer. ‘We konden weer opnieuw beginnen . . .’

Het verhaal dat Mirjam Strauss–de Leeuwe die avond verteld heeft, is als dat van veel Israëli’s: bewogen, vol leed, maar – ondanks alles – toch niet zonder dankbaarheid: ‘in dit land te mogen wonen’. ‘De historie leert ons dat hier en nergens anders onze plaats is. En geloof u mij, ik was onlangs met vakantie in Nederland en vond het er fijn. Maar er weer gaan wonen? Dooft meer, want hier in Erets Israël zijn wij thuis . . .’

74 WAARDOOR MEVROUW ASJRAV OM EEN KLEINIGHEID VERBLEEKTE . . .

De journalist Herman Eetgerink, geboren 26 september 1941, was juist met vakantie in Israël, toen er de oorlog uitbrak. Hij vertelde mij dat één en ander een absurde indruk op hem maakte. Niet dat hij bang was, maar het zien van zoveel doden en gewonden aan de Golan (hij was daar de eerste dag reeds) kwam toch wel heel hard op hem af.

‘Ik zie het, vanuit algemeen menselijk standpunt, maar vooral ook vanuit de geschiedenis, als een broederkrijg. De Joden en de Arabieren zijn feitelijk familie van elkaar. Nee, zelf geloof ik niet en ik wil in zekere zin ook niet kiezen tussen Israël en de Arabische landen, al wil ik wel toegeven dat mijn sympathie toch vermoedelijk wel bij Israël ligt.

Als ik in Caïro of Damascus was geweest tijdens de oorlog, had ik misschien voorkeur gekregen voor de Arabische jongens die naar het front moesten. Dat is best mogelijk. Het heeft in elk geval wel invloed waar je bent en met wie je praat en optrekt. Maar mijn sympathie ligt in het algemeen toch bij Israël. Ik heb er ook veel vrienden, die ik wel eens bezoek.

Eén keer was ik echt bang . . .

Dat was in Syrië.

Collega's werden gedood en op een afstand van ca. tweehonderd meter explodeerden voltreffers.

Nu, dan wil je wel de kant van de weg in . . .’

Herman Eetgerink werkt bij ‘De Telegraaf’ en kon in die tijd heet van de naald schrijven. We nemen er diverse kolommen van over.

Al heel gauw zat de heer Eetgerink dus op de hoogvlakte van Golan. Hij vertelt vandaaruit: ‘Onder het voortdurend gedonder van de Syrische artillerie en vurende Israëlische tanks, afgewisseld door het angstaanjagende gepiep van twee aanvallende Phantom-straaljagers, biedt een Marokkaanse moeder mij het gebak aan dat bestemd was voor Jom Kippoer . . .

Mevrouw Asjrav met haar zeven kinderen, van wie twee in het leger, had nooit kunnen dromen, noch iemand anders, dat midden op Grote Verzoendag het meest onverzoenlijke spektakel zou ontstaan, dat men kent onder de naam complete oorlog . . .

Vlammen laaien op en zwarte rookwolken van kapot geschoten Syrische en Israëlische tanks kolken omhoog, als ik met een Israëlische soldaat over de

flanken van de heuvels van Golan rijd.

Nog speelt de strijd zich af op Israëlische bodem, of het gebied althans dat sinds 1967 door Israël is bezet . . .

Ten noorden van het Meer van Galilea wordt het wegdek vernield door tanks en gevechtswagens met de davidsster van de in allerhaast opgeroepen dienstplichtigen op weg naar de hoogvlakte van Golan, die opeens zo ontzettend dicht bij het Meer van Galilea ligt. Bij het wegenpunt Rosj Pina naderen we gevaarlijk territorium. We mogen niet doorrijden en nemen de weg naar Kirjat Shmona . . .

In dit plaatsje zit bijna iedereen in schuilkelders. Een aantal mannen volgt van zes kilometer afstand de aanvallen van de Israëlische Phantomstraaljagers en tanks op de Syrische stellingen.

Mevrouw Asjrav verbleekt als mijn metgezel Eli en ik koffie bij haar komen drinken . . .

‘Zij dacht natuurlijk het ergste,’ zegt Eli, ‘als een van haar zoons zou sneuvelen, zal het namelijk een vriend zijn zoals ik, die het komt vertellen . . .’

We rijden een helling op in de hoogvlakte van Golan tot men ons bij de laatste wegversperring duidelijk maakt, dat van hier de weg onder artillerievuur ligt.

‘Bij het legerhoofdkwartier kun je misschien een zelfmoordvergunning gaan halen,’ zegt cynisch een Israëlische soldaat.

Voorlopig, onder de vallende schemering, rijden we terug. Om ons heen worden overal lichtkogels afgeschoten, en ratelen helikopters af en aan met gewonde en gedode soldaten . . .

Eli zegt: ‘Ons leger vecht graag bij nacht, want daar zijn we goed in.’ Gisteravond hadden we nog niet genoeg mensen gemobiliseerd . . .

Hu bewegen we van Rosj Pina naar het noorden. Vannacht snijden we ze af en morgen zijn de rollen omgekeerd.’

De gewonden in Kirjat Shmona bekreunen zich niet om rollen. Het gekerm morgen van de Syriërs zal op het hunne lijken . . .

‘ISRAËL WORDT GEEN TWEDE BIAFRA . . .!’

Onverwachts was het offensief. Want niemand achtte na maandag de Syriërs nog in staat tot het lanceren van een dergelijk grootscheeps maar wanhopig ondoelend tweede offensief. Een offensief dat ditmaal gepaard ging met de lancering van de geduchte Russische Frog-raketten, met een reikwijdte van vijftien kilometer . . .

Projectielen die insloegen in de kibboetsim in het hart van Israël en zeer grote verwoestingen aanrichtten, waarbij wonder boven wonder niemand werd gedood . . .

Lijdelijk onderging het verbeteren op twee fronten strijdende Israël de introductie van dit nieuwe wapen in de oorlog niet. Terwijl op de achtergrond de tankmonsters tegen de dorre berghellingen opkruipen, klinkt uit onze op radio Damascus afgestemde autoradio opeens het hysterische gegil van de Syrische omroepster . . . !

We verstaan haar niet en plotseling is radio Damascus uit de ether.

Radio Jeruzalem meldt even later laconiek dat 'onze luchtmacht een aanval heeft uitgevoerd op het hoofdkwartier van het Syrische leger en het gebouw van de Syrische radio in Damascus . . .'

Gedemoraliseerde soldaten treffen wij echter nergens aan. Op weg naar de net buiten de frontlijn gelegen Nederlandse kibboets Sede Nehemya komen we honderden soldaten tegen. Verre van gedemoraliseerd, zeker na het nieuws uit Damascus. Toch is er een verschil met de dag tevoren . . .

Vandaag blijkt namelijk dat de prijs van de Israëliische overwinning hoger zal zijn, misschien veel hoger dan de meest zwartgallige pessimist hier maandag nog dacht . . . !

Even later zou in de bloeiende Nederlandse kibboets de heer Jitschak Pimentel, verzuchten: 'Over de uiteindelijke uitslag kan geen twijfel bestaan. Voor ons is het een kwestie van winnen of ophouden te bestaan. De Arabieren kunnen zich zonder probleem hun vierde nederlaag veroorloven. Wij niet. De eerste nederlaag is voor ons tevens de laatste. De offers die we echter moeten brengen zijn onvoorstelbaar . . .'

Pimentel zegt te geloven dat het aantal doden en gewonden aan de Israëliische kant een veelvoud van die in 1967 zal zijn.

'Een cijfer durf ik als prognose niet eens te geven,' aldus Pimentel die in middels aan het gedreun van de kanonnen in de verte sinds zaterdag gewend zegt te zijn geraakt . . .

Het werk in de Nederlandse kibboets ligt stil. Alles is gericht op het verschaffen van zoveel mogelijk veiligheid aan de talrijke vrouwen en kinderen die deze welvarende nederzetting rijk is . . .

De kinderen brengen vrijwel de hele dag in de schuilkelders door . . .'

Juist omdat hij uit zijn kibboets de gevechten vrijwel met het blote oog kan volgen, is de voorheen in politiek opzicht gematigde Pimentel gaan twijfelen . . .

'Ik vond altijd dat we bepaalde gedeelten van de bezette gebieden moesten teruggeven. Maar nu blijkt – zelfs op de heiligste dag van het joodse jaar, de Grote Verzoendag – dat je de Arabieren niet kunt vertrouwen. Ze zijn in staat om lukraak raketten af te schieten op bevolkingcentra, wanneer ze



Even tijd voor reparatie

daar toevallig zin in hebben. Daarom neig ik er nu naar te zeggen, dat de buffer tussen Israël en zijn belagers zo groot mogelijk moet zijn. Stel je voor hoe de situatie er nu uit zou hebben gezien als we de woestijn Sinaï en de hoogte van Golan niet hadden . . .'

Slachtpartij . . .

Getroffen door de teleurstelling onder Israëli's (verwacht werd dat de oorlog vandaag al zijn laatste fase zou zijn ingegaan) over het Syrische tegenoffensief en de nog in volle hevigheid doorwoekerende slachtpartij in de barre woestijn Sinaï vragen we ons af, hoe het in militair opzicht door bijna iedereen superieur geachte Israël zo kon worden verrast. Of was het toch geen verrassing . . . ?

In een koffiehuis in Kirjat Shmona is dit het onderwerp, dat iedereen bezighoudt.

'Het is de tactiek van Golda Meir geweest om de vijand de eerste slag te laten. De Israëlische inlichtingendienst was volledig van het komende offensief op de hoogte. Maar de wereldopinie keerde zich steeds meer tegen ons. Golda vond het blijkbaar nodig terwille van die opinie de eerste klap te incasseren, opdat het voor iedereen duidelijk zou zijn wie de agressor is . . .'

Dit zegt een duidelijk gefrustreerd lid van de Bescherming Burger Bevolking, die de laatste dagen wanhopige pogingen deed om ondanks het feit dat hij al 53 jaar is, toch nog in actieve dienst te komen . . .

Een vermoeide verpleegster veert op vanachter haar glas thee.

'Kolder, wat je hier uitkraamt,' schreeuwt ze nijdig en opeens weer helemaal wakker. 'De wereldopinie laat Golda koud. Voor ons is het leven van niet één jongen het waard om bij de wereld in een goed blaadje te komen . . . !' En: 'Israël wordt geen tweede Biafra. Liever dat de wereld kwaad op ons is, dan een weekje lang medelijden met ons heeft, zoals met Biafra het geval was. Wie spreekt nu nog over Biafra . . . ?'

Constant opgeschrikt, door uit de duisternis opdoemende colonnes versterkingen en vrachtwagens vol munitie, komen we laat in de avond in een aarde donker Tel Aviv aan . . .

De in ons hotel gevestigde Legervoortlichtingsdienst heeft weinig concrete mededelingen over het verloop van de oorlog te doen. De straten zijn leeg. De Israëli's die niet zijn gemobiliseerd, zitten in hun witte, anders zo hel verlichte huizen, gekluisterd aan de radio. Er is geen sprake van paniek, maar de spanning neemt met het uur toe . . .

'Voor hen verdween de zon . . .

Het leek of zij opnieuw de riolen waren ingedoken van die rampzalige stad in Polen, waar de nazi's in 1943 de Joden systematisch uitroeid.

Het zijn twee overlevenden van de beroemde getto-opstand in Warschau, tijdens de Tweede Wereldoorlog, voor wie de wereld dezer dagen zo duister werd . . .

Twee inwoners van Lohamei Hagetaot.

Een kibboets van de strijders van het getto . . . !

Een handjevol overlevenden van Warschau probeert hier te vergeten wat zij in het verleden moesten doormaken.

De kibboets ligt in het uiterste noordwesten van Israël, aan de Middellandse Zee.

Ze vernamen dat hun zoons waren vermist . . .

Waarschijnlijk om het leven gekomen.

Beide zoons waren piloot.

Zij voerden hun missie boven Syrie uit of boven de oevers van het Suezkanaal . . .

De moeder van de ene zoon vertelt het volgende: 'Onze enige hoop in deze kibboets van overlevenden bestond uit onze zoon, en dat de herinneringen aan Warschau zouden verbleken in het licht van nieuw leven, het leven van onze kinderen. Maar op ons kerkhof hier hebben wij al sinds 1967 drie graven van jongens die zijn gedood door een vijand die ons allemaal wil vernietigen. Nu komen daar weer twee graven bij . . .'

De vrouw die dit zegt, een klein grijs dametje van begin zestig, kijkt, in het aan de zes miljoen vermoorde Joden gewijde museum in Lohamei Hagetaot, zo droef voor zich uit dat men haar de moeder zou wanen van al de Israëlische piloten die al stierven sinds de Grote Verzoendag 1973.

Die vrouw is Mirjam Novitch, afkomstig uit Polen. Zij beheert al jaren het museum in deze beroemde getto-kibboets waar elk jaar 'Golda' met haar ministers een herdenkingsbijeenkomst bijwoont . . .

De heer Hetgerink is Mirjam gaan opzoeken, omdat zij hem een jaar geleden vertelde dat zij haar vijanden, zelfs de moordenaars van haar man en haar zootje, nooit zal haten.

Langzaam antwoordt ze: 'Ik kan de Syriërs en de Egyptenaren inderdaad nog steeds niet haten. Het is ontzettend wat er gebeurt met die mensen. Jarenlang zijn zij misleid door hun leiders, misleid door mensen zonder gevoel, door arme persoonlijkheden als Sadat . . .

Die arme duivels hebben één ding nog steeds niet door: de Israëli's zullen nooit kunnen worden overwonnen. Dat zou voor ons namelijk het einde be-

tekenen. Wij vechten voor ons leven. Daarom ook is ons leger een volksleger. Elke soldaat vecht direct voor zijn vrouw en kind, zijn kibboets. Onze soldaten vechten voor het leven; daarom kunnen zij niet verliezen . . .'

Mirjam Novitch verzekert me hoe heerlijk zij het vindt dat Nederland pal achter Israël staat in deze dagen van beproeving. Als de rol van andere landen ter sprake komt, zegt ze over Frankrijk, zonder dit land overigens bij name te noemen: 'Voor sommigen is het nu eenmaal zo, dat zij stelling nemen naar mate het in hun zakelijke kraam te pas komt . . .' Maar direct en fel is haar veroordeling van de Sovjet-Unie: 'Waarom sturen de socialisten van de oktober-revolutie geen ploegen en boeken naar Egypte in plaats van wapens en ammunitie? De Sovjet-Unie heeft het socialisme van de revolutie verraden! Werkelijk socialisme kent men daar niet meer. Ook voor de Sovjet-Unie gelden nog slechts zakelijke en corrupte politieke belangen . . .'

77 SOSJANA HUILDE KRAMPACHTIG . . .

Sosjana is een jonge Israëliische vrouw.

Ze heeft een zwarte, glanzende haardos.

Kwasi-nonchalant omlijst deze dos haar gezicht . . .

Fraai en charmant.

Toen ik echter Sosjana gisteren aantrof in het huis van wederzijdse vrienden, hing dat prachtige haar als een rouwsluier omlaag . . .

Haar schouders schokten.

Zij huilde krampachtig.

Met horten en stoten kwam het verhaal er uit.

Herman Eetgerink: 'Sosjana werkt op de luchthaven Lod. Geregeld is zij 24 uur aan een stuk in touw, om ongeduldige en kwade Duitsers en Amerikaanse toeristen een plaats te bezorgen in de overvolle vliegtuigen naar het westen.

'Waarom niet?' zo had zij mij vorige week al verklaard toen ik een kijkje nam in de heksenketel van Lod.

'Het is juist nu heel belangrijk, dat we de toeristen een normale service proberen te bieden. En wat kan ik anders doen dan mijn werk? Het kleine werk in deze oorlog is net zo belangrijk voor het land als de ontzettende gevechten in Noord en Zuid.'

Maar nu, wat was er nu aan de hand . . . ?

Sosjana had de hele dag de Amerikaanse luchtbrug in actie gezien.

Bijna onafgebroken had zij dag en nacht voorwereldlijke monsters als de immense Amerikaanse Galaxies zien neerstrijken, hun buiken zich zien openen, en oorlogstuig zien uitpersen.

Zij huilde.

'De Russen bevoorraden Egypte, de Amerikanen bevoorraden ons.

Waarom?

Is dit een oorlog van de grote broers, die ons alleen maar gebruiken voor hun eigenbelang? Waarom sturen ze geen Russen en Amerikanen die aan het kanaal kunnen sneuvelen in plaats van Israëli's en Arabieren . . . ?

Het is allemaal zo verschrikkelijk absurd, deze oorlog is zo absurd! Het kan me niet meer schelen wie er begonnen is. Het is de oorlog van Amerika en Rusland . . . !'

Later gekalmeerd, verhaalde deze dappere en tegelijk terneergeslagen vrouw nog van de hartbrekende scènes op het vliegveld. Zoals van de Joodse immigrant uit het Russische Odessa, die al tien jaar in Israël een bestaan probeerde op te bouwen. Elke week was hij trouw naar de oefeningen van de burgerverdediging geweest en na tien hele jaren had hij eindelijk een klein officiersstreepje gekregen waarop hij trots was. 'Hij heeft een dochter, die is getrouwd met een Duitse miljonair. Hij bracht haar naar het vliegveld want zij moest naar huis komen van haar man. Die dochter maakte een enorme herrie op Lod. Niets klopte, haar plaats in het vliegtuig niet, dat ze moest wachten niet, er was geen goede koffie en de meisjes aan de balie vond ze maar onbeschoft. Haar vader stond er verlegen bij, onhandig schutterend probeerde hij de houding van zijn dochter te vergoelijken, die dochter die gestoken was in de mode van volgend jaar, en die Odessa allang vergeten bleek te zijn. Van Israël niets leek te willen weten . . .'

Sosjana stond gisteren niet alleen met haar gedachtengang. Vele Israëli's zag ik omhoog kijken als de bevoorradingsvliegtuigen over Tel Aviv brulden. Onzekerheid stond te lezen op de witte gezichten, onzekerheid over het 'Waarom' van deze Amerikaanse welwillendheid. Goed, iedereen weet dat het allemaal nodig is. Maar de onrust bekruipt velen. De onrust die bezit neemt van de pionnen in het schaakspel als ze de lijnen van het spel niet meer kunnen overzien . . .

Zo werkt zelfs de Amerikaanse hulp aan Israël de prikkelbaarheid en de gemiteerdheid in dit land in de hand. En er is al zoveel irritatie. Om het minste of geringste schelden automobilisten elkaar 's avonds uit. Als iemand zijn grote lichten heeft gebruikt bv. omdat hij anders van de stikdonkere weg afraakt. En als iemand even aarzelt welke opeens onbekende weg hij nu zal maken . . .

Het is allang niet meer de klap van de Egyptische en Syrische successen van de eerste oorlogsdagen, die de Israëli's frustreert en prikkelt. Het is nu de lange tijd die de oorlog al duurt in vergelijking met 1967. Een oorlog waaraan misschien pas over een heel lange tijd een eind komt. En wat voor eind dan nog. Een staakt-het-vuren dat elk moment verbroken kan worden? De noodzaak om permanent een enorme bezettingsmacht aan de grenzen in staat van alarm te houden . . . ?

Ik zeg niet, dat er sprake is van onzekerheid over de afloop van de bloedige strijd, die gisteren weer fel oplaaide. Het moreel van Israël is goed, voorzover het de inzet voor de overwinning betreft. Maar er is ook nog een dagelijks leven. Een dagelijks leven, waarin het kan gebeuren dat snorders opereren in Tel Aviv en belachelijk hoge prijzen vragen voor een korte taxirit. Een heel verschil met 1967, toen zo iets ondenkbaar was. De mensen hier weten dat sommige Israëli's van de oorlog proberen te profiteren. Ook dit werkt zeer irriterend . . .

Het is geen wonder, dat de verkoop van tranquilizers en slaapmiddelen met sprongen is gestegen. Van Sosjana hoorde ik, dat tachtig procent van haar collega's opeens luidkeels verzekert, nooit rustgevende middelen te gebruiken, maar dat 'het nu toch wel iets anders is . . .'

Tegenover deze dingen staan overigens werkelijk moedige feiten. Ik hoorde van een familie, die vorige week het doodsbericht van hun zoon had ontvangen. Niets had men hierover verteld aan de rest van de familie, aan vrienden noch burens. Ze wilden het moreel van de anderen niet ondermijnen. Een staaltje van wilskracht en moed, dat te vergelijken is met heroïek die je op het slagveld aantreft. Dit soort dingen neemt iets weg van de enorme oorlogsirritatie. Maar lang mag deze oorlog niet meer duren.

78 ONTSNAPT AAN SYRISCHE PRIJSSCHIETERS . . .

'Dekken . . . !'

De kolonel schreeuwt het bijna in paniek.

Ik lig al met mijn gezicht voorover.

In het gele stof van Syrië . . .

't Is maar een paar honderd meter bij ons vandaan.

Een zware Russische antitankgranaat slaat in.

De aarde schudt . . .

We staan behoedzaam op, bedenkend of het niet raadzamer is, maar rechts

omkeert te maken.

Vlak achter de plaats van de granaatinslag glooit een heuvel omhoog. Wie over de heuvel heen rijdt, biedt zich aan voor een nummertje prijs-schieten . . .

Een paar collega's besluiten verder te rijden.

Een half uur later daveren er weer knallen.

De man van de Sunday Times is op slag dood.

De rest is zwaar gewond.'

Herman Eetgerink: 'Dat weten we nog niet als we een paar minuten na de eerste inslag het angstaanjagende gegier van een tweede granaat horen. Die slaat, angstig accuraat van die Syriërs, nog dichterbij de weg in . . .

In tien seconden tijd hebben we de wagen gekeerd en rijden we weg.

Weg uit dat dodelijke stuk Syrische woestijn, waar, ginds over de heuvel, geel bestofte, zwetende Israëli's en Syriërs elkaar overhoop proberen te mikken.

Het gedreun – we waren slechts veertig kilometer van Damascus verwijderd – klinkt ons nog een uur lang in de oren . . .

Achter die heuvel, waar een paar collega's te veel risico namen, ligt het plaatsje Saassa. Het is in Syrische handen. De Israëli'sche tanks staan er vlak voor, een ijzeren falanx vormend tegen de Arabische agressoren, die nu op eigen bloed doordrenkte bodem bestreden worden.

De slingerende, holle weg van Koeneitra naar Damascus maakt weer eens een keer historie . . .

Voorbij Koeneitra zijn we terug in het bezette gebied van 1967, achter de staakt-het-vuren-lijn. Op een wegenknooppunt vlak bij deze spookachtige verlaten hoofdstad van het bergland van Golan stoppen we voor een colonne Israëli'sche tanks, rupsvoertuigen en antitankgeschut. Uit de richting Saassa nadert een vrachtwagen . . .

Vier geblinddoekte Arabieren zitten in de laadbak. Ze worden er afgeholpen en krijgen wat water, voor ze ondervraagd worden . . .

Een van hen is een oude, gebroken man van rond de zeventig. Hij denkt vast en zeker zo meteen standrechtelijk te worden neergepakt, want zijn houding straalt een gelaten overgave uit, die moeilijk zou doen vermoeden dat hij inderdaad met enkele wapens gesjouwd heeft, van welke subversieve daad hij verdacht wordt . . .

Zwaaiende soldaten, die het V-teken maken (een enkele maakt een overwinningsteken in meer erotische zin) denderen ons voorbij, richting Damascus. Een stad overigens die zij voorlopig niet lijken te bereiken.

'Het is hier een zeer moeilijk terrein,' zegt een officier. 'Als je je hier eenmaal opgraaft, kan je het een hele tijd uithouden . . .'



Een handzame kilometer-steen op weg naar Damascus

Ik loop een half in puin geschoten huisje in bij het verkeersknooppunt. Door een gesmeten matrassen, goedkope kartonnen koffers en beeldromannetjes in het Arabisch maken de hele oorlog opeens zo menselijk en daarom zo onmenselijk, dat ik me maar weer omdraai. Maar niet zonder een brief opgeraapt te hebben, geschreven in het Arabisch met enkele doorhalingen. Een kennis vertaalt hem later voor me.

De brief begint met: 'Zoon van je vader, je vader en wij allemaal groeten je heel hartelijk. Je zuster maakt het goed. Wij hopen dat je goed oppast, want we willen je gauw terug zien. Misschien zou je iemand een briefje mee kunnen geven.'

In deze toon gaat de brief verder, twee zijdes lang. Vlak bij het briefje lag een boekje, dat ik even doorbladerde. Het was een leerboekje voor de Arabische taal. Op elke pagina een plaatje met de betekenis erbij gedrukt. Naast de gedrukte woorden stonden aantekeningen van de ongetwijfeld dode eigenaar. Op de eerste pagina van het boekje stond een opdracht . . .

Enkele collega's staan nu bij een uitgebrande Russische tank, een T-62. Om de beurt leggen ze nonchalant hun hand op het uitgebluste monster en laten zich fotograferen. Ik heb er na de brief en het boekje niet zoveel zin in. Naast de tank zie ik een gasmasker liggen. Er is een gebruiksaanwijzing bij in het Russisch . . .

/9 SYMPATHIE OF BEGRIP . . .

Hoe lang nog . . . ?

Dat is de vraag die zelfs op mijn buitenlandse hoofd loodzwaar drukt.

Iedereen in Israël is aan deze vraag onderworpen.

Hoe lang nog het kinderachtig lijkende, maar intussen o zo gevaarlijke heen en weer gekijf van de partijen in een voorlopig bestand . . . ?

Een gekijf dat bestaat uit een onverzoenlijk radiogetoeter uit Caïro, dat Israël maar niet met schieten wil ophouden. Dat eveneens bestaat uit de hooghartig luidende verklaringen van radio Jeruzalem, dat de Egyptenaren maar niet het vechten kunnen stoppen, aldus Eetgerink.

Hij vervolgt: 'De spanning van de militaire offensieven maakt tijdens een papieren bestand steeds meer plaats voor de spanning van het woord.

Daarom worden zinsneden.

Maar de spanning blijft de mensen drukken, ook de verslaggevers. Je pro-

beert er even aan te ontkomen, en je gaat bijvoorbeeld een paar uur naar een zwembad in Herzlya even buiten Tel Aviv . . .

In dat zwembad zag ik gistermiddag een paar gebruide jongetjes van een jaar of acht. Gebiologeerd keken ze naar de marionetachtige bewegingen van een gespierde man in een verschoten blauwe zwembroek. De man leerde de jongetjes, hoe ze precies moesten salueren. 'De arm in een strakke brede zwaai omhoog, gestrekte hand, stop, onbeweeglijk, omlaag . . . !'

De man maakte rust op de plaats. Zijn voeten pletsten neer op de natte tegels. Op vele plaatsen ter wereld kun je dergelijke tafereeltjes aantreffen. Ze zijn niet zo erg als het lijkt. De jongetjes krijgen op een gegeven moment heus wel door, dat die gespierde man maar op een punaise hoeft te trappen of ook hij danst sputterend in het rond.

In Israël valt zo'n scène op 23 oktober 1973 natuurlijk extra op, omdat iedereen in gedachten bezig is met de prijs, die voor militarisme – hoe noodzakelijk ook – moet worden betaald.

Misschien krijgt iemand het gevoel van herkenning, als hij dit leest. Ik heb namelijk een televisieploeg kinderen zien filmen, die militaire spelletjes speelden. In welke plaats, dat weet ik niet meer. Wellicht zijn die beelden ergens in West-Europa uitgezonden . . .

Zonder commentaar, want dan komt het harder over. Een veel gebruikte techniek bij het medium televisie . . .

In achtergrondreportages – je kunt niet bezig blijven op stoere wijze de lijken van gesneuvelde Syriërs te filmen op een kapotte Russische tank – wordt na het bereiken van een bestand de nadruk gelegd op de mensen thuis, hoe ze leven, hopen, werken en spelen . . .

Slechts enkele scènes kunnen worden gemonteerd, nooit kan het beeld compleet zijn. Als ik echter een televisieploeg uitgebreid een scène als de hiervoor beschrevene zie filmen, word ik bang voor de gevolgen van deze zoveelste oorlog. Dan lijkt de kans zo groot, dat Israël er opnieuw gekleurd op zal komen te staan als een militaristische samenleving . . .

Dat opnieuw de 'genuanceerd denkenden' onder ons hun nuances verkeerd zullen leggen. Want wat is gemakkelijker en verkeerder, dan beelden uit een groot geheel te lichten en daarmee anderen te beïnvloeden? En hoe vuchtbaar is op dit moment de bodem, bijvoorbeeld in Nederland, voor een reactie op de oorlogsactie . . .

Het kan niet anders, of er lopen massa's mensen rond, die schoon prunep hebben gekregen van de onvoorwaardelijke steun, die 'men' in Nederland aan Israël geeft en heeft gegeven. Een studente psychologie uit Jeruzalem die ik (de wereld bleek weer eens klein) al eerder in Leiden had ontmoet, vertelde mij dezer dagen van haar twijfel ten aanzien van de toekomstige relaties

tussen Israël en Nederland . . .

'In 1967 was ik nog niet in Nederland,' zei ze, 'maar sinds die tijd heb ik me toch meer dan eens afgevraagd of de groeiende genuanceerdheid in jouw land, wanneer het Israël betrof, niet zijn begin vond in de reactie op de golf van sympathie van 1967. De sympathie werd in Nederland volgens mij erg emotioneel beleefd. Sympathie was trouwens de juiste uitdrukking, echt begrip voor de positie van Israël komt, geloof ik, op een veel lagere plaats. Jullie zeggen nu begrip te hebben voor onze positie om ons daarom volledig te steunen. Maar ik denk, dat het allemaal veel lijkt op 1967. Meer sympathie dan begrip. En sympathie kan gemakkelijk omslaan . . .'

Tot zover deze studente. Ik ben bang dat er veel waars in haar woorden zit. Dat sympathie inderdaad gemakkelijk kan omslaan, dat er al sprake is, op dit moment, van een reactie. Van harte hoop ik, dat die vrees ongegrond is. Dat de steun, die voortkomt uit begrip, de sympathie overheerst, die voortkomt uit allerlei emoties. Emoties aangaande de moord op zes miljoen Joden bijvoorbeeld.

Maar eveneens hoopt men hier, in dit vechtende Israël, dat de mensen in West-Europa schouderophalend voorbij zullen kunnen gaan aan al te emotionele beelden in achtergrondreportages. Emotionele beelden over, in deze elektronisch geleide oorlog. Waar het nu, zeer concreet, om gaat, is een echt staakt-het-vuren en een redelijk overleg . . .

Terwijl ik dit bericht uit Herzlya nalees, wordt het duidelijk dat er op dit moment nog geen sprake is van een reëel bestand.

Het voorlopig bestand bleek van papier, en het papier verbrandde op de westelijke oever van het kanaal. Zinsneden maken weer plaats voor raketten. De sombere vraag bekruipt me, welke van de twee wapens het gevaarlijkste is . . .

Gene XV Van de fronten

10 ONGELOOFLIJK OPTIMISME

Vrijdag 5 oktober 1973.

De vooravond van de Jom Kippoerdag.

De dag der Verzoening . . . !

Erds vroeg in de middag gaat men zich gereed maken voor deze belangrijke feestdag van het jaar.



Chr. de Heer

Zoals elke sabbath, zal ook deze bijzondere dag reeds aanvangen op vrijdagavond.

Op het moment dat drie sterren aan de hemel zichtbaar zullen zijn . . .

Iedereen haast zich om spoedig thuis te zijn.

Men wil nog gauw een maaltijd gebruiken voor dat het vasten, behorende tot de Jom Kippoer, een aanvang neemt.

Christoffel de Heer slaat dit allemaal nauwkeurig gade.

Het boeit hem . . .

Iets van de oud-bijbelse tijd herleeft hierin voor hem.

Wie is Chr. de Heer, zoals hijzelf zijn naam schrijft?

Hij woont in Rotterdam en werd op 16 januari 1915 geboren en is lid van de Gereformeerde Gemeente. Zijn beroep is architect.

'Bij geval' was hij in oktober 1973 uit toeristische overwegingen in Israël en maakte dus het begin van de oorlog mee.

Hij vertelde mij dat hij bewondering had voor de grote discipline die de Israëli's aan de dag legden. Ieder scheen op slag zijn taak te weten; zelfs de kinderen.

Na een week zat hij met z'n vrouw ergens op een terrasje om wat verfrissend te drinken.

'Kijk eens, vrouw . . .'

'Nee, dáár . . .'

'Hé, dat lijken wel Spakenburgers of zo . . .'

'Tja, ik denk het ook. In ieder geval zijn het mensen uit Holland . . .'

'Zullen we er even op af gaan . . .?'

'Ja, natuurlijk . . .!'

't Bleek een gezelschap van Amicitia te zijn, o.l.v. Ds. P. den Butter. 't Werd een bijzondere, prettige ontmoeting . . .

Chris de Heer schreef er naderhand een goed leesbaar artikel over in het Reformatorisch Dagblad. Lees maar:

'Oudtijds nam de hogepriester van de vergadering der Israëlieten twee bokken ten zondoffer en een ram ten brandoffer. Eén der bokken werd ten zondoffer geslacht; na handoplegging op de kop van de andere bok, beled de hogepriester al de zonden en ongerechtigheden van het volk, waarna de bok de woestijn ingedreven werd (Lev. 16 : 23, 25 : 9) . . .

Zelfs niet-orthodoxe Joden, houden ook nu nog de Grote Verzoendag in hoge ere, omdat naar hun gedachten op die dag hun zonden van het gehele jaar, vergeven worden. Op die dag ligt dan ook alle arbeid, verkeer en openbaar vervoer, stil. Wij werden daarom nadrukkelijk gewaarschuwd, geen foto's te maken om te voorkomen dat we met stenen bekogeld zouden worden . . .

Bij de klaagmuur

In de middag begaven we ons naar het terrein voor de klaagmuur in Jeruzalem.

Het terrein is met dranghekken afgezet en bij de toegang controleren militairen de inhoud van tassen.

Op enkele hoog gelegen daken staan militairen met machinegeweren, terwijl zich rondom de klaagmuur een grote mensenmenigte beweegt, en tafels gereed gezet worden waarop de Thorarollen plechtig gelegd worden en voorgelezen. Hun gehele lichaam daarbij bewegende, bidden met gebedsmantels beklede Joden bij de muur, anderen grijpen elkander bij de schouders en vormen een zes man brede colonne en schuifelen als een grote keten over het plein.

Bij een zo grote verzameling van mensen die een zeer levendige natuur hebben en leven in een land wat toch nog altijd door hun minder gunstig gezinde buren omringd is, kan een enkele infiltrant of een andere oorzaak, grote ongeregeldeheden veroorzaken . . .

Denk maar eens aan de grote volksoploop naar aanleiding van de rede van Stefanus en die van Paulus in Efeze.

De aanwezigheid van militairen werd dan ook meer gezien als een maatregel om plaatselijke ongeregeldeheden te voorkomen, dan dat zij zou voortkomen uit een oorlogsdreiging.

Tot laat in de avond beweegt zich een grote menigte in de omgeving van de Klaagmuur; het plein is met schijnwerpers helder verlicht; het silhouet van

de oude stad steekt prachtig af tegen de nachtelijke hemel waar de wassende maan haar geheimzinnige schijnsel geeft . . .

Het bijna plechtige geroezemoes van stemmen vervult de lucht; de menigte voelt zich één in hun godsdienstig beleven; geen gekrijs of dissonant wordt gehoord.

Voor ons hotel op de Olijfberg, slaan we via het Kidrondal nog een laatste blik over de maanverlichte stad en omgeving met de duizenden lichtjes van huizen en straatverlichting . . .

De nacht valt . . .

Zaterdag 6 oktober, de grote dag, zijn we al weer bijtijds de Olijfberg afgedaald en langs de Hof van Gethsemane, over het Kidrondal en door de Mestpoort, het oude stadsgedeelte binnengegaan . . .

De Mestpoort is één van de zeven poorten waardoor men het oude Jeruzalem kan binnentreden, de achtste, de Gouden poort, is dichtgemetseld en zal naar het volksgeloof bij de wederkomst des Heeren, geopend worden . . .

Slechts een enkele door een Arabier bestuurde taxi rijdt nog buiten de stad; alle andere verkeer ligt op deze dag stil . . .

Deze 'rust' geeft een bijzondere bekoring aan deze stad en omgeving, een stad met een niet geëvenaarde geschiedenis, de Stad Davids, de 'Stad des Groten Konings'. Bij de stadspoort een aantal ongewapende soldaten; de mitrailleurposten die de vorige avond nog bezet waren, zijn verlaten; wel wandelen enkele soldaten op de muur, de bevolking beweegt zich rustig door de straten. Bij de klaagmuur wordt gebeden, wordt de Wet gelezen en uitgelegd en steekt men briefjes met gebeden in de voegen van de grote steenblokken . . .

Dan plotseling is daar, geheel onverwachts het geloei van sirenes, tot vier keer achter elkaar, na een pauze nog een vijfde keer, alsof het signaal 'vrij' gegeven wordt.

Verwonderd kijkt men elkaar aan, geen vliegtuig of ander alarmerend geluid wordt gehoord. Hoewel het wat vreemd aandoet dat juist op deze grote feestdag de sirenes beproefd zouden worden, wordt algemeen daaraan gedacht, omdat dit ook bij ons geregeld gebruikelijk is.

Alles blijft overigens rustig, een ieder gaat rustig zijn gang en ook wij zetten onze tocht voort.

Later werd ons meegedeeld dat dit 'luchalarm' voor insiders een oproep tot mobilisatie betekende. Dan komt de avond en in ons hotel wordt via de radio bekend gemaakt, dat juist op de grootste feestdag der Joden, de Egyptenaren in het zuiden en de Syriërs in het noorden, verraderlijk, Israël hebben aangevallen . . .

Het militaire apparaat komt in beweging, een groot deel van de zondag en de nacht erop, trekken eindeloze colonnes legervoertuigen, tanks, geschut en

militairen, langs Jeruzalem voor een aanval tegen Egypte.

De grote energie, de wilskracht en het saamhorigheidsgevoel van het Israëli-sche volk was ons reeds eerder gebleken uit hetgeen wat in het 25-jarig bestaan van de huidige staat Israël tot stand was gebracht.

Grote gedeelten van de woestijn zijn in vruchtbaar land omgezet: midden in de woestijn zijn moderne steden met alle denkbaar comfort verrezen, de industrie werd opgebouwd enz. . . .

De hierboven genoemde eigenschappen maakten het nu ook mogelijk, dat ondanks de geheel onverwachte, overrompelende aanval het gemobiliseerde leger, goed georganiseerd, tot de tegenaanval kon overgaan . . .

Thuisfront

Met een ongelooflijk optimisme begaf een ieder zich zonder morren naar de hem blijkbaar bekende mobilisatiebestemming; ook het 'thuisfront' kende blijkbaar zijn instructies; ziekenhuizen werden voor zover de toestand van de patiënten die toeliet ontruimd evenals de scholen, om plaats te maken voor gewonde militairen . . .

Via de televisie werd het onderwijs aan de kinderen voortgezet; vrouwen bezetten de plaatsen die mannen moesten verlaten en kinderen brengen in de hun bekende wijken, de post rond . . .

Regelmatig komen de berichten binnen die getuigen van een heftige strijd tegen een grote overmacht. Groot is het optimisme, hoewel men beseft, dat door de verrassende overval, de vijand thans, in tegenstelling tot de Zesdaagse Oorlog, in het voordeel is, rekent men dat de strijd binnen enkele weken beslist zal zijn . . .

In Jeruzalem merkte men weinig van de oorlog. Het leven gaat er gewoon door, heel veel mensen ziet men met een transistorradio aan het oor, de laatste berichten volgen. 's Avonds zijn stad en omgeving – hoewel slecht – verduisterd . . .

Wij blijven in afwijking van het reisprogramma nog een dag langer in Jeruzalem en bezoeken daarna, de wegen vermijgend die naar de fronten leiden, de noordelijke richting o.a. Nazareth, Megiddo, Akko, Haifa en brengen de laatste dagen door in de moderne badplaats Natanya aan de Middellandse Zee.

Reeds zaterdag 16 oktober blijkt het weer mogelijk per autobus het Meer van Galilea te bezoeken, omdat de Syriërs op de Golanhoogte zijn teruggetrokken.

Zondag 14 oktober mochten wij bij het gezelschap wat onder leiding van Dr. P. den Butter in Natanya was, tweemaal een godsdienstoefening bijwonen; het waren aangename uren.

Behalve een strenge controle op de verduistering, een enkel overvliegend

patrouillevliegtuig en een voorbijgaand patrouillevaartuig was aan de kust weinig van de oorlog te merken . . .

Per El-Al van Tel Aviv tot Zürich werd dinsdag 16 oktober de thuisreis aanvaard, van Zürich werd per Swiss-Air gevlogen en mochten we weer behouden in Amsterdam aankomen.

Intussen woedde de strijd in alle hevigheid voort en leefde in vele harten de bede tot Hem, die de oorlogen doet ophouden tot aan de einden der aarde, of Hij ook dit oude verbondsvolk vrede wil schenken en hen met ons tot de God der Vaders wil bekeren. Zo ooit, dan zij nu onze verzuchting, 'Bidt om de vrede voor Jeruzalem, wél moeten zij varen die U beminnen . . .'

81 ZELFS ARABIËN SCHIETEN ER MEE

Er knetteren Uzi's . . . !

Ha, betekent dat hulp van kameraden?

De Uzi is toch een Joods wapen?

Er sluipen terroristen . . .

Ze naderen waar zij niet verwacht worden.

Over hun schouder hangt een Uzi.

Israëli'sche killers . . . ?

In Nederland wordt een trein stilgezet.

Donker gefinte, jonge mannen dreigen met hun wapens.

Helaas, soms gebruiken ze die zelfs.

Het wapen is te goed!

De trefkans zo groot.

Ja, 't zijn Uzi's . . .

Israëli's die een Nederlandse trein gijzelen?

Een zelfde groep jongeren dringt het Indonesische consulaat binnen.

Zij dragen schietklare Uzi's bij zich.

Ook hier zijn het géén Israëli's die het 'Joodse' wapen dragen.

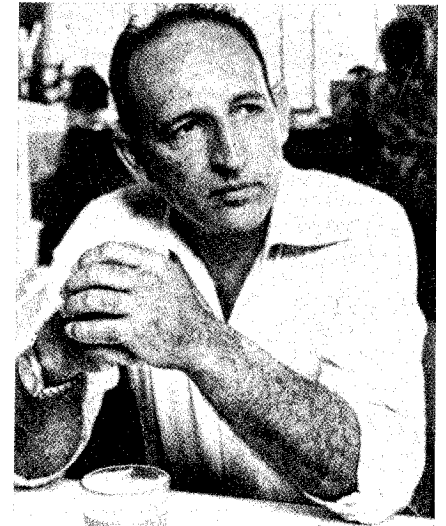
Uzi's . . . !

De politiemans, die het leven van Henry Kissinger beschermt, schoot zich en kort geleden per ongeluk mee door zijn voet.

Uzi's . . . !

Guerrillastrijders in Afrika en Zuid-Amerika slapen er mee onder hun hoofd kussen.

Paraat bij de hand, zo iets kostbaars . . . !



Uzi Gal

Uzi's . . . !

Het veiligheidskorps van de Sjah van Perzië zweert erbij, en dat doen evenzeer de legers van Nederland en België.

Uzi's . . . !

Ze maken deel uit van de arsenalen van de politie in de V.S. en in zo'n veertig andere landen. En hoewel zij er zich niet altijd bewust van zijn, worden fanatieke Arabische leiders zoals Libië's Moammer Gaddafi dag en nacht bewaakt door mannen die hun dodende Uzi binnen handbereik dragen.

Dennis Eisenberg schreef er een interessant artikel over in Accent van 10-12-'75. Hij gebruikte koppen als 'Israëli'sch wonderwapen veroverd de wereld' en 'Het veiligste wapen ter wereld'.

Uzi Gal

Eisenberg: 'Dit machinegeweer van een kleine vierhonderd gulden, is onbetwist het vermaardste en meest verbreid verkochte automatische wapen ter wereld. Toch heeft de totale ontwikkeling van dit wapen niet meer gekost dan een kleine tweehalf duizend gulden. En de man die de geniale gedachte had, deed al zijn ontwikkelingswerk en research in een Britse gevangenis. Hij was geboren in Duitsland, maar evenals talloze andere Joden die er op uit in slaagden om weg te komen, kon Uzi Gal zich in Israël vestigen. Daar bevoegde hij de Britten in de dagen dat zijn land nog niet zelfstandig was zo veel last, dat hij een gevangenisstraf van zeven jaar opliep. Omdat hij een

vindingrijk man was, schreef hij onmiddellijk naar het Britse Instituut voor Werktuigkunde en diende het verzoek in om daar een schriftelijke studie te mogen gaan volgen.

Er arriveerde een keurig pak met boeken in de gevangenis, maar juist toen Gal aan zijn laatste examen toe was kreeg hij amnestie – een gebaar bij de verjaardag van de Britse vorst. Uzi Gal stond weer op vrije voeten.

Gewapend met de kennis die hij achter tralies in zijn hoofd had gestampt, en met een project in gedachten dat hem weinig raadzaam voorkwam om voor te leggen aan zijn Britse cipiers, kwam Gal thuis in zijn kibboets. Daar zette hij zijn plannen op papier voor een machinegeweer van Israëlsche makelij. Het was toen juist in die dagen van de jaren veertig dat de volkerenorganisatie de stichting van de Joodse staat Israël mogelijk maakte, en het jonge leger verkeerde in zorgwekkende toestand wegens het gebrek aan bewapening. Koortsachtig werkte Gal daarom aan de vervolmaking van zijn machinegeweer.

‘Ik heb alles moeten doen in mijn eigen werkplaatsje, want ergens anders kon ik met mijn plannen niet terecht. We hadden toen nog geen wapenindustrie,’ zo verklaart hij nu. In feite werd de hele Israëlsche wapenindustrie toen uit-gemaakt door Gal, knutselend in de eenvoudige werkplaats van zijn kibboets, met de hulp van twee assistenten en zeer eenvoudig gereedschap.

De naam Uzi heb ik niet zelf aan dit geweer gegeven, haast Gal zich bescheiden te verklaren. ‘Ik had er helemaal geen naam voor. De legertop was wanhopig op zoek naar een doelmatig en betrouwbaar machinegeweer, dat in eigen land gemaakt zou kunnen worden en niet duur mocht zijn. Ze hebben mijn geweer toen ontelbare keren beproefd en tenslotte goedgekeurd.’

De militaire top was in werkelijkheid zo onder de indruk, dat chefstaf generaal Yadin verklaarde: ‘Als de Tommy Gun genoemd is naar Thompson, dan is het niet minder rechtvaardig om dit nieuwe handwapen Uzi te noemen – naar Uzi Gal.’

Binnen de kortste keren vormde de Uzi de trots en toeverlaat van iedere Israëlsche militair. Maar het apparaat zou uitgroeien tot meer dan een nationale aangelegenheid. Het wapen was zo betrouwbaar, eenvoudig en doeltreffend, dat er bestellingen kwamen uit talloze naties ter wereld; zelfs uit landen met eigen hoog ontwikkelde miljarden dollar wapenindustrieën. Het Belgische wapenconcern FN fabriceert de Uzi onder speciale licentie, en het is over de hele wereld in de handel onder een grote variëteit van namen. Arabische landen vinden het niet zo leuk om te weten dat hun leiders worden beschermd door lijfwachten met Uzi's aan de schouder; daarom komt men het wapen in deze contreien onder tal van fantasienamen tegen.

Er werd in Israël breed gegrijnsd toen daar kort geleden een foto van Gaddafi werd gepubliceerd, die omringd werd door veiligheidsmannen met Uzi's in de hand.

Ruim een half miljoen Israëlsche machinegeweren is er inmiddels verkocht, en hoewel er vandaag de dag meer van zulke moderne wapens aan de markt zijn, blijft de Uzi favoriet bij vele politie- en legermachten. De Israëlsche overheid is voorzichtig met informatie over de buitenlandse verkoop van haar machinegeweren.

Een hoge ambtenaar zei me eens: ‘Het zijn geen Jaffa-sinaasappels, hè. Het gaat hier om veiligheidsoverwegingen.’

Maar het is evengoed bekend dat de Nederlandse land- en luchtmacht, de Perzen, de regeringen van Zuid-Afrika, Oostenrijk, de Bondsrepubliek, Haïti, Gabon, Ghana, Mexico, Griekenland, tientallen afzonderlijke politieafdelingen in de V.S. en nog meer andere landen openlijk de Uzi hebben aangekocht. En het is vanzelfsprekend dat er discretie betracht wordt ten aanzien van degenen die dit wapen (voor zo'n kleine f 400,-) bij de Belgische FN kopen, een onderneming die niet al te beducht hoeft te zijn voor netelige politieke kwesties.

Heeft Israël zelf wel eens Uzi's verkocht aan reactionaire bewegingen? Jacob Lior, de 55-jarige managing director van de Israëlsche militaire industrie, benadrukt dat dit nog nooit heeft plaatsgevonden. ‘Maar,’ zo voegt hij eraan toe, ‘wapens kunnen natuurlijk altijd via-via of tweede- of derdehands worden doorverkocht, dit soort handel kun je op geen enkele manier controleren. Voor ons geldt dat ieder wapen dat we verkopen een exportvergunning moet hebben van de regering.’

Het aantrekkelijke van Uzi's is, dat ze makkelijk en goedkoop te maken zijn, in elkaar te zetten en uiteen te nemen, en schoon te maken. In de loop der jaren is het wapen zó verbeterd en vervolmaakt, dat het door een soldaat kan worden afgevuurd met gebruikmaking van slechts één hand. Verder verschijnen er toepasbare ‘accessoires’ als een zoeklicht, bajonet en granaatwerper. ‘Je kunt het beter een sub-machinegeweer noemen,’ zo hoorde ik zeggen.

En met het gevoel voor realiteit dat eigen is aan de man die een doelmatig wapen moet produceren voor zijn leger, zegt Jacob Lior: ‘Het is het succesvolste handwapen ter wereld. Het is betrouwbaar en veilig, het trekt niet opzij weg als je mitrailleurvuur geeft, en z'n betrekkelijk hoge aanvangssnelheid maakt het extra dodelijk.’

In wezen heeft de Uzi een aantal veiligheidszekeringen die het onmogelijk maken dat iemand er per ongeluk gekke dingen mee uithaalt. Daarom is het tot nu toe geen mens duidelijk geworden hoe de lijfwacht van Kissinger zich door zijn voet heeft kunnen schieten.

Onderscheiding . . .

De 51-jarige uitvinder heeft een hoge militaire onderscheiding gekregen voor zijn vondst, maar ondanks het feit dat er honderdduizenden exemplaren van

zijn wapen zijn verkocht heeft hij daar geen cent provisie voor getoucheerd. 'Ik zou ook niet weten waar ik het recht op betaling aan zou moeten ontlene,' vindt Uzi Gal; 'het spijt me alleen maar dat ik geen geld heb ontvangen voor nieuwe research. Maar ach . . .,' zo mompelt hij geheimzinnig, 'we zullen wel zien. Ik heb nu een ideeetje . . . iets heel opzienbarends. Met een beetje geduld hoort u er nog wel van!'

En terwijl hij met één teug zijn koffiekopje ledigt, besluit hij: 'U moet niet denken dat ik een oorlogszuchtig man ben. Integendeel: ik wens niets dan vrede. Maar het idee dat ik een wapen heb geconstrueerd dat door de deskundigen zo goed beoordeeld is, dat geeft me veel voldoening. Mijn oogmerk is slechts geweest: de mensen een wapen te bieden dat als bescherming kan dienen tegen agressors. Ik ben de mensen erkentelijk die juist de Uzi gekozen hebben om zichzelf en hun gezinnen te beschermen. In die gedachte vind ik de rechtvaardiging voor mijn uitvinding.'

82 EEN GOEDERTIEREN LUITENANT . . .

Fel woedt de strijd.

Pardon wordt niet gegeven.

Steeds groter wordt de Israëlische druk op het aanvankelijk aanvallende Syrische leger.

Niets ontziende aanvallen beuken de teleurgestelde Syrische legioenen.

Tegen zulk vechten is geen kruit gewassen.

Er komt angst bij de Syriërs.

Ze hebben de Israëli's niet zo best behandeld. Wat zal nu *hun* lot zijn?

Wat ze ook proberen, ze moeten terug.

Moordend is het Israëlisch vuur. Niet te weerstaan hun opdringende tank-eenheden.

Er zit niets anders op dan te vluchten . . .

Wie had dat nu verwacht!

't Was zo mooi begonnen op de Jom Kippoerdag. Overwinnend waren de Syriërs onder gejuich voorwaarts gestormd.

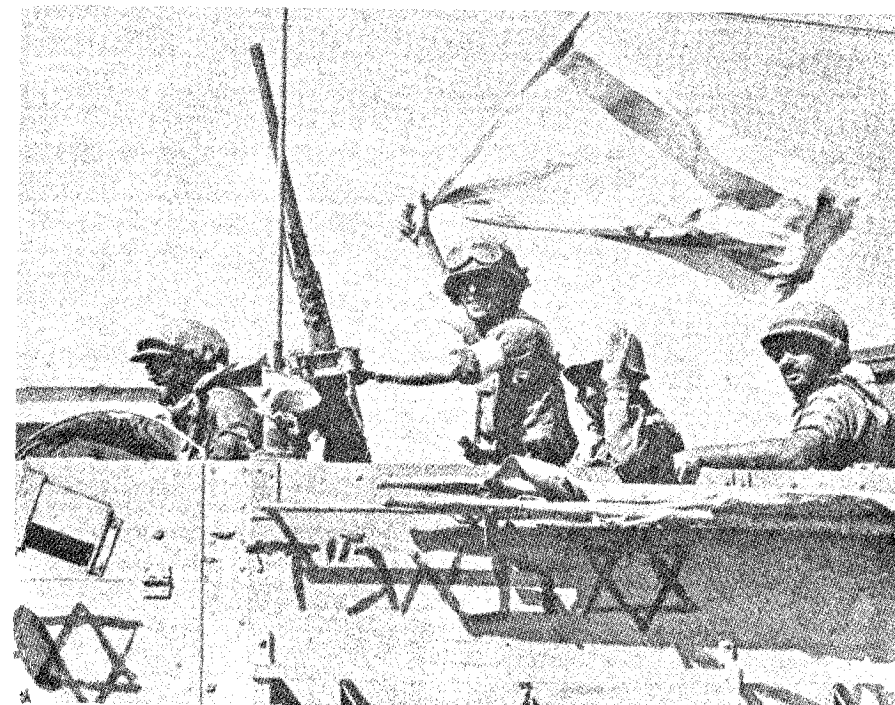
En nu . . . ?

Zijn die Joden dan nooit klein te krijgen?

Wat of Wie zit daar toch achter . . . ?

Steeds feller worden de aanvallen.

Zelfs de Russische hulp schijnt niet meer te baten. In paniek gaat het terug op Damascus aan.



Israëlische vlag bij Golan

Israël volgt.

Zou het om Damascus begonnen zijn?

De weg erheen ligt praktisch open.

De Syrische tegenstand wordt uiterst zwak.

Moshe Dayan meldt reeds: 'De ineenstorting van Syrië is nog maar een kwestie van uren. De afstand tot Damascus is nog maar kort . . .'

Er gaat een siddering door Syrië.

Als Moskou niet snel ingrijpt is het gebeurd met hen en ziet het er nog hachelijker uit dan in 1967.

Immiddels begint de Sovjet-Unie inderdaad te dreigen. Ze hebben als motief dat het Israëlische soldatendom slachtoffers maakt onder de Sovjetburgers die zich in Syrië bevinden. Rusland eist onmiddellijke stopzetting van de Israëlische bombardementen op de agglomeraties en 'burgerdoelen' in Syrië.

Ondertussen bevestigt Israël aan de wereld dat pantser- en infanterie-eenheden Syrië binnenrukken. Ook de luchtmacht is actief bij de strijd betrokken. Reeds zijn de troepen tien kilometer voorbij de bestandslijn van 1967. Syrië heeft al achthonderd tanks verloren . . .

Joël heeft er schik in.
Is dat even een succesvolle trip naar Syrië!
Vol trots voert hij het bevel over zijn tank. 'Damascus express' heeft hij er door de schutter op laten schilderen.
Een jonge ambitieuze luitenant.
'Kom jongens, die kant uit daar. We raken anders ons onderdeel kwijt...'
Joël heeft het nog niet gezegd, of de tank krijgt een Syrisch schot voor de boeg, gevolgd door een tweede voltreffer.
Dat is een misrekening voor Joël.
Zijn kameraden zijn gedood en de tank vliegt in brand.
Zijn rechterhand bloedt.
Lichtgewond.
De enige geredde.
Joël is een optimist, maar er is nu toch wel enigermate sprake van angst in zijn hart. Niet voor een gevecht, maar wel voor wat sommige Syriërs uithalen met krijgsgevangenen. Martelingen die bijna elke beschrijving tarten.
Nee, daar moet hij onderuit zien te komen.
Snel op zoek naar zijn eenheid en naar de dokter.
Het is sneller gedacht dan gedaan.
Nergens zijn nog Israëlische tanks te bekennen.
Nu ja, ik zal toch wel die kant uit moeten, veronderstelt Joël.
Te voet aanvaardt hij de barre tocht.
Wat een dorst heeft hij eigenlijk...!
Hij passeert een buitengevecht gestelde Syrische tank.
Misschien zit daar nog wel water in. Dat ligt zelfs zeer voor de hand. Erop af maar.
Het is een klein kunstje om aan boord te klauteren, speurend naar water en voedsel.
Hé, wat is dat...?
Daar ligt een ernstig gewonde.
Een Syriër...!
Reeds glijdt Joëls hand naar zijn handwapen.
Een korte knal, dan zal de Syriër uit zijn lijden verlost zijn.
Och, wat heb je er aan, om zo'n jongen nog te martelen. Mochten de Syriërs daar vreugde aan beleven, hem, Joël, bekoort dat niet.
Even richten...

Wat kijken die ogen smekend.
Een woordeloos verzoek om nog een poosje in leven te mogen blijven.
Maar wat heeft dit leven hem nog te bieden...?
In de wijde omtrek is geen hulp te bekomen.
Het barmhartigste is nog hem een kogel door het hoofd te jagen.

Doen maar...!
Het lukt Joël niet. Hij snapt zelf niet waar dat in zit. Het is beslist niet de eerste dode die hij in deze oorlog zal maken...
Nu, maak er een eind aan!
Een, twee... drie!
Er gaat echter geen schot af.
Die ogen, zie je...
Nu ja, laat hem dan nog maar een poosje leven, als hij daar zo op gesteld is.

Even kijken of er nog water te pikken valt.
Nu, dat lukt wel.
Opstappen nu maar.
Die Syriër sterft wel.
Sjaloom, beste vijand...

Wat is het toch dat Joël weer terugdringt naar de tank?
Hij kan er toch niet over piekeren deze jongen mee te zeulen door deze barre wildernis...? Dat gaat toch niet.
Wie zou zo iets nu in z'n hoofd halen?
Wel, Joël haalt het in zijn hoofd en hij haalt de jonge Syriër uit de tank.
Een grote goedertierenheid rijst in hem op.
Die ogen, zie je... Zij verwachten meer dan uitstel van executie, heeft Joël al lang begrepen. Die ogen zeiden meer dan duizend Arabische woorden.
Joël neemt de jonge Syriër, ondanks zijn eigen gewonde hand, op zijn schouder en zeult hem mee.
Hij lijkt wel een goede herder...
Urenlang loopt hij met deze last door het ruwe landschap.
Soms moet hij dekking zoeken voor hen beiden, als namelijk het vuren te hevig wordt.
'Is hier nog volop frontgebied.
Soms, als het rustig is wordt er ook even gestopt om een slok water te drinken.
Tien lange uren sjouwt hij nu al met z'n vijand op zijn rug.
Een Jood, die een Syriër draagt.
Een messiaans gebaar, voorwaar...'

Gelukkig, daar nadert een Israëlische patrouille.
Joël pleit voor zijn bevriende vijand.
Het is niet nodig. Israëlische soldaten moorden niet...
De Syriër arriveert nog maar net op tijd in een Israëlisch veldhospitaal.
De militaire artsen kunnen zijn leven op het nippertje redden.
Joël voelt zich niet onvoldaan...
Ma verbonden te zijn kan hij weer naar zijn eenheid terugkeren.

In Tel Aviv ontmoeten we een jonge Israëli, werkzaam in de toeristische branche, die in de oorlog in de Sinaï zat. Hij vertelde ons het volgende:

'De oorlog begon 's middags om twee uur en we hoorden de sirenes. Dat is één van de nare dingen die me zijn bijgebleven. 't Klonk heel angstig . . . !

Op deze dag verwachtte je zo iets niet.

Ondanks dat het Jom Kippoer was, zette men de radio aan. Uiteraard was er een grote nieuwshonger. 't Was een hele klap, te horen dat de Arabische landen eensgezind optrokken tegen Israël.

Iedereen was ontzettend bezorgd.

Velen zaten in de synagoge, want het begon onder synagogetijd. De soldaten werden weggeroepen uit de synagoges. Ze moesten direct met een bus naar het leger.

Hier in Tel Aviv hoefden we niet de schuilkelders in, ook 's nachts niet, dat had geen zin.

Vroeg in de morgen, om vier uur, werd ik opgeroepen. Eerst naar de ontmoetingsplaats en toen samen met de anderen naar het zuiden.

Soms werden we aangevallen door vliegtuigen, toen we in de Sinaï kwamen. We moesten ons steeds paraat houden, maar in de echte gevechtlijn kwamen we niet.

Eigenlijk kun je net zo goed in het leger zitten, dan thuis. Thuis zit je maar te praten, maar je kunt niets doen. De spanning is dan vaak enorm groot. Je weet niet hoe de toestand is en dan gis je maar.

In het leger echter heb je het gevoel dat je er wat aan doet. Daar was natuurlijk ook veel spanning, maar na verloop werden de frontberichten toch steeds beter.

Dat er zoveel gesneuveld waren was nog niet tot ons doorgedrongen. Toen we het hoorden was dat een hele schok voor ons. De moraal bleef goed. Paniek was er op geen enkele wijze. We bleven vertrouwen.

Waarop? – vraagt u . . . ?

Nu, we vertrouwden op ons sterke leger. En je weet in Israël gaat het altijd erop of eronder. Er is geen alternatief . . .

Daarom zijn we er altijd voluit tegenaan gegaan. En met succes. Neem de Zesdaagse Oorlog! Dat vertrouwen hadden we nu aanvankelijk ook.

Of het geloof hierbij een rol speelt? Tja, bij hen die gelovig zijn wel, internaat. Maar zelf ben ik niet gelovig. Maar ik heb m'n familie. Ik ben een baacht. Ik heb hier mijn vrouw en kinderen. Ik zie het hele gebeuren hier als iets heel groots. Als iets bijzonders! Ik ken de geschiedenis van de Joden. Wat dat betreft is het dus iets anders dan een land uit Europa, Amerika, Afrika of Australië.

Ergens zit er toch wel een beetje het wonder achter.

Ik besef dat u nu wilt wijzen op God. Op een bepaalde manier terecht. Eigenlijk ben ik atheïstisch, maar dat kan een Jood bijna niet zijn. In ieder geval beleef ik het wonder meer vanuit een nationaal-patriottisch gevoel, dan vanuit een religieus gevoel. Maar hier kunnen we natuurlijk wel uren over doorpraten. Het is hetzelfde probleem als wat je op het ogenblik in de regering hebt: Wie is een Jood . . . ? Wat is precies een Jood . . . ?

Het kan niet alleen religieus bepaald worden. 't Heeft ook duidelijk te maken met nationale gevoelens. Los van religieuze gevoelens gaat ook niet. Het is een dilemma. Het is beide.

Nu ja, ten diepste geloof ik in iemand, een Almachtige, maar in mijn dagelijks leven ben ik dus niet religieus. Ik ga ook niet naar de synagoge. Toch ben ik feitelijk niet zonder geloof. En in moeilijke tijden, dan geloof je nog méér. Ik moet eerlijk zeggen dat ik in het Sinaïfront wel bad, ja! Ik had op de een of andere manier vertrouwen in een Almachtige en dat gaf me steun. Als je in een Almachtige gelooft, ben je toch gelukkiger dan wanneer je helemaal niets gelooft.

Ik wil nog wel vertellen dat de verhoudingen in het leger hier heel anders zijn dan bv. in Holland (waar ik in 1968 vandaan kwam, en in 1948 geboren ben). De relatie tussen de officieren en de soldaten is hier een heel persoonlijke verhouding. Dat is één van de dingen die ik hier gemerkt heb. Salueren is er bv. niet bij.

Natuurlijk zijn er wel strenge regels, discipline moet er nu eenmaal zijn.

Ondanks de gevaren hier in Israël, mag ik wel zeggen dat ik toch niet in een ander land zou willen wonen. Om de vele oorlogen ga ik niet terug. Ik hoor hier vind ik. Toch is het alledaagse leven hier echt niet gemakkelijk. Er zijn landen waar de levensstandaard heel wat hoger ligt. Je moet terdege uitkijken om met je salaris rond te komen. Een huis kopen is er hier niet zo gauw bij. Vaak werkt de vrouw ook mee. Ik mag niet klagen, maar veel weelde kan ik mij ook niet veroorloven. De dingen die ik nodig heb in mijn huis, die heb ik. Werkeloosheid bestaat hier bijna niet, want werk is er over het algemeen genoeg.

Of zou graag een keer naar Nederland op vakantie willen gaan . . . ?

1. BRIGADEGенераал MELDT ZICH ALS SOLDAAT

Eens in Europa ontmoette ik overste Amos Berchama (Engelse versie), later Amos Bar Chama.

Hij was gewond aan zijn hand, in de Jom Kippooroorlog.



De heer en mevrouw Bar Chama

In Israël trof ik hem weer aan en werd joviaal door hem ontvangen. Tevens zorgde hij ervoor dat ik een exclusief interview mocht hebben met de onlangs overleden opperbevelhebber uit de Jom Kippoeroorlog, generaal David Elazar.

Bar Chama is niet een man van veel woorden als het over hemzelf gaat. Is de Torah het onderwerp van gesprek, dan komt de overste pas goed los, bleek mij. Dan valt er echt wel iets te discussiëren! Overigens de moeite waard om met luitenant-kolonel Amos Bar Chama over de Tenach een gesprek te beginnen.

De geschiedenis van Israël heeft een hoge plaats in zijn leven. Hij is er uiteraard niet mee klaar. Hij vecht er dagelijks mee.

Welke bedoeling heeft de God van Israël met het volk van Israël? Wie is die God eigenlijk . . . ?

Klopt alles wat er over Hem geschreven is in het Oude Testament?

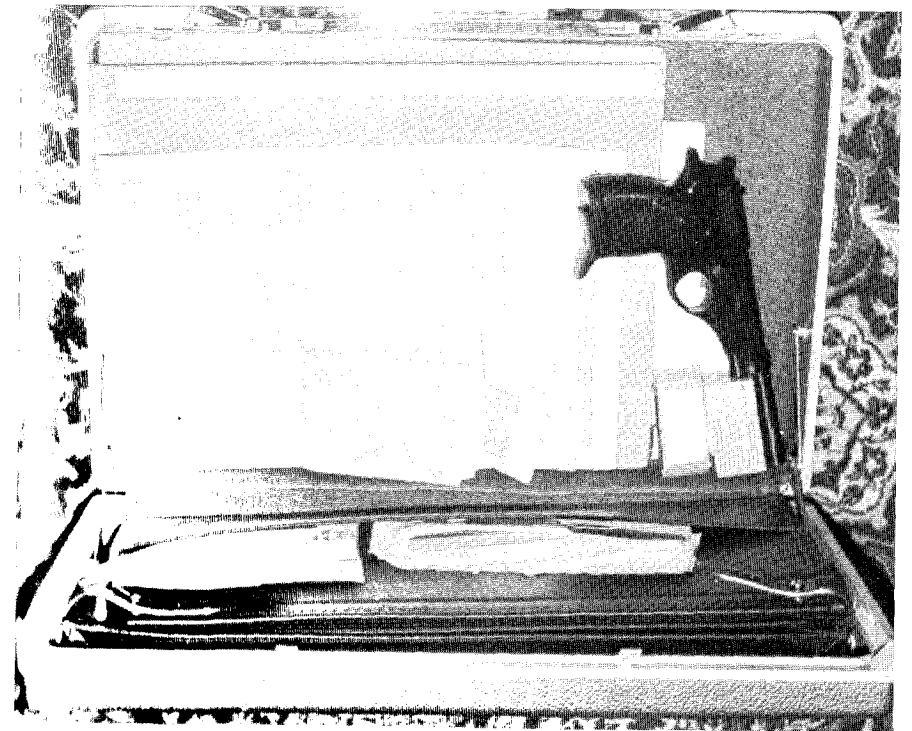
Persoonlijk vond ik het een boeiende zaak met deze ras-Israël van gedachten te wisselen over deze dingen die ons beiden ter harte gaan.

Toch gaat dit verhaal niet over de Tenach of de Torah, maar over de zeer bijzondere wijze waarop Amos Bar Chama deelnam aan de strijd in de laatste oorlog.

Vóór de Jom Kippoeroorlog fungeerde overste Bar Chama als hoofdofficier (hij was brigade-generaal) en werkte administratief. Als 'bijwerk' leidde hij wel het practiseren tijdens de herhalingsoefeningen van de jongere soldaten. Echter ook die jongere soldaten waren vaak getrouwd en hadden kinderen. Bar Chama vond het dan niet fair om zelf ook niet praktische ervaring op te doen.

Bar Chama: 'Het is hier niet zoals in Europa of Amerika. Bij de parachutisten moet men vaak als soldaat zelf de beslissingen nemen. Hoewel brigade-generaal heb ik me altijd gemeld als soldaat en me ook als zodanig gedragen. Zo was het ook tijdens de Jom Kippoeroorlog. Ik had een administratieve functie, waardoor ik tijdens de oorlog op het kantoor kon blijven. Dit beviel me echter in die situatie niet en ik gaf me op als vrijwilliger. Mijn 'rangken-teken' deed ik af om me te melden als gewoon soldaat bij de parachutisten. Dit deed ik ook reeds in de Zesdaagse Oorlog (1967) aan het Jordaanse front, waar ik bij de infanterie werd ingedeeld. Vaak moesten we een harde strijd leveren in de Wadi'sj, van man tegen man.

Wat de Jom Kippoeroorlog betreft. We waren met tanks op weg naar Suez.



In Bar Chama's koffer altijd een pistool

We ontmoetten weinig tegenstand totdat we bij de buitenwijken van genoemde stad werden opgewacht door een groot Egyptisch leger. Toch bleef alles naar wens gaan, totdat we op een zwaar verdedigde stelling stootten. Een bulldozer werd geraakt door een 'saggar'-raket, die tot op een kilometer bestuurd wordt. Daarna volgde een waar inferno van raketvuur.

Bijna al onze tanks werden geraakt door vanuit afstand bestuurd projectielen.

Plotseling . . . wat was dat . . . ?

Ik zag iets eigenaardigs op me afkomen en realiseerde mij dat dit een 'saggar' was. De snelheid van zo'n projectiel is \pm 1 kilometer per 5 seconden, zodat zijn koers onderwijl kan bijgesteld worden. Tien tellen (5 seconden) duurt lang in zo'n situatie, maar toch te kort om alle voorzorgsmaatregelen te treffen om dit gevaar te ontgaan. Ik trok snel mijn gezicht weg van de kijkspleet en bukte. Ondanks de beschermende pantserplaat raakte ik gewond en werd snel naar een EHBO-post gebracht op ongeveer driehonderd meter van het strijdgewoel. Na vier uur lag ik op een operatietafel in het ziekenhuis Tel-Hashomer. Het was de zesde maal in mijn leven dat ik gewond raakte. Deze keer moest ik drie vingers van mijn linkerhand missen.

Toch doe ik mijn werk weer en kan zelfs ook met mes en vork eten, maar tot mijn grote spijt moet ik mijn vishengel thuis laten. Maar daar vind ik nog wel een oplossing voor. Nu, in 'vredestijd' (kort na de oorlog, de overste heeft nu een andere job), leid ik weer nieuwe recruten op en oefen mijn linkerhand door veel te tennissen.

Aan het eind van de Jom Kippoeroorlog vroeg een onbekende soldaat me 'Wanneer krijg je toch promotie, je bent er toch al lang aan toe, gezien je leeftijd . . . ?'

Serie XVI *Victorie op alle fronten*

85 HET WONDER GESCHIEDT . . .

Het wonder geschiedt . . .

Ondanks de enorme overmacht en de verrassingsaanval, moeten de Arabische legers toch wijken voor het Israëlisch geweld. (Of is het door iets Anders . . . ?).

Ook ondanks het feit dat Israël voor de Jom Kippoer wat ingedommeld bleef en niet een parate indruk maakte.

Een week na het begin van de strijd melden de kranten reeds, dat bijvoorbeeld

bij de Golan het tij keert, en de Israëli's de laagvlakte binnenrukken op weg naar Damascus.

Een persbericht uit die tijd: 'Blijkens Israëlische mededelingen zijn de Syriërs na hevige tankslagen definitief uit de hoogvlakten van Golan geworpen en rukken de Israëlische pantsereenheden achter de vluchtende Syriërs op in de richting van de maar zestig kilometer verder gelegen hoofdstad Damascus. Nadat premier Meir al had gemeld dat de strategische heuvels in Israëlische handen waren, woedden nog felle tankgevechten alvorens de Israëli's konden doorbreken. De Israëlische militaire woordvoerder, generaal Herzog, zei dat achthonderd Syrische tanks zijn vernietigd, van de zestienhonderd tot tweeduizend die Syrië er zou hebben.

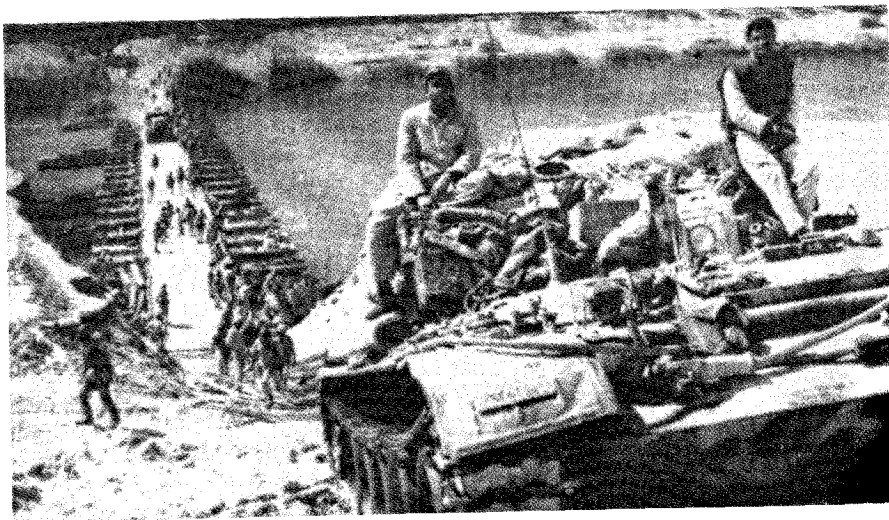
Omgekeerd

Minister van Defensie Moshe Dayan zei na een bezoek aan het Golanfront: 'Ze zijn op weg naar Damascus. Ik denk dat de Syriërs tot de ontdekking zullen komen dat de route van Damascus naar Tel Aviv, die van Tel Aviv naar Damascus is,' aldus Dayan. Syrië noemde de Israëlische verklaringen verzinsels en zei dat de Syrische troepen nog steeds in de heuvels van Golan zijn, maar Damascus maakte geen melding van nieuwe vorderingen. Damascus meldde dat sedert het begin van de oorlog tweehonderdzevenendertig vliegtuigen zijn neergeschoten. Egypte stelt nog eens honderdzestien toestellen van Israël te hebben uitgeschakeld, waarmee de Israëlische luchtmacht vrijwel gedecimeerd zou zijn. Maar de Phantoms en Skyhawks beukten uit volle bracht op alle fronten. Sedert de vroege ochtenduren werden ononderbroken aanvallen uitgevoerd. Syrische communiqués maakten melding van Israëlische luchtaanvallen op vliegvelden en andere doelen. De bevolking van Damascus behield haar kalmte ondanks de herhaaldelijke malen dat luchalarm werd gegeven en boven de stad luchtgevechten plaatsvonden. De radio riep de burgerij op Israëlische vliegers gevangen te nemen die zich met hun parachutes in veiligheid hadden kunnen stellen.

Veertwintig uur na de Israëlische luchtaanval op de olieraffinaderij te Homs woedden daar nog steeds enorme branden . . .

Aan het Sinaïfront kwamen ook veranderingen. Na energieke tankslagen in de woestijn die aanvankelijk minder gunstig voor Israël verliepen en later een snelend verloop hebben, gaat de Israëlische luchtmacht het initiatief in handen krijgen.

Een persbericht: 'Egypte en Israël maakten beiden melding van aanvallen van de Israëlische luchtmacht op doelen, waarbij vliegvelden in de Delta van de Nijl, bij Port Said en langs het Suezkanaal. Volgens Egypte zijn negen Egyptische toestellen neergeschoten, waarmee het totaal op honderdzestien kwam. De Egyptische luchtmacht viel doelen in de Sinaï aan.



In een bliksemactie trok een Israëlische eenheid over het Suezkanaal. De eenheid bestookte Egyptische colonnes met succes, aldus Tel Aviv, en trok zich daarna weer naar de oostelijke oever van het kanaal terug. De actie vond plaats aan het zuidelijke front.

Hoewel het Egyptische blad Al Achram meldde dat de Egyptische strijdkrachten al vierentwintig kilometer in de Sinaï zijn doorgedrongen, wilden de Egyptische militaire autoriteiten dit niet bevestigen.

Ook legerwoordvoerder Haim Herzog meende dat Israël de gevaarlijkste fase in de oorlog heeft overleefd. In een radiocommentaar zei hij, dat Egypte en Syrië een unieke gelegenheid voorbij hebben laten gaan. Zij hebben toestaan, dat Israël het initiatief kon overnemen. 'Wij werken nu niet meer onder de druk van de tijd, maar kunnen nu ons eigen tijdschema aanhouden,' aldus Herzog.

Hij wees er op dat het soms tactiek van Israël kan zijn om de vijand het eerst iets te laten ondernemen.

Misschien is het Israëlische publiek door de vroege bliksemsnelle overwinning wat verwend en begrijpt het de nieuwe situatie niet zo goed, opperde Herzog.

86 WIJ ZIJN OVERGEGAAN TOT HET OFFENSIEF...

Natuurlijk komt het er een keer van.

Damascus wordt door Israëlische Phantoms gebombardeerd.

De kranten schrijven er over...

Volgens het *Syrische* opperbevel wordt dat gedaan door zes Israëlische Phantoms. De Syrische luchtafweer zou vier Phantoms hebben neergeschoten. 'Israël zal de gevolgen van deze daad moeten dragen,' aldus het opperbevel. Volgens de Israëlische legerwoordvoerder hadden Israëlische vliegtuigen strategische doelen aangevallen, met name in het gebied van Damascus en van Oms. De doelen waren goed geraakt, aldus de mededeling...

Volgens de *Israëlische* bekendmaking was de luchtaanval gericht op het hoofdkwartier van het Syrische leger en de Syrische luchtmacht in het gebied van Damascus.

De Israëlische toestellen hadden voorts olieraffinaderijen in Syrië aangevallen, een energiecentrale in de stad Oms en een radarstation op de berg Libanon, dat in gebruik is bij de Syrische luchtmacht. De aanvallen hadden plaats rond het middaguur en de piloten meldden dat de doelen goed getroffen waren, aldus de Israëlische bekendmaking.

De luchtaanvallen op Syrië zijn bedoeld als represaille voor het bestoken van Israëlische nederzettingen in de heuvels van Jizreël en Hoela, aan het noordelijk front, met Russische Kikvorsraketten, zo zegt Israël. De Syriërs hebben ongeveer twintig van deze raketten, die een bereik van zeventig kilometer en een lading van vijfhonderd kilo hebben, afgeschoten...

Bij Damascus werd gemeld dat Israëlische en Syrische toestellen een half uur lang fel hebben gevochten boven de Syrische hoofdstad. De inwoners renden naar de schuilkelders, terwijl de Israëlische Phantoms raketten afvuurden op verscheidene burgerdoelen. Raketten troffen het Omayyadplein bij de toegang tot Damascus en in de moderne voorstad Aboe Roemaneh zijn meer dan tien huizen in vlammen opgegaan...

Er klonk geen luchtalarm in Damascus voor de aanval van de Israëlische luchtmacht. De aanvallen kwamen zo onverwacht, dat passagiers in taxi's op een van de hoofdpleinen geen tijd hadden om zich in veiligheid te brengen voor de raketten rond hen heen tot ontploffing kwamen. Ze kwamen in de taxi's in de vlammen om...

Het bericht uit Beiroet is het legerhoofdkwartier in Damascus niet getroffen. Wel zouden twee aangrenzende gebouwen zijn beschadigd.

De Israëlische luchtmacht heeft gisteren ook het Libanese radarstation bij Brouck, op veertig kilometer ten zuidoosten van de hoofdstad Beiroet, gebombardeerd...

Volgens een bericht van de Israëlische radio heeft Israël de Libanese autoriteiten dringend gewaarschuwd zich niet in de strijd in het Midden-Oosten te mengen.

Een Israëliisch militair overzicht meldde het volgende:

Aan het Suezkanaalfront is de Israëliische luchtmacht verscheidene keren in actie geweest om te verhinderen dat de Egyptenaren versterkingen zonden naar hun op de oostelijke oever geblokkeerde tanks. De Israëliische vliegtuigen slaagden in hun opdracht.

Op de Golanhoogvlakte werden verscheidene Syrische pogingen tot tegenaanvallen afgeslagen met steun van de Israëliische luchtmacht. De Israëliische militaire woordvoerder legde er de nadruk op, dat noch de Israëliische luchtmacht, noch de Israëliische marine, die drie Egyptische mijnenleggers tot zinken bracht, verliezen hebben geleden.

'Wij hebben de Golan praktisch van alle Syrische troepen gezuiverd. Er zijn nog slechts enkele verzetshaarden over, die worden ontkracht,' aldus de Israëliische opperbevelhebber generaal *David Elazar* tijdens een persconferentie in Tel Aviv.

Elazar noemde het Israëliische tegenoffensief zowel aan het noordelijke als aan het zuidelijke front een succes. 'Wij zijn overgegaan tot het offensief. Zij zijn gedwongen zich nu te verdedigen.

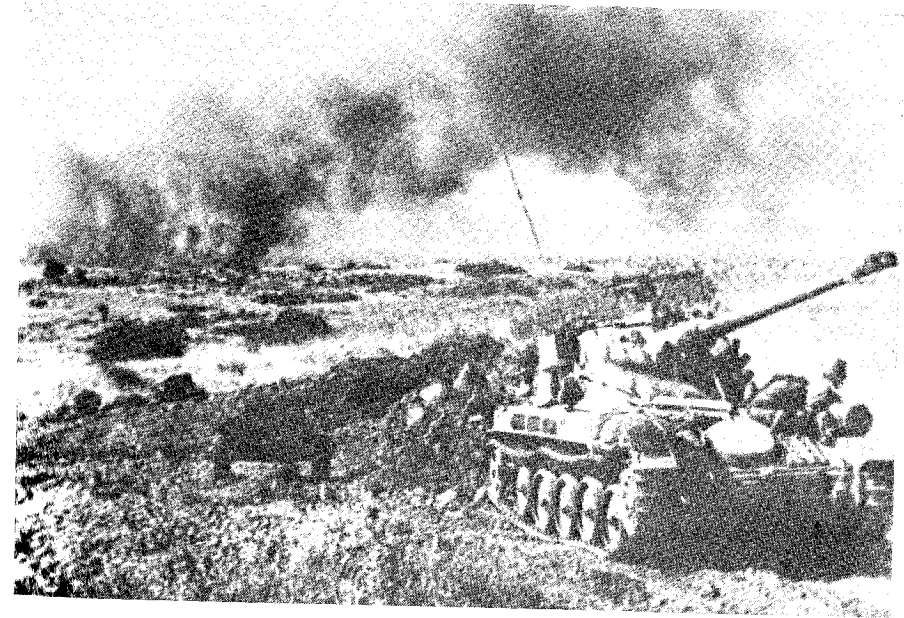
Wij zijn ook begonnen met de vernietiging van het *Egyptische* leger . . .'

87 SINAIWOESTIJN EEN INFERNO

In nadere berichten wordt het front in de Sinaiwoestijn een inferno genoemd. De Israëliische minister van defensie generaal Moshe Dayan heeft een bezoek gebracht aan de Israëliische militairen, die een bruggehoofd hebben gepalpen naar de westelijke zijde van het Suezkanaal. Dayan verklaarde tijdens dit bezoek: Het gaat tamelijk goed. Het belangrijkste is, dat wij het initiatief genomen hebben in de Suezcampagne. Het kritieke gevecht om de beheersing van het Suezkanaal zal binnen enkele dagen beginnen.

De Israëli's zeggen dat zij er in zijn geslaagd een wig te drijven in de Egyptische stellingen op de oostelijke oever van het Suezkanaal. Volgens *Canal* is een poging om het Suezkanaal over te steken uitgelopen op een omsingeling van een Israëliische strijdmacht. 'De Israëli's hebben de keus gekregen zich over te geven of te worden vernietigd . . .'

Andere ontwikkelingen aan het Suezfront zijn: een luchtgevecht tussen twee Noordkoreaanse vliegtuigen bemande Egyptische Migs en Israëliische vliegtuigen dat volgens het Amerikaanse ministerie van defensie zonder verliezen voor beide partijen is afgelopen; en de aanwezigheid van het nieuwste type Israëliische luchtdoelraket, de Sam 7, die via radargeleiding zijn weg zoekt naar de



Inferno

aannebringer van een vliegtuig. Aan het Syrische front is het vrij rustig. De Amerikaanse luchtbrug is opgevoerd en doet thans niet onder voor de Russische die dagelijks zeven à achthonderd ton aan uitrusting aanvoert . . .

Inferno

Depte heeft gemeld dat het een grote tankslag met Israël in de Sinai uitloopt die de woestijn tot een inferno maakt in de grootste en kennelijk heftigste strijd van de oorlog in het Midden-Oosten. Het semi-officiële blad *Al-Ahram* schreef dat het front het terrein was van een verschrikkelijke tank- en artillerie strijd, gesteund door hele bataljons pantserwagens en zware artillerie.

Luchtmachtformaties en luchtverdedigingseenheden namen deel aan de gevechten. De vijand leed grote verliezen aldus het blad.

De Israëlische marine deed ook actie in de Middellandse Zee en de Golf van Suez. Er werden kustinstallaties en militaire doelen in Port Said en Port Farana aangevallen waarna men veilig terugkeerde naar zijn basis. Een militaire woordvoerder in Tel Aviv deelde mee dat de Israëliische gevechtsgroep die eerder deze week het kanaal overstak naar de westelijke oever van het Suezkanaal zijn operaties op Egypte voortzet. Er worden belangrijke doelen ge-

troffen. Hij zei dit naar aanleiding van de Egyptische mededeling dat de groep was vernietigd.

De militaire Israëlische woordvoerder generaal Herzog deelde via de televisie mee dat bij de tankslag in het zuiden 'wij in de afgelopen dagen het initiatief namen'. Het slagveld is 'gehuld in rook en de mist van oorlog waarbij aanvankelijk geen van beide zijden precies weet wat er gebeurt totdat plotseling de situatie duidelijk wordt...'

Volgens de inlichtingen van de militaire attaché's en diplomaten in Israël en Egypte zijn kringen van het Pentagon van mening dat de tankslag in de Sinai beslissend in de oorlog in het Midden-Oosten zou kunnen zijn. Een functionaris van het Pentagon zei dat dit in de komende dagen zal blijken. Voor de Amerikaanse militaire autoriteiten hebben de Israëli's in deze slag het initiatief. De belangrijkste vraag is te weten of Israëli's of Arabieren zullen verkiezen de strijd tot de totale nederlaag van een der partijen uit te vechten of dat zij een oplossing zullen aanvaarden die elk van de beide zijden de mogelijkheid geeft.

En zo heeft Israël toch weer, militair gezien, het heft in handen gekregen. Uiteraard zullen zij met dat heft niet kunnen doen wat zij willen. Grootmachten besturen de hand waarin het heft rust. Niettemin is de onderhandelingspositie door het militaire Israëlische overwicht, aanmerkelijk verbeterd...

Serie XVII *Verslaggeving vanuit vijandelijke landen*

88 GROOTSTE TANKSLAG SINDS TWEEDE WERELDOORLOG

Interessant is het om ook vanuit Libanon een verslag te lezen door Barry Came van 'Newsweek'.

Zijn rapport over de tankslag bij Golan: 'Beiroet, dinsdag 9 oktober 1971 Syrische artillerie legde een tapijt van exploderende granaten over de Israëlische stellingen en nederzettingen op de hoogte van Golan. Onmiddellijk daarop braken vijfhonderd tanks en twee infanteriedivisies door de voorste Israëlische linies heen. Dat was het begin. Twee dagen lang vochten de Israëlische verdedigers, soms tegen een tienvoudige overmacht, om de Syrische opmars tot staan te brengen. Tevergeefs, een Syrische tankbrigade rolde door naar El Al; een andere naar een punt op 35 km achter de Israëlische bestaande

lijn. Maar Israëls leger mobiliseerde en tegen de avond van de tweede dag bewogen zich lange colonnes Centurion- en Patton-tanks over de slingerende wegen van Tiberias naar de Golaanse heuvels. De volgende dag wierpen de Syriërs nog eens driehonderd tanks in de strijd en de grootste tankslag sinds de Tweede Wereldoorlog begon. Meer dan vijftienhonderd tanks, tezamen gedreven op een nauwe, glooiende vlakte, rolden vuur spuwend uit wendbare kanonnen heen en weer. Toen de nacht viel werd het terrein verlicht door brandende vehikels.

Diezelfde nacht trachtte een hele Syrische pantserdivisie door de Israëlische linies bij Koeneitra te breken. Israëlische pantsereenheden vingen de stoot op en slaagden er tegen 4 uur 's ochtends in, de Syriërs terug te drijven. Bij het aanbreken van de dag bestookten golven Skyhawks en Phantoms de opgedrongen Syrische tanks, carriërs en mobiele artillerie. Op de avond van die vierde dag was het pleit beslecht. De Syrische tankmacht was bijna geheel vernietigd...!

Dit succes was vooral toe te schrijven aan de Israëlische luchtmacht. In het begin van de strijd hadden de Skyhawks en Phantoms veel last van de Syrische Sam-6 raketten die het ene vliegtuig na het andere uit de lucht plukten. Maar op de derde dag slaagde een onverschrokken Israëlische piloot er in met zijn Phantom-raketten een computerinstallatie uit te schakelen, waarop een groot deel van het Syrische raketsysteem was gebaseerd.

Zondag deze week waren de Syrische aanvallers verdreven.

Israëlische pantserstrijdkrachten heroverden de hoogten in een tangbeweging van drie colonnes.

In allerijl wierp het Syrische opperbevel Iraakse pantsereenheden in de strijd. Ze werden letterlijk weggevaagd!

Maar de weg naar Damascus lag voor de Israëli's niet open. Een Egyptisch tegenoffensief in Sinai dwong de Israëli's een deel van hun noordelijke strijdmacht naar het zuiden te verplaatsen.

Dit gaf de Syriërs respijt.

Omputtelijk schenen hun reserves. Zij gooiden opnieuw Syrische en Iraakse tanksquadrons in de strijd en wisten hun raketsysteem gedeeltelijk te herstellen. Zo liep de Israëlische opmars vast op een kruispunt van wegen bij Lina, 35 kilometer van Damascus. Achter het front werden de troepen van Lina Hoesein, zojuist gearriveerd, met gejuich verwelkomd.

In Beiroet, de hoofdstad van Libanon, heerste een feeststemming.

Door de oorlog verder ook mocht verlopen, de eerste Arabische successen hadden honderd miljoen Arabieren verlost van een minderwaardigheidscomplex. Een Libanees hoofdredacteur vertelde mij zelfverzekerd: 'We hebben gewonnen, zelfs al zouden onze steden in de komende weken in ruïnes veranderen.' En een Palestijnse leider: 'Het ergste dat iemand kan overkomen,

is dat hij niet ernstig wordt genomen. Nu zullen ze ons, Arabieren, in de toekomst weer ernstig nemen . . .'

Over Radio Tel Aviv riep een Israëli in een Arabische uitzending: 'Wij zullen uw dagen in nachten veranderen; wij zullen u sterren laten zien op klaarlichte dag. We zullen uw gezicht en uw neus in de modder wrijven. We zullen uw leiders zwaar laten boeten. We zullen uw botten breken . . .'

Maar er waren niet veel Arabieren die het hoorden . . .

89 IK STAK MET DE EGYPTENAREN HET SUEZKANAAL OVER

Niet minder interessant is het, in E.M. het verslag te lezen vanuit Egypte, door Arnaud Borchgrave, eveneens van 'Newsweek'.

'Cairo, dinsdag, 9 oktober 1973. De aanval was goed voorbereid. De nacht tevoren waren de Egyptische kikvorsmannen nabij Suez onder water het Suezkanaal overgezwommen om in de oever dynamietladingen te plaatsen. Soortgelijke dynamietladingen werden aangebracht aan Egyptische zijde. Toen de werkelijke aanval begon, openden Egyptenaren het vuur met alles wat maar vuren kon. De dynamietladingen ontploften en bliezen reusachtige gaten aan beide kanten van het kanaal. Voordat de rook was opgetrokken, waren honderd Egyptische soldaten in boten gesprongen en daarmee naar de overkant gevaren. Daar bestormden zij, door de vers geslagen bres, de oever en omsingelden de verdoofde Israëli's in hun stellingen. Met vlammenwerpers en handgranaten bestookten de Egyptenaren de loopgraven die toegang gaven tot de ondergrondse bunkers. Zeventien van de vijftig Israëli's die de stelling bezetten, gaven zich over; enkelen ontsnapten; de rest werd gedood. Intussen hadden, binnen 30 minuten na de eerste aanval, de Egyptenaren met boten drie tanks over het kanaal gebracht. Onder dekking daarvan bouwden genietroepen hun eerste pontonbrug waarover andere tanks volgden.

Later op de dag stak ik samen met vijf andere journalisten het kanaal over. Onze jeep bevond zich in een file van honderden voertuigen die zich bumper aan bumper voortbewogen over de wankelende pontonbrug. Maar er heerste geen verwarring, geen wanorde.

Als zij de overkant bereikten, barstten de Egyptenaren los in een wild gejuich, zwaaiend met hun geweren, roepend 'Allah is groot.' Niemand leek angst te hebben voor Israëli'sche luchtaanvallen. Twee boten in het kanaal legden een rookscherm van dikke blauwwitte wolken die de operaties aan het gezicht onttrokken.

Toen we de oever beklommen zagen we tanks, pantserwagens en vrachtauto's zover we konden kijken. Vier uur bleef ik aan de andere zijde van het kanaal. De Israëli'sche artillerie liet zich niet onbetuigd. Maar terwijl rond ons de



Op de weg naar Suez

granaten ontploften, wolken zand opstotend, gingen de Egyptenaren onbevreesd hun gang onder de kreet: 'Allah is met ons.'

In al die vier uren heb ik geen enkele granaat doel zien treffen. Ik zag ook geen enkele gewonde; zelfs geen ambulance. Wel zag ik verwrongen staalconstructies, opengereten zandzakken, geblakerde bunkers – de overblijfselen van de stellingen. Ook helmen, machinegeweren, bazooka's, anti-tankmunitie en eerstehulpkistjes, alles met Hebreeuwse merktekens. Het was het materieel dat de Israëli's op hun vlucht hadden achtergelaten. Telkens en telkens verschenen aan de einder Israëli'sche Phantom-vliegtuigen, maar afweergeschut dwong hen op te trekken tot hoogten van vijftienhonderd voet. De bommen troffen dan ook geen doel. Twintig kilometer diep drongen wij de woestijn binnen zonder ook maar één Israëli te ontmoeten. Terugkerend zagen we hoe de Israëli's de pontonbrug beschoten. Maar hun vuur lag slecht en geen enkele granaat viel binnen een straal van tweehonderd meter van het doel.

Veel Israëli'sche vliegtuigen werden neergeschoten door Sam-raketten. Een VN waarnemer zei: 'Al onze rapporten uit Suez tonen aan dat drie van elke vijf aanvallende Israëli'sche vliegtuigen worden geraakt . . .'

Na hun doelen te hebben bereikt, groeven de Egyptenaren zich in, wachtend op de tegenaanval. Tweehonderd tanks zette het Israëli'sche opperbevel in

tegen de Egyptische overmacht. Urenlang daverden de tanks heen en weer door de Sinaï. De slag eindigde tot verbazing van beide zijden met een Egyptische overwinning. De 190ste pantserbrigade van kolonel Assaf Yakouri werd volledig vernietigd; de commandant zelf gevangen genomen, samen met de bemanningen van vijftientig van zijn tanks. Een jonge gevangengenomen Israëlische luitenant: 'Gewoonlijk is een infanteriepeloton uitgerust met een zwaar anti-tankwapen en twee kleinere. Maar een op de drie Egyptenaren had zo'n zwaar wapen bij zich, het modernste dat ik ooit zag, een soort raketwerper. Er viel niet tegen te vechten . . .'

Na de mislukking van de eerste tegenaanval trokken de Israëli's zich haastig terug uit de beroemde Bar-Lev-linie om achterwaarts gelegen posities te bezetten in het heuvelland.

Toen ik begin deze week opnieuw in de Sinaï kwam, vergezeld van een Rode-Kruis-afgevaardigde en ongewapende Egyptische officieren, kwam een Israëlische luitenant naar ons toe. Vijf van zijn zesendertig mannen waren gedood en vijftien gewond. Acht dagen lang had zijn sectie onder vuur gelegen, afgesneden van de hoofdmacht. Zonder voedsel en met nog maar een klein beetje munitie had de eenheid per radio opdracht gekregen zich over te geven. 'Wat zijn de capitulatievoorwaarden?' vroeg de luitenant. 'Geen,' zei de Egyptenaar, 'dit is een onvoorwaardelijke overgave.' Wel beloofde hij dat de gevangenen zouden worden behandeld volgens de Geneefse Conventies. Daarop kwamen de mannen uit de bunker, onder hen een rabbi met een Torah; hij mocht dit heilige boek behouden. Terwijl wij praatten, gooide een Israëlisch vliegtuig op enkele kilometers afstand van ons bommen. Seconden later werd het getroffen door een Egyptische Sam-raket en ontplofte recht boven ons. De Israëlische luitenant vouwde de Israëlische vlag op en overhandigde die aan een Egyptische brigadier. Onder luid gejuich plantten de Egyptenaren hun eigen vlag op de verlaten bunker . . .

90 EEN GRANAAT KWAM OP ONS TOEFLUITEN

Het is goed ook vanuit het vijandelijk kamp (uiteraard niet door vijandelijk journalisten) beschrijvingen te lezen over het verloop van de oktoberoorlog. In het oorlogsarchief van de heer Van de Steen te Huizen vond ik een krantartikel, een ooggetuigeverslag van Matthias Hardt. De lay-out en het letterteken leek op dat van het 'Trouw-kwartet', ik kon dat echter niet meer vaststellen. Wel stelde ik vast dat dit verhaal een goed inzicht geeft, hoe men van uit Egypte oorlog 'bedreef'.

Matthias Hardt is correspondent van het persbureau Deutsche Presse Agentur

en kon het front bezoeken als vertegenwoordiger van de gezamenlijke buitenlandse persbureaus in Cairo.

Matthias Hardt schrijft zijn verhaal vanuit Suez.

'Allahu Akbar . . .' God is groot, riepen de Egyptische soldaten die wij het Suezkanaal zagen oversteken en het schiereiland Sinaï zagen binnentrekken, dat vijf jaar en vier maanden vast in handen van Israël is geweest.

'Dit is ons land!' riepen ze naar buitenlandse journalisten, die voor het eerst sinds het uitbreken van de oorlog de frontlijn mochten bezoeken. Het Egyptische leger bracht hen tot vijf kilometer in de Sinaï.

Aan de zuidkant van het kanaal zagen wij woensdag de hele dag nog troepen oversteken zonder noemenswaardige hinder van Israëlisch vuur. Wij kwamen in de vooruitgeschoven linies waar we slechts getuige waren van een artillerieduel, maar nauwelijks activiteit van tanks zagen. Officieren legden ons uit dat er verder naar het oosten tankgevechten waren, ruim vijftien kilometer van het kanaal werden al vooruitgeschoven posities ingenomen.

Aan het kanaal komend aan de zuidkant zag men honderden Egyptische voertuigen voortbewegen, over de hele vlakte verspreid. Colonne pantserwagens reden in verschillende richtingen, en dat patroon wijzigde nauwelijks onder incidentele artilleriesalvo's of luchtaanvallen van Israëlische kant.

Hoe ver de Egyptische concentraties zich uitstrekten was niet te overzien, maar het was wel duidelijk dat zij zich niet beperkten tot een bruggehoofd aan de overzijde van het kanaal.

De pontonbrug, waarover wij gekomen waren, is wel beschadigd geweest door Israëlisch vuur, maar werd binnen twee uur gerepareerd, zeiden officieren trots.

Er hing een rookgordijn boven het 150 meter brede kanaal om de pontonbrug aan het gezicht van eventuele Israëlische piloten te onttrekken.

Maar gedurende drieënehalf uur dat wij er waren hebben we geen Israëlische vliegtuigen gezien. Ongehinderd trokken de geladen trucks oostwaarts en de lege westwaarts om nieuwe voorraden te halen.

Verrassing

Achtergelaten schoenen in de Sinaï typeerden de overhaaste vlucht van Egyptische soldaten in 1967, maar deze keer hebben Israëlische soldaten van de versterking 'Gabassat' tegenover Tewfik aan de zuidelijke ingang van het kanaal geen tijd meer gehad om hun laarzen aan te trekken.

Zij moeten volslagen verrast zijn geweest door de nachtelijke aanval. Volgens de officieren zijn de Egyptenaren in rubberboten overgestoken en hebben zij vervolgens de hoge wal van deze grote versterking met houten ladders behouden.

De vijftig verdedigers werden opeens vanaf de toppen van hun eigen vesting beschoten.

Er werden hier zeventien Israëli's gevangengenomen en de anderen werden gedood of wisten te ontsnappen.

Zó kort zal overigens het gevecht niet geweest zijn: de verdedigers moeten – getuige de verbandresten in de loopgraven – nog in staat zijn geweest om wonden te verbinden.

Eén ingang vertoonde duidelijk de sporen met vlammenwerpers te zijn be-stookt.

Er is maar één Israëlische truck bij de versterking achtergebleven, verwoest door een anti-tankgranaat. Verder lagen er stapels Israëlische wapens en per-sonlijke bezittingen. Hoog erboven waait nu de Egyptische vlag. De vesting was een onderdeel van de prijsgegeven Bar Lev-linie . . .

Het moreel van het Egyptische leger is voorzover ik kan beoordelen geweldig veranderd. Officieren en manschappen zijn ontspannen, tonen veel zelfver-trouwen en springen vaardig om met hun materiaal.

De kloof tussen officieren en manschappen die vroeger zo ongeveer een spe-cialiteit was van het Egyptische leger en volgens velen heeft bijgedragen tot de nederlaag in 1967, behoort definitief tot het verleden.

Ik hoorde officieren beleefd vragen naar de namen van ondergeschikten al-vorens hen aan te spreken.

De houding van de soldaten tegenover hun officieren was vriendschappelijk en zeker niet onderdanig . . .

Hoge rookwolken stegen ergens ten oosten van de Golf van Suez op waar Israëlische vliegtuigen bommen hadden geworpen . . .

'Waar is nu het front . . . ?' vroegen we.

'Ergens verder op . . .' was het antwoord.

'Het golft heen en weer . . . ?'

Een uitgebrande Patton-tank stond langs onze route. Door de hitte van het vuur was een deel van de koepel gesmolten.

We passeerden gesneuvelden die nog in het zand in de brandende zon lagen . . .

Een blindganger uit het artillerievuur kwam op ons toefluiten en iedereen dook weg in het zand, maar het ding ontplofte niet . . .

Bij terugkeer aan het kanaal hoorden we echter zware explosies. Volgens een officier vuurde één enkele Israëlische geschutsstelling op 35 kilometer afstand van de brug elke drie minuten een salvo op de brug af. Maar er waren geen treffers, althans niet toen wij de brug overstaken en neerkeken op het heldere blauwe water van het Suezkanaal.

91 ALLE POLITIEKE DRUK VAN DE SUPERMACHTEN TEN SPIJT

G. Philip Mok en zijn team gaan door met observeren en rapporteren. Op 27 oktober 1973 kan E.M. er weer veel informatie van opnemen.

De proloog van het artikel staat nu in majeure. Lees maar mee:

'Opnieuw stond Israël alleen tegen een overmacht van Arabische soldaten. Weer voerde generaal Dayan zijn mannen aan in de strijd om Israëls bestaan. Zeker ook dankzij deze bekwame veldheer keerden de kansen. Toen begin deze week een wankel bestand op handen leek, was het pleit bijna ten gunste van Israël beslecht.

Op de oostelijke oever van het Suezkanaal stonden zeventigduizend Egypti-sche militairen.

De 'Arabische eer' heette gered. Maar op de westelijke oever beheerste Israëls verdedigingsleger rond zevenhonderd vierkante kilometer terrein, plus de watervoorziening van de Egyptische colonnes. In die onmogelijke situatie kwam uit New York de oproep voor een staakt-het-vuren. In Moskou vonden de twee grootmachten, de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie, elkaar. Weer gaf Henry Kissinger blijk van zijn grote diplomatieke bekwaamheid. Maar het einde van Israëls lange weg naar vrede is nog niet in zicht. Ten eerste niet, omdat er nog moeizame onderhandelingen moeten volgen. Ten tweede niet, omdat Israëls meest onverzoenlijke vijand, Syrië, van geen opgeven weten wil. Ten derde niet, omdat de belangen van Israël, Egypte, de V.S. en de Sovjet-Unie niet steeds in elkaars verlengde liggen.

De Sovjet-Unie wenst heropening van het strategische Suezkanaal. Egypte wenst dat ook, plus herstel van de 'Arabische eer' en ontruiming door Israël van alle bezette gebieden. De V.S. streven naar beëindiging van de tegen-stellingen in het Midden-Oosten en zekerheid voor de – door politiek ge-lwansel belemmerde – olieleveranties uit dit gebied. Israël eist erkenning van zijn recht op bestaan. En waterdichte garanties voor 's lands zo duchtig op de proef gestelde veiligheid.

En men staat namens het joodse land, naast premier Golda Meir, krachtig op de bres voor die veiligheid: minister van defensie Moshe Dayan. Alle politieke druk van de supermachten ten spijt heeft zijn leger er zorg voor ge-dragen dat Israëls onderhandelingspositie is versterkt. Pas in een laat stadium van de oorlog kwam de Amerikaanse hulpverlening aan Israël – in de vorm van straaljagers en ander materieel – op gang. Minder aan dit materieel dan aan de onverzettelijkheid en moed van Israëls armee is het te danken dat het bedreigde land niet overgeleverd is aan de genade van de vijand die eens

gezworen heeft 'de Joden de zee in te jagen . . .'

Israël bleek Henry Kissinger dankbaar voor zijn streven naar vrede.

Maar men bleek zich in Jeruzalem tevens geen illusies te maken over Arabische tegemoetkomendheid of over werkelijk goede wil van Sovjet-zijde.

'Onze geschiedenis heeft ons getoond,' zei in een gespannen Tel Aviv een Israëliisch kolonel tot Elseviers G. Philip Mok, 'dat wij niet mogen bouwen op beloften van buitenstaanders; grootmachten of niet. Wij blijven afhankelijk van onze wil in leven te blijven; van onze Tsawah, ons leger, aangevoerd door Moshe Dayan . . . !

Kissinger Sjelanoe . . . !

'Kissinger sjelanoe . . .' De Israëli die dit juichend uitriep toen hij nabij Tel Aviv de limousine met de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken ontdekte, overdreef schromelijk.

'Onze Kissinger,' kunnen de Israëli's Richard Nixons bebrilde afgezant niet noemen.

Dat Henry Kissinger bezig was zowel Israël als de Arabische landen een grote dienst te bewijzen stond echter vast. Dagenlang trachtte Sovjet-premier Kosygin in Cairo president Sadat ertoe te brengen de realiteit van de oorlog onder ogen te zien en een bestand te aanvaarden terwijl zijn troepen de oostelijke oever van het Suezkanaal nog in handen hadden. Maar Sadat bleek niet te vermurwen. Zijn strijdkrachten waren, zo had hij van zijn generaals vernomen, 'aan de winnende hand'. Waarom zou hij dus niet doorzetten en trachten de in 1967 door Israël bezette Sinaïwoestijn opnieuw in handen te krijgen? Wel deed hij een vredesaanbod dat voor Israël onaanvaardbaar was. Israël zou zich terug moeten trekken uit alle bezette gebieden. Dan zou er onder de vlag van de Verenigde Naties een vredesconferentie kunnen komen, waarbij ook de 'legitieme rechten van de Palestijnen' behandeld moesten worden . . .

Die rechten houden volgens de zich in Beiroet manifesterende Palestijnse leiders in: ontmanteling van de 'zionistisch-imperialistische staat Israël' en uitroeping van een 'Palestijnse Staat', waarin Joden en Arabieren met gelijke rechten naast elkaar in vrede kunnen leven.'

Die rechten, betogen Israëls leiders al zeer lang, kunnen alle Arabische inwoners van Israël als er vrede komt, terstond krijgen, daarvoor is geen ontmanteling van Israël nodig. En zij wijzen er daarbij op, dat in het Israëliisch parlement al geruime tijd Arabieren met de Israëliische nationaliteit als gelijke burgers zitting hebben . . .

Sadat handelde als een man die zeker was van zijn overwinning. Maar ook de Israëli's waren zeker van hun zaak. Reden waarom Golda Meir op dezelfde dag dat Anwar-as-Sadat zich tot zijn Nationale Vergadering wendde, in Jeru-

zalem tegenover de Knesseth (het Israëliisch parlement) verklaarde: 'Er is ons geen enkel voorstel voor een bestand gedaan. Dus er is voor de Knesseth geen reden deze zaak te behandelen . . .'

92 TOT HET LAATSTE TOE VECHTEN

Aan de Egyptische zijde van het front tekent Arnaud de Borchgrave aan dat de Arabische opmars op indrukwekkende wijze verliep; aan de Israëliische kant van het Suezfront constateerde Elseviers G. Philip Mok een steeds groter wordende Joodse zelfverzekerdheid. En intussen ging de strijd door, die tenslotte zou resulteren in de vestiging van Israëliische bruggehoofden over het Suezkanaal, waardoor beide partijen een deel van de vitale kanaaloever beheersten. De vraag leek gewettigd of de Egyptische strijdmacht van rond zeventigduizend man die op de oostelijke oever door de Israëliische luchtmacht werd bestookt en door Israëliische tanks in een tang werd genomen, het – indien er geen bestand zou komen – nog lang zou kunnen volhouden. Zeker nu de Israëli's, met de watertoevoer in handen, in staat bleken 'de Arabieren langzaam te laten uitdrogen . . .'

In Cairo hield de grootmoefi van de Al Azhar moskee een lange redevoering waarin hij 'Jihad – Heilige Oorlog', predikte. Intussen begonnen de leiders van nauwelijks aan de strijd deelnemende naties als Libië en Irak – en tenslotte ook de andere olielanden – de in hun bodem zo rijkelijk voorradige zwarte vloeistof als 'politiek wapen' in de strijd te brengen . . .

'Laat mij u eens zeggen, wat wij Israëlieten tegen Mozes hebben,' grapte Israëls premier Golda Meir kortgeleden. 'Hij trok veertig jaar met ons door de woestijn om ons naar de enige plaats in het Midden-Oosten te brengen die geen olie heeft . . . !'

Olie of niet, het strategisch belang van Israël in het Midden-Oosten staat vast. Vandaar dat de V.S. – naast overwegingen van rechtvaardigheid – er niet voor voelden Israël in een kritieke fase van zijn bestaan langer dan noodzakelijk alleen te laten staan tegen de overmacht van vijandige staten. Al in het begin van de strijd bleek dat althans in Russische ogen de oorlog een duidelijk doel diende; heropening van het voor Sovjet-doorvaart naar de Perzische Golf, de Indische Oceaan, Zuidoost-Azië en de Chinese wateren onontbeerlijke Suezkanaal.

Journalist en kas-medewerker Victor Louis, de man die de val van Nikita Chroesjtsjov voorspelde, meldde in London Evening News, van welk blad hij correspondent is: 'In Moskou wordt in zakenkringen besproken hoeveel tijd het minimaal zal vergen om het kanaal weer in gebruik te stellen . . .

'Technici, om dit werk ter hand te nemen, worden in Moskou al gerecru- teerd,' liet Louis weten. Uit Duitsland werd gemeld dat een Hamburgs bedrijf in opdracht van de Egyptische regering studie maakte van de manier waarop de in het kanaal liggende scheepswrakken kunnen worden verwijderd . . .

Het leek alles nog voorbarig. Want de strijd duurde voort. Premier Kosygin reisde van Cairo naar Damascus om daar een verbitterde president Hafez al-Assad aan te treffen, die evenmin als zijn collega Sadat blijk gaf veel te voelen voor een staakt-het-vuren. Bereikte Kosygin ondanks de schijn van krijgshaftigheid in Cairo en Damascus dat de Arabische leiders hun houding matigden . . . ?

V.N.-resolutie . . .

Breed glimlachend arriveerde het afgelopen weekeinde Henry Kissinger met een indrukwekkend gezelschap van negen man (onder wie de Midden-Oosten-specialist, onderminister Joseph Sisco en één van de belangrijkste leden van de Amerikaanse Veiligheidsraad, Helmüt Sonnenfeldt) in Moskou om daar besprekingen te voeren met partijchef Leonid Brezjnev. Maandag deze week bleken beide supermachten het eens. Hetgeen tot uiting kwam in de ijlings bijeengeroepen Veiligheidsraad van de Verenigde Naties, waarin met veertien stemmen vóór en geen tegen (China, dat door de jaren heen de Palestijnse furie heeft opgestookt in de hoop het Suezkanaal gesloten te houden, onthield zich van stemming) een resolutie werd aangenomen, luidende:

'De Veiligheidsraad doet een beroep op alle partijen in de huidige strijd het vuren geheel te staken en niet later dan twaalf uren na het ogenblik waarop dit besluit is aanvaard alle militaire activiteit te beëindigen in de posities die zij nu innemen;

vraagt aan de betrokken partijen onmiddellijk na het staken van het vuren te beginnen met de uitvoering van resolutie 242 van de Veiligheidsraad, in al haar onderdelen;

besluit dat onmiddellijk en gelijktijdig met het bestand onderhandelingen tussen de betrokken partijen beginnen onder gepast toezicht, met het doel te komen tot een rechtvaardige en duurzame vrede in het Midden-Oosten . . .'

Terstond liet Israël's regering weten bereid te zijn een staakt-het-vuren in acht te nemen, 'mits de Arabische landen hetzelfde doen.' Zo laaide de hoop in heel de wereld op. Al stond dan vast dat deze resolutie nauwelijks een behoorlijke basis gaf voor onderhandelingen. Verwijzing naar V.N.-resolutie 242 uit november 1967 immers, betekent het in geding brengen van een zeer kwetsbare zaak. Israël heeft deze resolutie, waarin terugtrekking wordt geëist uit bezette gebieden, aanvaard. Maar in de Arabische lezing wordt hier de bezette gebieden bedoeld – alle terrein dus dat in de Zesdaagse Oorlog door



Israël werd bezet. Vast staat dat Israël dit niet wenst: de hoogten van Golan kunnen zo menen de Israëli's, uit veiligheidsoverwegingen niet ontruimd worden; en Jeruzalem is de enige en voortaan onverdeelbare hoofdstad van het Joodse land. 'Verder,' aldus de lezing van Jeruzalem, 'valt over alles te onderhandelen . . .'

'Er moet terstond na het staakt-het-vuren begonnen worden met de uitwisseling van krijgsgevangenen,' zei de Amerikaanse ambassadeur bij de Verenigde Naties John Scali na afloop van de zitting van de Veiligheidsraad. Maar op dat ogenblik was nog niet duidelijk of Egypte en Syrië in zouden stemmen met het bestand waar zij militair zo duidelijk aan toe waren. De Egyptische minister van Buitenlandse Zaken Mohammed El Zayyat (de man die in het verleden zoveel goede woorden over had voor wijlen Adolf Hitler) zag in de resolutie van de Veiligheidsraad een 'Israëli'sch dictaat'. Zayyat: 'De absurde voorwaarden van het Israëli'sch dictaat kan ik niet erkennen.' Waaraan hij cryptisch toevoegde: 'Tenzij ze gesteund worden door de twee medestanders, de V.S. en de Sovjet-Unie, en ik hoor dat dit het geval is, beschouw ik ze van nul en gener waarde.' Syrië's ambassadeur Haissem Kelani deed er het zwijgen toe. Tenslotte bleek inderdaad Egypte 'bereid tot een bestand'. Syrië zette de stap met een mond vol onverzoenlijkheid plus de moed der wanhoop voort . . .

In Israël, waar Henry Kissinger besprekingen voerde met premier Golda Meir

en andere leiders, beheerste angstige spanning het denken van militairen, politici en burgers . . .

'Golda Meïr is de enige Israëli niet die van mening is dat elke soldaat die gedood wordt er één te veel is,' merkte Elsevier-correspondent S. M. Bouman zuchtend op. 'Natuurlijk wil Israël, door tot het laatste toe vechten, een zo gunstig mogelijke onderhandelingspositie verwerven. Maar als de strijd gestaakt kan worden zal iedereen hier, van generaal tot soldaat, van huismoeder tot grootvader, een langgerekte zucht van verlichting slaken . . .'

93 DE KANSEN ZIJN GEKEERD . . .

'Chili'. Het woord is met slordige witte letters op een muur gekalkt aan Tel Avivs Ben Jehudastraat nabij het Danhotel. Niemand heeft er oog vóór. De doorbraak in Sinaï is op handen. Zojuist heeft generaal Dayan, zichtbaar zwetend onder de hete lampen van de televisiestudio, bekend gemaakt dat de Israëliische soldaten op de westelijke oever van het Suezkanaal, 'goede vorderingen maken'.

Tientallen Sam-installaties zijn onschadelijk gemaakt. En dus kan nu de Israëliische luchtmacht de pantsereenheden steun verlenen. Een dag eerder was dat nog onmogelijk, beschermd als de Egyptenaren zich wisten door een Russische paraplu van raketten. Nu is een computer uitgeschakeld die de raketten naar hun doelen geleidt . . .

Sam-6 raketten trekken witte condensstrepen in de hemel, zoals straalvliegtuigen. Bereiken ze hun doel niet, dan spatten de projectielen in de lucht uiteen. Wat ik ginds in een werveling neer zie komen, zo verzekert mij een Israëliisch commando, is geen Mig, Phantom of Skyhawk, maar een Sam-raket . . . Tel Aviv. – Ik ben zojuist teruggekeerd uit de heuvels van Golan, waar volgens het Syrische oppercommando in Damascus de Arabische troepen in opmars zijn. Het is niet waar. Al wordt er verwoed gevochten, de Syrische, Iraakse en Jordaanse soldaten komen geen haarbreed verder dan de Israëli's wensen. Dat ze niettemin terrein herwinnen heeft een andere oorzaak. Op de weg naar het Meer van Tiberias is dat waar te nemen: een onafzienbare colonne trucks, volgepakt met manschappen, trekt met gierende motoren in de laagste versnelling door de heuvels naar het Israëliische achterland. Langs de weg staat als een groteske herinnering aan vrediger dagen een bord, 'Verboden in te halen'. In tegenovergestelde richting beklimt een knalpele colonne de bergweg: bulldozers, bemand door oudere soldaten, op weg naar het Golanfront om er tankwrakken opzij te schuiven. Temidden van de tanks liggen in het vulkanisch landschap nabij Saasa duizenden lijken van Syrische, Iraakse en Jordaanse militairen. Lichamen van Joodse soldaten worden in

gesloten trucks naar hospitalen in Israël gebracht . . .

Het stadje Saasa is beurtelings in Israëliische en Syrische handen. Het strijd-toneel is misleidend. Vandaar dat collega Nicholas Tomalin van de Britse 'Sunday Times' slachtoffer kon worden van Syrisch geschut. Een raket trof zijn wagen in de flank terwijl zijn makkers zich in het gele zand stortten, temidden van links en rechts neervallende Syrische granaten . . .

Nick Tomalin is dood. Uren voor hij sneuvelde sprak ik hem nog in Kaplanstreet, waar hij rondbeende met het zelfverzekerde air van de ervaren frontverslaggever. In zijn geval terecht: hij beleefde de strijd in Vietnam, maakte de oorlog tussen Pakistan en Bangladesj mee . . .

Er zijn ook andere reporters hier, die zich bij wijze van show hullen in kaki-uniformen. Alsof zij officieren zijn, in een belangstellend toezienend leger van buitenstaanders . . .

Spanning in Tel Aviv . . .

Tel Aviv wordt beheerst door angstige spanning. De doorbraak in Egypte heeft succes. Maar niemand maakt zich illusies over het aantal slachtoffers dat intussen valt in de gigantische tankslag die nog voortgaat in de Sinaïwoestijn.

Aan Israëliische zijde was begin deze week het aantal doden zeker opgelopen tot ver over de duizend. Het aantal gewonden kwam boven de drieduizend te liggen.

'Aan onze kant overleven relatief méér jongens die getroffen worden door de strijd,' legt een in burger geklede arts aan het Sinaïfront uit. 'Veel soldaten stikken in hun eigen braaksel. Dat hebben wij in '67 ervaren. Nu hebben wij ervoor gezorgd dat al in de helikopter, die gewonden naar het veldhospitaal vliegt, geopereerd kan worden. Wij zijn in staat geweest ook veel Egyptische soldaten van een wisse dood te redden . . .'

Volgens radio Amman woedt in de Golan, aan de voet van de berg Hermon, waarvan de top bedekt is met eeuwige sneeuw, een gevecht van man tegen man. De verliezen aan het Sinaïfront zijn zo hoog omdat daar slag geleverd wordt met een gigantisch wapenpotentieel, dat nog steeds aangevuld wordt uit de Sowjet-Unie en de Verenigde Staten. Op het vliegveld Lod heb ik een grondstewardess in snikken zien uitbarsten toen zij een Galaxy, een reusachtig propellertoestel van de Amerikaanse luchtmacht zag neerstrijken op de landingsbaan. Het bracht nieuw materieel, door Israëli's militairen en burgers reikhalzend tegemoet gezien. Toch snikte dit meisje niet van blijdschap, maar van afgrijzen over het feit dat de oorlog die hier woedde in feite een strijd werd tussen twee grootmachten: de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie . . .

'Amerika heeft opnieuw bewezen,' zept mij de rechtse Israëliische politicus

Menachem Begin, 'de enige vriend te zijn op wie wij in geval van nood kunnen rekenen.'

Hij is de enige niet die zo reageert op het feit dat de V.S. besloten hebben voor meer dan twee miljard dollar aan nieuwe wapens naar Israël te zenden... Een alarmerend bericht over radio Cairo: Generaal-majoor Izz ad-Din Moektar zegt in een interview: 'De Israëlische inval aan onze zijde van het Suezkanaal heeft niets te betekenen. Wij hebben de Israëlische tanks vernietigd, hun soldaten zijn deels gevangengenomen, deels op de vlucht...'

IJlings schakelen de Israëlische militairen aan het kanaal over op Kol Jisraeel, de stem van Israël, die even later uit Jeruzalem meldt dat de generaal beter zou moeten weten. 'Onze eenheden trekken voort op de westelijke oever van het kanaal in de richting van Cairo. Tientallen Sam-installaties zijn vernield. Onze tanks maken een tangbeweging en vallen de Egyptenaren in de rug aan...'

Dat klinkt, menen de Joodse soldaten, beter. Opgewekt knabbelen ze op bonbons en ander snoepgoed dat hun is uitgereikt ter gelegenheid van Simcha Torah, het Vreugde der Wet-feest dat zij in hun stellingen vieren. 'Eén ding wordt hier bewezen,' zegt een militairexpert van het Duitse Spring Verlag, turend over de palmen van een oase in de Sinai. 'De rol van artillerie in een tankslag is door Europese strategen in hun theorieën steeds onderschat. Kijk zelf maar – de tanks van de Arabieren zijn niet beweeglijk genoeg; zij kunnen niet schieten terwijl ze rijden en kunnen onvoldoende zien door de periscopen op hun tanks. De artillerie brengt hun zware verliezen toe.' Om nog een andere reden moeten de logge Russische tanks van de Egyptenaren het af leggen tegen de tanks van de Israël's: de Joodse militairen durven zichtbaar meer risico te lopen. Terwijl de Egyptische tanks met gesloten deksel door het landschap rollen, kijken in de Israëlische gevaartes officieren uit over de duinen. In een tankslag is snelheid een eerste vereiste.

Duidelijk zijn de Israël's sneller in staat te schieten, omdat zij de aankomen de Egyptische monsters eerder opmerken. 'Daarbij komt nog,' leyt tankcommandant Micha mij uit, 'dat onze jongens gewoon betere schutters zijn...'

In een wanhoopspoging viel de Egyptische luchtmacht de Israël's op de westelijke oever van het kanaal aan. Noordkoreaanse piloten, verluiddde het nu vlogen de Russische toestellen die de Israëlische eenheden onder vuur trachten te nemen.

Van de basis Birgafgafa en klaarblijkelijk een andere basis nabij Elath aan de Rode Zee komen Israëlische jagers te hulp. Bij dozijnen delven de Egyptische jagers 't onderspit.

'Wij vechten,' zegt generaal David Elazar, terwijl hij zich door de rupsenkrullen strijkt, voor de beslissing, voor onze overwinning.'

Die overwinning lijkt steeds naderbij te komen...

G. Philip Mok vervolgt zijn relaas:

Dagen geleden had het er niet veel weg van dat de Israël's in staat zouden zijn door te breken. Toen stootten Egyptische tanks door tot de voet van de Mitlapas, de meest zuidelijke van de drie passen die Israël een geweldig strategisch voordeel bieden als het erom gaat een Egyptische opmars naar het Joodse land te stuiten. Hier woedde een tankslag die door waarnemers en commentatoren gekenschetst werd als 'groter dan de slag bij El Alamein', waar de Britse strijdkrachten van generaal Bernard Montgomery het Afrika-korps van veldmaarschalk Erwin Rommel versloeg... Toen zij zich een weg gebaad hadden naar de oostelijke kanaaloever zouden de Egyptenaren mogelijk nog in staat zijn geweest door te breken naar het hart van de Sinaiwoestijn. Voornaamste reden waarom dit niet gebeurde: de Egyptenaren kozen voor de Russische strategie eerst hun veroverde posities te consolideren in plaats van terstond door de op dat ogenblik nog zwakke verdedigingslinie te breken...

De Israël's durfden meer risico's te lopen. In wat 'de meest briljante manoeuvre in de militaire geschiedenis van de laatste decennia' genoemd wordt, slootte het Israëlische leger door de Egyptische linies, op de enige plaats waar deze een zwakte vertoonde: ten zuiden van Ismailia, aan de noordrand van het grote Bittermeer rolden, onder de bescherming van het nachtelijk duister, amfibietanks naar het vredig klotsende water. Helikopters wiekten naar de westelijke kanaaloever. En terwijl uit de Golan het transport van Israëlische soldaten naar Sinai nog bezig was op gang te komen, trokken rond twintigduizend Joodse soldaten naar de overzijde van het kanaal. 'Een kleine eenheid,' noemden Egyptische legerwoordvoerders het leger nog, dat zich langzaam een weg groef door de Arabische versterkingen. Een nieuwe misrekening. De 'kleine eenheid' bestond uit niet minder dan driehonderd tanks, in het om de Sam-lanceerplaatsen nabij het kanaal uit te schakelen. Een tangbeweging werd Egyptische pantsereenheden ten zuiden van Ismailia fataal. Het was dat de Arabische legerleiding (later) aanvoerde: 'De Israël's gebruikten een list. Zij brachten Russische tanks die zij tijdens de Zesdaagse Oorlog had gemaakt, bemand met Arabisch sprekende soldaten die de papieren droegen van in '67 gesneuvelde Egyptenaren, tot achter onze linies. Daar nestelden zij zich en vielen onze tanks in de rug aan...'

Hard sloeg terug. Hard. En nu met inzet van de luchtmacht die immers niet langer Sam raketten op haar weg vond. Boven het kanaal beheerste rond het afgelopen weekend de Israëlische luchtmacht het toneel totaal. De zeventigduizend man Egyptische troepen bevochten met artillerie en tanks de Israël's

tussen Port Said, Port Foad, Kantara en El Firdan nabij het Suezkanaal. Opnieuw, zoals in de Zesdaagse Oorlog, vertoont de weg ten noorden van Kantara dit beeld: Egyptische tanks liggen weggezakt in het zilte moeras; rijen vrachtwagens, jeeps, trucks, tanks liggen als schroot langs het zinderend hete asfalt. De Bar-Lev-Linie mag in het begin van de strijd geen zekerheid hebben geboden aan de Israëli's, nu hebben de Egyptenaren in hun stellingen nóg minder zekerheid. Israëli'sche bommen beuken de Arabische versterkingen; een tapijt van exploderend ijzer en napalm wordt langzaam over het Egyptische leger getrokken. Extra moeilijkheid die bij voortzetting van de strijd de Egyptenaren fataal kan worden: de Israëli's beheersen op de westelijke kanaaloever de zoetwatertoevoer waarvan hun vijanden afhankelijk zijn. Intussen nadert het ogenblik waarop langs het kanaal het bestand heet te zullen ingaan . . .

Amerikaanse Phantoms . . .

Boven Beersjeeba raast een Phantom in de richting van de Negev-woestijn. In de verte volgen er meer. Deze week zijn rond dertig van deze toestellen uit de Verenigde Staten naar Israël gevlogen. Volgens experts zijn zij uitgerust met apparatuur om Sam-raketten te misleiden. Van de grote Seymour-Johnson luchtbasis in het Amerikaanse Noord-Carolina zijn de toestellen door Amerikaanse piloten – met eenmaal tanken in de lucht, plus een tussenlanding in Holland of de Azoren – naar Israël gevlogen. Daar hebben de Amerikaanse piloten hun jagers overgedragen aan de Israëli'sche piloten . . .

'Het zijn prima toestellen,' zegt mij een Israëli'sch straaljagerpilot, die beweert zijn opleiding 'ergens in Europa' te hebben ontvangen. 'Vreemd is dat,' vervolgt hij, 'als je moet vliegen voel je niet meer dat je dagenlang en nachtenlang in touw bent . . .'

Ben je bang voor de Sam-raketten?

Een ogenblik flitst een licht in de helblauwe ogen. Dan: 'Ja, ik ben altijd bang vóór ik de lucht in ga. Daarna niet meer. Ik heb geen tijd me druk te maken over risico's – dit is oorlog.'

Hoeveel slaap krijg je . . . ?

'Ik heb de afgelopen 48 uur tweemaal drie uur geslapen. Daarna werd ik wakker en voelde me een herboren mens . . .'

Hij rekt zich uit, trapt de deur open en beent met grote passen naar een jeep die met grommende motor staat te wachten . . .

Een kleine vrachtwagen raast door het heuvelland richting Bittermeer. 'Le Kahier' staat in witte Hebreeuwse letters op het dekzeil van het voertuig geschilderd.

'Naar Cairo'. Zover zijn de Israëli'sche troepen nog niet. Maar ze gaan wel in die richting. Aan het hoofd van de troepen die opdracht hebben in Egypte

door te stoten, staat generaal Ariel ('Arik') Sharon, 45, een gepensioneerd generaal die faam verwierf tijdens de Zesdaagse Oorlog toen hij zijn troepen in de strijd tegen het leger van koning Hoessein voorging, schreeuwend: 'Volg mij!' Toen eind vorige week Israëls minister van Defensie Moshe Dayan het Suezfront bezocht was hij in gezelschap van generaal Sharon. Zoals ze daar stonden, de kijkers gericht op het strijdtoneel, waren ze levende symbolen van Israëls strijd om het bestaan: Dayan, één oog toegeknepen terwijl hij in het door zon benevelde landschap tuurde, het andere oog bedekt met het lapje dat het handelsmerk is geworden van Israëls verdedigingsleger; Sharon het hoofd omwikkeld met verband waarop het bloed van de wond die hij in de strijd opliep zichtbaar was. Alléén tegen de overmacht vocht Israëls leger verder . . .

Saoedische militairen . . .

In de Golan troffen de Israëli's nu ook Saoedische militairen op hun weg. De weg naar Damascus. Wilde het Israëli'sche leger doorstoten naar de Syrische hoofdstad? In feite was het pleit in Syrië al een week eerder beslecht. Het land had geen elektriciteit meer, de Syrische luchtmacht speelde – sporadische aanvallen ten spijt; een Syrische jager wist zelfs in het Israëli'sche luchtruim door te dringen – geen rol van betekenis meer. President Hafez al-Assad gaf toe: 'Het zal jaren duren eer de door de oorlog aangerichte schade weer enigszins is hersteld.' Niettemin gaf hij te kennen de strijd nog lang niet als beslist te beschouwen. Dat zei hij op de achtste dag van de oorlog. Hij had gelijk; ook in de Golan was de laatste klap nog niet gevallen. Maar wel viel op deze dag de voor het verloop van de strijd doorslaggevende beslissing. In het verre Washington overhandigde Israëls minister van Buitenlandse Zaken Abba Eban een nota aan zijn collega Henry Kissinger, waarin werd meegedeeld dat Israël 'nog over voldoende munitie beschikte om vier dagen voort te vechten.' Niet meer . . .

Dezelfde dag ontving Henry Kissinger nóg een inlichting: Amerikaanse GR/IA-spionagetoestellen maakten verkenningsvluchten op zeer grote hoogte boven het strijdtoneel. Het beeld van de posities op dat ogenblik gaf de Amerikaanse regering voldoende reden om terstond op grote schaal wapenleveranties aan Israël ter hand te nemen. Toen hadden Russische vliegtuigen via Joegoslavië al tientallen vluchten op Egypte en Syrië uitgevoerd om de Arabische legers te bevoorraden . . .

Tegen nu de Israëli's enig soelaas waar het hun bewapening betrof, in de tankslag die in Sināï woedde hadden zij het voordeel een veel betere techniek te hanteren. Niet alleen beschikten zij evenals de Egyptenaren over anti-tank-missielen, zij voerden, zoals een woordvoerder van het Pentagon in Washington later zou opmerken, 'ook een gedurfder oorlog'. Voorbeeld: 'De Israëli-

sche tankeenheden lieten de Egyptische tanks tussen hun gelederen oprukken om vervolgens de vijand in de flanken aan te vallen terwijl ver vooruit geschoven Israëliische tanks terugrolden naar het gevechtsterrein en zo de T-54 en T-55's in de tang namen (nb. zwaardere T-62 tanks met 155 mm geschut bezitten de Egyptenaren slechts mondjesmaat).

Kernvraag begin deze week: hoever willen de Israëli's doorstoten? Commentaar van een Israëliisch officier: 'Als de strijd zich blijft ontwikkelen zoals het nu gaat, kunnen we doen wat we willen. Maar wat wij willen hangt af van de politieke ontwikkelingen. Ik heb daar natuurlijk geen stem in, maar ik zou mij kunnen voorstellen dat als er van het voorgestelde bestand niets terecht komt, en als de Arabische landen olie als wapen blijven hanteren – dat wij dan genoodzaakt zullen worden als politieagent voor het Westen op te treden.' Meer wil hij niet zeggen, maar een Israëliische collega legt mij uit: 'Kijk, een blik op de kaart zal het duidelijk maken. Het is voor ons een koud kunstje om via de Golan in Syrië langs Homs door te trekken naar Tartoes en Latakia, de Syrische oliehavens aan de Middellandse Zee. Dan slaan we twee vliegen in één klap: we beheersen de olieaanvoer en we hebben eindelijk een weg over land naar Europa.' En: 'Aan de andere kant zitten we niet ver van Saoedi-Arabië. Ik zou mij op de afstand niet verkijken. Er zijn al Saoedische troepen tegen ons in het veld gebracht . . .'

Meent hij wat hij zegt? Denkt hij werkelijk dat Israëls regering ooit tot dit soort drastische daden kan besluiten . . . ?

'Nee, er is in Israël niemand die hier voor voelt. Maar u moet zich realiseren dat wij nooit een veroveringsoorlog gevoerd hebben. Het gaat er niet om wat wij willen maar waar wij toe gedwongen worden . . .'

Laatste dag . . . ?

Terug in Tel Aviv speelt de radio 'Habachoeriem chozeriem habatja – de kameraden gaan naar huis'. Is dit de laatste dag van de oorlog? Tal van Israëli's hopen het; velen ook wensen de strijd 'nu die in de beslissende fase in ons voordeel gaat eindigen' voort te zetten. Wanhopig commentaar van een grijsaard met de nummers van het concentratiekamp Auschwitz op de arm getatoeëerd: 'Als onze jongens – mijn zoon, God geeft dat hij nog leeft, is één van hen – de Arabische legers nu niet voorgoed aan mootjes kunnen hakken begint de oorlog over een paar jaar opnieuw.' En: 'Och meneer, ik wéét niet eens hoeveel oorlogen ik al heb meegemaakt. Ik ben de tel kwijt geraakt. Geloof u mij, wij willen geen oorlogen winnen. Wij willen vrede . . .'

Intermezzo

95 ZEVENTIEN DAGEN STRIJD IN VOGELVLUCHT

Een krant gaf een duidelijk overzicht over de zeventiendaagse strijd. Hier volgt het:

Met de aanvaarding van de oproep van de Veiligheidsraad van 22 oktober het vuren te staken, is er een einde gekomen aan zeventien dagen felle strijd die duizenden mensenlevens heeft gekost.

Het was een strijd die gekenmerkt werd door:

Tankslagen die volgens sommigen de grootste aller tijden waren.

De instelling van luchtbruggen door de Sovjet-Unie en de V.S., die – met behoud van hun détentie – op grote schaal wapens zonden naar de Arabische landen resp. Israël en tegelijkertijd zich koortsachtig beijverden een wapenstilstand te bewerkstelligen.

Het hanteren van het 'oliewapen' door Arabische landen die daarmee bondgenoten van Israël in hun olievoorziening wilden treffen.

Flitsen uit de 17-daagse oorlog:

6 oktober: Omstreeks 14.00 uur onze tijd vallen Syrische troepen de door Israël bezette hoogte van Golan binnen en trekken Egyptische eenheden over het Suezkanaal waar zij een bruggehoofd vestigen op de oostelijke oever. De Israëliische minister van Defensie, generaal Dayan, zegt dat Israël in de 'oorlog van Jom Kippoer' Grote Verzoendag verliezen leed als gevolg van het feit dat het om politieke redenen geen preventieve oorlog wilde beginnen.

7 oktober: De mobilisatie van Israëliische troepen is in volle gang. De Egyptische en Syrische troepen maken vorderingen die Israël met inschakeling van zijn luchtmacht tracht te stuiten.

8 oktober: De aanvallen en tegenaanvallen op beide fronten nemen in hevigheid toe. Egypte rukt verder op in de Sinaï. Voor het eerst komt de Veiligheidsraad in spoedzitting bijeen.

9 oktober: Israëliische vliegtuigen bombarderen Port Said en Damascus als vergelding voor de beschieting van nederzettingen met kikvorsraketten. De Egyptische eenheden zijn tot ruim tien kilometer opgerukt in de Sinaï. De Israëliische Bar-Lev verdedigingslinie, een reeks fortificaties en bunkers langs het ruim honderd zestig kilometer lange Suezkanaal, bestaat niet meer. De Veiligheidsraad komt opnieuw bijeen.

10 oktober: Aan het Suezfront lijkt de situatie gestabiliseerd. Irak zendt achttienduizend man troepen naar het Syrische front. De Israëliische premier, Golda Meir, zegt dat de Golan volledig in Israëliische handen is.

11 oktober: Aan beide fronten wordt intensief gevochten.

Israëlische troepen zouden op weg zijn naar Damascus. De luchtmacht valt olieinstallaties in Syrië aan.

In de Sinaï woedt een hevige tankslag. Er komen meldingen van uitvoerige Russische wapenhulp aan de Arabieren. De Veiligheidsraad komt voor de derde keer bijeen.

12 oktober: De stellingenoorlog in de Sinaï duurt voort, Egyptische troepen bezetten nu een strook van vijftien kilometer langs het hele Suezkanaal. De V.S. leveren op beperkte schaal oorlogsmaterieel aan Israël, maar bestudeert nog of verloren gegane tanks en vliegtuigen zullen worden vervangen. Voor de vierde keer vergadert de Veiligheidsraad zonder resultaat.

13 oktober: Jordanië mengt zich in de strijd en stuurt troepen naar Syrië ter versterking van de zuidelijke sector. Premier Meir zegt dat Israël een bestandsvoorstel onmiddellijk zal overwegen. De EEG-landen doen een vredesoproep. Er komen aanwijzingen dat de V.S. besloten heeft tot uitgebreide materiële hulp aan Israël.

14 oktober: Er wordt hevig gevochten aan beide fronten. In de Sinaï woedt een tankslag. Minister Dayan zegt dat hij zich zal verzetten tegen een bestand op de huidige linies. Israël maakt bekend dat aan zijn kant in acht dagen zeshonderdachtenvijftig militairen zijn gesneuveld. Volgens de staatsradio zijn er tweeduizend gewonden.

15 oktober: Een uitgebreide Amerikaanse luchtbrug op Tel Aviv is op gang gekomen. Gemeld wordt dat Amerika poogt, samen met de Sovjet-Unie, een bestand in het Midden-Oosten te bewerkstelligen. Na de ontwikkeling aan het Syrische front komt de nadruk te liggen op de strijd in de Sinaï.

16 oktober: De Russische premier Kosygin brengt een bezoek aan Cairo (hetgeen pas enkele dagen later wordt gemeld). De Egyptische president, Sadat, is bereid tot deelneming aan een internationale vredesconferentie, mits Israël zich uit de bezette gebieden terugtrekt, en is bereid het Suezkanaal te openen voor de internationale scheepvaart. Tegelijk waarschuwt hij Israël dat zijn land beschikt over de Zafer-raket die doelen diep in Israël kan treffen.

Premier Golda Meir meent dat het tijdstip om over een bestand te praten nog niet is gekomen omdat de tegenstanders nog niet hard genoeg zijn getroffen. Zij maakt bekend dat inmiddels een gevechtsgroep opereert op de westelijke oever van het kanaal die al luchtafweerraketten trof.

17 oktober: In Washington wordt officieel meegedeeld dat de V.S. en Moskou sinds enkele dagen intensief contact hebben over de mogelijkheid van een gemeenschappelijk vredesinitiatief met inschakeling van de V.N. In de Sinaï woeden hevige gevechten. In Koeweit besluiten de Arabische oelie landen hun olieprodukten met minstens vijf procent te verminderen.

18 oktober: Premier Kosygin is terug in Moskou. Aan alle fronten wordt gevochten. Cairo noemt de strijd in de Sinaï een inferno. Er wordt melding gemaakt dat de omvangrijke Israëlische commandoproep op de westelijke oever

verder opereert en opdracht zou hebben een Russische Sam 6-raket te bemachtigen die Egypte met veel succes tegen de Israëlische luchtmacht gebruikte. Aboe Dhabi stopt de olieuitvoer naar de V.S.

19 oktober: Het Israëlische bruggehoofd op de westelijke oever van het kanaal wordt geconsolideerd. Er zou nu een strijdmacht van twaalfduizend militairen en driehonderd tanks zijn. Egypte meldt het toebrengen van zware verliezen aan de tegenstander. Ook op de andere fronten wordt gevochten. De V.S. melden dat per dag zeven à achthonderd ton materieel naar Israël worden vervoerd.

Libië maakt bekend dat het de olie-export naar de V.S. staakt.

20 oktober: De Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken, Kissinger, reist op verzoek van de Sovjet-Unie naar Moskou. Bekendgemaakt wordt dat de V.S. en de Sovjet-Unie sinds het begin van de oorlog via diplomatieke kanalen met elkaar in contact stonden. Dayan zegt dat Israël het in Syrië veroverde gebied niet zal teruggeven als de Egyptenaren niet de gebieden op de oostelijke oever van het Suezkanaal ontruimen. Syrië meldt een bombardement op een olieraffinaderij in Haifa als vergelding voor Israëlische bombardementen op economische doelen waardoor de elektriciteitsvoorziening en de olie-installaties zwaar werden getroffen. Israël spreekt tegen dat een bombardement op Haifa is uitgevoerd. Aan het noordelijke front zouden Israëlische troepen veertig kilometer van Damascus staan. Ten westen van het Suezkanaal drong Israël twintig kilometer door. Saoedi-Arabië zet de olieuitvoer naar de V.S. stop.

21 oktober: Over de hele lengte van het Suezfront wordt gevochten. Israël meldt dat er drie bruggehoofden over het kanaal zijn gevestigd. De stoottroepen op de westelijke oever opereren daar vanuit twee bases. Zij zouden twintig à dertig kilometer op Egyptisch gebied zijn doorgedrongen. Egypte meldt de omsingeling van deze troepen. Aan het noordelijke front wordt verwoed gevochten om de berg Hermon. Algerije besluit de olie-export naar Nederland stop te zetten. Irak nationaliseert het Nederlandse aandeel van de Basrah Petroleum Maatschappij. Qatar stopt de olie-uitvoer naar de V.S. Egypte geeft te kennen dat het geen territoriale concessies zal doen. De twintigduizend mensen die volgens Egyptische schattingen het leven moesten laten, moeten een les zijn dat er geen veiligheid kan worden verworven door gebiedsuitbreiding. De V.S. en de Sovjet-Unie worden het eens over een gemeenschappelijke resolutie in de Veiligheidsraad.

22 oktober: De Veiligheidsraad aanvaardt met 14 van de 15 stemmen een Amerikaans-Russische resolutie inzake een bestand. China nam niet deel aan de stemming. Er wordt een beroep gedaan uiterlijk binnen 12 uur het vuren te staken.

Partijen wordt gevraagd onmiddellijk daarna te beginnen met de uitvoering van resolutie 242 van november 1967 in al haar onderdelen. Gelijktijdig zul-

len onderhandelingen tussen betrokken partijen moeten beginnen, onder gepast toezicht, om te komen tot een rechtvaardige en duurzame vrede. Kissinger vertrekt naar Israël. Inmiddels gaat de strijd aan de fronten voort ter versterking van de posities vóór het ingaan van het bestand.

De bestandslijn

96 SPANNINGEN ROND HET BESTAND

'Majim'. Voor de soldaten van Egyptes derde leger betekende deze week dit Hebreeuwse woord een vloek.

Want majim – water – was juist waar zij hopeloos gebrek aan hadden. Suez had de macabere eer de stad te zijn die in de jongste Arabisch-Israëliësche oorlog door Joodse soldaten werd omsingeld.

De wegen naar Cairo werden afgesneden door vijftienduizend Israëliësche militairen die nu bijna vijftienhonderd vierkante kilometer centraal Egypte beheersten. Zij beheersten nog meer: op de oostelijke kanaaloever wist Anwar as-Sadats derde leger zich ten prooi aan de grillen van generaal Dayans troepen. De Israëlië's controleerden alle aanvoerroutes, inclusief de watertoevoer . . .

Vandaar dat Israëliësche soldaten rijdend langs de frontlijn het oude Zionistische lied 'Majim, majim, majim' inzetten. En vandaar de Egyptische bereidheid, om voor het eerst sinds lange, lange jaren, weer eens met Israëlië's aan een tafel te gaan zitten. Resultaat: begin deze week reed een colonne vrachtwagens, bestuurd door Joodse militairen, onder geleide van V.N.-waarnemers, naar de Egyptische stellingen met water en voedsel. Nog kregen de Egyptenaren geen medicamenten, hoewel ook daar zwaar behoefte aan was . . .

'Geef ons nog twee dagen,' grinnikte een Israëliësch kolonel bitter, 'en ze tonen zich met uitgedroogde tong op de schoenen aan ons overgeven.'

Zolang zou hij niet hoeven wachten: de eerste Egyptenaren hadden als gevangenen van de Israëlië's al water en brood in ontvangst genomen.

Een voor de Israëliësche weigering medicamenten door te laten: Egypte noch Syrië hield zich aan de Conventie van Genève.

Hoewel Jeruzalem al een lange lijst overhandigde met de namen van Egyptische krijgsgevangenen, kwam Cairo niet verder dan de melding van welgesteld dertienveertig namen van gevangenen Israëlië's (dit betrof militairen die zich in het bijzijn van Rode Kruis-functionarissen overgaven en soldaten die op de Egyptische televisie getoond werden) en deed Damascus het voorkomen dat zich in Syrische handen helemaal geen krijgsgevangenen bevonden . . .

De Israëlische regering mocht dan vastbesloten zijn deze morele chantage met krijgsgevangenen te weerstaan door het lot van het Egyptische derde leger uit te spelen, vast stond dat het bezet houden van terrein op de westelijke kanaaloever de Israël's in het nauw dreef.

Het was wáár wat commentator Colin Legum in de Britse 'Observer' schreef: door de benarde omstandigheden van zijn derde leger bevond president Sadat zich in een onmogelijke positie.

Het was even waar dat het Israëlische succes onherroepelijk moest uitlopen op Amerikaanse druk op Jeruzalem tot het doen van grote concessies.

Omdat bij vredesonderhandelingen die, zoals president Nixon zei 'nog nooit zoveel kans op succes te zien gaven in de laatste twintig jaar,' in de ogen van de supermachten ontruiming van de Suezkanaaloevers door de Israël's voorop dient te staan. Niettemin beschikte Israël over een stevig machtsmiddel jegens Egypte.

Zodanig raakten de ingesloten Arabieren in paniek, dat zij het vuur openden op het reddende konvooi dat onder V.N.-geleide naderde . . .

Terwijl dank zij wanhopige pogingen van het derde leger om uit de Israëlische omsingeling te breken, het Joodse leger de kans kreeg zijn posities te versterken, woedde buiten het strijdtoneel een andere crisis. Amerikaanse waarnemers hadden een sterke vermindering van het aantal Sovjetvluchten op Cairo geconstateerd.

Een Russisch voorstel voor gezamenlijk ingrijpen in het Midden-Oosten was door president Nixon afgewezen.

Maakten de Russen zich nu op om deze onderneming op eigen houtje uit te voeren? En hielden zij daarom hun toestellen, in afwachting van troepen vervoer, aan de grond?

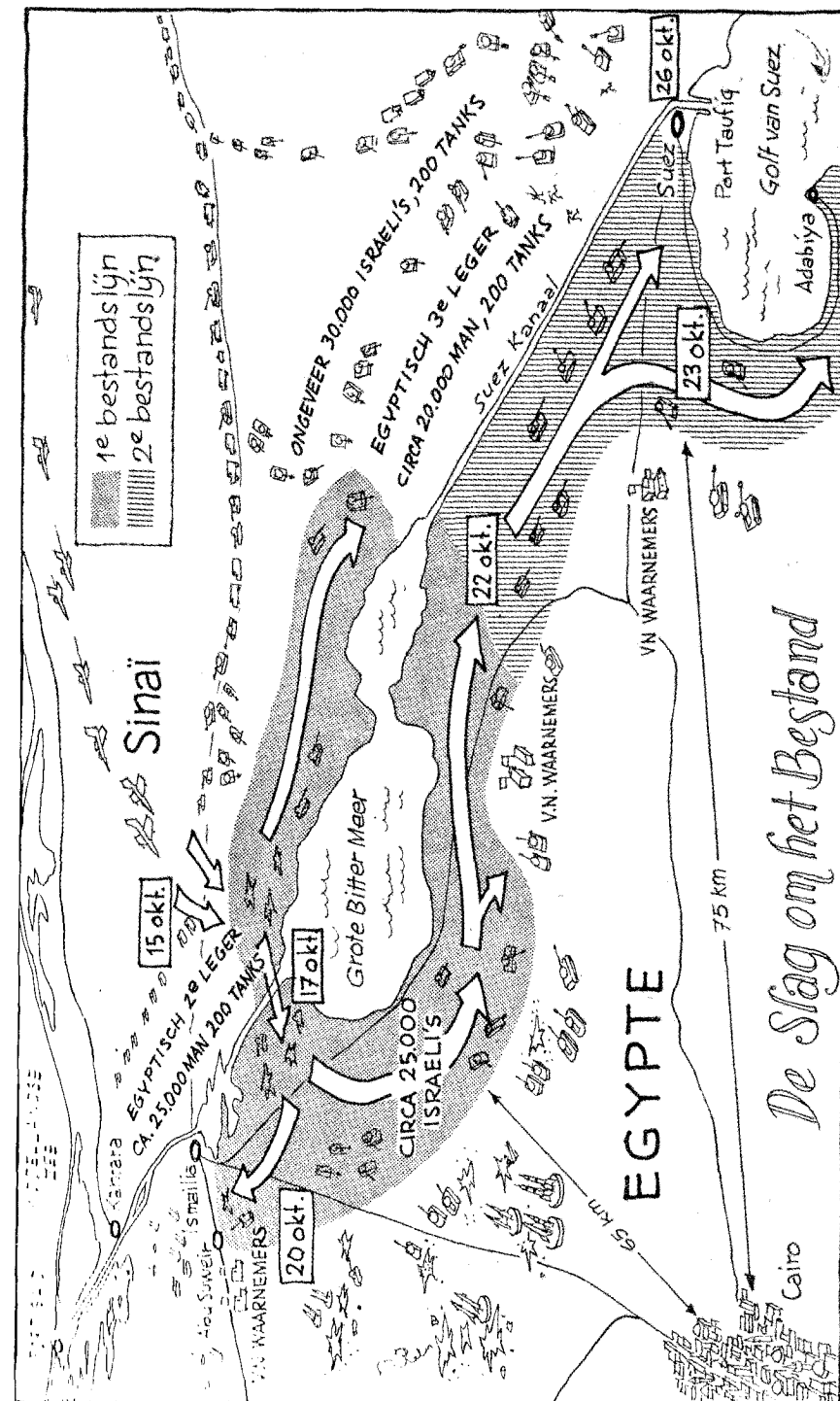
In de Sovjet-Unie werd verhoogde activiteit van de zeshonderdduizend man troepen geconstateerd. Toen eind vorige week Sovjet-ambassadeur Dobrynin in het Witte Huis een nota overhandigde waarin partijchef Brezjnev in harde bewoordingen meedeelde eenzijdig optreden te overwegen, achtte Richard Nixon na overleg met zijn minister van Buitenlandse Zaken Kissinger de maat vol.

Volgens het Amerikaanse weekblad 'Time' had Brezjnev gedreigd de staat Israël te vernietigen als de Israël's geen einde maakten aan de bestandsschendingen.

In elk geval zei president Nixon: 'De nota liet maar heel weinig te raden over de bedoelingen van Brezjnev.'

Het Amerikaanse antwoord, in een nota per kerende post, liet evenmin wimp aan de verbeelding over.

En de president liet het niet bij woorden: naast Sovjettroepen werd nu ook het Amerikaanse leger in staat van alarm geroepen . . . !



Groter dan de crisis rond Cuba in 1962, was de alarmfase waarin het Amerikaanse (kern)leger werd gebracht. Voor alle twee miljoen tweehonderdeenendertigduizend Amerikaanse militairen, van Okinawa in Japan tot in West-Duitsland, Griekenland, Turkije en de Verenigde Staten zelf, gold groot alarm. Op de week af elf jaar na de Cubacrisis, beleefde de wereld wéér een crisis tussen de grootmachten.

Een noodzakelijke crisis . . . ?

In de Verenigde Staten meenden tal van politici van niet.

Het oordeel werd uitgesproken, dat Richard Nixon de zaak op de spits dreef om als 'de wijze redder der wereld' te voorschijn te kunnen komen uit het Watergatedrama dat hem dreigde mee te slepen.

Een constatering die in elk geval voorbijging aan het immense belang dat door de Sovjet-Unie gehecht wordt aan de ontwikkelingen in het Midden-Oosten.

De Russische positie in dit gebied werd door de nederlaag die Israël de Arabische legers toebracht, sterk ondermijnd.

En nu dreigde door de Israëlische aanwezigheid op de westelijke kanaal-oever de Verenigde Staten de enige macht te worden die een vergelijk met gewenst resultaat (Israëlische ontruiming van de kanaaloever) kon afdwingen . . .

'Dat is ook voor Israël vervelend,' constateerde S. M. Bouman in Tel Aviv nuchter. 'Want de Amerikanen hebben er belang bij in Arabische ogen de kampioenen te worden die in staat zijn door diplomatieke druk Israël tot concessies te dwingen.

Gaan de Egyptenaren de V.S. zien als redders in de nood, dan neemt de Sovjet-invloed af en zal ook de Arabische oliepressie afnemen – de politieke pressie met olie bedoel ik –.'

Dat de Amerikanen dit laatste hoopten, stond vast. En dat de Amerikaanse druk op Israël, voor de Joodse leiders bijna ondraaglijk werd stond óók vast. Vandaar dat de Israël's toegaven, en toestonden dat Egypte's derde leger tenslotte ook met medicamenten werd bevoorrad . . .

97 VIJANDSCHAP EN KAMERAADSCHAP

Twee Thomassen gaven elk een indruk van de bestandslijn ten westen van het Suezkanaal. In de stad Suez, zowel als daarbuiten.

Beide journalisten waren verbonden aan het persbureau United Press International. Ik vond hun verhaal in het Trouw-kwartet en mocht het artikel overnemen. Uiteraard in een lay-out bewerking van mijzelf.

Vijandschap . . .

Thomas Cheatman was in Suez ooggetuige van de omgang tussen Israëli's en Egyptenaren, kort na het bestand.

Cheatman: 'Het feit dat de Israëli's en de Egyptenaren in de buitenwijken van de gehavende stad Suez elkaar van nog geen twintig meter afstand in de ogen kijken heeft een soort dierentuinsituatie geschapen.

Van binnen naar buiten kijken duizenden humeurige, hongerige en dorstige Egyptische soldaten. En van buiten naar binnen kijken jolig doende Israëli'sche soldaten die eten en drinken te over hebben.

Tussen die legers in – die elkaar zó weer kunnen bespringen – lopen Finse militairen van de noodstrijdkrachten der Verenigde Naties, die zich ervan bewust zijn dat de gekooide Egyptenaren voldoende fanatiek zijn geworden om uitbraakpogingen te blijven doen tot de laatste druppel bloed vergoten is. Langs een V.N.-controlepost rijdt een Rode Kruis-truck die twee Israëli'sche officieren naar de Egyptische zijde vervoert. Zij schudden de hand met twee Arabische officieren voor nieuwe onderhandelingen over de uitwisseling van gewonde krijgsgevangenen.

Groepen tot een sterkte van vijftig Egyptische soldaten staan aan de overkant van de straat toe te zien hoe de Israëli'sche soldaten een nieuwe doorgang naar een bunker graven en deze met camouflagenetten tegen de zon afschermen.

Uit de door kogels en granaten pokdalig geworden gebouwen aan beide zijden van dit niemandsland kijken overal infanteristen van vijandige legers op elkaar neer en naar elkaar op.

Er valt geen woord tussen hen.

Eén schot van één der beide kanten zou het hele bestand kunnen opblazen . . .

'Ik wil gewoon naar huis, naar Tel Aviv,' zegt één der Israëli's van wiens pet de klep is gedecoreerd met het vredesteken.

Hij wil wèl weten dat hij deze pet vóór de jongste oorlog al had. De soldaat heeft zich ingegraven, helemaal aan de spits van de Israëli'sche vorderingen in deze haven aan de zuidkant van het Suezkanaal. Verbaasd slaat hij gade hoe een hele bus met functionarissen van het Joods Nationaal Fonds zich vlakbij ontlaadt en de inzittenden uitzwerven om de posities der Israëli's op te nemen, tot aan de controlepost van de V.N. toe.

Een soldaat grijpt zijn meisje (een kapitein) om haar middel en neemt haar mee naar de frontlijn, waar hij vervolgens tegen de achtergrond van een grote groep duidelijk verstoorde Egyptenaren een bezoeker vraagt een foto van hen samen te maken.

Slechts een of twee van de Egyptenaren aan de overkant draagt een vuurwapen. Af en toe maken kleine groepen zich uit deze groep los om naar het centrum van de stad te slenteren.

Witte voertuigen met de blauwe vlag van de V.N. rijden voortdurend van de éne controlepost naar de andere.

De Israëli's doen geen moeite om voor hun tegenstanders te verbergen dat zij water en voedsel genoeg hebben. Maar een geschat aantal van tienduizend Egyptenaren zit in Suez opgesloten met een minimum aan eten en drinken. De vredebewaarders van de V.N. doen trouwens ook al niet te veel om de Egyptische gemoederen tot rust te brengen wanneer zij frisdranken uit hun koeltassen halen en die luid klokkend leegdrinken temidden van het stof dat hun auto's doen opwaaien.

Een hunner, luitenant Ilkka Ohberg, beschrijft de Egyptenaren als fanatiek . . . Die ogen . . . !

Ze zijn klaar om er weer op los te gaan tot de laatste druppel bloed. Dat hebben ze me zelf ook gezegd. Zij geven zich niet over, en hun moreel is hoog . . .'

Hij vertelt dat sedert zondag tientallen trucks met water en voedsel en medische voorzieningen de omsingelde soldaten bereikt hebben. Zondag was de dag waarop de tweehonderdtwintig Finse waarnemers van het V.N.-leger de stad binnentrokken . . .

Ohberg was zelf een paar nachten geleden in een netelige positie toen hij op straat ineens door een gewapende Egyptische soldaat werd benaderd, die de veiligheidspal van zijn geweer terugduwde en zijn vinger aan de trekker bracht. 'Had je die ogen van die man moeten zien,' zegt hij.

Op het laatste moment was een Egyptische officier op de soldaat afgekomen om hem tot rede te brengen. 'Die jongens hebben al die tijd onder vuur gelegen en nu zitten ze zonder voedsel en water . . .'

Als zulke dingen gebeuren word je kwaad en haatdragend. Dat is wat ik zie bij de Egyptenaren.

In het begin hebben ze misschien gedacht dat we aan hun kant kwamen vechten en dan moeten ze wel teleurgesteld zijn geweest. Maar nu zien ze ons toch als redders, want het enige water en voedsel dat ze deze week gehad hebben, hebben wij voor hen aangevoerd . . .'

Kameraadschap . . .

Ook Thomas Ackerman zat in Egypte om te zien hoe het boterde tussen Israëli's en Egyptenaren.

Ackerman: 'Midden op de woestijnsnelweg tussen twee rollen prikkeldraad hebben donderdag een Israëli en een Egyptenaar directe onderhandelingen afgesloten over de bestemming van een krat sinaasappelen.

De Israëli's zeiden, dat zij de ontmoeting als een bemoedigend teken voor de toekomst zien.

De Egyptenaren wilden hun mening niet kwijt. Maar hun uitingen van kameraadschap op het gebarsten asfalt hebben iets veelbelovends . . .

Het was een korte tijd van loven en bieden.

Tenslotte gaf een Israëli'sche majoor zich gewonnen aan een onverzettelijke Egyptische kolonel en aanvaardde het fruit als een blijk van dankbaarheid. De dankbetuiging gold de snelheid waarmee achttien vrachtwagens met hulpgoederen uit Cairo werden onderzocht door de Israëli's voordat ze de tweehonderd kilometer lange tocht naar het Suezkanaal konden beginnen . . .

Daar laadden meer dan vijftig ongewapende Egyptische soldaten honderden kratten met voedsel en kannen met water over op amfibievaartuigen voor de oversteek over de waterweg naar het Egyptische derde leger, dat reeds tien dagen ingesloten ligt op de Sinaï-oever.

Noch aan de bestandslijn, noch aan de oever van het kanaal, waren aanwijzingen te vinden voor de wanhopige positie, waarin de Egyptenaren zouden verkeren.

Volgens het Israëli'sche commando ondernam het derde leger in de vroege morgen nog een poging om zijn omsingeling in het zuiden van de Sinaï te doorbreken. Journalisten, die op dat moment in de omgeving van het kanaal waren, konden slechts een paar salvo's luchtafweergeschut horen, kennelijk afkomstig van Israëli'sche kanonnen op de westelijke oever . . .

'De kameraadschap tussen de Israëli's en de Egyptenaren is ongelofelijk,' zei kolonel Moshe, een Israëli'sche transportofficier, nadat hij had gesproken met zijn collega's te velde bij kilometerpaal 101, het demarcatiepunt van de bestandslijn op de weg van Cairo naar Suez.

'Zij wisselden ideeën uit, zij spraken met elkaar, zij luisterden samen naar de radio en enkele van de Egyptische officieren spraken Hebreeuws. Zij zijn niet zo goed, maar zij leren het op hun academie . . .'

Een jonge Israëli'sche infanterist, met een bakkebaard van een week, zei: 'We vergelijken onze insignes en de officiersterren. Alles om de tijd te doden.' Een tent van de Verenigde Naties, opgezet tussen twee tegenover elkaar liggende prikkeldraadversperringen, wierp zijn schaduw over een Arabische en een Joodse officier. Israëli's in khaki en Egyptenaren in beige vermengden zich met de blauwgehelmden Zweedse en Finse V.N.-troepen, terwijl de vrachtwagens van Tsjechische makelij werden doorzocht . . .

Andere V.N.-soldaten namen plaats achter het stuur en één voor één ronkten de gele vrachtwagens langs de weggetrokken Egyptische barricaden over de vijftig meter niemandsland en stopten opnieuw aan de andere kant van de Tsjechische barricaden. Daarna ging het richting Suezkanaal in een traag oplopend konvooi, aangevoerd door een Israëli'sche jeep . . .

Bij de splitsing van Kibrit, halverwege de stad Suez, passeerde de stoet een

plek vol puinhopen, waar twee dagen geleden nog een lijkengur hing. Merkwaardigerwijs was de stank nu verdwenen!

In de berm van de weg had iemand een bordje met Hebreeuwse lettertekens geplaatst. 'Begraafplaats' stond erop . . .

98 ZOIETS KAN MEN NATUURLIJK VREDE NOEMEN . . .

Sam Hamburger schreef in 'Accent' 27-10-'73 het volgende over het bestand: 'Aangenomen mag worden dat het in acht nemen van een staakt-het-vuren in de namiddag van 22 oktober, door Israël niet van ganser harte is gedaan. Tot die conclusie zou men kunnen komen, als men zich de woorden herinnert van de Israëlische minister van Defensie Moshe Dayan, die vorige week zaterdag in een radio- en televisie-interview als zijn persoonlijke mening te kennen gaf, dat Israël – ook al zou dat elke dag meer slachtoffers kosten – slechts winst zou halen uit elke dag dat de oorlog langer duurde. Die mening van Dayan dekte zo ongeveer het officiële Israëlische standpunt, waarin te kennen werd gegeven dat Israël (in dit stadium) niet zelf om een staakt-het-vuren zou vragen, maar dat het niettemin zich daar niet tegen zou verzetten als dergelijke voorstellen van de zijde van de Arabische landen zouden komen, mits echter Israël daardoor niet in een ongunstige positie zou komen te verkeren.

Volgens minister Dayan, zou van een terugtrekken van Israël achter de grenzen van 4 juni 1967 geen sprake kunnen zijn. Een staakt-het-vuren op basis van de huidige situatie of op basis van grenzen tussen Israël en Egypte en Syrië zoals die bestonden op 6 oktober jl., zou echter door Israël in wel willende overweging genomen kunnen worden.

Waarschijnlijk zou er geen wapenstilstand tot stand zijn gekomen als de Russen, die hun bondgenoten zo rijkelijk van oorlogstuig hadden voorzien, niet realistischer waren geweest dan de Arabische en in het bijzonder de Egyptische leiders. Voor deze laatsten mag het niet hinderen, dat zij ondanks hun veelvoudige overmacht aan mensen en materieel de Israëli's niet op de knieën hebben kunnen krijgen.

De westerse wereld kan verwachten dat de Egyptische propaganda spoedig zal beginnen de wereld wijs te maken, dat Egypte niet alleen zijn eer heeft gered maar ook een overweldigende militaire zege heeft behaald. En net als in Nassers dagen zullen alle of bijna alle Arabieren deze klinkklare onzin geloven.

Een week later is de toestand nog wel delicaat, maar toch gunstiger. De



De 'Israël Border Police' voor de vrede, patrouilleert namens de V.N.

wapenstilstand met Egypte is wel een feit en een tweeëndertig dagen durende crisis is, althans op papier, bezworen, maar de handtekeningen van generaal-majoor Aharon-Jario voor Israël en generaal-majoor Mohammed Abdel Giamasy voor Egypte hebben nog lang niet alle vraagtekens uit de weg geruimd.

Sam Hamburger: 'Zes punten waarover dank zij Kissinger in het Midden-Oosten overeenstemming werd bereikt, laten merendeels een verschillende interpretatie toe. En alsof dat nog niet genoeg was, komen uit Beiroet berichten die suggereren dat Cairo weliswaar vrede met Israël niet uitgesloten acht, ook wel bereid is geen militaire avonturen tegen Israël te ondernemen, maar zich niet verplicht de Joodse staat te erkennen en niet van zins is diplomatieke of commerciële betrekkingen met hen aan te knopen . . .

Met andere woorden: Egypte zal tegen zijn buur niet met kracht van wapens optreden, maar geeft er wel de voorkeur aan gebrouilleerd met hem te blijven.

Zoiets kan men natuurlijk vrede noemen. Maar veel muziek voor betere relaties tussen de staten in het Midden-Oosten zit er bepaald niet in. Voeg daarbij de officiële mededelingen van Cairo dat de militaire paraatheid van Egypte niet alleen wordt bestendigd maar ook nog wordt verhoogd, dan valt het te begrijpen, dat de stemming hier meer door hoop dan door optimisme wordt

gekenmerkt. Om aan die hoop een zo stevig mogelijk fundament te geven, liet de Israëlische regering haar definitieve goedkeuring van de tekst van het wapenstilstandsverdrag afhangen van een nadere toelichting omtrent punten die haar alles behalve waterdicht toeschenen . . .

Donderdagmiddag bij besprekingen tussen de generaals Gamasy en Jariv over de praktische verwezenlijking van de wapenstilstandsovereenkomst bleek men het over sommige onderwerpen niet eens te kunnen worden. Minister-presidente Golda Meir, bang over ijs van één nacht te gaan, vroeg de Amerikaanse ambassadeur in Israël, Kenneth Keating, Kissinger om een beslissing te vragen. Eerst toen de interpretatie van de geschilpunten door de geestelijke vader van het wapenstilstandsakkoord in Jeruzalem was ontvangen en het kabinet (hoge uitzondering) op vrijdagavond na het ingaan van de Sabbat bijeen was gekomen, werd de zaak hier rond genoeg geacht om met Cairo in zee te gaan. Israël heeft van meet af aan argwaan gehad tegen de formulering van het punt dat over de uitwisseling van krijgsgevangenen handelt. Die uitwisseling zit Jeruzalem bijzonder hoog en er bestond (en bestaat nog steeds) vrees, dat Cairo van die omstandigheid gebruik zou maken om Israël met betrekking tot het ingesloten derde legerkorps tot concessies te dwingen waartoe het niet bereid is . . .

In de tweede plaats wil men er zeker van zijn dat de instelling van controleposten der V.N. op de hoofdweg van Cairo naar Suez niet zal worden uitgelegd als een opgeven van Israël's beheersing van deze strategisch uiterst belangrijke verbinding met het kanaalfront. Verder wenst men duidelijk te zien uitgemaakt, dat er geen sprake is van een Egyptische corridor naar het derde legerkorps, dat Israëlische officieren alle gelegenheid zullen krijgen zich ervan te vergewissen dat de aanvoerroute niet zal worden gebruikt om de Egyptenaren militair te bevoorraden, en dat de terugtrekking van de Egyptische en Israëlische troepen op de posities van 22 oktober (de dag waarop de wapenstilstand werd afgekondigd) hand in hand zal gaan met een 'losmaking en scheiding van de strijdkrachten' van beide partijen . . .

Ofschoon Kissinger dat niet met zoveel woorden bevestigde, schijnt in Cairo en Jeruzalem wat dit laatste punt betreft toch te zijn gesproken over een situatie, waarbij en Egyptenaren en Israëli's zich uit de directe kanaalzone terugtrekken, Egypte op de oostelijke oever een kleine politiemacht gaat stationeren en een troepenmacht van de V.N. als buffer zal fungeren.

Volgens de wapenstilstandsovereenkomst moeten de besprekingen over deze scheidingsprocedure 'onmiddellijk' beginnen.

Blijft over de Egyptische blokkade van Bab el Mandeb, die Israël's zuidelijke haven incommunicabel heeft gemaakt. Van de kwestie wordt geen gewag gemaakt in de wapenstilstandsovereenkomst, kennelijk om Sadat, die de afsluiting nooit officieel had aangekondigd, niet in verlegenheid te brengen. Maar

uit de verklaring van Golda Meir, dat de wapenstilstand moet worden geacht een staking van de vijandelijkheden 'ter zee, in de lucht en te land' te impliceren, mag worden opgemaakt dat Kissinger ook op dit punt bij Jeruzalem geen onzekerheid heeft laten bestaan . . .

Een zorgenkind voor Israël blijft Syrie, dat wel de wapenstilstand morrend heeft aanvaard, maar verder geen enkel sein heeft gegeven van bereidheid om praktische voorzieningen voor zijn handhaving te treffen . . .

Het tegendeel is waar. Zaterdag en zondag moesten V.N.-waarnemers er aan te pas komen toen de Syriërs ten zuiden van Mazraat Beit Jinn het vuur hadden geopend. Alles bij elkaar genomen is de toestand aanzienlijk gunstiger dan een week geleden, maar nog altijd delicaat. Dayan merkte zaterdag op een bijeenkomst van plaatselijke leiders van de arbeiderspartij op: 'Er zijn mensen die beweren dat overleg uiteindelijk tot vrede zal leiden, maar ik spreek liever van een 'blijvende regeling'. Op veel meer schijnt men op dit ogenblik ook niet te mogen hopen . . .'

99 SPEUREND MET DE OGEN DER NATIE

'Dekken, mannen!'

'Hoofden naar beneden . . . !'

Even stilte na een fluitend geluid.

Dan een daverende klap.

En als finale het gekletter van scherven.

Zo zijn er weer heelhuids door.

Toch ontsnapt geen zucht van verlichting, want na of binnen twee minuten gaat het er weer net eender aan toe.

De chauffeur is eraan gewend, maar als je dit voor het eerst meemaakt voel je je toch niet zo prettig.

Er zijn aardiger trips te bedenken.

Dit lijkt meer op spitsroede lopen.

Maar ja, wat wil je, als je militair correspondent bent van de Jeruzalem Post en je jezelf ook nog eens een keer waar wilt maken?

H. (R. V.) las het verhaal in de Jeruzalem Post (Magazine) van 17 mei 1974. Op die datum was ikzelf in Israël en kon de naspanning van de oorlog, die in die tijd juist weer tot een climax werd, duidelijk waarnemen en ook zelf min of meer ondergaan.

Hersch Goodman heette de militaire correspondent van de Jeruzalem Post

en hij bood zich aan de gevaarlijke tocht naar de top van de berg te maken. Een riskante trip in die tijd, naar een plek die 'de ogen van de natie' genoemd wordt.

Je moest beslist wat moed in je lijf hebben om deze tocht te volbrengen.

Goodman vertelde dat de commandant van de Hermonketen over drie chauffeurs met elk een eigen voertuig beschikte. Eén van hen reed de commandant vanaf het basiskamp in een Volvo naar Tel Aviv, om een paar uur verlof te vieren. De andere vervoerde hem in een jeep naar dichtbijgelegen stellingen, terwijl de derde hem in een voertuig op rupsbanden naar de voorste stellingen bracht.

De eerste had alleen maar in de verte een bom zien vallen en als je hem vroeg of Israël de Hermon moest prijsgeven dan antwoordde hij: 'We moeten er geen duimbreed wijken!'

De tweede, die als jeepbestuurder af en toe onder vuur genomen werd, zei dat wat hem betreft men de Bulge (= die hele streek) terug mocht geven in ruil voor een 'staakt het vuren'.

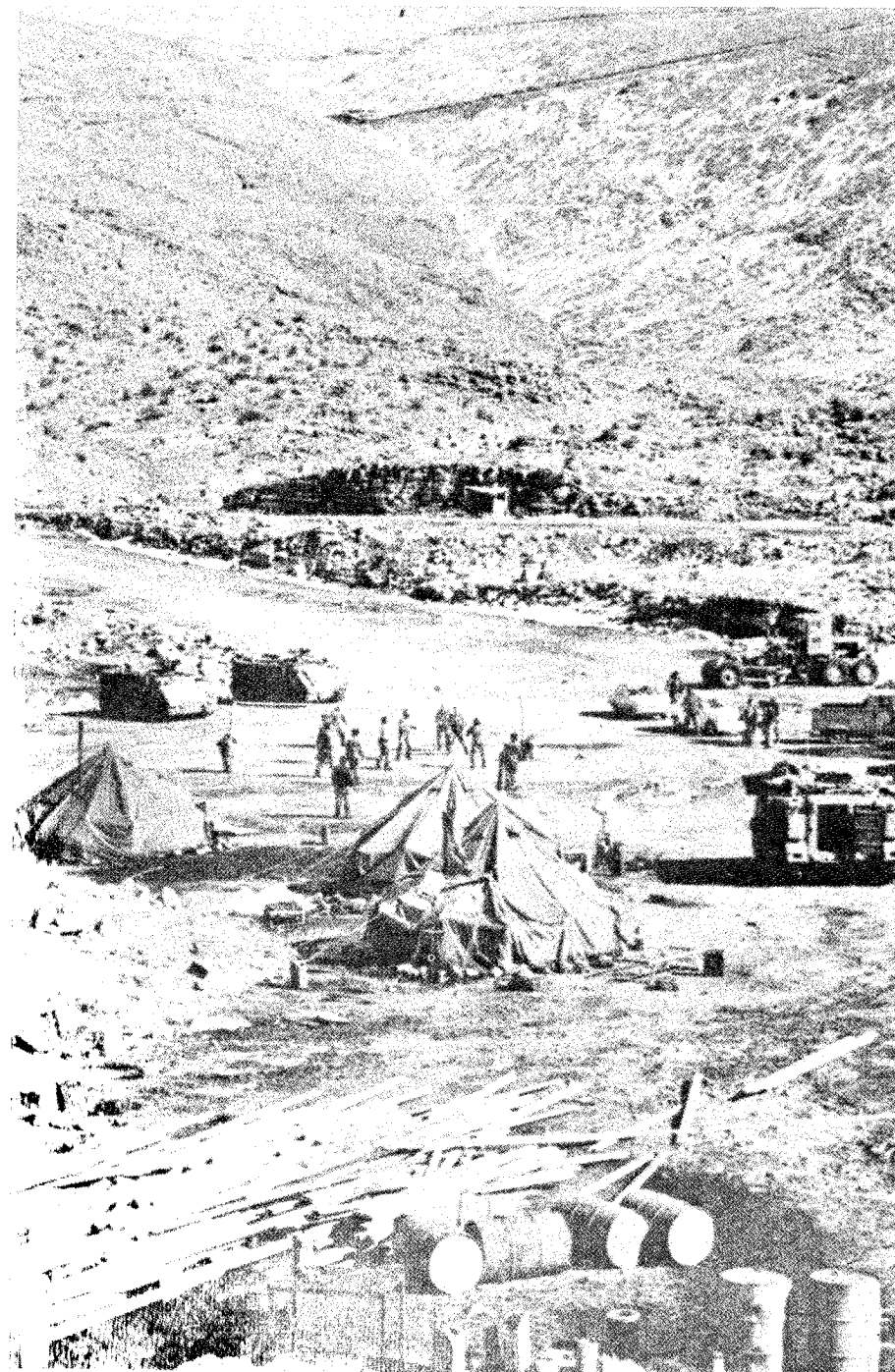
De laatste, een nog jong officier, die het rupsbandvoertuig bestuurde en dagelijks beschoten werd door de Syriërs, zei dat het hem niet meer kon schelen wat er teruggegeven werd, als er maar vrede en rust komt.

Deze anekdote van de drie chauffeurs wordt toegeschreven aan een aantal officieren, maar de in de dienst vergrijsde bevelhebber O. C. Northern Command, Aluf Rafael Eitan beweert nadrukkelijk, dat de originele versie van hem is. Hoe dan ook, het verhaaltje illustreert de algemene tendens dat wie het dichtst bij dit vuur zit, zich het liefst niet meer 'warmt'.

Goodman moest steeds aan deze anekdote denken, toen hij op weg was naar de Hermontop. Van het leger had hij niet zoveel medewerking gekregen, want 'hoe minder vervoer op de Hermon, hoe beter'.

Hij moest zijn geluk maar beproeven bij de speciale escortes die erheen gingen. Nu ja, Goodman was er de man niet naar om zo maar op een eens genomen besluit terug te komen. Temeer daar de 2814 m hoge Hermontop de laatste tijd bijzonder in de aandacht was gekomen bij het Israëlische publiek, ook al omdat enkele weken geleden Israëlische en Syrische troepen er slaags waren geraakt.

De Syriërs waren teruggedreven en konden de top niet bereiken. Een Israëlische afdeling kon dat wel, maar bleef constant onder Syrisch vuur. Tegelijkertijd begonnen de Syriërs met het aanleggen van een weg naar het toppgebied. Dit leidde ertoe bij de legertop van Israël het besluit te nemen (Stafchef Aluf Yitschah Hofi en samen met de minister van Defensie Moshe Dayan) om een



Ook hier werk-aan-de-winkel

krachtige poging te ondernemen de Syriërs het aanleggen van genoemde weg te verhinderen en hen uit elkaar te slaan.

Een hoogst gespecialiseerd leger werd per helikopter naar een punt gebracht, dicht bij de top en groef zich in zo goed en zo kwaad als dat ging, daar op dat winderige toppunt. Diezelfde nacht raakten reeds vijftien soldaten gewond toen de Syrische granaten onophoudelijk insloegen. Toch begonnen in deze nacht ook de Israëli's met het aanleggen van een 10 km lange weg, vanaf de Petulim-basis, 400 m lager op de bergketen. Binnen drie dagen was die weg gereed en Israël in het bezit van de top. De Syrische poging was mislukt, Israël had de 'top-race' gewonnen. Dit alles had nu drie weken geleden plaatsgevonden.

Vanaf de top kan men Damascus zien liggen en met behulp van een zeer sterke telescoop kan men de vliegtuigen zien landen en opstijgen op Damascus International Airport. Trouwens de gehele Bulge ligt voor de kijker uitgespreid als een reliefkaart, terwijl Fatahland in Libanon, ja heel zuidelijk Libanon tot aan de Middellandse Zee ligt te glinsteren, met een adembemende scherppte.

Reden genoeg, meende Goodman, om er een continue Israëlische bezetting te hebben, als . . . er een leefbaar klimaat bestond. En dat zou hij dan nu maar eens gaan bekijken . . .

'We hebben geluk . . .' begint de bestuurder.

'Hoezo?' reageert Goodman.

't Is een erg stille dag. Er wordt praktisch niet geschoten.'

'Nou, nou, er ontploffen anders heel wat granaten. Ik heb er al heel wat geteld.'

'Ja, maar dat is nog niets vergeleken bij anders. Ik stem toe, dat je de ontploffingen vanuit onze wagen kunt zien, maar het is toch verder weg dan normaal! Vaak fluiten ze over me heen. Ik moet er echter wel bij vertellen dat het gevaarlijkste gedeelte nog komen moet. Straks, als we op het zojuist gewonnen, Syrische gedeelte van de Hermon komen . . .'

Goodman hoort het relaas aan met gemengde gevoelens. 't Lijkt hem hier al gevaarlijk genoeg met die steeds exploderende granaten.

Hij kijkt eens opzij naar de negentienjarige bestuurder.

De jongen schijnt geen angst te kennen.

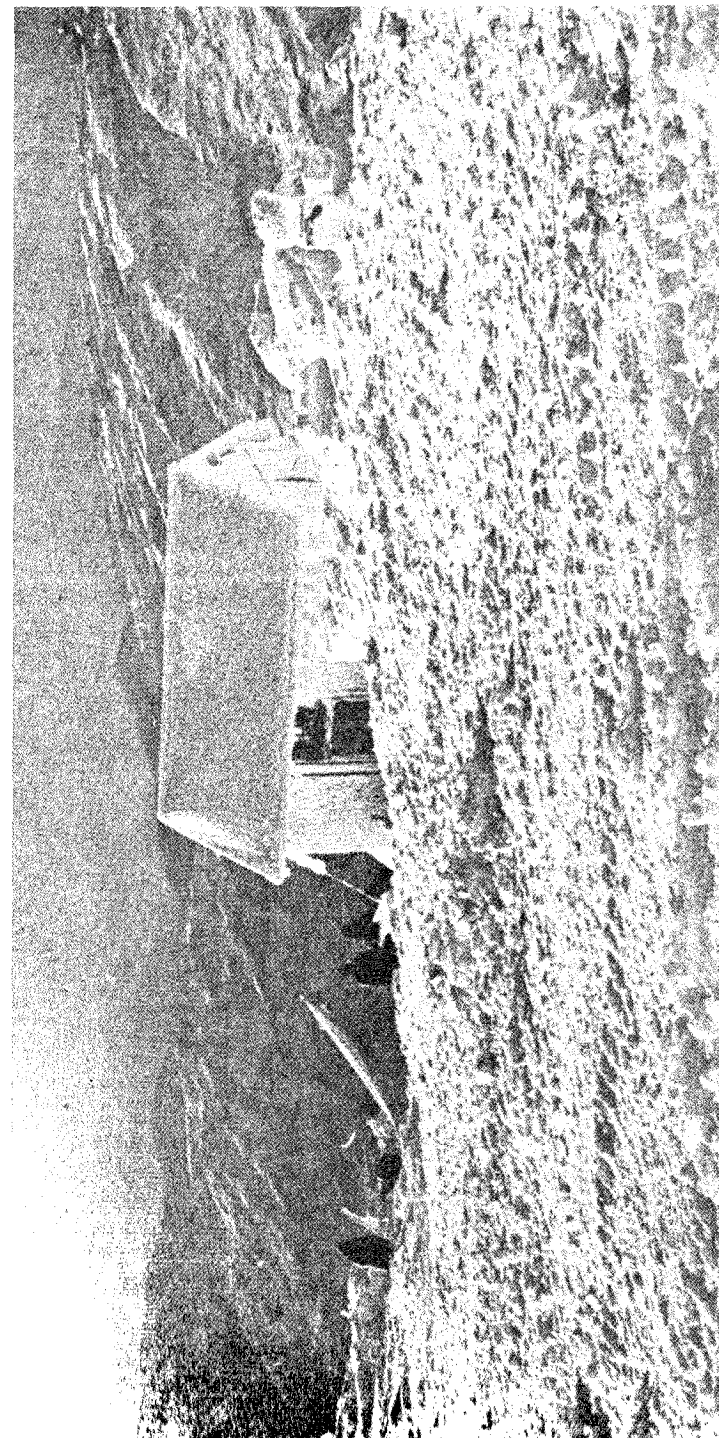
Goodman's makker haalt zijn schouders even op.

Och, misschien komt er wel bluf bij.

Ziezo, het Syrische gedeelte is bereikt.

Helm ophouden en de 'loden jassen' niet uittrekken!

'Ze hebben meerdere stukken geschut opgesteld, hier beneden!,' licht de bestuurder toe.



'Koude'-oorlog op de Hermon

Hij kan het weten, want hij maakt deze rit gemiddeld twee keer per dag. 'Je weet nooit goed, waar het vandaan komt, maar het gaat er hier altijd wel flink op los!'

Goodman en zijn assistent kijken elkaar eens aan. Ze glimlachen.

Ze hebben nu wel door dat er veel bravour bijkomt.

In werkelijkheid wordt het een interessant ritje. Het weer is ideaal en je kunt eindeloos ver zien.

Opeens begon het . . . !

De jonge bestuurder bleek niet alleen gelijk te krijgen, maar de jongen had de helft nog niet aangezegd.

Goodman: 't Werd een complete nachtmerrie. Bijna geen twee minuten gingen voorbij zonder een nonchalante waarschuwing van de bestuurder om 'je hoofd naar beneden te houden'.

Binnen enkele seconden kwam dan de explosie en de doffe klappen van scherpen die in de omtrek vielen. Reizen over deze weg was spitsroede lopen. We naderden voorzichtig de bocht en aarzelden voor de heuvel, vóórdat we een wilde race naar de volgende berg en z'n relatieve veiligheid maakten. Beide zijden van het vuile weggedeelte waren pokdalig van aanzien door de granaattrechters. Op bepaalde punten leek het een maanlandschap.

We raceten in topsnelheid naar de top, maar de weg leende zich daar niet toe. Vertraging echter vergrootte de kans te worden geraakt.

't Was kwellend steeds weer te wachten op de waarschuwing van de rijder om te duiken. Immers, wat kon er intussen gebeuren. Een granaat die inslaat, kun je doorgaans niet be-waarschuwen.

Ontelbaar waren de granaten die werden afgevuurd.

In de donkerte van de avond werd het er niet beter op. De bestuurder vertelde dat je zo maar in een hinderlaag van Syrische troepen terecht kon komen, die doorgedrongen waren vanuit Syrië of vanuit Libanon. Tevens begon de chauffeur zachter te rijden, omdat er gevaar bestond een 'versgelegde' mijn te raken.

Alles bij elkaar een verschrikkelijke tocht.

Deze weg eiste dan ook reeds haar tol. Meer dan een dozijn soldaten sneuvelden langs deze weg, terwijl het aantal gewonden nog heel wat groter was . . . ?

Eindelijk was de top bereikt.

Een plateau van enkele honderden vierkante meters. Gedurende de winter maanden bedekt met op z'n minst drie meter sneeuw. In de zomer waait het er constant. De temperaturen variëren van ver beneden nul tot zomers een vluchtige koelte.



In het gelukkige bezit van nieuwe, Amerikaanse, verwarmde tenten. Petroleumkachel met schoorsteengat in nok van tent. Voldeden prima

Goodman: 'Er waren geen permanente structuren op de top en onze soldaten bivakkeerden in een donker, stinkend hol, een grot. De toegang tot de grot bestond uit een gang in de grond, juist groot genoeg om één flinke man er door te kunnen laten. Het licht kwam van twee kale lampjes op batterijen. Het water werd gebruikt uit plastic containers die regelmatig naar boven werden gebracht. Kookgerei was er niet. Het toilet bestond uit een plastic vuilnisbak die in de grond gegraven was en gevuld met vreemd stinkende chemicaliën.

Rond de grot liepen zo weinig mogelijk mannen rond, terwijl de officier van dienst zorgvuldig een oogje in het zeil hield waar ieder zich bevond.

Het gepraat werd onderbroken door voortdurende waarschuwingen van aanfluitende granaten.

Progingen om noodzakelijke levenscomfort te improviseren werden continu onderbroken door Syrische beschietingen.

De jongens die hier dienst deden kwamen van de best getrainde onderdelen in het leger.

Ze hadden voorheen onder harde omstandigheden geleefd en slaagden er opmerkelijk in er het beste van te maken. Hun opdracht leek me zwaar maar ze begrepen waarom ze hier waren en ze bleken er trots op te zijn dat zij voor dit baantje waren uitgekozen, zoals hun commandant mij vertelde.

Buiten de beschietingen om, waren er ook plenty andere problemen. Het is namelijk zeer moeilijk om je op Hermonstop te bewegen, door gebrek aan zuurstof.

Een snelle run naar een uitkijkpost, een afstand van ongeveer tweehonderd meter, maakte me hijgend en duizelig. Hoe harder het waait, hoe moeilijker het is om er adem te halen.

En toch waren de mannen waakzaam.

'Ze moeten wel,' zei de officier. 'Ze weten heel best dat ze zichzelf moeten verdedigen als de Syriërs zouden aanvallen, want het zal dan wel enige tijd duren voordat versterkingen ons kunnen bereiken . . .'

De Syriërs hadden er veel voor over gehad om de top in handen te krijgen. Het lukte hen niet.

Israël kreeg het voor elkaar.

Goodman vindt het echter wel de vraag of de krachtsinspanning de moeite waard is geweest, omdat de top slechts enkele maanden per jaar bewoonbaar is en zelfs dan zijn de omstandigheden bar!

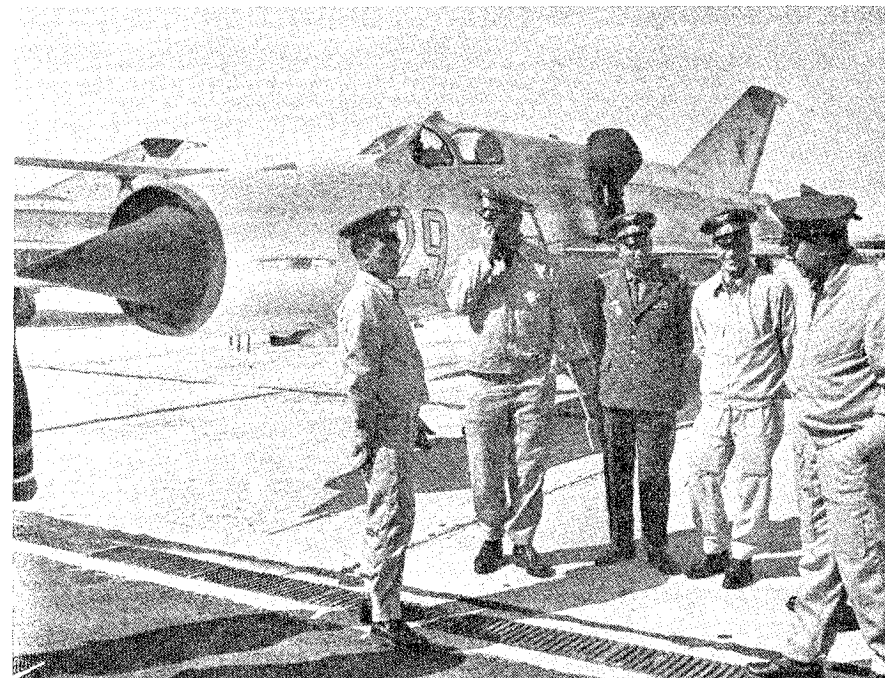
Serie XX Rusland-Nederland

100 RUSLAND REDDE EGYPTEN EN SYRIË . . .

Het geeft een beeld van die tijd, zomaar een krantebericht uit mijn archief te publiceren, waaruit blijkt dat de Arabische legers wel aan een wapenstilstand toe waren:

Beiroet – Het Kremlin heeft zich vorige week met zoveel nadruk ingespannen om een staakt het vuren in de oorlog in het Midden-Oosten tot stand te brengen omdat Syrië en Egypte aan president Kosygin van de Sovjet-Unie hadden verklaard dat hun legers op instorten stonden. Dit meldt het 'Arabische informatiebureau' in Oosteuropese diplomatieke bronnen te hebben vernomen . . .

De Egyptische president Anwar El-Sadat had Kosygin bij diens aankomst in Cairo 'gesmeekt het onmogelijke mogelijk te maken' om een bestand te be-



Mig 21. Rusland zorgt voor Syrië's bewapening

reiken daar het Egyptische leger niet langer dan nog achtenveertig uur weerstand kon bieden aan de Israëli's . . .

In Damascus had Kosygin van het staatshoofd te horen gekregen dat het Syrische leger de Israëli's misschien nog achtenveertig tot tweeënzeventig uur tegen kon houden, maar dat wel bijzondere maatregelen waren getroffen voor de verdediging van de hoofdstad . . .

Volgens genoemde bronnen was de Sovjet-Unie tevoren op de hoogte van de op handen zijnde Egyptisch-Syrische aanval. Het Kremlin was echter van mening dat op de topbijeenkomst in Cairo aan Jordanië een veel belangrijker rol was toebedacht. Moskou beschuldigt de Syriërs en de Egyptenaren nu van een 'slechte strategie'.

Moskou zou Egypte en Syrië nu twee vragen hebben voorgelegd:

'Waarom hebben de Arabieren, na de Israëli'se luchtaanvallen op Damascus en 'civiele' doelen, Tel Aviv niet gebombardeerd . . . ?'

'Waarom kregen de Iraakse troepen geen toestemming aan het Jordaanse front te vechten om zo een derde front te openen?'

Moskou zou ook positieve punten zien. In de eerste plaats hebben de Arabieren nu bewezen dat zij vechten kunnen en bovendien is het duidelijk dat de Amerikanen niet meer alleen over het lot van het Midden-Oosten kunnen beslissen . . .

Syrische aanval . . .

Israëlische militaire correspondenten hebben gemeld dat gisteren enkele tientallen Syrische soldaten hebben getracht een Israëlische stelling op de oostelijke helling van de Berg Hermon te veroveren. De Israëli's hebben een klacht ingediend bij het waarnemerskorps van de Verenigde Naties . . .

President Hafez al Assad van Syrië heeft maandagavond in een toespraak voor de radio en televisie verklaard dat zijn land weer zal gaan vechten als 'de verwachtingen niet vervuld worden bij de politieke onderhandelingen die op het bestand in het Midden-Oosten moeten volgen'. De Syrische president zei dat hij pas opdracht had gegeven het vuren te staken toen president Sadat van Egypte hem verzekerd had dat de Sovjet-Unie zich garant had gesteld voor de terugtrekking van de Israëlische strijdkrachten uit alle bezette gebieden . . .

Syrië heeft niet gevraagd om het stationeren van eenheden van de V.N.-vrede-smacht langs de Syrisch-Israëlische bestandslijn omdat het van mening is dat het korps V.N.-waarnemers ter plaatse best in staat is toezicht op het staakt-het-vuren in dit gebied te houden. Dit heeft de Syrische vice-minister van Buitenlandse Zaken Abdel Ghani el-Rafehi, maandag verklaard . . .

VS-marine-onderdeel . . .

De Verenigde Staten hebben een paraat marineonderdeel naar de Indische Oceaan gestuurd als antwoord op een versterking van de Sovjetvloot op de Middellandse Zee, zo deelde het ministerie van Defensie in Washington maandag mee . . .

Het smaldeel bestaat uit het vliegdekschip Hancock en vijf torpedojagers. De schepen maken normaliter deel uit van de zevende vloot die haar operatie-terrein heeft in het westen van de Stille Oceaan . . .

De Sovjet-Unie heeft op de Indische Oceaan doorgaans twintig marineschepen actief . . .

Bestandslijn . . .

De V.S. dringen er bij Israël sterk op aan, terug te keren naar de bestandslijn van 22 oktober, aldus de correspondent in Washington van het Israëlische blad Maariv. De Amerikaanse regering zou weer onder sterke druk van de

Sovjet-Unie staan, die dit eist om de omsingeling van het derde Egyptische leger ongedaan te maken. Dan zou dat niet alleen levensmiddelen kunnen krijgen maar ook wapens en munitie, waardoor het de oostelijke oever van het Suezkanaal, die het aan het begin van de oorlog bezette, in handen zou kunnen houden . . .

Israël zegt dat de Sovjet-Unie niet kan weten waar de legers op 22 oktober precies stonden en beweert dat het derde leger al was omsingeld voordat het bestand van kracht werd. De Sovjet-Unie beweert echter dat de omsingeling pas op 23 oktober was voltooid doordat zowel Israël als Egypte zich niet aan het bestand hielden. De V.S. neigen naar deze zienswijze over, aldus het blad . . .

101 NIEMANDSLAND – IEDERSLAND

In Israël doet nog wel eens de ronde dat een Nederlands detachement naar het Midden-Oosten zal worden gestuurd om daar de V.N.-vrede-smacht te versterken.

Of hierin de wens de vader der gedachte is?

Nederlanders worden in ieder geval welkom geacht in het bufferland, waar alleen maar soldaten wonen.

Accents correspondent Eli Sondervan kon persoonlijk constateren hoe het dagelijkse leven van deze niet-vechtende soldaten eruit ziet.

Achtereenvolgens vertoefde hij met een bataljon soldaten uit Iran op de hoogte van Golan en daarna met Zweedse vrijwilligers in de woestijn Sinai.

In Accent 17-1-'76 gaf hij zijn impressies weer van het interessante, maar bepaald niet ongevaarlijke leven dat deze soldaten uit vele verschillende landen leiden tussen Israëlische en Arabische vuurmonden in.

Tso, of en dof . . .

Eli Sondervan: 'Er is een land dat op alle kaarten als een witte vlek staat aangegeven. Toeristen komen er nooit, en alle inwoners zijn soldaten. De officiële naam van het land is V.N.-bufferzone en het nationale produkt van dat land is vrede . . .

Er leven slechts enkele duizenden mannen, maar zij geloven in alle godsdiensten ter wereld. Er zijn Christenen uit Europa en Amerika, Moslims uit het Midden Oosten en Achter-Azië, Hindoes uit Indonesië, heidenen uit Ghana en Senegal, en atheïsten uit het Oostblok.

Ook de gedekte tafel in bufferland drijft de spot met internationale conflicten. Het ontbijt bestaat uit brood uit Damascus, kaas uit Israël, honing uit Rusland en Amerikaanse cornflakes, terwijl voor het diner mals Egyptisch schapevlees broederlijk naast sappige Israëlische tomaten op een bord liggen. Bufferland wordt vaak 'niemandslaan' genoemd, maar eigenlijk zou het 'ietersland' moeten heten omdat het is toevertrouwd aan alle landen ter wereld, de Verenigde Naties.'

Journalisten en commentatoren spreken en schrijven meestal over het 'V.N.-vredeleger' zonder daarbij onderscheid te maken tussen drie verschillende organisaties, UNTSO, UNEF en UNDOF. Er bestaat echter wezenlijk verschil tussen United Nations Truce Supervising Observers enerzijds en de United Nations Emergency Forces en de United Nations Disengagement Observing Forces anderzijds.

UNTSO dient in het Midden-Oosten sinds het ontstaan van de staat Israël en UNEF en UNDOF kwamen hier naar toe als direct gevolg van de oktoberoorlog nu ruim twee jaar geleden. Toen in 1949 Israël met haar vier buurlanden bestanden overeenkwam, werden de eerste V.N.-soldaten met een tweeledig doel naar dit gebied gestuurd.

Dit betrekkelijk kleine korps waarin ook altijd Nederlanders hebben gediend, moest toezien op de naleving van de bestandsovereenkomsten en bemiddelend optreden tussen de betrokken partijen. In het kader van UNTSO werden aparte wapenstilstandscommissies benoemd, tussen Israël en elk van de betrokken landen, Libanon, Syrië, Jordanië en Egypte. De soldaten van deze eenheden kwamen in actie als verdwaalde burgers of schapen al dan niet per ongeluk de lijnen hadden overschreden, en moesten worden teruggestuurd, als er dagelijkse problemen moesten worden opgelost, of als het weer eens nodig was de schietende partijen tot een staakt het vuren te bewegen.

Op 1 juni 1967 verjoeg wijlen president Nasser de V.N.-waarnemers uit de Gazastrook en dit werd de aanleiding voor de Zesdaagse Oorlog. De uitkomst van de Oorlog maakte een einde aan de bestandsovereenkomsten, behalve die met Libanon, en de gezamenlijke bestandscommissies werden daardoor in feite werkloos. De facto echter bleven zij met wederzijds goedvinden van de betrokken partijen hun bemiddelende functies bekleden tot oktober 1973. Tussen de twee oorlogen in, en vooral in de Jom Kippoer-oorlog vormden de uitdagend witte V.N.-waarnemersposten een makkelijk doelwit voor de vechtende partijen. Deze waren het dan ook die het eerst moesten ontgelden op Jom Kippoer 6 oktober.

De Kissinger-regelingen brachten de V.N.-troepen nu in veel grotere aantallen terug naar Palestina. Israël toonde zich bereid zowel op de hoogte van Golan als in de woestijn van Sinai gebieden terug te geven op voorwaarde dat smalle of bredere internationale zones Israëls troepen en die van Syrië en

Egypte zouden scheiden. Deze troepenscheidingsovereenkomst gaat tevens gepaard met een wederzijdse uitdunning van manschappen en wapens. De V.N.-militairen van UNDOF op de hoogte van Golan en UNEF in de Sinai-woestijn kregen daarom tevens als opdracht om op geregelde tijden te controleren of alle betrokken legers zich hielden aan de maximale toegestane aantallen raketten, tanks en artilleriestukken.

Golan...

Verschillende landen zonden bataljons in sterkte variërend van drie- tot zeshonderd man naar UNDOF en UNEF. Elk bataljon kreeg een specifieke taak toegewezen, observeren, of logistiek. De logistieke eenheden zoals de Russen, Amerikanen, Canadezen en Polen zorgen voor alle voorzieningen, voedsel, watertransport en radiocommunicatie, de observerende bataljons kregen elk een stuk van een bufferzone toegewezen, waarvoor zij verantwoordelijk zijn. Zij moeten in hun eigen gebied alle voorkomende problemen oplossen, patrouilleren, schendingen voorkomen en rapporteren, en op gezette tijden aan beide zijden van de lijn controleren of alle partijen de overeengekomen uitdunning van troepen naleven.

Op de Golanhoogte is de bufferzone smal, op sommige plaatsen slechts enkele honderden meters breed, en loopt door een soms onbegaanbaar rotslandschap. Op de berg Hermon waar de hele winter bittere koude heerst, is het patrouilleren in de sneeuwstormen zelfs voor de aan bergen gewende Oostenrijkers, enkele maanden per jaar onmogelijk. Het centrale deel van de Golanhoogte is toevertrouwd aan een bataljon uit Iran. De Perzische soldaten van Sjah Reza Pahlavi vervingen twee maanden geleden Peruanen, die naar huis werden teruggeroepen om het regime te beschermen. Hun kamp ligt in een buitenwijk van de verwoeste stad Koeneitra. Om er te komen, moet je doorrijden na een bord versierd met doodskoppen en het opschrift: 'Gevaar, verboden toegang, vijandig gebied.' Onmiddellijk na dit bord maakt de auto een slalom tussen massieve basalten obstakels. Bij de poort van kamp Ziouani salueert strak een gemillimeterde soldaat van het type dat wij allang niet meer kennen. De uiterst gedisciplineerde Iranese soldaten vormen een uitzondering in de internationale lappendeken van het V.N.-leger.

Het zijn Moslims, ze schrijven in het Arabisch, maar worden toch door de Israëli's als vertegenwoordigers van een bevriende natie beschouwd. Hun kamp is aan de Israëlische kant van de bestandslijn, die bijvoorbeeld Poolse of Russische soldaten niet mogen overschrijden.

Kamp Ziouani was achtereenvolgens een Syrisch, Israëlisch, Peruaans en nu Franses bolwerk. Een gebouwtje met het opschrift 'GOD-ALLAH' in het Latijn en het Arabisch vertelt dit verhaal. Op de muren zijn nog duidelijk de sporen waar te nemen van het feit dat het achtereenvolgens diende als

moskee, synagoge, rooms-katholieke kerk en nu weer moskee. Luitenant-kolonel F. Kousar (40) is een veteraan in dit sterkste leger van het Midden-Oosten. Voor hij naar de Golan kwam, diende hij in Vietnam en in andere plaatsen waar het Iranese leger betrokken is bij internationale gebeurtenissen. De paratrooper uit Shiraz is er trots op, dat hij nu deel mag nemen aan de vrede-staak van de Verenigde Naties. Dat zijn soldaten er net zo over denken, blijkt uit de blinkende staat waarin zij kamp en rollend materieel weten te houden, niettegenstaande de zware regenval die de hoogte van Golan heeft veranderd in een grote zuigende modderpoel. Voortdurend wordt er gesleuteld, gepoetst en gesmeerd aan Russische en Amerikaanse trucks die in dit neutrale, Perzische leger door elkaar worden gebruikt.

'Iranbatt' voelt zich thuis op de hoogte van Golan, hemelsbreed niet meer dan duizend kilometer van de Perzische grens. Radio Teheran galmt er uit elke transistor. Een eigen sfeer scheppen heeft weinig moeite gekost, 'klimaat en landschap zijn hier net als thuis,' aldus majoor Farahan Khoduzie uit Teheran. Eens per week komt met een speciaal vliegtuig de post uit Perzië en tweemaal per week worden er in het kamp Perzische films vertoond. Verder vinden de soldaten, waarvoor de hermetische grens tussen Israël en Syrië niet bestaat, hun vertier afwisselend in Damascus en Haifa. Een leger marcheert op zijn maag, zei Napoleon. In Ziouani is het eten Perzisch, de kok maakt zelfs van overgebleven Israëli'sche melk Koerdische yoghurt.

Sinaï . . .

Een sterke tegenstelling met Iranbatt vormen de Zweden. Kenmerken de Iranen zich zelf door een Pruisisch aandoende discipline, bij Sweedbatt gebeurt alles in een sfeer van collegialiteit. Een van de oorzaken hiervan is, dat de Iranen een expeditieleger zijn van beroeps- en dienstplichtige militairen die voor hun taak werden aangewezen, terwijl de Zweden vrijwilligers zijn, die zich speciaal hebben gemeld voor een half jaar dienst in het Midden-Oosten. Zij zijn dan ook allen even enthousiast en velen zijn reeds aan hun vierde of vijfde periode in het V.N.-leger aan het dienen, vaak afwisselend Palestina-Cyprus. In kamp El Nagila kan men zich in Zweden wenen. Dagelijks wordt 'Dagbladet' uitgegeven, een krantje met wereldnieuws, nieuws uit Zweden en berichten uit het V.N.-mandaatsgebied. Ook is er in het kamp een radiostation dat elke avond enkele uren populaire muziek uitzendt afgewisseld met nieuws en mededelingen. De zender komt plotscherp door tot in het verst vooruitgeschoven observatiepunt in de bufferzone.

De Zweden zijn allen vrijwilligers met een burgerberoep, en voor elk karwei heeft men dan ook een specialist beschikbaar. De krant wordt gemaakt door

een journalist uit Gotenburg, het radiostation verzorgd door een rasechte disk-jockey, en de onontbeerlijke sauna's worden gebouwd door meester-timmerlieden. Zelfs de tafel in het Zweedse kamp wordt verzorgd door koks uit de beste restaurants, hetgeen duidelijk te merken was uit het galakerst-diner dat aan de hoogste gourmetsen voldeed.

In de noordelijke Sinaï zijn de Israëli's op dit moment bezig aan een terugtrekkingsfase die half februari klaar moet zijn. De bufferzone die de Zweden onder hun beheer hebben, wordt daarom steeds groter. De Israëli's breken onder toezicht van V.N.-militairen hun stellingen af en ruimen mijnevelden op, terwijl de Egyptenaren in de Israëli'sche zone gaan beginnen aan de bouw van een radarobservatiepost.

Zweedse V.N.-militairen zullen de Egyptenaren door de Israëli'sche lijnen van en naar de pas van Gidi moeten begeleiden. Een andere taak van de Zweden is het organiseren van ontmoetingen tussen Israëli'sche en Egyptische officieren, halverwege de zone bij 'V.N.-tent 512'.

Deze ontmoetingen dienen dan weer voor het bespreken van technische problemen verbonden aan de troepenscheiding en dan weer voor het uitwisselen van burgers of stoffelijke overschotten uit de jongste oorlog. 'De Israëli's proberen steeds uit elk zo'n ontmoeting zoveel mogelijk propagandistisch profijt te trekken, zeer tot het ongenoegen van de Egyptenaren. Wij zijn vaak dagen kwijt aan het bijleggen van geschillen,' vertelt kolonel Sjösten Kay.

Evenals op de hoogte van Golan is in de Sinaï de belangrijkste taak van de soldaten met hun hemelsblauwe petten het dag in dag uit in ver vooruit geschoven observatieposten de woestijn afturen naar mogelijke schendingen, en het patrouilleren langs de lijnen.

'Er zijn bijna dagelijks schendingen maar de meeste komen nooit in de krant,' verklaart luitenant Tom Andersson (27).

Hij heeft zijn vrouw een half jaartje achtergelaten in het Zuidzweedse stadje Hoganäs om als vrijwilliger naar het Midden-Oosten te gaan. In het burgerleven is hij uitgever van encyclopedieën, hier inlichtingsofficier van het in de bufferzone vooruitgeschoven kamp 'Sinaï'. 'Ik wilde een nuttige vakantie combineren met flink wat geld oversparen,' vertelt Andersson.

Spionage . . .

Het lang geleden hebben we hier een hoge Egyptische officier met twee soldaten gepakt, die over de lijn waren gekomen.' Na hun ondervraging mochten ze naar Egypte terugkeren. De luitenant weet niet of de reden van de infiltratie spionage was, dan wel bravour van de Egyptische officier die zijn collega's wilde tonen hoe flink hij is. 'Ik heb me laten vertellen dat ze dan een speciale onderscheiding voor krijgen. Tijdens mijn bezoek was een

Egyptische helikopter over de bestandslijnen gevlogen. In een typisch 'voorzichtige' omschrijving noemt Tom Andersson het 'de Egyptische piloot heeft, langs de lijn patrouillerend een iets te wijde bocht gemaakt'. Opmerkelijk is echter dat Israëli'sche helikopterpiloten bijna dagelijks 'wat wijde bochten' maken. Over de bedoeling van een paar stukken schapebont met aange-naaide riemen, is de Zweedse luitenant minder voorzichtig: 'De Egyptenaren binden ze onder hun laarzen als ze geen voetstappen in de bufferzone achter willen laten'. Nog voor de V.N.-troepen hun posities hadden ingenomen, hadden zowel de Israëli's als de Egyptenaren reeds stellingen opgericht aan de verkeerde kant van de lijnen. Alhoewel de V.N.-soldaten hen daarop wezen, weigerden de Israëli's en Egyptenaren om zich terug te trekken. Het is echter zeer moeilijk om nauwkeurig de lijnen in de woestijn vast te stellen, omdat de kaarten in Genève met viltstift zijn getekend. Een viltstiftlijn op de kaart is in de woestijn ruim 300 meter breed. Het gevolg hiervan is, dat er drie verschillende stellen kaarten zijn, de Israëli'sche, de Egyptische en die van de V.N. Zoeken de Israëli's nog altijd naar een geheim wapen tegen de Arabieren, de Zweden hebben het gevonden. In een half ingestort stationsgebouw van wat eens de Oriëntexpress was, grommen nu een aantal gevaarlijk felle herdershonden. 'Deze nemen we mee op patrouille, de Egyptenaren zijn er als de dood voor.'

Nu is het bewaken van de bufferzone nog tamelijk makkelijk, straks zal het anders worden. Wie geen militair is, heeft in het gebied niets te zoeken en is dus automatisch verdacht. Er wonen enkele duizenden Bedoeïnen, evenals Egyptische ambtenaren die hun diensten moeten verlenen. De V.N.-militairen zullen er dan voor moeten zorgen dat noch Israëli's noch Egyptenaren zullen komen voor spionagemissies. Reeds nu komt het korps V.N.-militairen handen te kort en versterking is daarom in de komende weken bitter nodig. Een Nederlands detachement zou van harte welkom zijn om het vreedzaamste leger ter wereld te komen versterken. Een ding is zeker: vechten zullen de V.N.-soldaten namelijk nooit. Behalve het geweer met bajonet van de poortwachter, beschikken zij over geen andere wapens dan de hemelsblauwe vlag met wereldbol erop en een megafoon. Als de V.N.-troepen door Joden of Arabieren zullen worden aangevallen, kunnen zij alleen met de vlag zwaaien en met de megafoon hun identiteit bekend maken en het beste hopen. Als dat niet helpt, is de staande order 'vluchten'! Indien de huidige bestandsregelingen instorten, is ook de taak van het V.N.-leger afgelopen.

Mensen aan de top